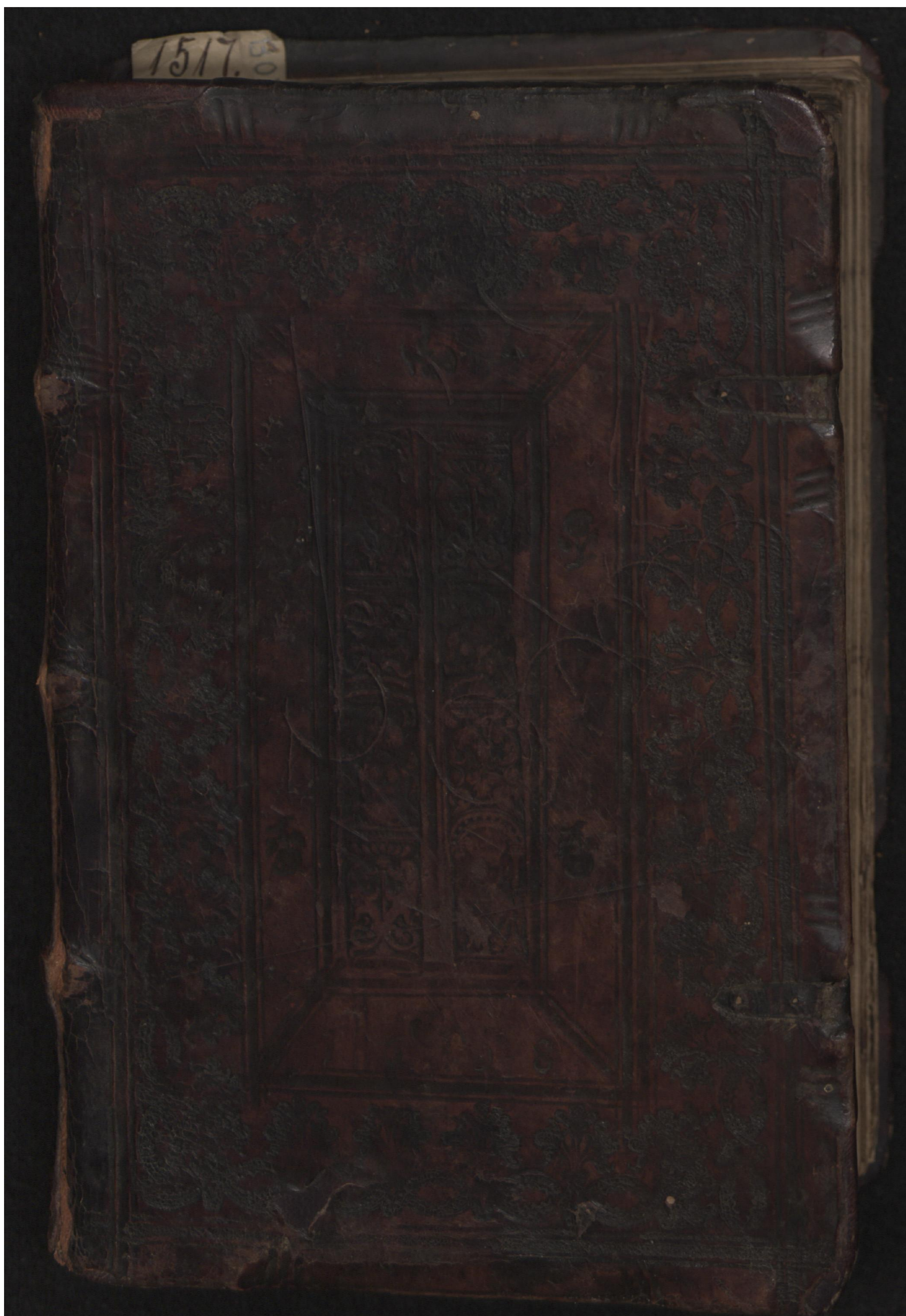
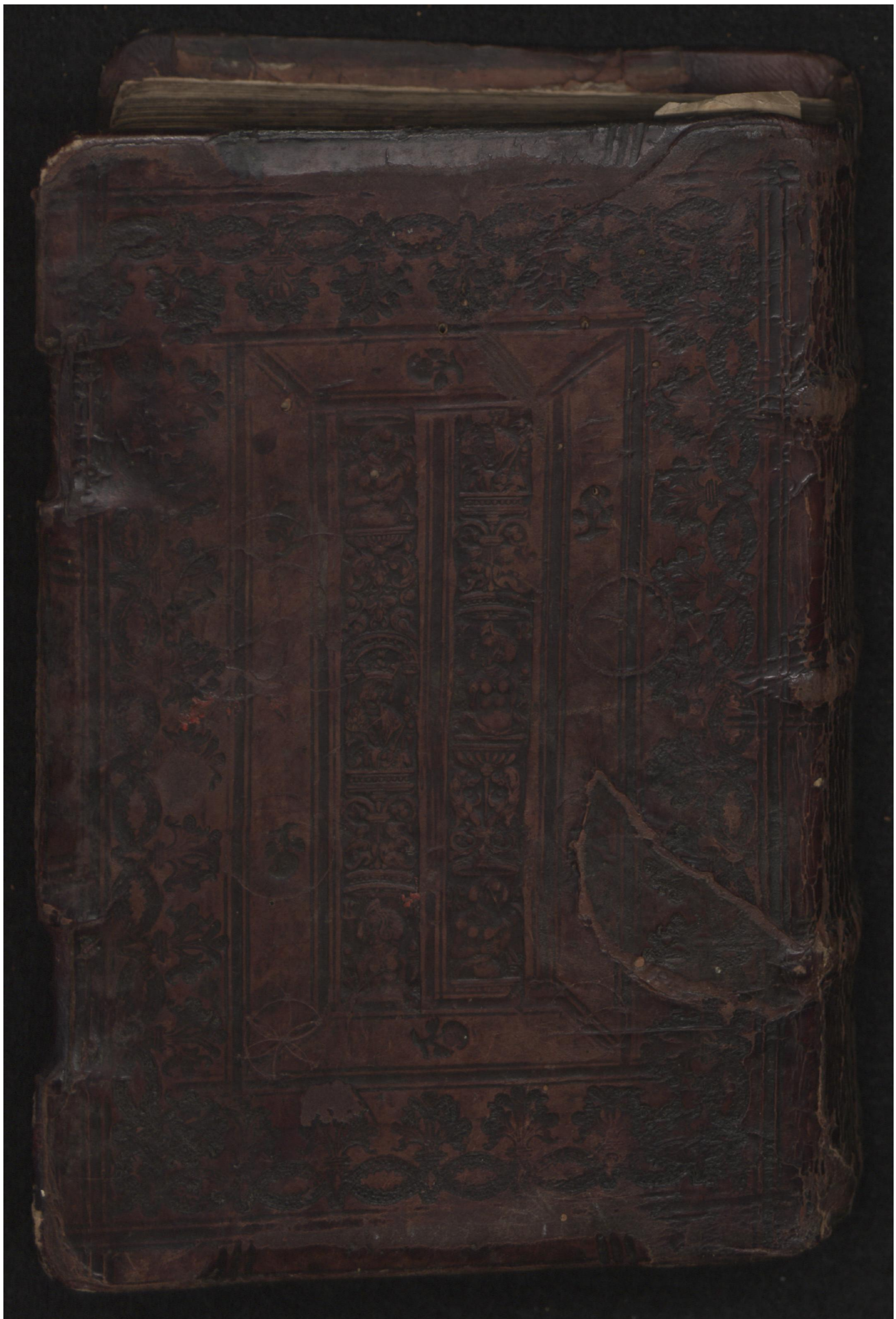
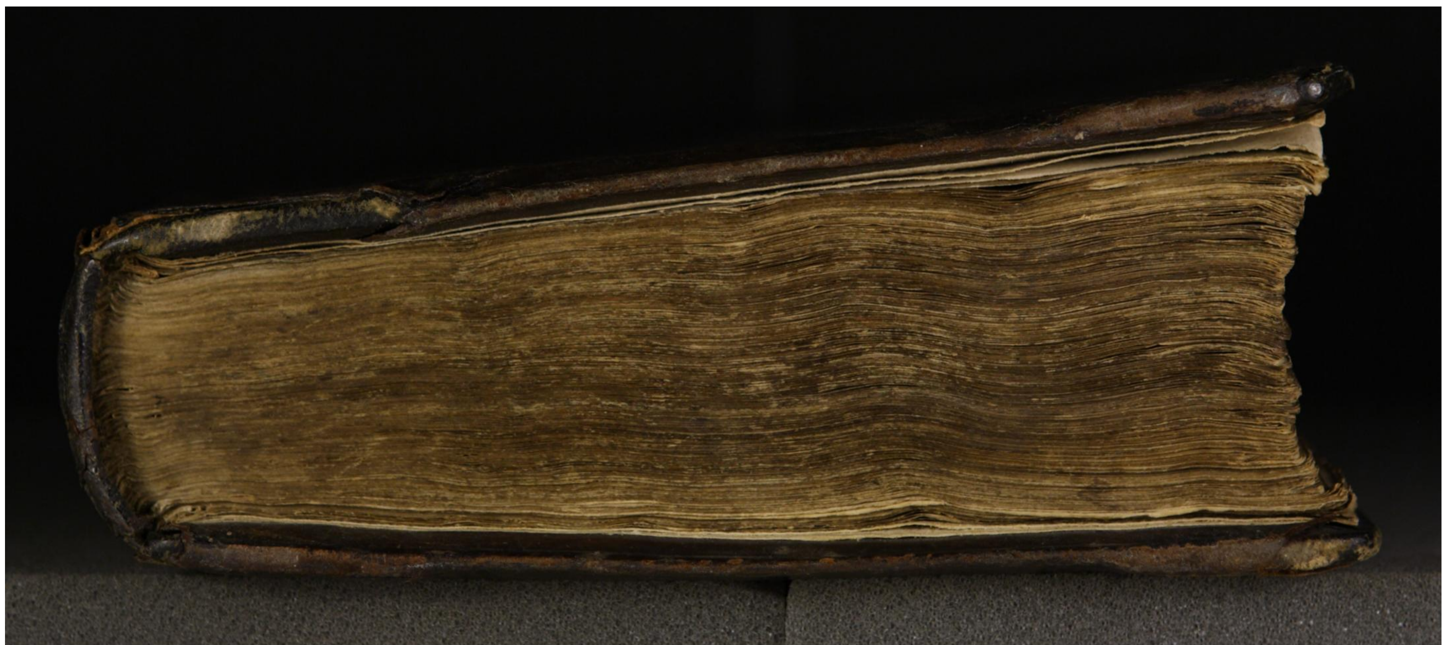

1517.

DA BOX

559

No 1517.

63

Box

= LN 1511 ex. 2
LN 1512 ex. 2
LN 1505 ex. 2
LN 1507 ex. 2
LN 639 ex. 2

Restitui in melius, si vultis corpora lapsa,
  viuendique frui commodiore via:
Huic operi vigiles oculos imponite claro,
  voluite tam doctum tempus in omne librum.
Discetis hinc certas medicandi paucis leges,
  integra quoque modo sit retinenda salus.

Accipe semen petrosilij, feniculi et [illegible] ... in mortariolo postea pone in calidam ... bene ... depost totum ... et exibit ... in ... probatum est,

Stod stenbrytsfrö oc geddestene smaa, oc fortære tett y ... Eller

i quentin saffran, i quentin muskate, i quentin ... ateblomer, i quentin kanelbark, i quentin ..., i lod parisskorn, i lod ... for, hvit top ... oc ij potte ... , ... forsgne ... vrtter ... stod y en morter oc ... y same wiin y en ny leerpotte ... litt loaf, oc thi andre vrter ... paa ... so mand ... en ... for mand lad saffranum oc ... vt, oc ... skall tett ... haffue ... e opped. paa skall

Henrick Smids tredie Urtegaard/ ordelige oc flitelige tilhobe samlet aff de beste och lerdiste Lagers Bøger / indeholdendis nogre skøne oc vduualde Lagedoms støcker som gaffnlige ere for atskillige Siugdomme som Menniskenne vederfaris och hende kunde offuer det gandske Legomme fra Hoffuedet och til Føderne.

Met Kongelig Frihed i fem Aar ingen denne Bog effter ath Trycke / vnder Kongelig straff effter Originalens indehold. Anno M D L vii.

Christiernus Morsianus Doctor i Lægekaanst oc Professor i Københafns Vniuersitet til den Christen Læsere.

HAffuer ieg aff Kongelig Maiestat Vor Kæriste Naadigste Herris Høymectigheds befalning offuerseet oc offuerlest denne Bog/ som Erlig mand Hendrick Smid/ Borger i Malmø/haffuer vddragit aff lærde Medz Bøger i lægedoms Kaanst / oc end aff de visiste oc forstandeligste.

Saadanne Bøger vdi huad Tungemaal de bliffue vdprentede / da ere de icke der behoff / som de haffue mange lærde Mend i lægedoms Kaanst oc mange Apotecker / som i andre Land/besynderlige/i Franckerige oc Valland/ der som huer Købsted haffuer sine Doctoris oc Apoteker. Icke er helder lægedoms Kaanst saa ringe / at hun staar til at læris oc begribis vdi en liden Bog / Saa kand hun icke helder fuldkommelige læris paa try eller fire Aars tid.

Thi lige som Gud haffuer skabt oc skickit alt andet gaat ved bogelige Kaanster til Menniskens nytte och gaffn / saa haffuer hand oc saa skabt oc skickit lægedoms Kaanst/oc forseet oc forskickit dem/ sō skulle lære oc bruge Lægedom/hoss alle dem / som det haffue behoff/som Jesus Syrach scriffuer. Cap: 38. Oc lige som Paulus siger/at der icke vdvellis mange Mectige och Friborne til det hellige predicke Embede / saa vduellis der icke helder mange rige oc Mectige/men fattige oc ringe Personer til Lægekaanst / huor met huert Menniske kand tienis paa sit legoms vegne / som det tienis met Euangelii predicken paa Sielens vegne.

Som ieg ocsaa maa bekende och bestaa met Sandhed oc al tacknemmelighed/at Gud almectigste aff sin euig forsiun oc godhed/haffuer vdualt mig/oc ladet mig opføde oc

fremholde/

fremholde / først indenlands i Scholen/vid mine kere och
salige Forelders flitighed/ vdi al min Barndoms oc før-
ste Vngdoms tid / Siden haffuer fremdraggit mig vden
lands ved fremmede hielp /frem oc tilbage i Tydskland/
Franckerige oc Valland /vdi de beste Scholer oc Vniuer-
siteter/ mere end vdi fire och [tiue Aar / som den fromme
Edel mand Peder Oxe / der nogle aar vaar vden lands
met mig/oc andre flere baade aff Adelen oc almuis Folck
de andre Aaringe vel vitterligt er.

Thi der vil stunder/vandring/ Studering/ia mø-
de och arbeyde til vdi lægedoms Kaanst/ath haffue idelig
omgengelse met lærde Mend/ath lære oc kende Vrter och
anden Lægedom / som Gud lader opuoxe aff Jorden
Menisken til gaffn oc gode/ath see mange døde Menni-
skers legommer opskeris led fra led / oc lære der aff disbe-
dre at kende it Menniskis skickelse induortis/ oc vid huad
Lægedom der behoff gøris til huilcken sted i Menniskens
legomme som findis at haffue nogen brøst oc breck i sig.

Oc end vil ieg dette sige vore vnge Mend oc Stu-
denter/saa mange som oc saa ere vdualde aff Gud at stu-
dere oc bruge lægedoms Kaanst til it exempel oc effterstun-
At det siste Vniuersitet/der ieg studerede vdi / aff Guds
Naadis hielp/ved naffn Mumpolier/ligendis vdi Franc-
kerige tu hundrede mile offuen faar Pariss/er den ypperste
høye Schole vdi lægedoms Kaanst/som findis vdi Chri-
stenheden. Der stedis ingen Hessekremmer met deris
Knapsack at giffue sig vd for det/ som de aldrig lærde. Ja
der er saa stor oc merckelig tilseelse met Lægedom oc læge-
doms Kaanst/ at ingen maa fordriste sig til /at giffue no-
gen/nogen induortis Lægedom/ vden de ere saa fremkom
ne i lægedoms Visdom och forfarenhed/ ath de ere bleffne
Doctoris oc der til betrode oc kende gode der faar/ aff de
aller ypperste oc lærdeste Mend i Lægekaansten / som der
mange findis.

 Huo

Huo der ellers fordrister sig der til / da bliffuer hand paagreben och settis paa ith Asen och drifuis aff Staden met raadne Eg och anden wrenlighed / met aarloff sagt / som mand kaster paa hannem / saa lenge til hand met stor haanhed kommer igennem Byen / oc maa forsee sig. Suadan flittig tilsiun er der paa ferde / som andre flere her vdi Riget / de der haffue varit och studerit vel vitterligt er.

Der faar siger ieg / ere icke saadanne smaa Bøger behoff vdi de Land och Steder / som ere aff Gud saa rige lige och saa rundelige forseet met larde Mend i lægedoms kaanst. Men her i disse Riger som icke ere saa mange larde Mend i lægedoms kaanst / oc ey helder saa mange Apoteker / kand denne Bog vere nyttelig och gaffnlig for den menige Mand. Thi her ere mange atskillige och store Siugdommer i disse Land / som lægedoms hielp gøris behoff til / och her dør alle Aar mange bort / for brøst oc forsømmelsis skyld / som end i flere Aar kunde leffue / om de finge hielp vdi tide.

Her findis mange raad i denne Bog / for atskillige Siuger / huo der kunde fange det som der tilhør. Och efterdi at disse Rigers leylighed sig saa begiffuer / at her kunde icke mange Doctores i Lægekaanst nære sig / baade for vnderholdings skyld / oc Lægekaanstens foractelsis skyld / som er stor i disse Riger / frem for anderstedes / da er det vel giort at lade saadanne smaa Bøger vdgaa paa Danske / som mangen mand kand faa hielp aff / Om hand den vil rettelige bruge. Ja det er io tusindemaal bedre at haffue oc bruge saadanne Bøger / som ere offuerseet aff larde Mend end at tilstede hine Empericos / som mand saa kalder / eller Bisselager ath komme i Riget / som dog tit och offte skeer met den menige mands skade oc forderffuelse.

De giffue dem vd / som før er sagt / for det som de aldrig haffue lert / oc der met tage Guld oc Penninge / for de for-

de forderffue Folck oc sla mange thiel/helder vide at dempe atskillige siugdomme en tid lang/ och legge mange ned tilhobe/indtil de haffue Pendingene borte/oc faate saa deris vey / saa bliffuer det langt verre met den siuge end det vaar til forn. Saadant er klarlige skeet saar øyen ocsaa her i Københaffn tit och offte / naar mand haffuer tilsted saadanne bedregere at handle met de siuge.

Och naar sandhed skal sigis/ da er det deris fortiente løn/som icke nende ath kaaste paa lerde Personer i Lægekaansten/alligeuel at de ere Rige oc kunde det saa vel bekomme som vdi andre Land / der huer Herre som rig er eller nogit formaar/haffuer sin Doctorem/som hand giffuer aarlig løn der faare / ath hand skal vere redebon naar som hannem gøris for sig oc sine hans hielp behoff/som oc saa alle rige Herre Claaster haffue deris Doctores / som de bruge vdi Lægekaanst.

Kere Christen læsere gør dig vmage och læss det xxxviii. Capittel. i Jesu Syrachis Bog/och mange andre steder vdi den Helligescrifft / om den Guds gaffue / som kaldis Lægekaanst/huor aff du kand vide/ huad det er for en Guds store fortørnelse och Menniskens skade ath forsmaa oc foracte / forhaane oc fortale Lægedomskaanst och hendis rette brug. Her met dig Gud befalendis. Screffuit i Københaffn den ix. dag Nouembris som vaar S: Martini dag. Anno 1556.

Erlig oc Velbyrdig Mand Anthonius Brysske til Lansiø / Danmarcks Rigis Cantzeler / ynsker teg Henrick Smid i Malmø / Naade och Fred aff Gud vor Fader / och aff vor Herre Jesu Christo / Dissligiste min ydmyge villige tianiste aff min fattige formue / nu och altid.

Ere Anthonius Brysske Cantzeler Herre oc Ven. wi læse i den første Mose Bogs første Capittel. At der Gud vor kere Himmelske Fader haffde skabt allis vor første Fader Adam / effter sit egit Billede. Da giorde hand hannem til en Herre offuer alle Creatur / vere sig vdi Haffuit / paa Jorden och alle som vaare vnder Himmelen. Hand begaffuede hannem oc met en høy oc wsigelig Visdom oc forstand / vdi det naturlige skel och vidskaff / saa ath hand offuergick alle andre Creatur / aff huilckit forstand / hand saa och viste / alle Planeters och Stiernernis løb och deris betyding och bemerckelse. Sammeledis alle diure / vrters / dyrebare Stenis dyder oc krafft Saa at hand / och de som leffde vdi den første verdens alder / vaare simpel oc enfoldige menniske / oc icke saa tredske som denne siste verdens alders Børn ere. De viste huad de skulde bruge oc icke bruge til deris mad oc drick / de lode dem oc nøye / met føye oc ringe mad oc dricke / oc leffde visseligen foruden Brød / Kød / Fisk / oc Vin / oc anden saadan offuerflødig fortæring / oc aade allenisste Træernis Fruct / oc Rødder aff Jorden / och drucke vand. Thi vandet / Ebble / Pæret / oc Rødder / vaare den tid fast bedre och sundere / end alle vore Apotekeri nu ere. Der faare vaare

de gam-

de gamle Forfadre icke tit siuge / oc de leffde lenge i man-
ge Aar. Men for syndens skyld / bleffue alle ting forderff-
uede aff vandet vdi Syndfloden.

Men der menisken foractede deris Gud oc skabere /
oc begynte at leffue i Frodzeri oc i Offuerflødighed / baa-
de i mad oc drick / oc hulde dē her til mere end til arbeyde
Siden ere der komne mange wtalige och atskillige Siug-
domme. Saa at der tagis (som Jesus Syrach oc S: Au-
gustinus siger) mange flere aff dage aff Frodzeri oc Druc-
kenskaff / end der i hielslaas met Suerd / Thi lige som vort
leffnit er / saa er oc vort endeligt. Oc der som wi hulde oss
ret skickelige vdi vor vngdom / da ginge det oss oc bedre vdi
Alderdommen. Derfaare skulle de som lenge ville leffue oc
bliffue gamle her i Verden / gøre alt deris flit der til vdi
deris vngdom / at de leffue skickelige och Edruelige. Vdi
alderdommen kand mand vel see / huorledis Vngdommen
er fortærit. Derfaare skulle alle vdi vngdommen holdis
til arbeyde / oc icke til Frodzeri oc Druckenskaff / eller til an-
den løsactighed. Oc huer bør ath skicke sig saa / ath hand
kand tidlegge priss och ære / baade faar Gud oc Menni-
sken / Fader oc Moder skulle giffue Gud regnskaff der faa-
re / om de lade deris Børn misbruge deris Vngdom / och
leffue vdi synd / oc holde dem icke vdi Guds frygt / oc lær-
re dem at gøre det som Guds ord befaler dem / der som de
saaledis optucktis oc læris / da giffuer Gud den Gudfryc-
tige vngdom ith karst oc helderligt alderdom / saa som wi
mange steder finde screffuit vdi den hellige Scrifft.

Kere Anthonie Herre oc Ven / De loukøne Mend
haffue ith almindeligt ordsprock oc tale vdi brug / huilcket
saa lyder. Aff onde seder ere komne gode Louer / det er /
fordi at mand haffuer leffuit wskiffuiskeligt oc ilde / oc giort
det som ont oc wtilbørligt haffuer varit / der faare ere paa-
fundne oc skickede gode Louer oc paalegninger / til de ondis

straff. Saaledis er det oc sket met denne kaastelig oc dyrebare lægedoms Kaanst. Sot oc Siugdom haffue verit en aarsage her til / at lægedoms Kaanst er optenckt och paafundet / met huilcken at huer kunde hielpe sig / som wi klarlige finde bescreffuit om den dyrebare Læge Hyppocrate. At den tid der vaar en stor och suar Pestelentze vdi Grekerland / aff huilcken mange døde. Da optenckte oc paafant hand en subtilig lægedoms Kaanst / met huilcken mange bleffue hulpne oc komme til deris helbrede oc sundhed igen. Dog vaar det en besynderlig Guds naade oc obenbaring. J det at hand ville icke at hans ypperste Creatur oc skabning her paa Jorden / som er Mènisken / skulde aldelis forderffuis oc ødeleggis. Huad er dyrebarere her paa Jorden end Mennisken / som skabt er effter Guds eget Billede / oc er begaffuit met Skel / Vittighed oc forstand / hues Billede och skabning Guds eniste Søn / vor Herre Jesus Christus (der hand kom her ned aff hans Maiestatis Trone) anammede / oc føddis aff Jomfru Maria / oc omgicks her i Verden met oss / icke vdi nogens Englis lignelse / men vdi Menniskens lignelse och nature. At denne dyrebare lægedoms Kaanst er obenbarit aff Gud / see wi klarlige vdi det gamle Testamente. Der som Gud gaff Jøderne tilkende / huad Diur de skulde bruge / oc icke bruge til deris mad / paa det de skulde icke falde i nogen Siugdom om de ode aff dem. Sammeledis oc saa her vdaff / at Gud sende sin Engel Raphahelem til den vnge Tobiam / oc lod sige hannem / at hand skulde tage Galden / Leffueren oc Hiertet aff en Fisk / oc skulde bruge det til øyernis Siugdom oc breck. Thi loffuis oc prissis lægedoms Kaast høyelig aff Jesu Syrach i de xxxviii Capit. Ja vor Herre Jesus Christus haffuer selffue loffuit hende / der hand vaar her paa Jorden / som wi kunde see i de hellige Euangelister.

Kere her Cantzeler. Wi finde screffuit/ at huilcken Stad som er begaffuit met en Christelig och from Offrighed/ met gode Sogneherrer eller Predickere/ som retteligen lære oc vnderuise Almuen vdi Guds Ord. Sammeledis och met fromme och lærde Scholemestere / som rettelig lære oc optuckte de vnge Børn vdi Guds frykt/ vdi bogelige Kaanster oc gode seder. Disligiste och met gode lærde oc trofaste Læger oc Jordemodre/ som kunde hielpe den menige mand vdi deris Siugdom trang oc nød/ den Stad er løcksalig oc saare vel forseet. Disse første trende/ som ere/ Christelig Offrighed / gode Sogneherrer/eller Predickere/och fromme oc lærder Scholemestere/ haffue wi nu Gud ske loff / mesteparten vdi alle Steder her vdi Riget/Men lerde oc trofaste Læger oc Jordemodre fattis her vdi mange Steder / Och vdi deris sted haff wi forløbne Muncke/ Nunder/ wlerde Prester/ forderffuede købmend / gamle Kerlinger/ ja Sudere oc Smeder/ Trolkarle oc Trolkoner/ oc andet saadãt orkeløst Folck/ som icke ville arbeyde oc søge deris føde næring oc biæring met det de aff rette skulle/ men ville helder gaa orckeløsse/ oc føde sig met det de haffue icke lært/ som er lægedoms kaanst/ oc vide icke huad dygd oc krafft Lægedõmẽ haffuer met sig/ om hand er aff varm eller aff kolder nature. Saadanne næseuise selff giorde Læger/ kunde oc see vdi den siugis vand / huor mange Grisse Soen skal faa / och huor mange Kalffue Koen er met. Men huorledis mand skal see den siugis vand / oc der om rettelig dømme/ vil ieg ydermere handle/ naar Gud vil/ at ieg lader min Bog vdgaa paa Prenten/ huilcken ieg oc saa haffuer fordanskit. Huorledis Menniskens vand skal rettelige beseis och der paa dømmis. Disse bedragere och forderffuelige Mennisker / naar som de haffue lest eller lert it støcke eller thu vdi lægedoms kaanst/ met det samme vnderstaa de dem at hielpe

huer

huer mand/i huad som helst Sot oc Siugdom mand haff-
uer. De handle oc gøre lige som den Skomagere der haff-
uer icke vden eth par Lester/och vil gøre Sko offuer dem
som skulle tiene til huer mands fødder. De stiele liffuit/
Helbreden/gotz och pendinge fra mangen mand. Thi
vaare det nytteligt/at Offrigheden vdi huer Købsted haff-
de her act oppaa/oc lode ingen bruge lægedoms kaanst vdi
deris Steder/før end hand haffde verit forhørt aff Læge-
doms Doctoris vdi Københaffns høye Schole/oc haffde
deris breff oc scriffuelse met sig/at maatte bruge sin kaanst
her vdi Riget huor hand komme. Thi at en ret Læge bør
at hielpe naturen/oc icke forderffue hende.

Kere her Cantzeler. Paa det at saadan vanbru-
gelse vdi den dyrebare lægedoms kaanst/och den menige
siugis forderffuelse maatte affleggis och borttagis/och
de fattige siuge som met Siugdom ere beladne/kunde
hielpis vdi deris nød och trang/om de ingen god ret-
forstandig Læge kunde bekomme (Men der som hand
kand bekommis/da raader ieg alle oc huer serdelis ath de
ingelunde foracte hannem) Nu haffuer ieg atter aff en be-
synderlig Guds naade oc bistand/met stor flittighed och
umage igennem vandret (lige som ieg och giorde Anno.
M D xl vi. der ieg tilsammen leste min Urtegaard som
vid Prenten er vdgaait) de gamle vise oc forfarne Lægers
Bøger/och haffuer tilsammen lest och opsanckit de beste
Urter/Rødder och Blomster/och andre saadanne som ieg
vdi dem kunde finde/huilcke som Mend/Quinder och
Børn kunde tiene som met nogen Sot och Siugdom er
beladen. De haffuer ieg giort och plantet aff disse en an-
den ny Haue eller Urtegaard fast anderledis skickit end de
andre mine tuende Urtegaarde haffue verit. Den første
haff-

haffde ieg tilsammen lest for de vnge Børn som til Schole gaa / och den er vdgaait vid Prenten Anno M D xx. Och den anden min Vrtegaard er Prentet som her offuen fore staar / huilcken och nu vdi menige mandz hender er / oc den er saare nøttelig til denne min tredie Vrtegaard som ieg acter nu nest Guds hielp at lade vdgaa paa Prenten.

Kere her Cantzeler Herre oc besynderlig gode Ven. Jeg haffuer tit och offte met mig selffue betenckt och offuerueigt / den store velgerning / ære och dygd / som mig aff eders Velbyrdighed nogle Aar forledne vdi Vittenberg er hendt och vederfaren(och serdelis den tid ieg der rettede det Ny Testamente som først paa vort danske Tungemaal prentedis och vdgick) huilcken velgerning ieg so gerne vilde findis villige ath forskylde effter min fattige formue / met Guld / Sølff eller Pendinge kand ieg det icke gøre. Der faare tilscriffuer och skencker ieg eders Velbyrdighed denne min tredie Vrtegaars Bog oc arbeyde / huilcken ieg vil nu lade vdgaa vnder eders Velbyrdigheds naffn oc beskermelse / paa det ath menige Danmarckis indbyggere kunde dis lettere och bedre hielpe sig i deris tilfaldendis Siugdom och Kranckhed. Oc beder ieg der faare gandske ydmygelige ath eders Velbyrdighed vilde dette mit arbeyde paa denne tid for en venlig skenck och gaffue til tacke anamme / och der som den almectigste Gud vnder mig liffuit / Helbreden och stunder / da vil ieg ocsaa skicke andre Bøger til eders Velbyrdigheds hender / som ieg oc haffuer dragit tilsammen / oc paa vort danske Tungmaal vdsat / och besynderlig en Taffle eller Register offuer vor danske Bibel /

 indehol-

indeholdendis de merckeligste Hoffuit Artickle aff den hellige scrifft/som menniſken ere trøstelige/gaffnlige/oc bør at vidis. Dislige ſte de merckeligste Menniſkis/Steders naffn och gerninger som den hellige Bibel indeholder och omtal. Dislige ſte vil ieg oc ſkicke til eders velbyrdigheds hender/ en Chronica som ieg tilsammen dragit haffuer aff lerde Mendz Bøger/indeholdendis de merckeligste Mend och deris gerninger som nogit merckeligt giort haffue fra Verdens begyndelse oc indtil dette Aar/ vere sig Aandelige eller Verdslige/som ere Patriarcher/Propheter/ Keysere/ Konger/ypperste Prester/Leuiter/Phariseer/falſke Propheter/Doctores/Mestere/Poeter/Philosophi/Oratores/Historie Scriffuere/Loukøne Mend/ Trolkarle/ Paffuer/Bisper/Prester/Fadre/Concilii/Secter/Kettere/Muncke Ordens paafindere oc sticktere ꝛc. Her met eders velbyrdighed den euige Gud nu oc altid befalendis/ hand styrcke/ liuse oc beholde eders velbyrdighed vdi hans Søns vor Herris Jesu Christi bekendelse Amen. Screffuit i Malmø den ii. dag Januarii Anno M D L v.

Hoffuit-

Taflen.

Tafflen.

Tafflen.

Ende paa denne Taffle.

DEn alsommectigste euige Gud haffuer met besynderlig flit skabt oc giort Menniskens Hoffuit trint oc tilsammen set det met stercke ben/ saa ath det lettelige icke kand faa nogen skade / och aff thi haande ting er det giort/som ere/Haarhullerne. Huden/Kødet/den hinde som kaldis Ceser/ Hiernepaden/ de inderste hinder/ Hiernens garn/det vnderste ben som Hiernen vdi ligger. Gud haffuer oc set det aller øffuerst paa Mennisket/paa det at alle lemmer skulle stedze haffue act oc øyen op til Hoffuedet. Aff Hoffuedet kommer vdi alle lemmer (igennem liffsens aar Nerui kallede) følelse/syn/Hørelse/ smagelse/tagelse oc rørelse/ fore vdi hoffuedit ere de almindelig sind/Betenckelse oc fantesie/ bag vdi Hoffuedit hukommelsen/ alt dette seer mand klarlige vdi de figurer som giorde oc prentede ere om menniskens legems skickelighed ect. Her vil ieg nu begynde / først om de siuger oc breck som Hoffuedit er anrørendis.

Om atskillig Hoffuedverck oc Siugdommer.

Det i. Capittel.

HOffuedens pine oc verck/kommer aff mange haande atskillige ting/som ere disse/aff Blodet/aff Cholera/ aff Phlegma/aff Melancholia/aff veder/stundem oc aff Solsens store hede och brønne/eller oc aff kuld. Stundem kommer hand oc aff lemmerne/som er aff Maffuen/aff Moderen ect.

Paa det at mand kand disbedre vide oc offuerueye/ aff huad Complexie oc vexke Hoffuedvercken kommer/ da

skal mand vide at Hoffuedit delis vdi fire parter. Faare vdi Hoffuedet regerer Blodet / vdi den høyre side / Cholera / vdi den venstre Melancholia / oc bag i Hoffuedet Phlegma.

Hoffuederck aff Blodet.

Kommer Hoffuedens pine och verck aff Blodet / da er vercken saare i Hoffuedet met hede / Øynene ere røde / Aarerne i Tindingerne ere store och fulde / røre dem saare megit / Pulsen er stor / rører sig fast / hans vand er rødt oc tyckt / oc haffuer almindelige løsen i liffuit / alle lemmer ere tunge / oc mundens spøt er sød / disse ere Blodsens tegn.

Lægedom.

Paa den side som heden oc pinen mest oc størst er / skal mand lade sla Hoffuit aaren (Cephalica aff Lægerne kallet) hoss Tommelfingeren / om tiden / tegenit och alderen / saa sig skicke vil.

Oleum Rosarum
Acetum
aqua Rosarum,

Siden skal mand tage lit Rosenolie / Edicke / oc Rosenuand / och blende disse vel tilsammen / her i skal mand vaadgøre en linet klud / eller ren Hør / oc den legge paa siden der som pinen staar.

Oleum Rosarum
Populeon.

Eller tag Rosenolie / oc den smørelse Populeon / lige megit aff huer / brug disse som her føre er sagt.

Farina hordei
Camphora.
Oleum Nenupharis

Tag rent Bygmel it lodt / Campher it quintin / Olie aff Aakandeblomster / ii. lodt / rør disse vel tilsammen / oc handle der met lige som føre er sagt.

Succus Portulace

Panden och Tindingerne smurde met osen aff Portulace vrt / lesker heden saare vel.

Om du

Om du kant icke faa och bekomme nogen aff for-
sagde lægedommer/ da brug en aff disse efterfølgendis.
Tag Nellefrø aff røde Neller/ stød det til puluer/ och Semen vrtice
bles lit aff dette frø igennem en Gaasepen op i Næsen/da
bløder Næsen vden al fare eller pine.

Rølicke i Næsen stungen/ oc Næsen vduortis sac- Millefolium
telige klaat/ kommer hende til at bløde.

Om mand paa den sted vaare/som mand icke kun-
de faa naagen aff foresagde lægedomme/oc der icke naagē
Bartskere vaare som kunde aatlade/ och mand ville ned-
drage blodet aff Hoffuedit/da skal mand saledis handle/
mand skal tage tu stercke bond/oc binde met dē offuen faar
kneene vel hart til/ oc lade dem være saledis til bundne/
saa lenge mand kand læse en Aue Maria vd til enden/ oc
ey lenger/ saa skulle de opløsses vdi gen/ och atter tilbin-
dis lige som førre/dette skal saledis brugis fierde parten aff
en time. Siden skal mand lige saledis binde begge arme
offuen faare albuerne/ oc lige saledis der met handle som
sagt er/saledis kand mand neddrage all blodet aff hoffue-
det. Her met skal handles skickeligen oc viseligen/ saa at
mand lader det icke bliffue forlenge tilbundet til lige/ paa
det at lemmerne icke skulle faa naagen skade der aff,

En Regel.

Merck oc/ at i denne och vdi de andre Hoffuidens
siugdommer skal mand vel tilsee/at den siuge haffuer god
Stolegang/ haffuer hand hannem icke/ da gør hannem
den met de Lægedommer som løsen oc Stolegang gør/
eller giff hannem denne Purgatz.

Purgatz.

Rhabarbarum Esula Ingiber

Denne Lægedom gør god Stolegang. Tag Rhabarbarum ith quintin. Esulam/Ingefer/aff huert ith halt quintin/ giff den siuge det met en drick lunckit Vin eller met øll.

Det ii. Capittel.

Hoffuedverck aff Cholera.

Stundem faar mand Hoffuedverck oc pine aff den vedske Cholera/ det er/aff hed oc tør Complexie oc det kand forfaris aff disse tegen.

Tegen.

Den siugis Næse er hed/ oc gør hannem ont aff hede/hans Mund er besk/tungen er stor oc tør/tørster saare/hans vand er gult oc klart/ oc er gulactigt vnder ansictet hans øren suse eller pibe gerne/hand soffuer føye/er wrolig oc slas vdi søffnen/ Pulsaterne ere smaa/pinen oc stingene ere mest vdi den høyre side. Hand tør icke snyde sin Næse/ Thi der kommer ingen vedske aff hende/ faar den store offuerflødige hede skyld/ oc hand skal saaledis hielpes.

Lægedom

Mand skal giffue den siuge afften oc morgen en drick Fiole Syrup blendet met Endiuteuand.

Syrupus violarum Aqua Endiuie

Haffuer mand icke Syrupen/da maa mand giffue den siuge afften oc morgen en drick saadet kilde Vand/ som noget er kølet igen.

Digestiuum Syrupus violarum Aqua Endiuie Verbene

Giff den siuge vdi vi. eller vii. dage Fiole Syrup/ huer gang iiii. lodt/met Endiuie och Jernurte vand aff huert iii. lodt.

Pillule sine quibus

Naar som mand dette forsagde bruget haffuer/ da skal mand giffue den siuge om afftenen och om midnatz tide/ith quintin aff de Piller Sine quibus esse nolo.

Purgatz.

Om mand icke kand faa forscreffne Piller/da maa mand bruge vdi deris sted aarle om morgenen/en time før end Solen gaat op denne Lægedom. Purgatz

Tag Electuarium giort aff Rosen Dess ith lodt/ blent den met iiii. lodt Endiuie vand/drick denne Lægedom paa en tid. Eectuarium Rosarum

Eller giff hannem Ellectuarium aff Blommer ith lod/ met Endiuie vand som sagt er. Diaprunis aqua Endiuie

Men om saa vaare/ at den siuge forskrøbelig och aff siugdom forsotet vaare/ da skal Mand allenisie giffue hannem helten aff forescreffne lægedom eller purgatz.

Huorledis pinen stilles oc sactes

Tag Rosenuand/ weybrede vand/ Ranels vrtis vand oc lit god Edicke/blent disse tilsammen/vaadgør her vdi en linklud/ leg den paa steden der som pinen staaer. Aqua Rosarum Plantaginis Prunelle acetum

Lectyge oc Rosen saadne vdi vand oc lit Edicke/linklude her vdi vode giorde/ oc lincklede paa steden lagde/ der som vercken oc pinen staar/ stiller oc sacter hende. Lactuca Rosa

Tag det huide aff tu Eg/oc lidet Rosenuand/tør disse tilsammen/ vaadgør her i en linet klud eller och ren Hør/brug det som sagt er. Albumen oui aqua Rosarum

Lad aff rage hoarit/ smør Hoffuedit met Quinde melck som giffuer ith vngt drenge Barn at di Lac mulieris

Tag Rosen/ Amur/Cammilleblommer/siud disse i vand/set den siugis føder och been her vdi/ klaa oc gnid dem vel nedat/da obnis Suedehullene/oc den onde vedske vddragis/ oc naar som mand røderne aff dette vand vdtager/skulle de dyppis vdi kalt vād/oc den siuge skal nedleggis til huile vdi en seng. Mand maa oc vaadgøre tuenlinede klude vdi Rosen ollie/ eller vdi fiole ollie som met Edicke blendede ere/oc faa den siuge en aff dem i huer sin haand/ da vddragis den onde hede. Rosa Mellilotum Chamemilla Oleum Rosarum Oleum violarum

Folia vitis
Folia Salicis
Flores Nenupharis
Rosa

Eller mand maa tage Bladene aff vintræ/Pileløff Aakande blomster/Rosen/oc siude disse vdi vand/her met skal Hoffuedit/ begge Arme/ been oc føder naar det er lit luncket/thois hielper oc saare vel faar denne Hoffuedverck.

En Regel.

Om den siuge hagde Snuffue da skal der inted kalt eller vedskactigt brugis til hans Hoffuit. Den siuge skal icke heller dricke nogen Vin/vden saa er/at hand met vand blendet er. Bygvand oc hues som køler skal hand bruge. Hand skal oc iblant met holde eth stöcke Sucker Candie vdi sin mund. Eller och Electuarium aff Kirseber / hand skal icke heller æde salt mad/ Høns maa hand æde/ och bruge lit Edicke vdi sin mand /hand skal ingen hede Vrter bruge/mand skal oc vel see til/at hand haffuer god Stolegang/som oc offuen faare sagt er.

Det iii. Capittel.

Hoffuedverck aff Phlegmate.

ER verken aff den vedske Phlegma/ det er/ aff kold och vaad vedske/ det kand mand vide oc forfare aff disse tegen.

Tegen.

Den siugis Hoffued er kalt oc tunct/serdelis vdi Tindingerne/och verken er bag vdi Hoffuedit/det kommer ingen vedske aff hans Næse/ nyser offte/och nogit hans vand det er huit oc blegt/Pulsarerne de ere store/oc de sla langsommelig/ oc hand er hvid oc bleg vnder ansictet/ ledemoderne oc lemmerne de ere tunge/ oc soffuer gerne/haffuer icke stor tørst/ oc hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Oximel compositum

Giff den siuge vdi tre eller fire dage aarle om morgenen huergang try lod Oximel conpositum/blendet met Fenickel

vand/eller met vand huor vdi Fenickel oc Anis saadne ere.

Eller giff hannem Malurte Syrup/ blendet met vand huor vdi Saluie/eller Meyran saadne ere.

Syrupus ab syo thei
Saluia
Maiorana.

Purgatz

Siden rense oc purgere Hoffuedit met ith quintin aff Pilules Cochiis/eller met Aureis/eller Pilulis de Hiera/ eller de Agarico/ saa store at de gaa fem paa ith quintin/ oc aff disse skal mand tage til sig om afftenen/ eller om midnatztid.

Pilule
Cochie
Aurie
De Hiera
de Agarico

Eller mand maa bruge vdi disse Piller sted/denne Purgatz/och den skal mand tage til sig aarle om morgenen/oc der saa paa faste vdi fem timer.

Tag Diacarthaum ith lodt/ sønderrør den vel met fire eller sex lodt Bethonie vand/ drick saa det vd met en drick.

Purgatz
Diacarthanum

Naar som Hoffuedit saaledis er rensit/ tag saa/ vild Meyran/Polleye/Ingefer/ Peber/Bertram/ aff huert ith lodt/sind disse vdi hal tredie potte god Vin/ indtil tredie delen indsaaden er/tag huer dag aff samme Vin vdi din mund/ oc klucke och squalse her met/ dette saaledis brugit/ det drager megen vedske ned aff Hoffuedet/och beskermer Hiernen for mange atskillige siugdommer.

Gargarisma
Origanum
Puleginum
Ziziber
Peper
Pirethrum

Mand maa oc smøre steden der som verck er stoer met Commomilleblommers Olie/haffuer mand icke olien/da brug dette efterfølgendis. Tag Commilleblommer tørre eller ferske tho Egge skaler fulde/ siud disse vdi Vin oc vand tilsammen blende/indtil det er indsaadit paa helten/kryst det saa igennen en klud/lad saa stort ith støcke Smør der vdi som ith Gaase Eg/ siud det saa igen indtil Vinen oc vandet indsaadne ere/ smør steden der som vercker staar met denne Smørelse.

Oleum Chamemin
Cammille
Smøreise

 Den

Zinzeber conditum Den siuge maa bruge sylter Ingefer.

Coriander skulle bereis.

Coriandrum Den siuge maa oc bruge Coriander som ere beredde/ huilcke saaledis skulle bereis/ Tag Coriander leg dem dag oc nat vdi god sterck Edicke / lad saa Edicken her aff och lad Corianderne tørris igen. Den siugis Hoffued oc maffue styrckis her aff/ och den onde vedske som aff Maffuen vdi Hoffuedet opfar fortaris.

Om mand kand icke faa forscreffne lægedomme / da giff den siuge aarle om morgenen denne lægedom / och lad hannem der paa faste vdi iiii. eller v. timer.

Aqua vite
Crocus
Macis
Aqua Buglosse

Tag Brendeuin ith halt lod/Saffran saa tungt som en huid veyer/Muskateblommer ithalt quintin/vand brent aff Oxetungis vrt/it lod/ om du kant det faa/lad det saa staa dag oc nat/ da forenis det sig til sammen/denne lægedom oc drick vermermer Maffuen/ oc opfar vdi Hoffuedet oc tørrer hiernens vedske/huor aff Hoffueduercken kõmer.

Cinnamomum Om Hoffuedet forstoppet vaare / saa ath der ingen vedske vdflyder aff Næsen/ da tag it lod Canelebarck/ ad lit her aff iblant met/ eller stød den til puluer/ strø her aff paa ith stycke brød / som førre er vaadgiort vdi Vin / ad det/da forgaar forstoppelsen oc slimen / som forstoppelsen kommer vdaff.

Maiorana Grøn oc fersk Meyran/lit tilsammen gneden imellem hendetne/oc vdi Næsen stungen/neddrager aff Hoffuedet all ond vedske.

Radix Beta Eller tag en fersk Bederod / saa long sam halandet ledemod aff en finger / banck eller stød den lille ende lit / sting

sting den saa op i Næsen/lad den side der vdi helten aff fier-de parten aff en time / da vdragis all ond vedske aff Hoffuedet.

Næse Puluer.

Tag frø aff klinte som voxe vdi Korn/ gør det til Puluer/lad her aff vdi Næsen / det renser Hoffuedet saare vel. *Sternutamentum Semen Zezanie*

Dette puluer vdi Næsen lat renser Hoffuedet saare vel. Tag Vatter karse tør hannem vdi lucten / och icke imod Solen/stød hannem til puluer/lad her aff vdi Næsen/mand maa och vel tørre hannem vdi en bagete On / naar som brødet er vdtaget. *Nasturtium aquaticum*

Bertram til puluer støt / oc vdi Næsen lat renser och saare vel. *Peretbrum*

Den sugis Hoffued skal oc heldis vermt / thi skal hand lade gøre sig en daabelt Huffue stickit met Bomuld/ oc hand skal lade strø dette efftersølgendis puluer vdi blant Bomulden naar som Huffuen syis.

Tag Chammilleblommer / Meyran / Neglicker / Muskater / Muskatteblommer / Paradissekorn/ Canele-barck / disse vrter styrcke Hoffuedet oc fortarer den offuer-flødige vedske. *Chamemilla Maiorana Gariopheli Nux mirestica Macis Grana paradise Cinnamomum*

It Vand ath klucke met.

Saluie søden vdi Vin/och det met klucket / vdrager megen ond vedske aff Hoffuedet. Oc huer morgen aff samme Vin en god drick drucket/oc der vdi lat lit Oxetungis vrtis vand/ det fortarer vel den vedske Phlegma. *Saluia Aqua Bugilse*

Denne lagedom renser oc Hoffuedet saare vel/ oc vddrager Phlegmam.

Tag vild Meyran och Isop siud dem i Vin/ vermgør om morgenen en drick her aff / oc holt den vdi munden och klucke her met. *Origanum Hyssopus*

Senapium

Eller tag Senip støt til pulver /blende hannem met Miød / eller met saadet Honniguand / verm det saa / och brug det som offuen fore sagt er.

Det er saare gaat/at mand gnider Hoffuedet vel met verme linklude/ da bliffuer den Phlegmatiske vedske tynd oc flyder dis lettere / Hoffuedet skal oc vel klaas.

Det iiii. Capittel.

Hoffuedverck aff Melancholia.

DEn Hoffuedverck som kommer aff Melancholia/ det er aff kulde oc tørhed/ kand kendis oc forfaris aff disse tegen.

Tegen.

Den siuge er tungsindig/ oc haffuer dybe tancker / oc forfardelige drømme/er fiedse saargefuld oc bedrøffuit / hand kand icke soffue / hans vand er klart oc tyndt/ eller oc farffuet som Bly /och er bleg vnder Ansictet / Pulsen er liden oc slar longsomuelig/huo som denne Hoffuedverck haffuer/ hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Oxymel compositum
Aqua Buglosse
Syrupus Boraginis
Syrupus Scolopendere
Syrupus Fumiterre

Giff den siuge huer morgen iiii. lod Oxymel compositum /met vand brent aff Oxetungie vrt.

Eller giff den siuge Borase Syrup/ Hiortetungis Syrup/oc Jordrøgis vrtis Syrup/met vand aff Oxetungis vrt/ eller aff Hiortetungis vrt.

Eller

Eller gør hannem denne Syrup.

Tag Sene/Engesøde/Fioler/tørre Blommer/aff huert ii. lod Rhabarbarium it halt lod/ Rebule/ hal andet lod/ siud disse vdi iii. pund ferskt kildeuon ind til tredie delen ind søden er/ kryst det saa igennem en klud/ lad der i fire lod rent skummet Honnig/siud det saa til en Syrup/ giff den siuge offte her aff/ huer gang iii. skeder fulde/ met iiii. skeder fulde aff vand huor vdi Thimus och Epethimum saadne ere. Sene Polipodium Viola Prunie damascene Rhabarbarum Rebule Thimus Epethimus

Purgatz.

Gør hannem siden disse Piller/ huilcke som fordriffue all gammel Hoffuduerck.

Tag Aloe cicotrini/ Mastix/ aff huert it halt lod/ Kobeber it quintin/ stød disse smaa/ oc blende dem vel tilsammen met Malurte oeff/ eller met Vin och gør Piller her aff/ huer saa stor som iii. Erter/ her aff giff den siuge morgen och afften huer gang iii. Aloe cicotrine Mastix Cubeba

Pilule de lapide Lazuli/eller Pilule de lapide Armeno/eller de Fumoterre/disse ere oc gode for denne Hoffuduerck. Pelule de lapide Lazuli Pelule de lapide Armeno De fumo terre

Mand maa och vel giffue den siuge vdi forscreffne Pillers sted/try quintin eller ith lod Dyasene. Eller mand maa giffue hannem ith halt lod eller try quintin Dyachartanum/vel søder reffuit vdi Borrasurtis vand. Dyasene Dyachartanum

Mand maa och smøre den siugis Hoffuid met Olie aff Chamilleblommer/ Eller met Lauerolie. Olium Chamomilium Olium laurinum

Dette Puluer størcker Maffuen/Hoffuedit/oc alle lemmer/ om mand giffuer den siuge her aff morgen oc afften/huer gang saa megit som en først Valnød.

Tag

Cinnamomum
Zinziber
Cubeba
Coriandrum
Gariophili
Crocus

Tag Canelebarck/Ingefer/aff huert tu lodt/Cobeber it lodt/Coriander/Neglicker/aff huert it quintin/Saffran ith halt quinti/ stød disse til puluer/ tag saa her til ith halt pund got rent huit Sucker/brug det som sagt er.

Melck veldt met Eg/om morgenen den druckit/styrcker den sugis nature saare vel.

Bad.

Den siuge maa oc vel iblant met bade vdi karbad beret met vand huor vdi Fenickel oc Haffre næger saadne ere/men hand skal icke bade for hit eller forlenge. Oc om den siuge icke suedis strax lit effter at hand i saadant Bad kommer/da skal hand gaa aff badet/ Thi at saadant bad tiener hannem da icke. Och effter hand haffuer badet/skal hand holde sig varm/oc fly al den mad som køler oc tører.

Det v. Capittel.

Hoffueduerck aff veder oc suselse.

Ex causa ventosa kaldet.

Aff disse tegen kand denne Hoffueduerck forfaris. Den siuge Hører stedze nogit bulder oc suse faar hans øren/ oc forvendis fra en sted til den anden

Lægedom.

Den siugis hoffuit skal mand vel vride oc gnide met varme linede klude. Mand skal och stege Hunig oc Salt tilsammen vdi en pande/oc siden legge det vdi en linet pose oc legge hannem saa varm paa Hoffuedit. Men gøris det behaab/ath mand skal bruge hedere Lægedommer/

du

da skal mand tage Ronsemmarin/Meyran/Rude/Lauer- Rosmarinus
ber oc Eneber/ligemegit aff huert/ disse skulle stødis och Maiorana
leggis i en linet pose/ den skal mand legge paa Hoffuedet. Ruta Bacce lauri
Eller mand maa siude forscreffne vrter i Vand/ och Grana Juniperi
vedgøre her vdi linklude/ oc dem saa verme paa Hoffuedet
legge.

Eller mand maa lade røgen och dampen aff samme
vrter gaa op til den sted der som pinen er / oc den saaledis
bade och røge.

Smørelse.

Mand maa oc smøre Hoffuedet met Olie aff Cha- Oleum Chamemillinum
milleblomster/ Eller met Olie aff Dil / Eller met Lilie Oleum Aneti
Olie. Eller menge dem alle tilsammen/ oc brug dem som Oleum Lilii
sagt er.

Om fore sagde lagedommer icke hielpe ville /da tag Oleum de Ruta
Olie aff Rude/ Olie aff Spica / Olie aff Bibergel/men- de Spica
ge dem til sammen/och smør Hoffuedet der met. Men om de Castores
mand tager lidet støt Peber/ eller Senip/ oc blender han-
nem i forsagde Olier /da bliffue de stercke re/ oc verme dis-
bedre.

Det er oc saare gaat/at den siuge opdrager i Hoffue- Aqua Mellis
det igennem Næsen/vandbrent aff Honnig/osen aff Mey- Succus Maiorane
ran oc Fennicke oeff/huor i lidet støt puluer aff Muskater Succus Feniculi
eller aff Aloes tra er blendet vdi. Nux Muscata Aloes

Den merckeligeoc vellerde læge Rasis siger/at Oli- Oleum Maiorani
en aff Meyran offte i Næsen opdragen/ borttager all Hoff-
uedens verck oc pine.

Disse Piller ere gode for den Hoffuedtterck som kom- Piller.
mer aff kuld /oc for Orenis suselse/ oc for den onde damp
som aff Maffuen op i Hoffuedet far / de rense Hoffuedet oc
styrcke

stycke detsaare vel / her aff skal mand giffue den siuge ith quintin / eller hal andet quintin oc de skulle saaledis gøris.

Aloes
Mastix
Colocyntida
Mirabolani citrini
Rebule

Tag Aloes / Mastix / Coloquint / Scamonea / aff huert iii. quintin / Mirabolani citrini. Rebule indi ith quintin aff huert / gør Piller her aff met osen aff Scariola.

Det vi. Capittel.

Hoffueduerck aff Solsens hede.

Den lægedom som offuen saare screffuit staar om Hoffueduerck aff Cholera / den skal och brugis for denne Hoffueduerck som kommer aff Solens hede och brønne.

Det vii. Capittel.

Hoffueduerck som kommer aff kuld oc kalt veder.

Til denne Hoffueduerck brugis alle de lægedommer / som brugis til den Hoffueduerck som kommer aff Phlegmate / lige som offuen saare screffuit staar.

Det viii. Capittel.

Hoffueduerck lethargia kaldet.

DEr er en siugdom bag vdi Hoffuedit Lethargia kaldit aff Lægerne/ huilcken gamle Mennische gerne mest faa/ sō ere aff kaald oc vedskeactige nature/ eller de som bo i kaalde vedskeactige land. Oc denne siugdom kendis vid disse Tegen. Vorder den siuge saargiort bag i Hoffuedit/ falder eller slaas det paa/ da mister hand sin syn skel oc forstand/ oc ved inted huad hannem vederfaris.

Tegen

Lægedom.

Huo denne bręck haffuer/ hans Hoffuit skal rensis oc purgeris met Syrupus de Stecade/ oc met Piller Cochie.

Sirupus de Stecas de
Pilule Cochie

Eller mand maa bruge faar denne Hoffueduerck/ de Lægedomme som offuenfaare staa om den Hoffueduerck som kommer aff kuld. Eller oc nogre aff de som ieg end her effter sette vil.

Det ix. Capittel om Slumme sot

DEn siugdom/ at mand ligger oc slūmer/ lige som mand soffuede/ oc soffuer dog inted/ den faar oc gammell folck aldermest/ oc den kommer alminelige gerne aff megen kuld oc vedske/ Thi den naturlige verme er viget bort fra dem. Vid disse Tegen kendis denne siugdom/ Den siuge haffuer stedze stor hede/ och den kommer fra en Byld som er bag i Hoffuedit/ hans vand er blegt oc tyckt/ oc hand ligger oc slummer lige som hand soffue/ hand soffuer dog inted/ for den store verck oc pine som hand i Hoffuedit haffuer/ oc naar som mand tal eller raaber til hānem/ da suarer han inted/ om hand end nogit suarer/

Tegen

haffuer hand det strax glemt/ oc ved icke huad hand sua-
rede eller sagde/ uten slummer strax igen/ och hand vender
sig bort oc igen/ oc legger stundem Hoffuedit ned til Fode-
stælen/ den siuge skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Sternutatoria

Mand skal komme den siuge til at pruste eller Nyse
offte/ met den huide Nyse vrt oc Peber til puluer støt.

Hellebarus albus
Piller.
Zezania
Sinapium

Eller kom hannem til at pruste met klinte frø som
voxer vdi kornit.

Eller met Sennep smaat stødt til puluer.

Maiorana

Eller stød Meyran/ sting den op i Næsen/ brug det
offte/ lige som oc offuenfaare sagd er.

Mand skal och tage vand/ Edicke/ och Salt/ disse
skulle blendis oc vermis/ her vdi skal vodgøris en vlden
klud/ met den skal mand offte gnide och vride den siugis
fødder vnderneden/ oc hans hender inden vdi.

Haffuer den siuge icke god Stolegang/ da gør hannem
den/ met en aff de Tappe sō løsen oc Stolegāg gøre. Den
siuge skal leggis vdi en liusser sted/ och mand skal stedze
snacke met hannem/ paa det at hand skal icke soffue/ men
bliffue vaagendis.

Haffuer den siuge icke fornegen stor hede/ da maa
hand bade oc suedis/ paa det at vedsken oc den wrene hede
kunde mindskis. Den siugis Hoffuit skal touis met vand

Chamemilla
Anetum
Rosa
Absinthium

huor vdi Chammilleblomster/ Dil/ Rosen/ ferske eller tør-
re/ oc Malurt / saadne ere / men mand skal tage en føye
ting aff forsagde vrter/ paa det/ at vandet bliffuer icke for-
sterckt/ Hoffuedit saaledis touit styrckis saare vel.

Dyalonga
Dyapliris

Mand maa oc giffue den siuge en aff disse Electua-
riis/ som ere Dyalanga/ eller oc Dyaplirtis cum Musco.

Men er den siugis vand røt/ och hans Puls slar
langsommelige/ da er siugen aff hede/ oc da skal mand giff-
ue hannem

ue hannem kolde Lægedommer / lig som Rosen Sucker / Saccharum Rosarum
eller Fiolezucker ere. Mand skal oc brende menniske haar Violarum
for hans Næse.

Petrus Hispanius vdi den Bog Thesaurus Pauperum kaldit siger / sammeledis oc den Læge Karat. Om mand binder hoffuedet aff en afftenbacke vdi en sorter klud / oc binder det siden vnder it menniskes høyre arm da soffuer det icke før end det borttagis igen.

Denne Lægedom holder en vel vaagendis.

Siud Rude i god Edicke vdi it dubbelt kar / bint saa Ruta
Ruden vdi en liden linklud / oc leg hende saa vdi Edicken Acetum
igen / och naar som du vilt holde nogen vagendis / da stryg met samme linklud den siugis Tyndinger / Næsebor / oc offuer hans open / da vaagner hand strax oc soffuer icke.

Det samme gør oc god sterck Edicke / om den holles Acetum
faar Næsen / oc lucten der aff far op i hoffuedet / oc serlestis om mand vadgør en fier vdi Edicken / oc stinger hende op vdi Næsen saa at hand pruster eller nyser der aff.

Pollcye vdi Edicke lagt / oc for Næsen huldit / gør Pulegium
det samme.

Det x. Capittel.

saar Raserie oc vildelse.

Om hoffuedens siuge Phrenesis

kaldit / det er / Raserie oc vildelse.

DEnne Hoffuedens brøck oc siugdom Phrenesis aff Lægerne kaldit / er den huilcken vit. Rasert eller vildelse kaldit paa vort Danske Tungemaal / och hand kommer aff en hed Byld som voxer saare vdi Hiernens hinde / huilcken stundem kommer aff den mad drick som oc aff saare hed nature / oc vedskelig brugis / oc Naff-

uen kand icke fordøffue eller fortære hannem / men ligger oc røder vdi Maffuen oc opfar vdi Hoffuedit / huor aff Hoffuedit oc Hiernen / bliffuer skrøbelig. Stundem kommer saadan siugdom aff Hiertens eller Leffuerens hede blod / huilcket som vdi Hiernen opfar. Stundem kommer hand oc aff den Cholerisk hede vedske / som er vdi Hiernen. Stundem kommer hand oc aff Hiertens hede blod / som vdi Hiernen opfar. Oc aff disse Tegen kand hand forfaris.

Tegen.

Den siugis Mund er induortis tør / oc hans Tunge er sort / Ansictet røt / desligiste meste parten aff Næsen / hans vand er grønt / oc kand icke soffue / pulsaterne de ere fulde oc sla hastelige / och om hand end soffuer da worder hand vilter / oc skicker sig vnderlig / taler stedze, och kand icke vere rolig oc stille vdi en sted. Somme ere vrede, trette och slas stedze, Somme de ere glade och siunge eller quede stedze Somme de græde, oc saadane vnderlige och forferdelige tegen seer mand paa dem.

Lagedom.

Huo som denne siugdom haffuer / hand skal strax met det første inden tre dage lade sla Hoffuit Aaren, hand skal och ladis strax saare vdi hans pande. Eller mand skal sette i hans Tindinger Egler som tagne ere vdi ferske Søer / oc om de ville icke henge vid oc byde eller sue / da skal mand tho Tindingene met Vin / saa henge de strax vid.

Den siuge skal leggis vdi it mørckt Herbere oc mand skal haffue god tilsyn til hannem / oc inted tale eller snacke met hannem / oc mand skal inted giffue hannem at æde eller at dricke vden allenniste brød som bløt er vdi Mandele Milck / eller i saadet aff de tørre Blommer / so met Sucker tilrede ere. Hand skal och dricke Byguand. Och hans Hoffuit skal thois met vand huor vdi Pile Løff saadne ere.

Prisana
Folia Salcie

ere. Siden ſkal mand tage Roſen olie/ Edicke/och Oſen Oleum Roſarum
aff Søncke/ lige ſaa megit ſom Edicken er/ diſſe ſkulle Acetum
blendis vel tilſammen/her met ſkal mand ſmøre panden oc Succus athemiſie
Tindingerne.

Om den ſiuge kand icke ſoffue/ da bøy hans Hoffuit tilbage den ſtund hand end faſtendis er/oc lad vdi hans Næſe met en Pen Fiole olie ſom blendet er met Quindemelck / her aff Pruſter hand eller nyſer. Oc naar ſom hand ſoffue vil/da ſkal der ſtrøis omkring hans ſeng Roſen eller Lillier/ſaa faar hand ſøffn neſt Guds hielp.

Mandel Melck ædt/ gør den ſiuge megit gaat/och al mad ſom hedmer ſkal hand fly oc icke bruge.

Denne ſiuge kommer oc gerne effter at nogen haffuer leget nogen ſtund ſiug/oc den kand mand ſaaledis forfare/ den ſiugis vand er tynt/blegt oc wfarffuit/ hans øyen de løbe omkring hid oc did/oc hād er wſtadig/oc plocker omkring ſig met hēderne/lige ſom hand hagde nogit at plocke

Lad aff rage den ſiugis haar oc tag ſaa Peberrod ſtød hende ſmaa oc gør plaſter her aff/och leg det mod naten paa den ſiugis Hoffuit/ och om morgenen naar ſom mand det afftager/ da findis der en hinde paa Hoffuedit/ tag den bort/oc tho ſaa Hoffuidit met Edicke/oc nedleg ſiden den ſiuge til ro oc huile/den anden afften der effter/gør lige ſaadant it ferſk plaſter/oc handle der met lige ſom met det førſte / dette ſkal ſaaledis brugis indtil den ſiuge faar bedre vdi gen.

Eller mand ſkal ſtrax at mand fornemmer nogen faar Solatum
denne ſiuge/tage Natſkade/Huſſløg/oc Edicke/ och diſſe Barbaiouis
tilſām̄en ſtøde/her vdi ſkulle linklude vaade gøris /oc bin- Acetum
dis om den ſiugis Hoffued. Man ſkal och komme den ſiuge til ath pruſte eller at nyſe / met de lægedomme ſom gøre at nyſe/ om huilcke offuen faare ſagt er. Eller mand maa Helleborus albus
lade vdi Naſen nyſeurt och Campher ſaa ſtøt til puluer. Camphora

Men haffuer nogen hafft denne siugdom nogen stund/ da skal mand tage vnge høns / och vdtage induollerne aff dem /oc dem saa binde paa den siugis pande/ oc dette skal offte fornyes met andre høns.

Om mand tager en verm suine Maffue saa verm som hand aff Suinit kommer/oc binder hannem om den siugis Hoffued / det hielper och saare vel.

Cera
Terebinthyna
Lac Mulieris

Vox blendit met Terpentin oc quindemelck /oc offuen paa hoffuedet lagt/vddrager den onde vedske aff hoffuedet.

Det xi. Capittel.

SCothomia oc vertigo/ er och en Hoffuitverck/ oc kendis aff disse Tegen/ huo denne hoffuitverck haffuer suimler saare/ hannem siunes ath iorden løber omkring met hannem /haffuer ont vdi øygene/ oc siunes hannem at der flyge Møg faar øygene /oc den siuge skal saaledis hielpes.

Lægedom.

Aloes citrini
Mastix

Tag Aloes citrini it lod/ Mastix it quintin/ gør Piller her aff huer saa stor som en søte Bøn/ aff disse skal mand giffue den siuge fem om afftenen.

Diamargariton
Diapliris
Diaanthos

Der effter giff hannem/ Diamargariton/ eller Diapliris/ eller Diaanthos/ disse Electuaria styrcke Hoffuedet oc Maffuen. Mand skal oc smøre den siugis Hoff-

Oleum Chamomille
Dialthea

uit met Camilleblomsters olie/ eller met den smørelse Dialthea kallet.

Bethonica

Bethonie tiurt / oc til puluer støt/ her aff om morgenen oc afftenen strøit paa ith stycke brød hulckit/ som før er vaad giort vdi Vin oc ad/ det styrcker Hiernen/ oc kommer hannem til laue igen.

Cerefolium

Kørel saaden i vand/ oc paa panden vdi tindingerne lagd

vermer Hoffuedet oc Hiernen.

Aff Blodet

Men er denne Hoffuedens suimmelse aff Blodsens offuerflodighed/da skal Hoffuet aaren hoss Tommelfinge-ren ladis/ vden saa er at vngdomend/ alderen/eller tiden det forbiuder.

Men kommer hun aff naagen anden vedske/ huilcket mand see oc forfare kand aff den siugis vand/da skal hand hollis met mad oc dricke/ som sig det bør.

Hoffuedens Suimelse kommer och stundem aff det sorte forbrende blod/eller aff andet ont blod/och gammelt folck vederfaris det mest/ oc de kunde nøye hielpis/ thi de almindelige gierne bliffue rørde.

Aff Maffuen.

Hoffuedens Suimmelse kommer och aff den onde luct och veder som aff Maffuen op vdi Hoffuedet til Hiernen far oc løber omkring hannem.

Och naar som saadan Hoffuedens Suimelse her aff kommer / da skal mand giffue den siuge om afftenen naar
hand vil sig nedlegge til søffns iii. Pilulas Cochias/ her — Pilule Cochie
met skal hans Maffue rensis/siden skal mand giffne hannem om morgenen oc om afftenen Diamargariton/eller en — Diamargariton
aff de andre Electuaria som offuenfaare screffne staa / her aff styrckes Hoffuedet och Hiernen.

Kommer Hoffuedens Suimmelse aff offuerflødig kold vedske / da rense den siugis Maffue met try quintin Di-
acartam. Oc paa den femte dag der effter giff hannem om — Diacartanum
afftenen naar hand vil sig nedlegge til søffns fem Pilu- — Pilule de Hierapicra
las de Hierapicra. Mand skal och sette den siugis fødder
vdi varmt vand i huilcket Chammilleblommer/eller Spi- — Chamomilla
canardus saadne ere/hans Hoffued skal holles varmt/da — Spicanardus
vermes Hiernen och Suimelsen forgaar. — Cubeba
Tag Cobeber/Muskateblommer/Polleye/ligemeget — Macis
— Pulegium

 aff huert

aff huert/ stød dem til puluer/ blende dem met Sucker/ æd det aff morgen oc afften.

Cubebe
Tag halt andet lod Cobeber støtte til puluer / oc try lod Suckercandie oc smaat støt/ blende disse til sammen/ her aff skal mand tage om morgenen fastendis saa megit som det kand ligge paa en firehuid / dette skal vel tyggis i munden/ oc den stund mand det saa tygger, skal mand holde munden och nasen vel tet til/ saa at lucten kand fare op i Hoffuedet/ her aff styrckis Hoffuedet oc Hiernen saare vel.

Cuminum
Tag Spisekommen oc leg hannem vdi tre dage och netter i god sterck Edicke / lad saa Edicken der aff och tør Spisekommenet igen / her aff morgen oc afften tygd/ och det saa nogen stund vdi munden huldet / før end det nedsunckis/ stercker Hoffuedet oc Hiernen saare vel.

Cuminum
Grana Peonie
Pulegium
Tag aff forscreffne Spisekommen som saaledis beredt er/ Peontekernet/ Polleye/ lige megit aff huert/ stød disse til puluer/ steg saa Hiernen aff it Suin/ oc strø aff for sagde puluer der paa/ oc giff den syge iiii eller fem gange her aff at æde/ det vermer Hiernen/ oc den offuerflødige vedske tørris.

Tag aff forscreffne Spisekommen oc Peber ligemegit aff huert/ brug det lige som offuen faare sagt er.

Haffregryn om morgenen oc afftenen tørre edne/ tørre Hiernen/ om mand idelige bruger dem.

Cuminum
Piper
Cerefolium
Kaal beredt aff Kørel/ oc den ædt styrcker hiernē saare vel.

Mentha crispa
Krusemynte saaden i øll/ oc der aff om morgenen oc om afftenen en drick drucket førre lunckit giort/ er och god for Hoffuedens sulmelse

Det xii. Capittel.

Hoffuiduerck som kommer aff Maffuen eller aff de andre Lemmer.

Kommer Hoffueduercken aff Maffuen, det kand mand

her aff vide och forfare. Den ſiuge haffuer ont om kring Nafflen/oc vdi Maffuen/ kommer hand aff Quindfolckis Moder/ da fornemmer Quinden vred och ſting vdi ſamme ſted. Haffuer mand ſting och ont i den høyre ſide/ nedre hoſſ de ſmaa Rebben/da kõmer hand fra Leffueren. Er der ſting vdi den venſtre ſide/ da kommer hand fra Nyrerne oc Milten/ til denne Hoffueduerck ſkulle brugis de Lagedomme ſom jeg end her effter ſette vil/ naar ſom jeg kommer til ſamme lemmers ſted.

Det xiii. Capittel

En almindelig ſkick och Regemente/ ſom ſkal holles aff alle ſom plaues met Hoffueduerck.

En ſom Hoffueduerck haffuer aff offuerflødighedt blod/eller oc aff den vedſke Cholera/ hand ſkal icke æde ſaltet eller røget kød/men vnge høns/ Byguelling/ Mamdelemelck/ och mad ſom bereis aff de tørre Blommer maa hand æde diſligiſte oc Eblemos aff ſure Eble gior/ kaal giort aff Lectyge/ maa hand oc æde/ men ingen Melck ſkal hand bruge/ hans drick ſkal vere tynt øll eller oc Bøguand, den mad ſom køler oc tører tien hannem beſt.

Men er Hoffuedvercken aff kaald vedſke/da ſkal den ſiuge icke dricke nogen Vin vdi de førſte tre dage/ end dog at Vinen ſtyrcker den natuelige hede/ oc vederqueger hannem men i denne ſiugdom er hand forſterck och hedmer for ſaare Hoffuedens/Hiernens/ och ſenernis naturlige krafft.

☞ Den ſom Hoffueduerck haffuer/ vere ſig vdi huor aff hand vere kand/ hand ſkal æde lidet

och de ting huilcke som lettelige fordøffuis och den mad som opfar vdi Hoffuedit skal hand icke bruge / lige som disse gøre/Rødløg/ Purløg/ Huitgeløg/Erther/ Bønner/Roer/Kabusekaal/røgit kød/Salt fisk/Senep/ oc alt andet det som suarlige fordøffuis eller fortæris vdi Maffuen. Hand skal icke heller soffue om dagen/ och ey heller om afftenen strax effter maaltid/men vdi det minste tho timer effter afftens maaltid/ hand skal ey heller om afftenen handle eller gøre nogit / huor aff Hoffuedit kand besuaris/ oc ey strax effter maaltid/studere/scriffue speculere/eller offuerueye dybe sager oc ting

Det xiii. Capittel.
Om mand kand icke soffue.

Det och offte hender det sig saa / ath mand kand icke soffue/huilcket kommer stundem aff Hiernens hedmes rørelse/ Stundem aff den røde Cholera/som er hed oc tør. Stundem aff den sorte Cholera/ som er kold oc tør/oc er opfaren vdi Hoffuedit/oc saadant vederfaris gerne Melancholici. Stundem aff store hede som kommer aff den salte vedske. Stundem aff sorg oc modgang.

Tegen.

Om mand icke soffue kand far sorg och modgang/ kand her aff forfaris / den siugis farffue forvandlis/ bliffuer trangbrystit/oc haffuer en tør hede.

Røde Cholera — Kommer det aff den røde Cholera/ da faar hans hud en rødactig farffue / och den Cholera kommer aff megen vect. Huo som denne breck haffuer/hannem skal mand giffue Byguand at dricke/oc Syrupus aff Aakande Blomster.

Ptisana
Syrupus
Nenuphari

Kommer

Kommer denne Vect aff den sorte Cholera/ da er hans hud farffuit som Bly/hand haffuer stor angist/ sorg oc suare tancker. Sorte Cholera

Kommer denne vect aff den salte Phlegma/ da er hand lad oc tungferdig. Aff megen vect bliffuer Men[n]isker lade oc tungferdig/ fordi at ledemodernis vedske fortøris/huor aff de skulle haffue deris styrcke oc krafft/och den one vedske som vdi Maffuen er/opfar vdi Hoffuedit. Salte Phlegma

Kommer denne vect aff Cholera/da skal mand siude Fioler/eller Lectyge/ eller Lectyge frø vdi vand/her met skal den siugis Hoffuit thois. Viola Lactuca

Eller mand maa smørte den siugis Hoffuit met quinde Melck. Lac mulieris

Eller giff den siuge om afftenen naar hand vil legge sig til søffns Dillefrø støt til puluer met en drick Vin at dricke. Seminis Anethi

Alun nogen stund vdi Munden hollet/neddrager megen ond vedske aff Hoffuedit/och naar som mand Alunet aff Munden tager/da skal Munden thois met ferst vand. Alt hues som hedmer skal icke brugis. Alumen

Kommer vecken aff hede/da skal mand giffue den siuge at dricke vand eller Melck huor vdi huit/ elle sort Valmue frø saaden er. Eller mand maa giffue hannem Valmue frø at æde. Aff hede Seminis Papaneris

Eller mand maa tage en god haab aff den sorte Valmuers frø/och støde det vel met nogit lunckit vand/ saa ath det bliffuer tyckt som Melck/ her vdi skal mand vodgøre en lined klud tho alne lang/oc bred som en haand/ den skal vindis omkring den siugis Hoffuit/om Tindingerne och Panden/ da kølis Hoffuedit/och den siuge faar søffn oc roligehed. Oc om den siuge op voger om mid-

natztid / da vaadgør samme linede klud igen / vint hannem om Hoffuedit som føre.

Om den siuge icke kand gaa til Stols / da giff hannem om afftenen naar som hand vil sig nedlegge til

Syrupus Violarum

søffns it lod Fiole Syrup / met thu lod varmt vand / der vdi vel sønder greit / men lad det køles igen før end du hannem det giffuer.

Den siuge skal saaledis nedleggis vdi sengen / saa at hiertet ligger vel høgt / oc skal holdis vel varm. Oc mand skal giffue hannem om morgenen Erther saad huor vdi inthet fet eller salt er kommet / oc her paa skal hand faste vdi Sex Timer. Men om saa skeer at hand bliffuer saare vanmectig oc mactløs / da maa mand giffue hannem lit at æde oc at dricke,

Om mand icke haffuer Fiole Syrup / da maa mand gøre hannem løsen oc stolgang met andre lagedomme som let stolgang gøre / huilcke bescreffne staa vdi det Capittel / om Stolgang at gøre. Saaledes skal den onde vedske som vdi hoffuedet opfar rensis / da faar den siuge søffn. Anden dag her effter / naar den siuge vil legge sig ned til søffns / da skal mand sette hans fødder oc been vdi varmt

Chamomilla Melilotum

vand huor vdi Cammilleblommer oc Amur ere saadne / de skulle oc gnides och klaaes vel nedat / och naar som hand tager benene aff dette vand / da skulle de Døppes vdi kalt Vand / saaledis kand mand den onde hede neden vddrage / saa at den siuge kand komme til rolig søffn.

Mand skal och handle skickelige oc viselige met den siuge / oc icke hoffuedet formeget køle / paa det / at den naaturlige hede icke aldelis wdsløckes oc forgaar / oc stor skade der aff kunde komme.

Om

Om saadan veer aff tør complexie kommer / da skal mand giffue de ting som køle / lige som Byguand oc Byg uelling gøre. Tør camplexie

Mand maa och vaadgøre en lined klud vdi vand huor vdi Lectyge saaden er / vindt hannem om Hoffuedit lige som offuen faare sagt er. Lactuca

Eller mand maa giffue de siuge Rosen Sucker. Saccharum Rosarum

Kaal aff Lectyge giort oc den æd / hielper oc saare vel Lectuca

Valmuer saadne vdi Melck / oc siden Byggryn saadne vdi samme Melck och den ædt gør rolig søffn. Denne velling eller grød / maa oc vel redis met første Risengryn eller met Haffregryn / eller oc met reffuit huede Brød. Papauer

Huo som offte oc idelige megit drømmer oc om hand er aff hed nature / da skal hand vare ladis / eller hand skal iblant met lad sette Koper och skal bruge Lectyge vdi sin mad. Men er hand aff kaald nature da skal hand rensis met en aff de lægedommer som gøre løsning oc Stolegang.

Denne Lægedom gør god rolig søffn / om den bindis paa panden oc vdi Tindingerne. Tag Vidbende som voxer paa iorden / lidet Salt oc Edicke / siød disse tilsammen / oc brug det som sagt er. Hederaterrifris

Bethonie paa Hoffuedit lagt gør søffn. Betonica

Det xv. Capittel.

Om nogen røris aff Poplesie.

Denne siugdom er aff tende haande slau. Denne kaldis aff Lagerne Appoplexia / det er den store Poplisie / oc er naar som mennisket nedfalder hasteilge oc mister sit maal / oc icke rører nogē aff sine lemmer / oc føl icke hælder at mand tager paa hannē / oc ey hælder drager sin aand vd eller ind / oc huo sō saaledis bliffuer rørt

hielpis nøye / men dør almindeligen gerne. Denne siugdom forwandles vel stundem inden føretiue timer vdi den lille Poplesie Paralisis aff Lagerne kaldet. De huo som worder rørt aff den store Poplesie/hand skal icke fordis før end lx. timer ere forløble / thi det skeer tit at de som røris faa til liffs igen / inden faarsagde timer.

Den lille Poplesie Paralisis aff Lagerne kaldet / kendis saaledis fra den store Poplesie / den siuge mister sit maal / følelsen / oc lemmernis rørelse / oc ligger icke saa død som offuen faare sagd er. Och naar sam hans Mund opbrydis / da er det megen huid skum der inde / oc haffuer en suar aande / oc om mand taler til hannem da glemmer hand det strax. Stundem røris allenîste en side. Stundem en lem eller ledemod.

Tegen.

Aff disse Tegen kand mand forfare / at en skal vorde rørt / om mand tit oc offte haffuer bugløb / vden nogen merckelig sag / oc Hoffuedet er tungt oc suimler meget / och det synis for øynene at vere mørckt.

Det kand komme aff mange orsager at en røris aff Poplesie. Stundem aff hastighed och fortørnelse. Stundem aff kuld. Stundem aff mad och drick / och fraadzeri / aff huilcken megen slim eller blod voxer / huilcket Hiertet beløber / Aarerne oc lemmerne tilstoppe / huor aff de wrolige bliffue / saa røris da mennisket.

Stundem røris en / fordi ath hand haffuer verit saare meget wkysk / huor aff Marren induortis vdi benene forkøles och forsuinder. Alle lemmer forueernes aff Marren / och haffue aff hannem deris styrcke och krafft. Thi skeer detstundem ath en dør vdi sin seng hoss sin Hustru / hende witterligt / thi ath Marren vdi benene er bort suonden / eller forkøllet / al hans krafft oc macter forsuundet

forsuundet/saa at hand det icke føler/ oc døer saa.

Det er skeet vdi sandhed/ ath en Læge fant en død liggendis vdi en seng / huilcken som i en lang tid hagde leffuit saare wkyskelig/ hand opskar hannem / och vdtog hans Rygben / da fantz der ingen Marre vdi/ men vaar all forsuunden / for hues skyld hand vaar bleffuen død.

Stundum røris oc en det aff/ naar nogre legemens Aaret / paa Benene Armene eller Halsen haffue verit sønder hugne / oc er icke rettelig tilsammen legte igen der fore kand icke det naturlige blod oc vedske haffue sin rette gong til och fra Hiertet/ thi røres den siuge eller oc døer. Dette kand mand letteligesee och forfare vdi it Rør som mit tilstoppit er / ladis der nogit vdi / da kand det icke løbe der igennem. Lige saaledis skeet det och / naar som nogen lem kand icke faa sin naturlige verme fra Hiertet/ da røres det oc forsuinder/køles oc tilsammen krømpis/thi de Aarer oc Sener som skulle komme ledemodet til hielp/ de ere forkølede/ och haffue ingen mact.

Stundem røris it ledemod eller lem allene/ Stundem helten aff Legemet/lige som naar Tungen røres/oc mand icke kand tale. Stundem røres en Hand / Stundem it been eller fod. Saadan breck och siugdom kommer stundem aff stor glade / aff sorg och modgang/ aff madens oc drickens offuerflødighed oc fraadzeri/ aff stort oc suart arbeyde/ aff Aarckeløshed/aff lade/forfarelse/aff vansmectelse / aff hiertens idelige slaelse eller rørelse / aff det offuerflødige blod / aff Phlegmate/ aff Cholera rubea / och aff offuerflødig Melancholia. Denne siugdom kommer gierne almindelig

aff en

aff en eller tuende forneffnde sager/ thi der gaar tuende aa-
rer fra Hiernen ned igennem Rygbenet ned vdi benene
eller vdi fødderne/ Vdi gennem den ene / gaar den natur-
lige verme/ oc vdi gennem den anden kulden och naar en
aff disse eller oc begge tilstoppes oc haffue icke deris rette
gang til den lem som de skulle gaa til/ da forvisnes det/
saa at mennisken kand det icke røre eller bruge. Den Læ-
ge Auicenna siger/ Al den stund den naturlige verme och
krafft icke rører naagen lem/ da kand det icke brugis oc
gøre hues det skulde gøre. Oc men saa er/ at denne siug-
dom oc breck/ kommer aff Aarernis forstoppelse som gaa
fra hiernen igennem Rygbenet / thi er det nøtteligt ath
mand giffuer grandgiffuelige act der paa aff huad sag siu-
gen kommen er/ da kand mand desbedre komme den siuge
til hielp met Lægedom som det sig bør.

Paa det/at mand kand desbedre forfare/ Huor aff den-
ne siugdom kommen er/skal mand saaledis handle met den
siuge. Mand skal flittelige oc grandgiffuelige forfare aff
den siuge/ Huad slaat it embede hand øffuit oc brugt haff-
uer/ før end siugen hannem tog/om hand haffuer verit en
Smed/ Tymmermand/ Skomagere/ om hand haffuer
gaaet aarckeløff/om hand haffuer verit saare megit wkysk
och huad hans mad almindelig haffuer verit / varm eller
kold / om hand haffuer verit / hastig/ red eller forfardit.
Her aff kand forfaris om den naturlige verme er gaait fra
Hiertet op til Hiernen/eller om hand er nedfalden fra Hier-
nen/ oc haffuer tilluct oc forstoppet de Aarer som føre om
sagd er.

Lægedom.

Kommer denne siuge och breck aff legemens offuer-
flødige vedske / da skal den fordriffuis met Lægedommer
som saadan vedske kand forlære styrcke oc verme legemet/

och det skal saaledis ske.

Tag Lauendel/ ørcken Saluie/ kodrøbels vrt / Eneber / aff huert en haand fuld / Brendeuin/ tre patter aff en paat / god klar Rinsk vin / lidet mere end en paat/ lad dem vdi en stor Tinkande som offuen til / vel tet er / set hende vdi en kedel met vand/ oc lad det saa vel tilsammen siude / her met skal mand gnide och vride de lemmer som rørde ere tho gonge om dagen / her aff skal den siuge och dricke morgen och afften / huer gang saa megit som der kand gaa vdi en Eggeskal.

Lauendula
Saluia inscirialis
Herba paralicis
Grana Juniperi
Aqua vite vinum

Mand maa och purgere den siuge met ith quintin eller lidet mere Hieralogodion.

Hieralogodion

Munduand.

Den siuge skal offte holde vdi sin mund aff denne efterfølgendis drick och met den klucke eller skualpe.

Tag Peber/ Bertram/ Senip/ Bebergel/ Inge- fer/ Pollepe/ aff huert thu lod / smaa støt / siud dem vdi tho paatter Vin/ indtil tredie delen indsaaden er.

Piper
Peretrum
Senapium
Castoreum
Zinzeber
Pulegus

Aff Blodet.

Kommer denne siuge aff det offuerflødige blod/ da lad sla en Aare. Er den høyre side rørt / da lad hannem paa den venstre side/ Er den venstre side rørt/ da lad hannem paa den høyre Arm.

Bad.

Siden skal den siuge bade vdi karbad met vand huor disse vrter ere saadne vdi Tag Saluie/ Seuenbom/ Rosemarin/ Mynte/ Arsue Bethanie/ Chamilleblommer/ Hordhumle/ Lauerbær/ aff huert en haand fuld/ brug disse som sagt er.

Saluia
Sabina
Rosmarin
Mentha
Morsus gallena
Betonica
Chamomilla
Hypericon
Bacce lauri

Før end den siuge indgaar vdi forescagde Bad / skal mand giffue hannem ith quintin god Theragelse met en

Theriacha

drick

Castorenum
Lauendula

dzick varm Vin vdi hulcken Biberget oc Lauendel saadne ere.

Der effter naar som den siuge saaledis baet haffuer/ da giff hannem tøsser om dagen aff denne efftersølgendis Lægedom saaledis tilgiort.

Saluia Imperielis
Lauendula

Tag Ørcken Saluie/Lauendel/ aff huert tre hender fulde/ leg disse vdi bløød vdi fiorten dage vdt hal tredie paat god huid Rinskeruin / brent siden vand her aff in Balmeomarie/ om mand icke haffuer saadant Redskaff/ da skal dette siudis vdi en Tinkande vdi en kædel som offuen saare føre sagt er.

Røris det hele legeme.

Om det hele legeme røris/ saa at den siuge det icke føler at mand tager paa sine lemmer/ da skal hand saaledis hielpis. Hand skal badis vdi det karbad som offuen saare screffuit staar oc tilsamme bad skal och brugis gode gloendis Kamperstene/ och de skulle leggis besynderlig vdi en kædel eller vdi ith andet kar/ oc paa samme gloendis Stene/ skal mand lade aff dette efftersølgendis saaledis tilgiort.

Grana Juniperi
Tapus barbatus
Origanum

Tag Eneber/ Linffebrands vrt/ Vild Meyran Tost eller Kong kaldit/ aff huert tre hender fulde. vij. paater Rinskeruin/ siud disse vdi en Tinkande vdi en kædel som offuen saare før sagt er/ her skal mand lade paa de gloendis Stene/ saa at den siuge vel kand suedis/ och lad hannem saaledis bade det lengste hand kand tollit/ dette bad gør den siuge megit gaat/ Lemmerne foruermis igen. Oc naar som hand kommer aff badet/ skal mand nederlegge hannem vdi en seng/ och hølle vel paa hannem/ saa ath hand kunde suedis igen/ och skal voctis vel faar kuld/ och naar som hand saaledis nogen stund haffuer ligt och hans legeme er bleffuit tiuct/ da skulle hans lemmer vel gnidis met Lauendele vand eller met Vin huor vdi Lauendel

Aqua Lauendule

och

Lauendel och Saluie saadne ere / Saaledis skal den siuge huer dag tre gonge bade vdi ni samfelde dage / om hand er ellers saa sterck / at hand kand det tolle oc fordrage. Den siugis lemmer skulle och smøres tre gonge om dagen met Lissebons olie huor vdi Bebergel saaden er / til iiii. lod olie skal tagis ith lod Bebergel. Oleum Castorie.

Den Olie som kallis Oleum Philosophorum / er saare god for den breck oc siuge. Oleum Philosophorum.

Røris en lem.

Røris en lem eller ledemod alleniste / vere sig paa haand eller fod / det skal saaledis hielpis.

Siud Saluie i en potte / eller vdi ith andet kar / holt ledemodet der offuer (offuen til vel tet stoppet) saa at sualmen der aff kand vel komme til samme lem / saa hedt som hand hedest tolle kand / saa ath det bliffuer igennem varmt och vel suedis. Saluia

Siden tag Brendeuin ith halt pund / Saluie oc Rude aff huert en hal haand fuld smaat skaaret / siud disse vdi en Tinkande i en kedel lige som offuen faare førre sagt er / om Vinen siuder formegit ind / saa lad mere der paa och lad det siude igen / siden skal det gemmis vdi ith krus vel til stoppet / och naar som mand vil her aff bruge / da skal det vermis / och saa linklude der vdi vaadgøris / met dem skal mand vel gnide och vride samme lem imod en god Ild det hedeste som den siuge det tolle kand. Naar som dette saa skeet er / da skal mand tage Olie aff Chammilleblommer oc Brendeuin ligemegit aff huert / her i skal en klud vaadgøris som er saa stor at hand kand tecke oc skiule lemmen / oc den skal vindis omkring lemmen / oc saa der paa it støcke aff it sort Faarskind / dette skal brugis morgen oc afften vdi xiiii. dage. Saluia Ruta Oleum Chamomille Aqua vite

Been / Arm / eller Knee.

Om ith Been / Arm / eller Knæ røris / da skal mand

lade føre sagde vrter i en balleg oc sette ledemodet der vdi/ oc ballen skal vel tettis trint omkring/ paa det/ at ledemodet kand vel vrtnis/ och naar som vandet køles/ skal mand kaste der vdi gloendis Kamperstene/ som och førre sagd er.

Apel eller Lend.

Om Apel eller Lend rørris/ da skal mand gøre en linpose en hal aln bred oc lang/ oc lege hannem vdi foresagde vrter oc dem siude/ leg dem offte paa ledemodet vel varme/ naar som lemmen saaledis badet oc forvarmet er/ smør hannem saa met dē Smørelse som offuenfaare staar/ oc samme Lem skal stedze holdis varm.

Røris Tungen.

Confectio Anacardine

Bliffuer nogens Tunge rørt/ och den siuge mister maalit/ da leg vnder hans Tunge lidet Confect Anacardine/ da tal den siuge igen.

Castoreum
Saluia
Mel

Piller giorde aff Bebergel/ Saluie/ oc Honig/ lagde vnder den siugis Tunge/ komme den siuge til at tale igẽ.

Pilule de Opoponaco

Piller aff Oppoponaco/ saaledis brugede/ gøre det samme.

Crocus
Cinnamonium
Buglossa

De som ere rørde aff Poplesie/ skulle stedze oc idelige bruge vdi deris mad och dricke/ Saffran/ Canelebarck/ Oxetungis vrt oc blomster.

Den høylerde Lage Cornelius Celsus siger/ om nogen røris aff Poplesie paa alle lemmer/ och hand lader strax sla en Aare/ da kommer den siuge til sin helbrede oc sund/ vdigen/ eller och døer.

Hender.

Om nogens Hender røste/ da skal hand tho dem i kalt vand vdi huilckit Salure nogen stund haffuer legit/ och lade dem rørris aff dem selff.

Det xvi. Capitel.

Faar Krampe.

Krampe er Senernis tilſammen dragelſe/ eller oc deris vdſtreckelſe. Oc dette kommer ſtundem aff ledemodernis tomhed/ eller oc aff deris fuldhed/ ſtundem aff kuld/ aff ſuart arbeyde/ aff ſorg modgang oc drøffuelſe. Oc denne ſiuge er aff tre[illegible] haande ſlau. Den førſte kaldis Anthoſtenus/ oc[illegible] hun er naar ſom de Aarer oc Sener ſom fore til ſidde bliffue lange/ och de ſom bag ſidde/ tilſommen dragis/ oc bliffue forſtackede. Den anden kaldis P[illegible]thoſtenus/ och hun er naar ſom de Aarer eller Sener ſom bag ſide bliffue forlange/ oc de ſom faare ſide forſtackede. Den tredie kaldis Tetthanus/ oc hun er naar ſom Aarerne eller Senerne baade bag oc faare tilſammen dragis oc de bliffue forſtackede/ ſaa at den ſiuge kand icke røre ſig/ huercken til den høyre eller venſtre ſide. Oc den Krampe ſom kommer aff tomhed er den verſte.

Lægedom.

Kõmer dẽne ſiuge aff Aarernis fuldhed/ da rens oc purgere den ſiuge ſõ du her offuẽfore om Poplesie hørt haffuer.

Der effter tag Bertrum/ Euphorbium/ Peber och Laurolie aff huert ith quintin/ gør her aff en Smørelſe/ ſmør her met Nafflen/ Aarerne vdi tindingerne/ oc Pulſaarerne paa begge Arme.

Perethrum
Euphorbium
Peper
Oleum laurine

Mand maa oc vel giffue den ſiuge aarle om morgenen it quintin Theragelſe. Det gør den ſiuge megit gaat at mãd legger bag i hans nacke en linpoſe met varmt ſalt.

Theriaca

Om mand gør en Røg op i Naſen aff Aloe træ/ ſagdan Røg hielper alle Aarer och Sener vnderlige.

Aloe

Om Aarerne eller Senerne ſmøris met en aff diſſe ſmørelſe/ ſom ere Dialthea/ Marciaton/ Arogon/ Oleum vulpinum/ de hielpe oc ſaare vel.

Dialthea
Marciaton
Arogon
Oleum vulpinum

Det xvii. Capittel.

Naar mundẽ vorder kroget kalle Lægerne Tortura oris.

Tortura oris

Munden eller Kindbenene bliffue oc stundem krogede/saa at de gaa afflaue/oc saadant gør Krampe/ huilcket Aaterne eller Senerne tilsammen drager/ lige som itt stycke Laar tilsammen krumpis naar som det holdis mod en ild. Stundem kommer det aff Poplesie/ och naar saa skeet/ da skal der met handlis lig som sagt er om Poplesie. Men kommer det aff Krampe/ da skal der met handlis som om Krampe sagt er.

Saluia
Bethonica
Marsus gallinē
Origanum
Oleum vulpinum
Oleum Costinum

Tag Saluie/Bethonie/Arffue/vild Meyran/ sind disse vdi vand/ leg oc bad nacken vel her met. Naar som det er skeet/smør saa nacken met Olie Vulpino/ eller met Olie Costino. Mand maa och lade vdi den stugis Nase itt aff de puluer som om Hoffuedens sutmelse screffne staa.

Det xviii. Capittel
om Druckenskaff.

Somme Mennische faa och saadan breck i Hoffuedit lige som de vore druckne/oc dette kommer aff den onde vfordøffuelig vedske som i Hoffuedit opfar omkring Hiernen. Somme der aff/at haffue gaait i hed Solskin. Somme oc der aff/ at de haffue talet eller raabet megit/ huor aff Hiernen bliffuer skrøbelig/oc naar sō de dricke en føye ting/da er det strax vdi deris Hoffuit. Somme ere aff naturen saa skrøbelige/at der som de komme vdi en varm Stue/huor som andre side oc raabe eller quæde/saa faa de strax om i Hoffuedit/oc ere lige som de vaare druckne/oc huo som saadan breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom

Oleum Rosarum
Violarum

Er saadan Druckenskaff aff hed nature/ da smør hans Hoffuit oc Tindinger met Rosenolie/ Fiole Olie/ eller

eller met osen aff Byncke / eller blende dem tilsammen. Succus arthe-
Siden skal mand giffue den siuge at dricke/ støt Val- misie
muefrø/ blendet met Rosenuand/ saa at det er som en Melck
Her effter skal den siuge sette sine fødder vdi varmt vand
huor vdi Chamilleblommer och Amur saadne ere/ och de Chamomillæ
skulle gnidis vel vnderneden met Salt oc en vlden klud / Melilotum
och siden skulle de smøris met Fioleolie saa dragis vedske Oleum violarum
neden aff Hoffuedet. Mand skal oc komme den siuge til at
gaa til Stols met de ting som gøre lidet løsning oc Stol-
gang.

Det xix. Capittel.

Faar den Faldendesot.

DEnne Sot och siugdom er aff trende haande
slau, Den første kallis Epilepsia/ huo den Epelepsia
haffuer / hand føler inted om før end hand
nedfalder/ oc naar hand nedfalden er da fraa-
es Munden paa hannem/ huilcket aff Hier-
nens forstoppelse kommer.

Den anden kaldis Analepsia/ och den kendis saale- Analepsia
ledis/ den siuge føler noget som gnaffuer vdi hans Maff-
ue/ oc noget som suser faar hans ører / oc effter at hand er
nedfalden da spyr hand / och denne kommer aff den onde
vedske som er vdi Maffuens Aarer och Sener / huilcken
som opsar vdi Hoffuedet / tilløcker och faarstopper Hier-
nens Aarer.

Den tredie kaldis Catalepsia / och den kommer Catalepsia
aff den vedske som vdi lemmerne faarholdis. Och før end
hand nedfalder / føler hand nogit som løber igennem lede-
modene ind vdi Hoffuedet / som Galenus siger om sin
scriffuere/ huillken stedse følde nogit naar som siugen han-
nem tog/ som løb aff den ene fod oc op vdi hans Hoffued/
thi lod hand binde samme fod hart met it bond.

Denne siugdom kommer oc stundem aff Tarmene oc da gør hand sig wren som nedfalden er.

Quindfolck Quindfolck faa oc offte denne siugdom / aff den wrene vedske som vdi Moderen er / och saadant vederfaris mest Nunder som vdi kloster indgiffne ere. Men denne siugdom er dog mere hoss Mandkøn end hoss Quindekøn och er gerne languarig til døde dag / men hun er icke farlig paa liffsens vegne. Men det skeer vel stundem at hun tager nogre aff dage vdi det første naar mand hende faar. Denne siugdom saarfaar offte paa Mandkøn / naar som de først beuare sig met noget Quindfolck oc legemens løst bedriffue / oc forlader denne siuge vnge Quindfolck / naar som de først faa deris Tid oc legemlig Blomster.

Tegen.

Aff disse Tegen kand forfaris / at en skal faa den Faldendesot / eller Poplesie / eller vildelse / naar som mand soffuer / och da siunis at der falder noget tungt paa hannem / oc kryster hannem saare / huilcket wi paa vort Tungemaal kalde / at Maren rider hannem.

Om den siuge kand hielpis.

Vilt du forfare oc vide om den siuge som den Faldendesot haffuer kand hielpis eller ey / da tag en Synaal sting met hende vdi hans øren / føler hand det / da kand hand hielpes / men føler hand det icke / da kand hand icke hielpis.

Den høylerde Lage Gilbertus siger / at naar som nogen denne siugdom først faar oc ned falder / da skal mand strax lade sla en Aare paa den siuge / huilcken Aare mand vil / oc saa giffue den siuge it lodt aff samme vdladne blod met it bløt Eg at dricke / det skal hielpe saare vel faar denne siugdom.

Eller

Eller naar som menniskel først gang nedfalder/skal mand strax ihjelsla en Hund oc vdtage Galden/oc giffue den siuge den at dricke/da faar hand denne siuge icke mere.

Fel Canis

Om denne siuge aff Maffuen kommer/ da kom den siuge til at spy/met en aff de Lagedomme som gør at spy/ som her effter findis vdi det Capittel om at gøre at spy.

aff Maffuen

Denne er en krafftelig Lagedom faar denne sot / som offte forsøgt er.

Tag Bebergel /Spesglas/ Drage blod /ligemegit aff huert / stød disse til puluer / giff den siuge her aff huer dag it quintin met en drick varm Vin / och dette skal brugis ind til den siuge bliffuer helbred igen.

Castoreum
Antemonum
Sanguis Draconis

Eller tag en Frø / sker hende op at ryggen/ vdtag Leffueren/ oc vint it kaalblad om hende / brent hende til puluer vdi en ny lerpotte / giff den siuge aff hende at dricke met en drick Vin/ dette skal och brugis indtil den siuge faar bedre.

Epar Rane

Eller mand maa giffue den siuge ret god Theragelse met en drick varm Vin at dricke/ huor vdi Bibergel saaden er/ denne er oc en forsøgt Lagedom.

Theriacha
Castoreum

Diacastoreum/ er oc en vis oc forsøgt Lagedom/om mand giffuer den siuge her aff tre gonge om vgen vdi det minste/ oc huer gong it quintin.

Diacastoreum

Electuarium Diaanthos / eller Diamusci/ bruge de som sagd er/ de ere oc gode for denne breck oc siuge.

Diaanthos
Diamusci

Er det en mandz persone som haffuer denne siugdom / da gør Hiertet aff en Vlffue til puluer/ och giff den siuge her aff it quintin til lige. Er det ith Quindis persone/ da skal mand tage Hiertet aff en Vlffinde / och giffue hende her aff som sagd er.

Cor Lupi

Vlffue kød tørret vdi en Bager Oen/oc stød til puluer/oc det den siuge giffuit som offuen faare sagt er/hielper oc saare vel faar denne siugdom.

Caro Lupi

Huo som denne siugdom haffuer/hand skal bare it belte giort aff Vlffskind paa sin bare krop/det hielper vnderlige.

Opoponax
Castorum
Sanguis Draconis
Antimoneum

Tag den Gummi Oppoponax/Bibergel/Drageblod/Spisklas/ligemegit aff huert/stød disse til puluer/oc giff den siuge her aff met Vin som sagt er/huer gang it quintin/met denne Lægedom ere oc mange hulpne.

Caput viri mortui

Grana Peonie

Tag Hoffuitpanden aff en død mands persone/sæt hende vdi en hed Bagerovn oc brent hende indtil hun bliffuer aldelis huid/stød hende saa til puluer/tag saa aff samme puluer it quintin/oc tre Peoniers stene oc smaa støtte/giff den siuge det at dricke met en varm drick Vin.

Ruta

De som haffue denne siugdom/de skulle stedze och idelige lucte til Rude/det hielper dem megit.

Coagulum leporis

Dioscoridis Lage siger/at Løbet aff en Hare drucket/er gaat faar denne siugdom.

Castoreum
Ruta

Naar som nogen nedfalden er/da skal mand blæse op i den siugis Næse Bibergel oc Rude støtte til puluer/da staar den siuge strax op igen.

Azafetida

Det samme gør oc det Gummi Azafetida om det leggis paa Gløer/oc lader røgen op gaa i den siugis nase.

Aff dette puluer vdi Nasen ladt/bekemer Menniskem faar denne breck.

Piper
Ruta
Sinapium
Staphisagria
Nigella
Sal armoniacum

Tag Peber it quintin/tør Rude Senup/aff huert halt andet quintin/Luseurt/Nigellam/aff huert it halt lodt/Sal Armoniacum ith halt quintin/gør disse til puluer/brug het aff som sagt er.

Radix Peonie

Den Læge Macer siger/at roden aff Peonier om halsen bunden at vare god faar denne siuge.

Den Lage Galenus siger/at hand haffuer bundet rodē aff Peonie om it Barns hals otte Aar gammilt som haffde denne siugdom/det stod strax op oc vaar helbreder. Siden forsøgte hand ydermere denne Rodz krafft oc dygd/oc tog samme rod aff Barnsens hals igen/da nedfaldt det

strax/

strap siden bant hand samme rod om Barnsens hals igen/ da opstod det strap igen.

Tag Hulutt ii. lodt det Gummi Euphorbium oc Bibergel aff huert it quintin/stød disse til puluer/ oc siud dem i Lissebome Olie/ her met skal den siugis Rygben smøris fra Hoffuedit oc saa nedat

Aristologia
Euphorbium
Castoreum
Oleum oleugrum

Ordinatz.

Huo som den Faldendesot haffuer/hand skal icke gaa vd aff sit huss naar som det er taagit Vader/ oc ey helder naar som stor hede er/eller oc stor kuld. Hand skal oc bruge den mad som snarlig oc lettelig fordøffuis eller fortaris i Maffuen/lige som disse efterfølgendis/Høns/ Haner/ smaa Fule/vnge Kid/grisse Kød/Erthe saad met brød/ Eggesubbe/hand skal inted bruge som surt er/ oc ey helder Huideløg eller anden Løg/hand skal oc dricke føie/oc serdelis effter Maaltid/ och ingen streck drick. Effter maaltid skal hand æde Queer/eller oc aff Electuario som aff Queer er giort da nedtrøckis den onde vedske som vdi Maffuen er/saa at hand icke opfar vdi Hoffuedit. Hand skal oc vel tilse at hand kand vel lade sit vand fra sig/och haffue god Stolegang/hand skal icke soffue om dagen oc ey helder gaa ørckeløs/men iblant met lidet arbeyde. Hand skal ey helder haffue stor omhu/oc ey være formegit sorgefulde.

Det xx. Capittel.

Kommer nogen fra sine sind oc bliffer vilter.

Ania/kaldis aff Lægerne Vildelse/oc er den siugdom som haffuer sin verelse vdi Hiernens første rom aff den onde vedske som der inde forsamlit er. Och samme siugdom kommer stundem aff Hoffuedens onde Complexie. Stundem aff ond

mad oc dricke/ aff huilcke vdi Maffuen forsamlis en ond offuerflødig vedske som op vdi hoffuedet far. Stundem oc der aff at en er hed/ oc dricker hasteligen det som kalt er Stundem aff den mad som hedmer oc formeget peberit er oc aff Huideløg/ huor aff vedsken forbrendis. Stundem kommer denne siugdom aff vduertis ting/ som er/ Om naagen bydis aff en galen Hund. Stundem aff vsund oc forgifftig veder. Stundem aff stor sorg och modgang/ aff megen studerelse/ aff megen Vect/ aff megen faste. Stundem aff nogen flydelse/ som icke haffuer sin rette gang/ lige som det skeer naar som Quindfolck icke haffue deris Tid oc blomsters rette flydelse. Stundem det aff/ at mand haffuer icke god stolgang/ men det ligger och rønder/ och saa opfar vdi Hoffuedet/ Stundem oc aff det offuerflødige blod.

Aff Blodet

Kommer denne siugdom aff Blodet/ det kand mand saaledis forfare/ hand taler stedze/ dantzer/ springer/ siunger/ oc er glad/ mener at hand er rig oc haffuer megit gotz oc at al Verden hører hãnem til/ hand hører gerne Trompe/ Harpe/ oc andre subtilige lege/ hans Puls er stor/ oc slar fast/ hans vand er tyckt oc røt.

Aff Cholera.

Kommer denne siugdom aff den røde Cholera/ det er/ aff det forbrende tørre blod/ da kiffuis oc trettes den siuge gerne/ raaber oc skrier/ oc slar sig selff/ oc andre som ere hoss hannem/ oc er megit wstyrig/ hans Puls er liden/ oc slar hastelige/ hans vand er røt oc skønt/ hans complexie/ er varm oc tør.

Aff kuld oc tørhed.

Kommer denne siugdom aff kuld oc tørhed/ da er hand altid

altid bedrøffuit/grader stedze/tædis faar huer mand/naar som hand seer Riff eller Straa / siunis hannem ath det er Hugormer oc Taasser/och hand vil gerne vere i den sted mørckt er/oc knøtter sine hender tilsammen/oc tadis at mand vil tage noget aff dem/hand galer oc stundem som en Hane/eller klucker som en Hønne/ stundem gør hand som en Hund/ er stedze ræd ath mand vil gribe och fange hannem/ hans vand er huit oc skønt met en kreff faruit som Bly.

Aff Phlegmate.

Er denne siugdom aff Phlegma/da siunis den siu-ge at hand er vdi it vand/oc soffuer gerne/tal och paakal-der Dieffuelen/oc denne siugdom kommer aff kaald for-fuldet vedske/som sig vgi Hiernen forsamlet haffuer/hans vand er huit oc blegt/oc Pulsaaren slar langsommelig.

Aff Sorg.

Haffuer nogen faait denne siugdom aff sorg oc drøffuel-se/ da skal mand tale och handle venlige och kærlige met hannem/glæde hannem oc loffue hannem megit gaat. Er det en mandz persone/ da skal mand sette hoss hannem smucke oc subtilige Quindfolck/och loffue hannem it aff dem/her aff stellis hand til fridz. Er det it Quindekøn/ da skal hun glædis met mend/mand skal loffue hende en aff dem/ her aff vederquegis hun/ oc kommer til sit skel igen. Oc huo som denne siugdom haffuer met hãnem skal mand saaledis handle.

Mand skal giffue hannem den mad som køler oc lettelige fordøffuis och fortæris/vngt Grisse kød/ vnge Høns/ferske Eg. Jngen sterck drick skal mãd giffue hãnem Haffuer hand icke god stolegang/da skal mãd giffue hãnem

om afftenen naar hand vil ſig nedlegge til ſøffns it quin-
Pelule Cochie
tin Pilulas Cochias / de renſe den ſiugis Hoffued / den ſiuge ſkal oc leggis vdi en kolder ſted / ſaa at været kand blæſe paa hannem. Haffuer den ſiuge megit blod vdi ſig / da ſkal mand lade den mellemſte Aare ſom ſidder faare vdi hans pande / och paa den ſiette dag der effter ſkal Hoffued Aaren ladis / paa begge hender hoſſ Tommelfingrene.

Denne dꝛick tiener ſaare vel til dem ſom denne ſiugdom haffuer.

Hordeum Glycirizа Plantago

Tag it lidet kaalfad fult aff Byg / Skerſøde iii. lodt Veybꝛede en haand fuld / ſiud diſſe vdi tre potter ferſt vand / ſi det igennem en klud / oc lad det køles / och giff ſaa den ſiuge her aff at dricke.

Chamomilla Verbena

Den ſiugis Hoffued ſkal och thoes met vand huoꝛ i Cammilleblommer oc Jernurt ſaadne ere.

Aff Phlegmate.

Er denne ſiugdom aff Phlegma / eller aff offuerflødig kuld / da giff den ſiuge den mad ſom hannem verme kand / och lad hannem holde ſig varm / rens och purgere hannem ſaaledis.

Purgatz.

Folia Sene Saccharum Aqua vite Aqua buglosse Vinum

Tag Seneblad ſmaa ſtøtte til puluer it halt lod. Sucker it lodt / god Bꝛendeuin en Eggeſkal fuld / vand aff Oxetungis vrt / lige ſaa megit / ſammeledis och god Rinſker Vin / Ertheſaad ſom inted Salt eller Fet i kommet er / ſaa megit ſom alt dette foꝛneffnde er / røꝛ diſſe vel tilſammen / och giff den ſiuge her aff aarle om moꝛgenen faſtendis / føꝛre lidet varmt gioꝛt.

Pelule Cochie

Den tredie dag der effter om afftenen naar ſō den ſiuge vil ſig nedlegge til ro oc huile / da giff hannē Pelulas Cochias it quintin / den ſiuge ſkal leggis paa den ſted ſō inted vader kand

kand komme til hannem. Er det om Vinteren/ da lad hannem bliffue vdi Stuen dag och nat. Men er det om Sommeren/ da gør en god ild vdi hans herberge oc kammer aff Eneber riss/som bærerne end side paa/ det gør den siuge saare gaat. Den siugis mad oc drick skal redis met Saffran/ gamle Hønner oc Duer vel saadne tiene hannem saare vel/de giffue stor krafft oc verme.

Haffuer den siuge stor hede vdi sit Hoffuit/da leg dette paa hans Pande oc vdi hans Tindinger.

Tag Husløg/ Rosen blad/ligemegit aff huert/ Barba Iouis
stød oc blend disse met Quindemelck/brug dette som sagt Folia Rosarum
er/ her aff kølis blodet/oc pinen mindskes. Lac mulieris

Mand maa tage en sort Hønne oc fleck hende vdi thu/oc bindt hende saa varm om den siugis Hoffuit.

Mand maa oc giffue den siuge afften oc morgen aff denne drick en god drick at dricke.

Tag Saffran/Canelebarck/aff huer it halt quin- Crocus
tin/stød dem smaa/och bint dem vdi en klud/ heng han- Cinnamomum
nem vdi en paatte Vin/ huor vdi it lodt god Strendeuin er lagt.

Dette efterfølgendis styrcker Hoffuedet oc Hiernen saare vel om det brugis vdi maden.

Tag Saffran it quintin/Canelebarck it halt lodt/ Crocus
Neglicker it halt quintin. Sucker thu lodt. Cinnamomum
Om mand giffuer den siuge Peonie kerner smaa Cariophyli
støtte til puluer met Vin at dricke/ da kommer den siuge Saccharum
til sig igen. Grana Peonie

Aff Cholera.

Naar som denne siugdom kommer aff den affuerslødige sorte Cholera / hun er den alsomuerste/ Thi den Materia gaar til Milten oc Hiernen/ och huo som denne Siugdom haffuer/hand haffuer ingen ro huercken dag eller nat/hand taler met sig self / lige som der talde nogen met

met hannem / oc almindelig gerne plagis hand aff den onde Aand / oc hand kand saaledis hielpis / vden saa er ath Gud hannem besynderlige straffe vil.

Purgatz.

Folia Sene
Aqua vite

Tag Seneblad it halt lodt smaait støt til puluer / god Brendevin saa megit som der kand gaa vdi tho Eggeskaler / oc tre gange saa megit anden god Vin / rør den vel tilsammen / oc giff den siuge her aff vdi tre morgen fastendis;

Polipodeum
Fumus terre
Lapis Lazuli

Eller mand maa giffue den siuge Brendevin met anden vin som sagt er / huor vdi Engelsøde / Jordrøg / eller den sten lapis Lazuli vdi legit haffuer / disse rense oc purgere den sorte Cholerain / oc Melancholiam / oc naar som disse vedsker saaledis ere vddreffne / da rensis Milten / och Hiernen kommer til lauue igen / oc de vnderlige tancker oc fantesier forsuinde.

Gallen Hund.

Theriaca

Er nogen bleffuen vilter der aff ath hand er biden aff en gallen Hund / da skal mand giffue den siuget er / god Theragelse / oc sammeledis Saarit der met smurt oc saa aff denne Smørelse det paa legge.

Mentha
Gentiana
Oculi Cancri
Bolas armenus
aqua Rosarum

Tag Mynte / Entzian / Kreffuetere øyen / Bolus Armenus / ligemegit aff huert / disse skulle blendis met Theragelse oc Rosenuand oc paa Saarit leggis.

Bliffuer nogen vilter oc kommer fra sine sind oc forstand / aff Hoffuedens suare Fantesie / saa at hans skel sind oc vid ere atsprede / den skal mand saaledis hielpe

Læg den siuge vdi it mørckt Herberge / saa ath hand seer icke dagen / tag saa en stor Mulla eller Becken / sæt det mod veggen saa at det heller / saa at huad der vdi kommer / kand strax springe vd igen / tag saa it Løffuekar eller Handfad som haffuer en liden kaaber hane / heng samme Løffuekar høyt offuen for Mulluen / oc fylt samme

Løffuekar fuld aff vand/ brid Hanen lit op/ saa at den ene taaer effter den anden kand drøppe ned paa Mulluen eller paa Beckenet/ oc springer vd igen oc naar som det saaledis nedløber/ saa ligger den siuge oc tencker der paa huad det monne være/ oc kommer saa til sig igen/ oc naar som vandet vddrøppet er/ skal Løffuekarit opfyldis igen/ och der met handlis som føre.

Er nogen vilter oc kommen fra sine sind/ oc mand icke veed eller forfare kand huor aff det kommit er / och om det er en mands Persone / da tag Lungen aff en Buck/ fleck hannem vdt thu/ och bint hannem saa varm om Hoffuedit. Er det en quindis Persone/ da tag Lungen aff it Kid/ oc brug den som sagt er.

Eller fleck en sort Hønne mit at rygen/ bint hende saa vram om Hoffuedit.

Det xxi. Capittel

Om haar det vdfalder.

Falder nogen haar aff Hoffuedit / da brent Duemøg til aske/ oc gør en lud her aff oc tho Hoffuedit her met dette er it forsøgt stycke/ siger dē Læge Petrus Hispanus. Femus columbarū

Eller tag Egeløff / oc mellem barcken aff Ege træ/ siud disse i lud eller i vand/ oc tho Hoffuedit offte her met/ oc lad det tøris aff sig selff. Folia querns

Hoffuitskel at fordriffue.

Mand skal offte tho Hoffuedit met vand eller met lud huor Katteosterødder saadne ere. Radices Malue

Eller tag Huedekled / lad der paa siuendis het vand / oc lad det saa staa dag oc nat/ si det saa igennem en klud/ oc lad der lit Edicke vdi/ her met tho Hoffuedit offte.

Tag smaa Frøer, brent dem til Aske/ oc gør lud her aff/ oc tho Hoffuedit offte der met. Cinis ranarum

Malurt oc Abrød saadne i lud eller i vand/ Hoffuedit her met thoet/ holder haarit paa Hoffuedit saa ath det icke vdfalder. Absynthium Abrotuum

Haarid

Sucacie alii
Hedera arborea
Abrotanum

Haarid smurt met osen aff Hudeløg gør det samme.

Vedbende som voxer op til træ och Abrød vdi lud saadne / oc Hoffuedet her met thoet gør det samme.

Det xxii. Capittel.

Huorledis mand skal komme Haar til at voxe.

DEnne Smørelse kommer Haarid til at voxe / huor som mand det haffue vil / om steden der met smøres / om afftenen naar som mand vil sig nedlegge til søffns / och steden skal føre vel gnidis met en groff linet klud.

Olium Rosarum

Tag Rosen olie oc lad hende vdi en Mortere som er giort aff Bly / vrid ot gnid hende vel met en Stempel som ocsaa er giort aff Bly / her met smør steden / och om morgenen skal steden vel thois met varmt vand.

Talpe

Om Mulduarper siudis vdi vand / oc Hoffuedit smøris met det fede som der aff siudis / kommer haarit til at voxe.

Denne Smørelse gør langt oc sort Haar om steden her met smøris.

Anguilla

Tag en fersk Egel / siud hannem vdi vand / tag saa det fede som aff Egelen saadet er / sammeledis hønse ister och Gaase ister / ligemegit aff huert / Honig helten saa megit / siud disse oc gør her aff en Smørelse / brug hende som sagd er.

Axungia Gallinacea et Anserinna
Mel

Konge liussis vrt saaden vdi vand eller i lud / Hoffuedet der met thoet kommer Haarit til at voxe.

Lapus barbatus

Spicanardi vrt vdi lud saaden / Hoffuedet her met thoet kommer Haarit til at voxe oc at sidde fast saa at det icke vdfalder.

Spicanardus

Det xxiii. Capittel.

Faar Orm som aff æder Haar.

Dette

DEtte gør gult oc langt skønt Haar / och fordriffuer Ormen som Haarid aff æder / om Hoffuedet her met thoes.

Siud Fenum grecum vdi vand oc tho Hoffuedet her met. *Fenum grecum*
Senup smaa støt / oc met hunnigblendet / Hoffuedet her met smurt / fordriffuer ormen som haarit aff æder. *Senapium*

Det xxiiii. Capitel.

Haar at fordriffue

VIlt du fordriffue Haar saa at det skal icke voxe igen / da gør denne Smørelse. Tag vsluchter Kalck iiij lodt / Auripigmentum ij halt lodt / siud dem i Edicke oc lad det siden nogit voxe vdi oc gør her aff en Smørelse / gnid oc vrid steden vel met denne Smørelse der som Haarid sidder som du fordriffue vilt / saa ath steden vel suider / brug dette saaledis tre gonge / der effter gack i en Badstue at du kant vel suedis / da kant du vddrage det Haar som du vilt vddrage vden all pine / smør saa steden igen der som Haarene ere vddragne / met osen aff Vedbende som voxer op til træ.

Calx viua
Auripigmentum
Acetum
Succus hedre arbore

Det xxv. Capittel.

Haar it bullit oc skurffuit Hoffued.

ER Hoffuedet bullet eller skurffuit / da lad affrage Haaret saa ath Hoffuedet bløder / Tag saa tøck fløde aff sød Melck / smør oc gnid Hoffuedet vel her met afften oc morgen / tho saa Hoffuedet huer tredie dag met god varm lud / saa ath Hoffuedet vel vermis / lad siden kaald lud i nacken oc skøl Hoffuedet vel / oc lad det saa tørris / der effter smør det igen lige som føre / det skal saaledis brugis i tre vger / da lægis det i huor skurffuit oc bullit det er.

Om nogens Hoffued haffde verit lagt / oc der voxste

Gullit Hoffued.

Oleum lini

paa det huide skab / oc mand redis at det skulle vdslas oc opbrydes igen / da skal mand smøri Hoffuedit met linolie / saa bliffuer huden slet oc fast / oc opbrydes icke igen.

Enula campana

Tag holtzurt och siud den i god sterck Edicke / sii oc kryst det siden igennem en klud / oc til huer fire lod aff sāme Edicke saaledis saaden / skal mād tage it halt pund

Axungia porcina
Tartarum
Argentum viuum

Suine ister / oc tu lod Vinsten smaat støt til puluer / oc it lod Quicksølff / disse skulle blendis til sammen / och her aff skal gøres en Smørelse / her met skal hoffuedet smøres.

Malua

Katteost saaden vdi Piss / oc Hoffuedet her met thaet / laget saare vel. Mand maa och tage her til Suine Ister / och gør her aff en Smørelse och her met Hoffuedit smøre.

Calx viua
Auripigmentum

Tag wflucter Kalck ii. pund / Auripigmentum citrium ii. lodt / lad her paa vii. pund Vand / siud disse tilsommen / sting en feir her vdi / gaat det laane aff feiren / da er det nock saadet / sii det saa igennem en klud / tho steden her met da falde de onde Haar vd / siden smør Hoffuedet met denne Smørelse.

Tag honnig / Suine Ister / Gaase Ister / aff huert fire lod gør her aff en Smørelse / oc brug hende som sagt er / denne smørelse kommer haarit vel til at voxe.

Mel
Axungia Porcina et Anserina

Tag rent aff klarit Suine Ister it halt pund / lad der vdi fire Eg / oc en god hand fuld aff Salt / set det saa paa ilden indtil Eggene bleffue aldelis suorte / tag det saa fra ilden och lad det køles / rør der i fire smaa Nyseurts

Axungia porcina
Helleborus albus
Sulphur
Alumen

poser som vdi krammen kal findis / Suogel tu lodt / Alun ith halt lodt smaa støt / smør Hoffuedet her met da lægis det inden en stacked tid.

Mel
Axungia porcina
Sulphur
Grana Juniperi
Viride eris

Tag Honnig / Suine Ister / Suouel / Eneber / wsaltet Smør / Spansgrønt / Brendeuin / aff huert it lodt / gør her aff en Smørelse / smør Hoffuedet her met.

Tag

Tag Edicke / Linolie / eller Lissebons Olie / sort Sebe / aff huert en sked fuld / Peber it quintin smaat støt / rør disse tilsammen / oc brug det som sagd er / det fordriffuer Lusene.

Acetum
Oleum lini
Sapo
Piper

Tag huid Sebe / Luseurt / Suine Ister oc lidet Quicksølff / gør her aff en Smørelse / oc brug den som sagd er.

Sapo alba
Staphisagria
Axungia porcina
Argentum viuum

Naar som vnge och smaa Børns Hoffued vdslagne ere / da tho dem rent met øll eller kaauente / saa strø der paa Vinsten smaa støt til puluer.

Tartarum

Eller stød huid Lilie rod met Honnig / oc leg her aff paa Hoffuedet.

Radix lilii
Mel

Naar som knaarter oc knuder opløbe paa Hoffuedet / da tho Hoffuedet offte met Edicke huor vdi Chamille blommer saadne ere.

Chamemilla

Tag Honnig / Hulurt / oc Spansgrønt / ligemegit aff huert / tag ocsaa her til ligemegit Suine Ister som det ander er / gør her aff en smørelse.

Mel
Arestologias
Viride eris

Det xxvi. Capittel.

Luss oc Snedder at fordriffue.

Tag Sebe / Suine Ister / Luseurt / smaa støt / aff huert fire lod / linolie try lod / Quicksølff som dødet er met fastendis rege / it halt lod / gør her aff en smørelse / denne smørelse lager det bulne hoffuit / oc døder lusene allesteder paa legemet.

Sapo
Axungia porcina
Staphisagria
Oleum lini
Argentum viuum

Tag Luseurt / Alun / linolie / gør her aff en smørelse / smør Hoffuedet der met.

Staphisagria
Alumen
Oleum lini

Stød Aloes til puluer / blende den met Edicke / smør Hoffuedet der met / da dø Lusene inden en stacket tid.

Aloes
Oleum oliuarum

Tag Lissebons olie try lod / Vox it halt lod / Quicksølff it lod / gør her aff en smørelse / brug den som sagt er.

Cera
Argentum viuum

Om mand tager it lined Bendel bret som halff anden finger/ oc smør det met denne forscreffne Smørelse / oc binder det inde paa sin bare krop / da fly lusene fra hannem.

Hoffuit aff røtter brende til pulver/ oc sam me pulver blende met Suine Ister/ Hoffuedet her met smurt/ fordriffuer baade luss oc gnedder.

Succus carthami

Roden aff dansk Saffran støt oc oesen vdkrist/ och met den oess Hoffuedit eller klæder smurt/ døder luss och gnedder / oc saa fladluss.

Ruta
Absynthium
Helleborus albus
Bacce lauri
Staphisagria

Tag Rude/ Malurt/ huid Nyseurth/ Lauerber/ Lusseurt/ ligemegit aff huert/ stød disse smaa/ gør her aff en Smørelse met Suine Ister/ eller bint disse vdt en linklud/ oc siud dem vdt lud/ oc brug det som sagt er.

Succus allii

Hoffuedet smurt met oesen aff huideløg/ døder baade luss oc gnedder.

Agrimonia

Agrimonie saaden i lud/ hoffuedet der met thoet/ døder baade luss oc gnedder.

Alumen

Alun smelt vdi vand / oc Hoffuedet her met thoet / gør det samme.

Lauendula

Lauendel saaden vdi lud eller vand/ Hoffuedet her met thoet/ gør det samme.

Senapium

Senup støt til pulver/ oc blendet met hunnig/ Hoffuedet her met smurt/ gør det samme.

Den linklud som Guldsmederne bruge/ naar som de naaget forgilde/ thi en saare vel faat luss/ oc serlesfis for flaluss naar som de side vdi øyerne/ om mand gnider steden som de side paa met it støck aff samme linklud/ met it lidet støcke/ kunde tiue menniske hielpes met/ aar oc dag er samme linklud lige god.

Argentum viuum
Oleum laurinum

Quicksølff blendet met Lauerolie/ Hoffuedit her met smurt døder Luss oc Gnedder.

Abrothanum
Cerifolium

Abrød oc Køruel saadne vdi lud/ oc der siden negen

Acetum

Edicke vdi ladt/ Hoffuedit her met thoit gør det samme.

Faartalen.

Oynerne ere giorde aff siu hinder/den ene er omkring den anden/lige sô der er omkring en Løg/ samme hinder kalles paa Latine aff Lægerne/ Corna/Coniunctiua/ Viora/Selitetica Secundina/ Aranea/ Retina/ Och mellem samme hinder ere trende vedsker/ kallede Cristallinus vitreus/ Albugeneus Vdi disse hinder oc Vedsker/ komme adskillige siugdom oc breck/ Thi Oynerne ere til bundne hiernen/met mange Aarer oc sener/ igennem huilcke Aandsens siun gaar i øynene/Oc at øynerne faa breck/kommer almindelig gerne aff de fire Complexier/ huilcke aff hiernen nedfalle vdi øynerne. De faa oc stunden breck aff vduortis ting/ lige som aff støff væder / Røg etc.

Ordinantz oc skick som holles skal aff dem som Oyernis breck haffue.

De som haffue ont i deris øyen/ de skulle icke gaa emod skarp veder eller vind/de skulle ey heller vere vdi dampige stuer/ och ey heller bae vdi suedbad/ och ey heller bruge naagit varmt til deris øyen/ De skulle icke heller æde/ løg/ huide løg/ Senup/ Peberrod/ Nødder/ ost/ och ey heller den mad som meget/ saltet er/ de skulle icke soffue effter middag/icke see mod Solen/oc ey dricke dem druckne/oc de skulle fly all Fradzseri/ de skulle ey græde/oc dē vel vocte faar hastighed oc fortørnnelse/ de skulle ey heller lide faar stor hunger/ aff alt dette faarescreffne faa øynene stor skade oc breck. De som øynernis breck haffue/de skulle offte æde fenicke frø / och effter maltid Coriander frø/ som er berit oc tilgiort som det bør at vere.

Det xxviii. Capittel.

Oynernis breck aff Blodet.

Om øyenis breck oc brøst kommer aff blodet / det kand mand saaledis forfare oc vide/ øyenis Aarer ere røde/ opblefte oc bulne/ oc det som aff dem vdrinder er saare wrent oc Aarerne vdi Tindingerne de gøre hannem ont. Och huo som denne breck haffuer / hand skal lade sla sin Hoffued Aaare/ paa samme side der som pinen mest er.

Øyenis breck aff Cholera.

Kommer øyenis breck aff Cholera/ da klø de saare/ och den siuge siunis at mand stinger vdi dem met naale/ oc haffuer stor pine / de ere røde oc fulde aff hede/ oc disse tuende haande slags øyenis breck / de hielpis fuldner met en haande slags Lagedomme.

Lagedom.

Pilule de Hierapicra

Den siugis Hoffued skal rensis met Pilulis de Hierapicra. Den første afften skal mand tage v. Pilule til sig/den anden afften vii. och den tredie ix.

Pilule Cochie

Pilule Cochie ere oc gode faar denne breck/men mand skal icke tage meer til sig end tre til lige aff dem paa en tid.

Pilule sine quibus
Pilule lucis

Pilule sine quibus esse nole. Eller Pilule lucis. Disse Piller ere oc gode for samme breck/de rense Hiernen oc styrcke siunen.

Hede vdi øyene.

Denne er en god Lagedom faar onde øyen som hede i er. oc den maa mand bruge om mand er paa nogen sted der sō mand icke kand bekōme anden Lagedō/ oc er denne.

Den siuge skal dricke en god drick ferst kildeuand / oc siden der paa faste vdi fire timer.

Albumen Oui

Eller tag det huide aff it ferst Eg/ sla det saa lenge ind til du kant sette it lidet halmstraa offuer ende der vdi/ saa at det icke falder omkring/ holt saa karit huor i det huide aff Eggit er paa den ene side/ su och klare det rene der fra/ oc blende det met Quindemelck som giffuer it Drengbarn at di/ oc met lidet ferst vand/ rør dem vel til sammen/

Lac Mulieris

vaadgør her i en linklud/ oc kryst den lit vd/ leg hannē offuer

uer øynene/indtil hand tørres/her aff leskes heden stray/ saa forgaar pinen oc vercken/ her aff skal och strygis om afftenen naar mand vil sig nedlegge til søffns nogit i øyene met en feir/ ocsaa skal linkluden vaadgøris oc leggis paa dem lige som føre.

Hoffued oc øyneuerck til lige.

Haffuer nogen stor suar Hoffued oc øyneuerck til lige/ met hannem skal mand saaledis handle. Mand skal sette den siugis Ben eller fødder vdi en Balge met varmt vand indtil knæene/ oc dem vel tet omkring tette met klæder/ saa at den siuge kand vel vermis och suedis/ Benene och fødderne skulle vel klaaes nedat den stund hand saaledis i vandet sidder/oc naar som de tagis aff vandet/oc ere bleff-ne lit tørre/skulle de settis i kalt vand offuer Anckelkoden oc stray vddragis igen/ der effter skal den siuge nedleggis vdi en seng/oc fødderne skulle ligge bare vdē faar klæder-ne. Mand skal oc tage det huide aff Egget/ ferst killevād oc Edicke/ disse skulle slas oc røres vel til sammen her vdi skal vaadgøris en linklud/ laug som en spand/ oc bred som en hand/ den skalt du legge i nacken/ den linklud som offuen før om talet er/ hannē skalt du legge offuer øynerne dette skal saaledis brugis tre gange om dagen/ Morgen/ Middag/ oc om afftenen/ oc huer sinde skal den siuge tyg-ge paa it støcke Bertrā/ eller paa naagen Senup/ oc huer-gang hand dette saaledis bruget haffuer/ skal han skølle sin mund met vand oc Edicke tilsāmē blendet/ her aff dragis heden ned aff hoffuedet oc aff øynerne vdi munden/ oc for-gaar/ oc denne er en forsøgt konst oc lægedom.

Marginal notes: Albumen Oui / Equa fontis / Acetum; Perethrum / Senapium

Rødde vdi øynerne.

Om der bleffue vdigen nogen rødde i øynerne/ da tag aff det vād som drøpper aff vintræ naar som skeris i Tor-maanid/ oc trediedelen saa megit aff det huide aff Egget/ før oc sla disse vel til sammen/ lad saa her aff vdi øynerne

Marginal notes: Aqua vitis; Albumen Oui

Blod vdi øyene

Om der vaare nogit Blod vdi øyene/vere sig kommet aff stød/slau/eller aff andet.

Sanguis Columbe — Tag en vng Due/sting hende vnder vingen met en Naael oc lad aff samme varmme Blod som aff Duen kommer vdi øyene/brug dette tho eller tre gange/da faar du bedre.

Succus verbene, Succus Absynthei — Eller tag Osen aff Jernurt/oc aff Malurt/ligemegit aff huert/vaad gør en linet klud her vdi/leg hannem offuer øyene.

Rosa, Fenum grecum — Eller mand maa siude Rosen oc Fenum grecum vdi vand/oc her vdi vaad gør en linet klud/oc bruge hannem som sagt er.

Succus Paritarie — Bomuld vaad giort vdi Osen aff S: Peders vrt/oc offuer øyene lagt/fordriffuer det leffrede Blod.

Denne Smørelse er saare god til de øyen som blod er i om den leggis offuer øyene.

Cera, Ceminum, Camphora — Tag Vox iiii. lodt/Spisekommen støt til pulner fem lod/Campher it quintin/smelt dem tilsammen oc gør her aff en Smørelse.

Om øyene haffue lange verit røde aff blodit.

Aloe Succotrini — Tag Aloe Succotrini saa megit som xx. Bygkorn kund veye/leg det paa en ild oc lad det smeltis/siden lad dampen eller røgen her aff opfare vdi øyene.

Mand maa oc om mand icke haffuer Campher/tage Vox oc Spisekommen/oc smelte dem tilsammen/oc bruge det saa som tilforn sagt er.

Folia Rosarum, Saluia, Ruta, Chelidonia, Feniculus, Sal — Eller tag røde Rosenblad/Salute/Rude/Chelidonie Fenickel/oc lit Salt/brend her aff vand/lad saa aff samme vand om morgenen oc om afftenen en taar eller tho vdi øyene.

Aqua Rute, Verbene — Eller mand maa tage Rude vand/Jernurt vand/oc

Rosen vand/ oc blende dem tilsammen/ oc dem bruge som sagt er.

Om mand vore paa den sted saa at mand kunde icke bekomme och faa nogre aff forscreffne Lagedommer/ da maa mand tage Icten som sidder inde vdi Eggeblommer/ oc her aff vdi øyene lade afften oc morgen.

Eller mand maa tage huid Brendesten eller huit Raff saa stort som en Ert smaat støt til puluer/ oc lade det vdi it halt lodt Regen vand/ oc brug det som sagt er. Karaffe

Øyneuerck aff flegma.

Huo som haffuer ont i øynerne aff Phlegma/ det er aff kaald vedske/ kand mand forfare aff disse tegen. Hans Hoffuit er fuld aff vedske øynerne rinde/ oc flyder/ oc øyerne susse/ hand kand oc stundum ey vel høre/ oc soffuer bedre end den som øyenuerck haffuer aff hede/ det flyder aff hans øyen en sey slimactig vedske de bage icke heller saa saare til sammen/ som de gøre paa den som ont i dem haffuer aff hede/ de ere ey heller saa meget røde. Huo som saadan breck haffuer hand skal saaledis hielpes

Lægedom oc purgatz.

Mand skal giffue de siuge aarle om morgenen paa det lau at Klaacken er ved try/ Diachartanum try quintin/ Diachartanum oc lade hannem saa gaa inde vdi Husit at spassere bort och igen i tho eller tre timer/ da faar hand løsning oc stolgong/ oc den onde slim och vedske som er vdi Haffuen huor aff Hoffuedet er forkølet vddriffuis.

Mand skal oc lade vdi den siugis Næse nogre aff de Lægedommer som komme hannem til at nyse eller at prusté/ om huilcke offuenfaare screffuit staar. Oc om de icke ville hielpe/ da maa mand købe vdi Apoteken Nasalia/ oc Nasalia stinge aff dem vdi Næsen aarle om morgenen.

Eller mand maa lade vdi den siugis Næse/ tre eller fire taare aff Bedeoeff/ da obnes Næseborne/ oc den onde Succus Bete vedske vdflyder.

Oyen som rinde.

Om nogens øyen stedze rinde oc ere fulde aff vand/da skulle de saaledis hielpis.

Mastix
Thus album
Balas
Dragantum

Tag Mastix/ Røgelse/Bolas/och den Gummi Dragantum/ligemegit aff huert/ stød disse til puluer/och blent dem met det huide aff Eg/ oc gør plaaster her aff/ oc leg det vdi Tindingerne hoss ørerne.

Faar denne brøck maa mand oc vel lade sette Kopper bag paa halsen/ men der skal ingen hul hugis paa steden met aare Jernit.

Thucia
Hematites
Aloes
Camphora
Vniones

Eller tag Thuciam som er beredt vdi Apotecken/och Blodsten/aff huert it halt quintin/Aloes/it halt quintin/ Campher/Perler/aff huert tredtedelen aff it quintin/ stød disse til it rent puluer/oc blent dem met Rosen vand/stryg her aff vdi øyene. Oc om mand lader dette forscreffne puluer vdi vand huor vdi huit Røgelse saadet er / da stiller

Olibanum

det allehaande slau øyens flydelse/om der aff ladis i øyene.

Om mand binder dette efterfølgendis faate vdi panden/da stiller det Hiernens oc øyenis flydelse.

Myrrha
Curninum
Thui albu
Aloes
Mastix
Bolas
Armonicum
Crocus
Argentum

Tag Myrrhe/Spisekommen/huit Røgelse/ Aloes/ Mastix/Bolas/den Gummi Armoniacum aff huert ith lodt/ Saffran it halt lodt/stød disse til puluer/oc blent dem met det huide aff Egget.

Eller lad en Guldsmid sløcke it støcke Sølff offte vdi god klar Vin/oc tho offte øyene her met/saa stillis saadan øyernis flydelse.

Folia hedere
Mel
Ruta

Eller tag it eller thu Vedbende blad / smør honig paa dem/oc strø saa paa honiget Rude støt til puluer/oc leg dem offuer øynernis ledemod da stillis rindelsen inden faa dage.

Folia arboris Juglandis

Eller tag Blad aff Valnøde træ/oc leg dem vdi kalt vand/oc om afftenen naar som mand vil sig nedlegge til søffns da skal mand røste vandet aff samme blad/oc legge dem

dem offuer de rindende øyen indtil de tørris / och naar som de ere bleffne tøre / da skal mand legge andre saadanne Valnøde blad paa steden igen / da vddragis heden / och øyene bliffue klare.

Eller mand maa lade sette Kopper paa Brystet offuensaare Patterne.

Eller mand maa skere den siuge vdi hans ørelepper met it Aareiern / oc der saa paa legge det hvide aff it Eg.

Aff Melancholia.

Kommer øyernis breck oc brøst aff Melancholia / det er / aff kaald oc tør nature / da er Blodet fort / oc der voxe Bylder oc Kertler paa øyernis ledemoder / oc huo som saadan brøst oc breck hielpe vil / hand skal viselig oc skickelig der met handle saaledis.

Lægedom.

Mand skal opløffte den siugis øyners ledemoder / och aff skære Bylden eller Kertelen / oc naar som saa skeet er / da skal mād tage Bolas oc aleopaticum / aff huert it quintin / smaat støt til puluer / oc strø der aff vdi saarit / och binde saa steden til met en linklud / som førre vod giort er vdi varm Vin / oc huer dag skal saarit saaledis forbindis en gang / da lægis det inden en stacket tid / om den siuge ellers er rolig oc stille. Men om der bliffuer noget aff kertelen igen sidendis effter at det er legt / da skal der paa leggis it plaaster aff den smørelse. Diaquilon giort. Huo som saadan breck haffuer hand skal icke dricke Vin / eller nogen andet sterck drick / och ey heller det som formeget køler / hand skal ade kød aff vnge øyen / oc vnge høns.

Margin (beside "Bolas oc aleopaticum"): Bolas Aleopaticum

Margin (beside "Diaquilon giort"): Diaquilon

Starblind

Haffuer naagen faait den øynernis breck at hand er bleffuen starblind kand her aff forfaris. Den siugis øyne ere skøne och klare / saa ath mand nøffue kand see ath de haffue naagen Breck / Men den Siuge seer føie eller oc intet met dem / Om hand end naagit seer / da siunis

hannem det at være daabelt / denne brech oc brøst forøger sig dag fra dag / oc det Quindfolck / som haffuer it kalt vesckagtigt hoffuit faa almindelig gerne denne brech / oc ferdelis om de miste deris Tid oc Blomster før end dem bør met rette at miste det.

Lægedom.

Huo som denne brech haffuet hand skal saaledis hielpes. Først skal mand rense hans Hoffuit met Piller de Hierapicra / eller och met nogre aff de andre som her offuen faare føre sagd er. Der effter tag it quintin ret god Theragelse / sønder gnid hende vdi god klar Vin / lad her aff vdi øyene tho gonge om dagen.

Pilule de Hiera picra

Theriaca

Hinde offuer øyene.

Voxer der nogen hinde offuer øyene / oc mand haffuer icke lenge hafft den / men er nylig voxen / da fordriffuis den met Lagedom paa somme / men bliffuer hun gammil och tøck / da kand hun icke hielpis met Lagedom. Men der er nogre Lager til som kunde den subtilige och kaansttelig aff skere.

Lagedom.

Først skal Hoffuedet rensis saa som offuen faare sagd er / sammeledis skulle de badis och røgis met dette effterfølgendis bad.

Tag Chammilleblomer / Amur / Chelidonie blad / siud dem vdi vand / lad saa dampen och røgen her aff naar som de ere saadne gaa op vdi øyene / her aff blødis hinden. Siden lad aff dette effterfølgendis puluer vdi øyene saaledis bered.

Chamemilla
Melilotum
Chelidonia

Tag Sucker Candie / Salgemme / brende Eggeskaler ligemegit aff huert / gør dem til it subtiligt puluer / oc brug det som sagd er. Mand skal oc lade met en Spøyte saadan som Baskerne bruge / i øyene / vand huor vdi Fenum grecum saaden er / oc siden met Quindemelck blendet.

Succharum Candie
Salgemme

Fenum grecum

Eller

Eller tag huid Kaaberrøg/ Sucker Candie/ Rosen vand/ det huide aff it hart saadet Eg/ lad dem tilsammen oc krysst det saa igennem en sterck lined klud / lad her aff om morgenen/ middag oc om afftenen lidet i Øyenne.

Dette er it dyrebare øyne vand/ faar dumme oc mørcke øyen/ faar Mael/ och for den hinde som offuer øynerne voxer om Hoffuedit føre rensis som offuen faare førre sagt er/ oc om mand siden om morgenen och om afftenen lader der aff vdi øynerne/ oc det skal saaledis gøris oc bettreis.

Tag Muskater/ Neglicker/ Galiga/ Ingefer/ Aloe/ Thutia som beret er vdi Apotecken/ aff huert ith quintin/ Campher it halt quintin/ stød dem til puluer/ och lad her paa en halff potte aff den beste huide Vin/ som mand kand bekomme oc faa/ vdi it Glas/ oc set det mod Solen vdi fiorten dage eller oc lenger/ rør det omkring en gang eller tøsse huer dag/ sii saa Vinnen her fra oc gem hannem oc brug hannem som sagt er.

Nux Miristica
Gariophili
Galanga
Aloe
Zinzeber
Thutia
Camphora

It andet faar domme oc mørcke øyen.

Tag Osen aff fennicke/ aff Rude/ aff Chelidonia/ aff Eufrasia/ aff huert fiere lodt/ Aloes/ Thutia/ den Gummi Sarcocolla aff huert it lodt/ Galden aff en Kappone/ Hane oc Høns it/ halt lode aff alle disse/ Muskater/ Neglicker/ Saffran/ aff huert it quintin/ Sucker Candie halandet lodt/ lad demalle vdi it Glas kolue som mand brender vand met/ oc brent vand her aff/ om mand tager Leffueren aff en Ged/ her til da bliffue samme øyne vand dis bedre/ her aff skal ladis vdi øyene lige som offuen faare sagt er.

Succus Feniculi
Ruta
Chelidonie
Euphragie
Aloes
Thutia
Sarcocolla
Fel Capone
Nux Muscate
Gariophili
Crocus

Bulne øyen.

Ere øynerne bulne/ da tag huid Kaaberrøg/ Alun/ aff huert ith halt lodt/ Spansgrønt ith quintin Campher

Sucker Candie / aff huert it halt quintin/ stød dem vdi en potte god rinsker Vin vdi en kande/ som skal settis vdi en kædel eller Gryde met vand / naar som det saadet er / skal det aff klaris oc gemmis vdi it tæt Glas/ brug her som offuen faare sagt er.

Blegner i øyene

Voxer der nogen Blegn i øyene/ da tag rent Papir brent det vdi it rent Messing becken/ da bliffuer her aff en Olie/ smør her aff paa Blegnen.

Eller tag nyt rent Lærit brent det paa it rent Suerd/ eller paa en ren Øxe/ saa findis her oc en Olie/ brug den som sagt er.

Grand vdi øyene.

Er nogit grand eller støff blist eller kommet vdi øyene/ da skal den som det vederfarit er legge sig ned paa Ryggen/ oc lade vdi øyet tre eller fire korn aff Skarlagis vrtis frø/ oc til løcke øyene/ da løbe samme frø omkring øyet/ oc vdtage met dem den vrenhed som vdi dem er. Semen Hormie

Det xxviii. Capittel.

Faar Døffuelse.

Haffuer nogen breck och brøst paa sin hørelse / saa at hand bliffuer døff oc kand icke vel høre/ da skal mand forfare aff den siuge/ om hand saadan breck lenge haffuer hafft/ haffuer hand lenge hafft den/ da kand hand icke vel hielpis/ oc serdelis om samme Menniske er gammilt/ men er det vngt/ och haffuer icke lenge hafft den breck/ da kand det hielpis.

Huor aff Døffuelse kommer.

At nogen vorder døff oc mister sin hørelse kommer aff atskillige ting. Stundem voxer Bylder eller Blegner vdi ørerne. Stundem falder der nogen vedske faar. dem Stundem kryber der Orm i dem. Stundem aff induortis væder

som inde løckis vdi dem/siunger oc piber der inde/oc lader som der inde vaare Vandmøller eller Plaacker. Och saadanne breck kõmer Stundem aff Hiernen/oc aff Maffuens onde damp som op vdi Hoffuedit far.

Ordinantz.

De som breck paa Hørelsen haffue/skulle icke bruge hed oc dampactig mad/oc ey helder offte bade/oc de skulle inted bruge til deris øren det som kalt er/oc fly frodzert oc Druckenskaff/ de skulle icke helder ligge høyt met deris Hoffuit.

Merck her/at om nogen lader sla sin Hoffuitaare i sith ont Tegen/hand bliffuer døff.

Lagedom.

Huo som breck paa sin hørelse haffuer/hand skal saaledis hielpis. Først skal den siugis hoffuit renses oc purgeris met Piller Cochie/eller met Hierapicra/ eller oc met nogre aff de andre som offuen faare om tolit er.

Pilule Cochie
Pilule de Hierapicra

Der effter skal mand tage Chamilleblommer/ Katte ost/Isop/Meyran/Rosemarin/aff huert en handfuld/ Salt tho hender fulde/desse skulle studis i vand vdi en lerpotte vnder lucter saad / siden skal mand sette en Trat paa samme lerpotte met en lang pibe / oc til tecke lerpotten vel offuen til/oc lade den damp oc røg op fare i Hoffuedet eller øret/oc det saaledis røge oc bade/oc naar som dette sket er/da skal mãd lade i øret aff dette effterfølgẽdis.

Chamemilla
Malua
Hyssopus
Maiorana
Rosmarinu.
Sal
Succus Semper viue

Tag Husløge oeff/ Quindemelck/ huid Vin/ aff huert it lod/ huid Nyseurt/ Kiebergel/ Bertram/ Salpeter/aff huert it quintin/ disse skulle stødis til puluer/ oc saa blendis tilsãmẽ siden skal det staa til sãmen en dag oc nat/ der effter skal det siis igennẽ en klud/ och brugis sõ sagt er.

Lac Mulieris
Vinum
Helleborus albus
Castoreum
Pyrethrum
Sal Nitri

Mand skal oc tage frø aff klint/ Peber/ Nyseurt oc støde dem til puluer/oc lade hit aff i Nasen/oc kõme den

Semen Zizanie
Piber
Helleborus

siuge

sjuge til at nyse eller at pruste / oc hand skal holde Nasen vel tat til / saa at der kand inted komme aff hende / saa obnes øret igen / oc der ere mange hulpne met denne Lagedō.

Aloes

Eller smelt Aloes vdi Vin eller vdi Vand / oc drøp her aff vdi ørerne / mand skal oc komme den sjuge til at nyse met lidet Euforbium / som oc førre sagd er.

Euphorbium

Denne er oc en god forsøgt Lagedom met huilcken mange ere hulpne / oc haffue faact deris hørelse igen.

Aloes
Mastix
Seminis
Rute
Senapium
Crocus
Gariophili
Mel

Tag Aloes it quintin / Mastix / Rudefrø / Senup / Saffran Neglicker aff huert it halt quintin / vel rent skumme met Honnig saa megit som mand her til behøffuer / her vdi skal vaadgøris en vale aff Bomuld / och hand skal stingis vdi øret.

Cuminum
Oleum Amigdalarum amarum
Helleborus albus
Castoreum

Eller tag Spiisekommen / Olie aff de beske Mandele / aff huert it halt lodt / huid Nyseurt halandet quintin / Bebergel try quintin / Vinedicke / saa megen som her til behoff gøris / disse skulle blendis tilsammen / her aff skal ladis vdi øret tre eller fire taare / oc denne er oc en forsøgt Lagedom.

Succus
Barbe Jouis
Cepe
Oleum Olearum
Zinzeber
Lac Mulieris

Eller tag Husløge Veff / osen aff Rødløg / Lissebons Olie / lidet smaa støt Ingefer / oc Quindemelck / blende disse tilsammen / oc lad her aff vdi øret.

Succus Rute

Osen aff Rude blendit met Børnepiss / oc vdi øret ladt hielper oc saare vel.

Olium Junipere

Enebere Olie vdi øret ladt / hielper oc saare vel faar døssuelse.

Succus Hedere arbores
Fel Leporis

Osen aff Vedbende som voxer op til træ / blendit met Hare Galde / oc vdi øret ladt hielper oc saare vel.

Bacce Lauri
Olium Lilie

Lauerber støtte til puluer oc saadne vdi Lelie Olie / her aff vdi øret ladt / det hedeste mand tolle kand / hielper oc faar døffuelse.

Naar som Hoffuedet renset eller purgerit er / maa mand sette en Koppe paa øret / oc der met vddrage den onde vedske.

Det

Det xxix Capittel.

Øren verck som kommer aff hede / aff kuld / eller aff nogen Byld.

Di ørerne kommer offte brøst oc breck stundem aff hede / stundem aff kuld / och stundem aff blod / stundem aff nogen byld som der inde voxer.

Aff hede.

Kommer saadan brøst och breck aff hoffuedens och hiernens hede / da haffuer den siuge stedse och idelige pine vdi øret / oc hand er rød vnder sit Ansict / oc den skal saa hielpis.

Lægedom.

Tag Rosen olie / och lidet Vinedicke / blende dem vel tilsammen / lad her aff vdi ørerne / mand skal oc legge en varm pose offuer ørerne vdi huilcken Chammille blommer oc Amur ligge. Oleum Rosarum Acetum vini Chammomilla Melilotum

Eller mand maa siude Katteost vdi vand / och lade nogen Fiol olie der vdi / oc saa her aff gøre plaaster / och det offuer ørerne legge. Malua Oleum violarum

Eller Tag Øsen aff Husløg / Rosenolie oc Quindemelck / blend disse tilsammen / vaadgør Bomuld her vdi oc leg den offuer ørerne. Succus Semper viue Oleum Rosarum Lac Mulieris

Aff kuld.

Men kommer saadan brøst och breck aff kuld / da hielp den siuge saaledis. Cepe Oleum Nucis

Tag en Rødløg vdhul den / och lad der vdi Olie giort aff Nødder / tilløck hullit igen / och steg saa samme Løg vdi hed Aske kryst siden Øsen der aff igennem en linklud / lad den i ørerne / det hielper saare vel

Byld vdi øret.

Voxer der nogen Byld indwortis vdi øret / och der vil icke gaa hul paa hannem aff sig selff. Da tag det Sal Ar-

 monia-

Sal Armoniacum
Succus Lepe
Mel

moniacum/Osen aff Rødløg/och Honig/blende disse til-sammen/lad her aff i ørerne/da gaar der hul paa hannem.

Røde vdi øret.

Mirrha
Thus Album

Om der rinder eller flyder røde aff øret / Da skal mand tage Myrrha/huit Røgelse/ oc stød dem til puluer och her paa Vin ladt / naar som det haffuer nogen stund staaid/ skal det krystes igennem en linidklud / och saa her aff ladis i øret tho eller tre taare.

Arestolochia rotunda
Mel

Hulurt saaden i vand oc Honig/her aff i øret lat/ renser oc lager bulden.

Anisum
Mel

Anis stød til puluer/och blendit met Rosen olie/her aff i øret lad/læger hues der inde bullit eller saargiort er.

Succus Lupule

Osen aff Humle lidet lunckit giort / och i øret lat / renser oc lager ørernis Bylder.

Om nogen Byld voxste vduortis paa øret eller hoss øret.

Mel
Ficus
Furina Tittia
Butyrum

Tag Honig/ Figen/Huedemel/ oc Smør/ gør her aff en Smørelse/ leg her aff paa steden.

Ficus
Passule
Mel
Axungia porcina

Eller tag Figen/Rosiner/kernene vdtagne/ Honig/Suine Ister / gør her aff en smørelse / leg aff den paa buldē/ oc denne smørelse bløder oc modgør allehonde slags bulder

Det xxx Capittel.

Om noget er faldet eller krøbit i ørerne.

DEt skeer oc stundem at nogit falder eller kryber i ørerne/ och gør da mennisket stor pine / bider och killer hannem idelige / Er det nogen Orm eller Sten / det kand mand see i øret om mend holder det mod Solen.

Lagedom.

Semen Hyosciani
Cera

Er der nogen Orm eller loppe i øret / da tag Bulmefrø oc Vox/gør her aff ith liuss/ tend det/ oc lad røgen der aff opfare i øret/da giffuer det som der inde er/sig vd/ vere sig Orm eller loppe.

Maleurte Ol i øret lat døder Ormē / oc driffuer hannē vd Succus absynthei
Olie aff de beske Mandele / oc Alecpaticum tilsam- Aleua A nigdalarum amarum
men blende / och i øret lat / døder Ormen. Oleopaticum
Rudefrø støt til puluer / oc met Edicke blendet / och Seminis Rute
vdi øret lat / døder Ormen. Acetum
Huid Nyseurt støt met Edicke / oc i øret lat / døder Ormē. Helleborus albus
Marubium i Vin saaden / oc i øret lat / døder Ormen / Marubium
oc kommer hannem til at hand giffuer sig vd / saa at hand Vinum
kand vdtagis.

Er der nogen Loppe eller Luss krøbet i øret / da gør Cotum
en vege aff Bomuld oc sting hannem i øret / ville de icke
krybe der i / da vaadgør samme vege i Terpentin / oc sting Terebinthena
hannē i øret igen / oc rør den bort oc igen / da henge de ved
samme vege / saaledis kand Sten vddragis som der i faldē er

Er der Sten / Træ / eller andet faldet i øret / da smør
trint omkring øret met den smørelse som kaldis Dialthea Dialthea
eller met den som kaldis Marciaton / siden skal mand lade Marciaton
i Næsē huid Nyseurt / oc holde hende vel ret til saa at hand Helleborus albus
kand nyse eller pruste / da vdfalder det som i øret er.

Er der Orm i øret / da maa mand holde it støcke Sur Fermentum
dey op til øret / da giffuer Ormen sig frem och vil ade aff
Surdeyen / oc da kand hand vdtagis met en Tang.

Men om saa skede / at forscreffne lægedomme ville
icke hielpe / da skal mand den vddrage met ith subtiligt
redskaff / som Badskerne der til besynderlig haffue.

Det xxxi. Capittel.
Faar ørernis suselse.

AT det suser oc piber for ørerne / det kommer aff væ-
der somsig i Hoffuedet forsamlet haffuer aff Phleg-
ma / oc den stuge skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Pilule Cochii
Aurei
Fetide
Hierapicra

Purgere oc rense den siugis Hoffuit met ith quintin Pilulis Cochiis / eller Aureis / eller met Fetide / eller met Hierapicra. Och naar som Hoffuedet renset er/da skal mand dricke vdi fire eller fem dage fastendis/ huergang sex lodt Fenickel vand/ oc der paa faste vdi tre eller fire timer. Oc naar som dette saaledis sket oc fuldkommet er / da skal mand vaadgøre en Vege vdi Rude-

Oleum de Ruta
de Castorie
Oleum de Spica

olie/eller vdi Olie aff Bebergel/ eller vdi Olie Spica/ til disse Olier skal mand oc tage Osen aff Rødløg/oc den met Olien blendet/oc stinge saa Vegen vdi øret.

Mand skal oc offte om morgenen fastendis nedbøye

Maioram
Ruta
Absynthium
Chamomilla
Melilotum

Hoffuedet oc holde øret offuer en Paatte met vand huor vdi Meyran/ Rude/ Malurt / Chammilleblommer / och Amur som saadne ere/ oc her met skal mand handle lige som offuen faare om Døffuelse sagt er. Det er oc gaat/ath mand hopper oc springer op oc ned paa det ene been/ paa den side som pinen mest er / thi aff saadan hoppelse nedfalder det som faar øret er.

Met denne efftersølgendis kaanst ere och mange hulpne/som føre mange pendinge haffue kostet paa Lægedom.

Tag ith Handfad eller Løukar som haffuer en liden kaaberhane / och opfyld samme Løukar met varme vand/ vrid hanen lit op/ saa ath en taar effter den anden kand drøppe der vd/holt Hoffuedet her vnder/och lad det varmme vand drøppe ned vdi nacken/ oc naar som vandet vddrøppet er /fyld saa Løukarit igen/ oc brug dette offte.

Fraxinus

Eller bor ith hul paa ith Asketræ vdi Maymaaned/ oc sat en Pibe der vdi/ oc der vnder ith kar/ och lad det saa staa vdi fem eller sex dage / saa drøpper der ith vand vdi/tag samme vand/och lad det vdi en Gryde eller Leerpaatte/verm det/holt øret der offuer/saa at røgen oc dampen kand gaa vdi øret/ gør saa en vege aff ith støcke aff

en Suomp som Badskere bruge / vaadgør hannem i samme vand / oc tho øret her met vel induortis.

Somme faa och denne breck om Sommeren aff stor hede / de skulle saaledis hielpis

Tag Olie giort aff Hampefrø oc Quindemelck blent dem tilsammen / oc lad der aff vdi øret. Oleum Canabe

Ordinantz.

Huo som ørernis suselse haffuer / hand skal holde sig met mad oc dricke sparsommelig / den stund hand end fastendis er / skal hand arbeyde lidit oc røre sit legeme / hand skal oc bade / saa at hand vel kand suedis / tit oc offte Nyse eller pruste / hand skal icke æde Rødløg / Huidløg / Erther / Bønner / Roer / oc ey helder dricke Vin / eller anden sterck drick.

Det xxxii. Capittel.

Faar Snue oc Hoffuedens flydelse.

Fra Hiernen kommer trende flod / Den første flyder igennē Næsen oc kaldis Coriza. Den anden igennē Halsen / oc nedflyder paa Lungen oc i Brystet / oc dē kaldis Catarrus. Den tredie flyder ned vdi munden och vdi Struben / och kaldis Branchus. Stundem kommer saadan breck aff hed vedske oc damp som i Hoffuedet opfar / huor aff hiernens vedske flyder. Stundem kommer dē aff hiernens skrøbelighed / som icke kand holde vedsken hoss sig. Fordi at Hiernen er en bløød flydendis materie. Stundem kommer den oc aff væder och aff tidens leylighed / aff huilcke hiernens vedske atskillis / oc det kand mand her aff mercke / at den mere flyder en tid end en anden. Stundem kommer den aff mad oc dricke / oc aff fraadzeri. Stundem der aff at mand soffuer effter medag. Stundem aff alder / thi gammelt folck faa saadan breck mere end det vnge folck / och dem kand mand icke vel hielpe. Stundem aff

Coriza

Catarrus

Branchus

Bad/ naar som mand aff Badet vdgaar vdi kulden met bart hoffuit. Stundem kommer den aff Blodet

Lægedom.

Kommer denne breck aff Blodet/ da lad sla Leffuerâaren/ och renss hoffuedet met negre aff de Piller om huilcke du offte offuenfaare hørt haffuer.

Pilulę de Cinoglossa — De Piller som gøres aff Cinoglossa brugede / de stille allehaande slaus hoffuedens flydelse.

Thus album — Huit Røgelse saa stort som tre Erther nogen stund i munden holdet/ och saa helt nedsenckit / tørrer saare vel hiernens vedske.

Aff kuld.

Theriacā. Oleum laurinū. Chamonilla — Kommer denne breck aff kuld / da giff den siuge ith halt quintin Theragelse met en drick Regnuand / oc smør hans pande met Lauerolie / eller Chamnilleblommers-olie/ eller oc met Dialthea.

Seminis Nigelle — Nigellefrø bundet i en lined klud / oc ideligen der til luctet/ styrcker oc renser hiernen vnderlig.

Basilicon — Basilicon adt / eller och Osen aff den vdi Næsen opdragen renser hoffuedens forstoppelse oc fordriffuer snue.

Cumenum. Bacce Lauri — Spisekommen oc Lauerber støtte til puluer/ oc dem lagde vdi en lined pose giort aff smaat larit / och den paa hoffuedet lagd fordriffuer Snue.

Seminis Rute — Rudefrø støt til puluer / och opdraget vdi Næsen/ renser hoffuedet/ oc fordriffuer Snue.

Seminis lini — Hørfrø lagd paa gløer/ och her aff en Røg giort op vdi Næsen/ gør det samme.

Pulegium — Polleye saaden vdi Vin / och den drucket fordriffuer Snue.

Faartalen.

Næsen er ith subtiligt Aandsens redskaff/ igennem huilcken mand forfarer huad god eller ond lugt haffuer.

Det er oc ith redskaff/ igennem huilckit hiernen rensis aff den offuerflødige vedske som omkring hannem er kommet fra de andre lemmer. Næsen faar oc stundem atskillige bræck oc siugdommer / om huilcke ieg her nu handle vil

Det xxxiii. Capittel.

Om Næsen bløer.

Det kommer aff atskillige ting at Næsen bløer Stundem aff hoffuedens offuerflødige Blod/ huilcket naturen vddriffuer. Stundem oc i no gen siuge naar som den sig forwanle vil /oc da skal hun icke stilles / vden saa skede/ at hun forsaare bløer/ saa at den siuge bleffue saare vanmectig oc skrøbelig der aff. Stundem kommer blodet fra Leffueren/ och da haffuer den siuge ont vdi den høgre side. Stundem kommer det fra Milten / oc da er blodet almindelig gerne suortactigt / oc den siuge haffuer ont vdi den venstre side. Auicenna siger/at hues Næse tit oc offte bløer / et befrøc-tendis at samme menniske faar Vatersoth eller oc Leffuer-soth. Næsens bløese komme sig huor aff den komme kand da skal hun stillis i tide / paa det at der skal icke komme verre aff/ huilcke saaledis ske skal.

Lægedom.

Først skal mand giffue act der paa aff huilcken Næ-sebor blodet kommer. Kommer det aff den høyre / da lad Hoffuit Aaren paa den høyre Haand hoss Tommelfinge-ren. Kommer det aff den venstre/ da lad Milt Aaren paa samme side hoss den lille finger/oc bint saa offuen for kna-ene met it sterckt bond/ da giffuer blodet sig ned i benene/ oc den siugis lønlige lem skal hengis i kalt vand huilckit som blødit er met Edicke. Eller vodgør en linklud i edicke

oc vint den der omkring. Er det ith Quindekøn/ da leg den faare paa hendis lønlige sted/ eller vint den omkring hendis Bryst/ mand skal oc vinde en omkring om Panden/oc en om halsen vaadgiorde vdi forsagde vand oc Edicke/oc naar som de ere tørre/da vaadgør dem igen/och brug dem som sagt er. Kommer det fra Leffueren eller fra Milten/da leg oc en klud der offuer/oc giff den som bløer denne drick saaledis tilgiort.

Bolas
aqua Rosarum
aqua Plantaginis

Tag Bolas ith quintin/tho oc smelt den vdi Rosen vand eller vdi Veybreff vand/oc giff hannem den.

Testa ouum

Eller tag aff de Eggeskaler/som Kyllinge haffue leget vdi/ om mand kand faa dem/ da ere de best/kand mand icke da tag andre Eggeskaler/ oc stød dem til puluer lad her aff vdi Næsen/da stillis hun.

Vrtica greca

Eller gør en vege aff de smaa Ederneller/oc sting den vdi Næsen/ och faa saa den som bløer vdi sin haand

Agrimonia

Argrimonie met rod oc alt/da stillis hun.

Radices Vrtice et Rute

Eller tag Nellerødder/ oc Rødderne aff Rude/tho dem rene / och heng dem om halsen paa den som bløer.

Folia Sambuci

Hylde løff eller blad tiurde oc til puluer støtte/oc vdi Næsen lat stiller hendis bløelse.

Mentha
Acetum

Eller stød Myntte met Edicke/oc lad den som bløer lucte der til.

Bursa pastoris

Vaadgør en vege i Osen aff Hønsebane / sting den i Næsen/mand skal oc faa den som bløer samme vrt vdi sin haand at holde indtil hun vermis/mand skal oc binde aff den om hans hals oc paa hans Puls da stillis hun.

Paa den side som Blodet vdløber/bint den Finger som sider nest den lille Finger hart/saa at hand hoffnis/da stillis blodet.

Tag

Tag en Bøn som er it Aar gammel / fleck den mit vdi thu / holt den faar Næsen / eller stød den til puluer oc sting der aff op vdi Næsen. Faba

Tag en varm Suine Lort / helst aff dem som gaa vdi Marcken / bint den vdi en linedklud / holt hannem op vnder Næsen / er den icke varm / da vrem den / det hielper. Stercus Porci

Tag brent Leer aff en gammel bager Ofen / eller aff en Aren / stød det smaatt / och blende det met Edicke / och gør her aff en dey / oc sting her aff op vdi Næsen. Argilla combusta

Leg den som bløer vdi en kaald Keldere / oc vdfør hannem aff alle sine klæder / tag saa tho Kamperstene / och leg dem vdi en Bal met kalt vand / och om Næsen bløer paa den høyere side / da leg en aff samme stene paa Leffueren vdi den høyre side / kommer blodet aff den venstre Næseboer / da leg Stenen offuer Mylten / paa den venstre side.

Doctor Hieronimus Brunsuick scriffuer / huorledis at hand vaar en tid kaldet til en / hues Næse offuermaade blødde / saa at ingen kunde stille hende / oc der vaar inted andet for haanden end døden / oc det vaar om vinteren om S. Mortens dags tid der dette skede. Da tog samme Doctor Hieronimus ith Sengelagen oc giorde det vaat i kalt vand / och vant samme vaade Lagen omkring hans krop som saa blødde / oc nedlagde hannem saa vdi it Tru / oc øste kalt vand paa hannem indtil alt hans Blod bleff kalt oc leffret / Siden vant hand hannem vdi ith luncket Sengelagen / oc lagde hannem saa ned vdi en luncket seng / oc lit der effter lagde hand hannem vdi en varmere / oc lod saa hølle paa hannem met tiden / io mere oc mere / saalenge indtil hand kom til sin naturlige verme igen / saaledis stillede hand blodet / och den siuge kom til sig igen / leffde

siden mangen god dag.

Merck her / Om nogen er befengt met Pestelentze / oc hans Næse bløer och vil icke stilles / da er det dødzens visse tegn.

Ordinantz.

Naar som nogens Næse bløer / da skal hand løse Belted aff sig / sammeledis oc kladerne opløsse / hand skal icke helder helde eller bucke ned met sit Hoffuit / men skal sidde ret offuer ende / oc alt hues som røt er skal tagis fra hannem / vere sig Hengeklæder / Sperlagen / eller andet.

Det xxxiiii. Capittel.

Om Luctelse.

Menniskeн faar oc stundem breck vdi Næsen oc paa sin luctelse / saa at det føye / eller oc aldelis inted lucter / huilcket som kommer aff Sternens onde Complexie / som varm oc kold er / Men almindelig gerne stoppis hun aff kuld. Stundem oc aff den vedske Cholera / naar som den saar megen opfart vdi Hoffuedet / oc da stinis den siuge ath alt hues hand tager vdi sin mund ath det er beskt. Stundem kommer oc saadan breck aff slau eller aff fald. Huo denne breck haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Kommer saadan brøst oc breck aff nogen vedske / da skal den siugis Hoffuit rensis / met nogen aff de Lægedommer om huilcke offte offuen faare sagt er. Mand skal oc lade vdi den siugis Næse aff dette efftefølgendis puluer.

Siminiss Nigelle
Helleborus albus
Zinzeber
Peper

Tag Nigellefrø / huid Nyse vrt / huit Ingefer / Peber / ligemegit aff huert.

Det xxxv. Capittel.

Faar Næse Byld / oc det onde kød som voxer i hende.

Der

DEr voxer stundem vdi Næsen en Byld/ eller it støcke kød aff Lægerne kaldet Polippus/huicket kød stundem er røt/ stundem huit/ och henger induortis vid Næsebørernis been / det henger oc stundem ned paa Laberne. Stundem giffuer det sig op vdi det hul igennem huilcket Aanden aff Næsen vdi Struben gaar/oc det bliffuer stundem saa stort at mand kand see det vdi halsen hoss Drøbelen/ oc huo som denne brøck haffuer/hand haffuer stor plaue oc pine der aff oc serdelis naar som østen/eller vesten vader blæser/oc almindelig gerne er samme kød bløt sielden hart/och det tilløcker Næsen/saa at Aanden kand icke haffue sin rette gang /och giffuer en ond luct fra sig/oc det lægis met stor nød. Badskererne de vide best huorledis de her met handle oc omgaa skulle/end dog vil ieg her om oc nogit scriffue.

Lagedom.

Først skal samme kød vddragis met en Tang/och affskeris met en Rageknifff. Siden skal mand tage trind Hulurt/Aleopaticum/wslucter Kalck oc støde dem til puluer/dem met Honig blende/oc en vege her vdi vandgøre/ oc den vdi Næsen stinge.

Arestolochia rotunda
Aleopaticum
Calix viua
Calemus aromati
cus
Myrrha

Faar den onde luct. Tag Kalmes oc Myrrhe/lige megit aff huert/ stød dem til puluer och bles her aff op vdi Næsen.

Tag victril oc Spansgrønt/ ligemegit aff huert/oc stød disse til puluer/ stryg her aff i Næsen som før sagt er.

Fistel.

Om der voxer nogen Fistel hoss Næsen/da tag Slim aff suine Tarme/brent det til puluer/lad her aff vdi saarit da legis det oc denne skal vere en viss Lagedom.

Byld.

Vdi Ansictet eller hoss Næsen voxer stundem en haard

trind

krin Byld/oc er fuldner lig en vaarte/oc den er blegactig/ oc vercker saare / och blifuer samme Byld omsier til en Krefft/ oc kaldis aff Lægerne Noli me tangere/ och den skal saaledis hielpis.

Camphora
Vngentum album
Succus plantaginis
Thutia

Tag Campher/ Vngentum album / aff huert sex lod Veybreff oes thu lod / Thutia som er bered/lidet mere end en halff Gylden veyer/blent disse tilsammen /oc smør steden her met. Badskerne vide och best huorledis her met handlis skal.

Det xxxvi. Capittel

Faar Ansictens wrenhed.

MIg siunis gaat at vare / at ieg och nogit scriffuer om Ansictens wrenhed/ och om røde Blegner som der vdi voxe/ faar atskillige sagers skyld / end dog ath saadan breck er ingen Siuge / men dog kommer der offte megit ont aff.

Lægedom.

Succus Aronis

Naar som mand fanger røde Blegner paa Ansictet/ eller oc anden hudens wrenhed / da skal mand afften och morgen smøre steden met osen aff Arons vrt/ huilcken aff somme kaldis Munckesantz / mand skal och vaadgøre en lined klud i samme oes oc legge den paa steden.

Tartarum

Eller tag Vinsten/stød hannem til puluer/oc bint hannem i en lined klud/ heng hannem saa i en vedskactig Keldere/ oc set ith kar der vnder/ da drøpper der ith vand aff kluden/ stryg aff samme vand paa den wrene sted/da vorder huden huid oc skøn/men see vel til/at der kommer icke aff samme vand vdi dine øyen.

Aqua vitis

Ansictet smurt met det Vand som drøpper aff Vintræ naar som de skeris/ det fordriffuer al Ansictens wrenhed.

Det

Succus Brionie

Det ſamme gør och Oſen aff de Valſke Roer/ om Anſictet offte ſmøris her met.

It koſteligt vand for Anſictens røde blegner/ oc faar hudens wrenhed/ oc det ſkal ſaaledis gøris.

lac Caprauns

Albumen oua

Camphora

Citrum

Plantago

Tag Gedemelck halandet pund/ Krummen aff tho eller tre varme Huedeleffue eller aff varmme Semler/ det huide aff ſex Eg/ Campher it halt lodt/ Oſen aff ſex Citrinatres Ebler/ blent diſſe forſagde vel tilſammen/ tag ſaa aff bergge Veybreff/ hack dem ſmaa/ och brent aff alt forſagde ith vand/ oc naar ſom det brent er/ tag ſaa atter en god haab Veybrede ſmaa hack dem och lad dem i det vand ſom brent er/ oc brent det end en gang/ met en ſacter ild/ lad det ſiden vdi ith Glas vel tet tilſtoppet/ och ſæt det mod Solen vdi femten dage eller lenger/ oc naar ſom mand her aff bruge vil/ ſkal mand gøre en linet klud vaad vdi ſamme vand/ oc den paa ſteden lagt/ da bliffuer Anſictet ſkønt oc klart.

Aqua Nenupharis

Sanguis Tauri

Camphora

Eller tag Aakande vand/ blent det met Oxeblod/ oc lit Campher/ och brent her aff ith vand/ brug det ſom ſagt er.

Dette gør oc en ſkøn ren oc klat hud/ oc renſer Anſictet om det her met thois.

Cornu Cerui

Aqua floris Fabarum

Brent Hiorte horn vdi en Degel til ith huit puluer/ blent det met vand brent aff Bønneblomſter.

Albumen oui

Gummi arabici

Dragantum

Amidum

Cerusa

aqua Rosarum

Eller tag det huide aff Eg ſønder ſla det vel/ och Gummi Arabici/ Dragantum/ Amedam/ eller Stiffuelſe/ Blihuit/ ligemegit aff huert/ gør her aff/ ſmaa kager och lad dem tørris/ och naar ſom du vilt bruge nogen aff dem/ da leg den vdi roſen Vand riff eller gnid dem vel ſønder der vdi/ oc tho ſaa Anſictet met ſamme vand/ oc lad det tørris aff ſig ſelff/ der effter ſkal Anſictet gnidis met Huedekled.

Her vil ieg oc bescriffue en kaastelig smørelse faar de Quindfolck som haffue vh wrent Ansict/huilcket Ansictet renser/fordriffuer rønckerne oc gør det klart/saa at de stedze stunis at vere vnge/paa det at de skulle icke foracttis eller forsmaais aff deris Husbonder/ oc miste deris rettighed/oc den skulle de lade gøre vdi Apotteken/saaledis.

Recipe Ceruse/frumente Lib. i. Auene vncias ii. Margaritarum Cristali combusti Coralli albi. Ana vncia semis/ Nitri albi/ drag ii. Marmoris gypsi/et temperentur cum aqua Rosatum/et aromatizetur cum musco.

Caminum

Spisekommen stød til puluer och blendet met Vinedicke/Ansictet der met thoet/ fordriffuer alle haande Ansictens wrenhed.

Sulphur
Tusalbum
Myrrha
Camphora

Eller tag Suogel ith halt lodt/ huit Røgelse thu lodt/Myrrhe ith quintin/ Campher ith halt quintin/ stød dem til puluer/oc lad det vdi viii. lodt Rosenuand oc rør dem vel tisammen/her met skal Ansictet smøres afften och morgen/oc siden skal det affthois met Rindeneuand.

Hullet Benbein.

Cepe
Radices lilii albi
Oleum Rosarum

Om Bendbenene ere bulne/vdslagne oc skabbede/ Da tag Rødløg/oc huid Lilierod/ aff huert ligemegit/ steg disse vdi hed Aske/oc gør dem siden rene/oc kryst dem igennem en linedklud/ blend det som vdkrystet er met Rosenolie/ smør her aff paa steden.

Det xxxvii. Capittel.

Om mundens Siugdomme.

HEr effter vil ieg scriffue och lare om mundens siugdommer oc brøck/ huilcken som er smagelsens oc talens redskaff.

Faar reffne Læber.

Læberne de reffne offte baade offuen oc neden/oc det kommer

met aff en hed vedske som i dem flyder. Stundem voper
der en roe paa dem / lige som paa en Byld / och huo som
her aff breck haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal sette Kopper bog vdi nacken / oc saaledis
drage vedsken fra Læberne / oc Læberne skulle smøris met — Oleum Rosarum
Rosenolie / eller met Fiole olie / oc siden lægis met Rosen- — Violarum
olie oc Blihuit tilsammen blendet. — Cerusa

Eller mand maa tage den smørelse Vngentum album — Vngentum album
kaldet / oc blende den met lit Campher / oc der met Laber- — Camphora
ne smørie. Men er der nogen Rødde eller anden vrenhed
vdi Læberne / da skal mand smelte lit Alun vdi Veybreff — Alumen
vand oc det lit varmt gøre / oc steden der met tho / och der — Aqua plantaginis
effter smøre dem.

Eller mand maa blende Veybreff vand oc Byguand — Aqua plantaginis
tilsammen oc steden der met tho. — Aqua Hordie

Thutia blendet met Eggeolie oc steden det met smurt — Thutia
læger oc saare vel.

Eller tag Huedekled oc heste haar / aff huert en haand- — Furfures Tritici
fuld / brent den til puluer vdi en Jernsked / och gør der saa — Crines equi
aff en smørelse met Honig / smør steden her met.

Tag Gallas / Blihuit / aff huert thu lodt / den Gum- — Gallas
mi Dragantum Amedam eller Stiffuelse / aff huert ij. lodt / — Cerusa
blent den met Hønse Ister / oc gør her aff en smørelse. — Dragantum
— Amidum

Læberne smurde met Enebereolie / lager oc saare vel. — Oleum Juniperi

Mand maa oc tho steden met vand eller met Vin. Huor — Litargirum Ar-
vdi Saluie saaden er / oc siden legge det paa aff denne smø- — genti
relse / saaledis til gjort. — Myrrha

Tag Sølff glæde / Myrrhe Ingefer / støt dem til pul- — Zinzeber
uer / oc gør her aff en smørelse met nyt Voy / Honig oc olie /
smør her aff paa en klud / brug den som sagt er.

Eller tag Bucke Telle / Hiorte Telle / Gaase Ister / — Sepum Hircinum
Harpey / Terpentin / oc Voy gør her aff en smørelse. — Ceruinum

Denne er en god smørelse for reffne læber / hæder eller føder.

Olibanum
Mastix
Zinzeber
Oleum Rosarum
Pinguedo gal
linacea

Tag huit Røgelse / Mastix / aff huert thu lod / huit Jngefer it quintin / stød dem til puluer / Rosen olie / Hønse Ister oc vox / aff huert thu lod / gør her aff en smørelse.

Det xxxviii Capittel.
Faar Tandeuerck.

Tenderne ere aff Ben / oc de lide pine igennem de Aarer som vdi dem gaa / oc saadan pine kommer aff atskillige ting. stundem aff Hiernens offuerflødige vedske som vdi dem flyder. stundem aff hede / oc stundem aff kuld.

Tegen.

Aff hedé

Kommer Tendeuercken aff hede / da kand mand aff disse Tegen vide oc forfare / den siuge haffuer suare sting verck eller pine vdi dem / oc om hand holder noget det som kalt er vdi munden / da siunis hannem at det gør gaat.

Aff kuld

Men kommer hand aff kuld / da er pinen eller vercken icke saa stor / Ansictet / Tendernis kød oc kindben / ere hoffne oc opbleste.

Aff Maffuen

Tendeuerck kommer oc stundem aff Maffuen / aff den onde røg oc damp som vdi dem far / oc aff disse Tegn kand det forfaris. Om pinen oc vercken formindskis eller sactis den stund mand er fastendis / eller om den forøgis oc bliffuer større effter mand adt haffuer.

Ordinantz.

De som Tendeuerck haffue / de skulle icke æde Fligen / Dadelen / raa Eble eller Perer / Melck / oc ey helder bruge det som surt er / oc icke helder bide paa det som hart er ey spy / om morgenen den stund de fastendis ere / skulle de tho deris mund / oc gnide / Tenderne vel met Saluie / eller met skaler aff Pommeranser / met Neglicker oc Muskateblommer. Oc huo som Tandeuerck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Først

Først skal mand giffue act der paa aff huilcken vedske den kommer/ siden skal vedsken fordriffuis met Piller/ Purgatz/ Aarreladelse oc Koppesettelse/ saaledis skal pinen met det første stillis (Thi de som ser aff plauis haffue sandelig føye glæde) oc siden met disse lægedommer.

Aff hede

Lægedom.

Kommer Tandeuercken aff hede/ da skal den siugis Kindben smøris met Rosenolie/ eller met Populeons smørelse/ oc hand skal holde vdi sin mund Enduuie Diss/ eller Portulace vitis Diss.

Oleum Rosarum
Vngentum Populeonis
Succus Endiuie
Succus Portulace

Eller siud Rosen/ Kateoste rødder oc Gallas i vand holt her aff vdi munden.

Rosa
Radix Malue
Gallas

Campher smeltet i vand/ eller oc saaden vdi Edicke her aff vdi munden holdet stiller vercken oc pinen.

Camphora

Eller mand maa siude Bulmeurtis rod i Rosennand/ oc her aff vdi munden holde.

Radix Hyesquiant

Slaantorne rødder vdi Vin saaden/ och den i munden holdet/ stiller oc saare vel Tandeuerck.

Radix prunesy sieuestris

Naar som Tendernis pine oc verck kommer aff kuld/ kand mand forfare aff disse Tegen/ den siugis mund er stedse vaad oc fuld aff vedske/ och den siuge skal saaledis hielpis/ hand skal rensis eller purgeris met Pillulis Chochiis/ eller met nogen aff de andre lægedommer som purgere/ om huilcke offuenfaare offte sagt er. Der effter skal mand smøre kindbenit met Olie aff Chamilleblommer/ eller Olie aff Mastix/ hand skal oc holde i sin mund aff disse efterfølgendis lægedomme.

Aff kuld
Pilule Cochie
Oleum Chamomilum
Oleum Masticium

Tag Bertram/ Mynthe och Rude/ ligemegit aff huert/ siud disse i Vin/ holt her aff varmt vdi munden.

Pyrethrum
Mentha
Ruta
Vinum

Eller siud Saluie oc Bertram vdi Vin/ holt her aff varmt vdi munden.

Saluia
Perethrum

Denne lægedom stiller pinen oc vercken/ om her aff leggis paa Tenderne der som pinen staar.

Piper / Castoreum / Myrrha / Azafetida

Tag. Peber / Bibergel / Myrrhe / den Gummi Azafetida / ligemegit aff huert / stød disse til puluer / och blent dem met Honig / oc handle der met som sagt er.

Radix Acori

Om mand legger paa den onde Tand / it støcke aff de gule Lillie rødder som voxe vdi vand / stiller oc pinen.

Castoreum

It støcke Bebergel paa Tanden lagt / gør det samme.

Denne er oc en forsøgt lægedom.

Zinzeber / Zeduaria / Pyrethrum / Garyophylli / Pentaphilon / Ruta / Saluia / Betonica / Cornu Ceruî / Theriaca

Tag Ingefer / Zedefer / Bertram Neglicker / Femfingris vrt / Rude / Salute / Bethonie / Hiorte horn smaat filet / aff huer it lod / siud disse vdi huid Vin ind paa helten / si det siden igennem en lined klud / oc naar som mand vil holde her aff i munden / da skal mand tage lidet Theragelse her til / da stilles pinen oc vercken visselig.

Radices vrac. / Pyrethrum / Zinzeber / Staphisagria / Piper / Macis / Galanga / Oleum de Spica

Eller tag Nelderødder tho dem rene it lodt / Bertram it quintin / Ingefer ith halt quintin / siud disse i Vin / holt her aff i müden / oc leg säme rødder vduortis paa kindbenit Eller tag Luscurt / lang oc trind Peper / ligemegit aff huert Muskateblommer / Galiga / helten saa megit / stød disse til puluer / oc blent dem met Vin / oc gnid Tenderne her met.

En vege vaadgiort vdi Olie aff spica / och den paa Tanden lagt / stiller pinen oc vercken.

Allium

Tag en Huidelød och skal den ren / stød den lidet i en Mortere / saa at hand bliffuer veskactig / bint den paa armen ved haanden paa den samme side som vercken och pinen er / dog saa at den icke rører Musen / leg en Valnødeskal offuer løgen saa at hand breder sig icke formeget vd / lad den saaledis ligge en nat / da voxer en Blegn eller Blere der vnder / brøster den icke aff sig selff / saa sting hul paa den / da stillis Tandeuercken / oc om du vilt at der skal flyde megen vedske aff den / da leg det paa ith blad aff den

Folium Ebuli

vrt Sommer hild kaldet / och neduent det laane / da flyder den / men vil du til lage Blegnen / da vent den slette side aff samme blad ned til Blegnen / da lagis den snart.

Om

Om disse forscreffne lægedomme ville icke hielpe/ da skal mand giffue act oc grandgiffuelige vel tilsee/ om pinen oc vercken er i Tanden/ eller i Aarerne/ er den i Tanden da skal den vdbrydis / men er den i Aarerne och Tanden vdbrydis/ da hielper det inted.

Her vil ieg sette nogre lægedommer met huilcke mand kand vdbryde den onde Tand for vden Jern/ oc de skulle gøris vdi Apotecken saaledis. Recipe piretri/ Coloquintide / Corticis radicum capparis / Cortices radicis Mori/ Almezereon/ Arsenice citrini/ Lactis Esule/ tereantur cum aceto/ et stentper tres dies / deinde proiciantur super ea Bedelli Asi/ ana. Par. et fiant troeisci / lad her aff i blant met paa den onde Tand / da falder hand vd/ oc see vel til at du icke røter nogre aff de gode Tender met denne lægedom/ eller falde vd.

Eller du maat lade gøre denne lægedom i Apotecken/ oc om mand lader her aff i Tanden da falder hand vd / vden al pine

Recipe Baurat. Corti. Mori. ana. partes equales/ Arsenici citrini/ partes. ii. confice cum melle.

Det xxxix Capittel.

Om Tenderne ere løse.

ACetum squilliticum i munden holdet stadfester Tenderne oc kommer dem til at side fast. Acetum squilliticum

Tag Gallas iii lod/ Myrrhe ii lod/ Egebarck ii lodt Blaa lillierod ii halt lodt/ siud disse vdi Edicke/ oc holt her aff i munden/ da bliffue de fast sidendis. Galla / Myrrha / Cortex querus / Ireos

Brent Alun blendit met Honig oc Edicke/ Tenderne her met gnedne/ kommer dem til at sidde fast. Alumen cambustum / Mel / Acetum

Bertram oc Røgelse saadne i Edicke/ oc den i munden holdet/ hielper oc saare vel. Pyrethrum / Thus album

Luseurt oc huid Nyseurt i Edicke saadne/ oc aff den vdi munden holdet, kommer dem til at side fast. Staphisagria / Helleborus albus / Acetm

Det xl. Capittel.

Faar Orm som er vdi Tenderne.

Ni Tenderne voxer och Orm aff den onde fule vedske som vdi dem flyder/ Thi skal mand vedsken rense oc fordriff ue/met en aff de Lægedommer som ren se oc purgere/om huilcke du offuen saare offte hørt haffuer/naar som saa skeet er da skal mand bru ge nogen aff disse Lagedomme.

Lagedom.

Viride eris

ugel

Tag Spansgrønt ith quintin/Honig ith lodt/blent dem tilsammen/smør her aff paa Tanden som Ormen vdi er/da dør hand stray.

Aloes

Aloes støt til puluer/oc vdi Tenderne lat/døder ormen

Seminis Hyosqui-

ami

Oleum Hyosqui-

ami

Tag Bulmefrø/eller olie aff Bulmefrø blent dem met Vox/ och gør heraff ith liuss/tend det/och lad røgen her aff gaa paa Tanden/ holt her vnder it Becken eller Mullu met vand/da falder Ormen der vdi.

Det xli. Capittel.

Huorledis Tenderne skulle gøris huide.

Pomphelix

Pyrethrum

Tartarum

Tag huid Pomis sten ith lodt Bertram/ blaa Lillterod/ huid Vinsten/aff huert ith halt lodt/stød dem til puluer/oc gnid eller vrid Tenderne her met.

Carmor

De sepie

Corallium

Ossi gemme

Tag huid Malmersten/ Fiskeben/ huid Korrelsten/ Sal gemme/brent Salt/ ligemegit aff huert/stød disse til puluer/oc gnid Tenderne her met huer morgen / siden tho munden met blanck Vin huor kanclebarck saaden er.

En linedklud vaadgiort i den Edicke(Acetum squilli-

ticum

ticum kaldet) Tenderne her met gnedne/ gør dem huide/ Acetum squillitica
oc kommer dem til at sidde fast/ och gør en god velluctendis aande.

Tag Skedeuand/ och blend det met ferst Vand/ saa Aqua fortis
ath skarpheden aff det nogit fortagis/ stryg her aff met en fier paa Tenderne/ oc gnid dem/ der effter vel met en vlden klud/ da bliffue de huide.

Stød Fiskeben oc Mastix tilsammen/ och gnid Ten Os sepie
derne her vdi. Mastix

Det xlii. Capittel.

Om Tendernis kød er bullet.

ER Tendernis kød bullet/ da giff act der paa om det er aff blodet/ eller aff nogen anden vedske/ kommer det aff blodet/ da lad sette Kopper bag paa skulderne. Kommer det aff nogen vedske/ da vddrag hende met disse lagedom.

Lagedom.

Siud Bertram i Vin holt her aff i munden det hede-
ste du taale kand/ oc spyt det saa vd/ och tag mere igen i Pyrethrum
munden/ da vddragis den onde vedske.

Tag Tormentille rod/ Rosen/ aff huert it lod/ siud Tormentilla
dem i Vin/ oc holt her aff i munden. Rosa

Siud Jernurt vdi Vin/ oc haalt der aff i munden. Verbena

Er Tendernis kød hart och hoffuit/ da tag Nelde- Radices vrtice
rødder it lod Ingefer it halt quintin/ Bertram it quintin/ Zinziber
stød dem til puluer/ oc siud dem i Vin/ holt her aff i mun- Pyrethrum
den.

Arestolochia

Tag Hulurt/ Alun/ aff huer it lodt/ Honig thu Alumen
lodt/ gør her aff en smørese/ oc smør steden her met Mel

 Det

Det xliiii. Capittel.

Faar Bulde paa Tungen.

FAar mand nogen Blegn eller Bulde paa sin Tunge da skal mand lade sla de tho Aarer som side vnder tūgen / eller oc Hoffuitaaren hoss Tommelfingeren Cephalica aff lægerne kaldit. Mand maa oc faar denne brœck lade sette Kopper vnder kindbenid.

Lagedom.

Aqua Rosarum
Acetum
Succus Solatri

Tag Rosenuand / Edicke / ligemegit aff huert / Natskade Deff / helten saa megit / blent disse tilsammen / holt her aff vdi munden / oc spøt det siden vd igen.

Diamorum

Naar som mand formercker at Bylden er mod / da skal mand holde i munden Electuarium giort aff Morber sønder gnedne met Edicke.

Mel Rosarum

Eller mand skal holde vdi munden Rosen Honig vel sønder gnedne met Vand oc Edicke.

Radix Tormentille
Saluia
Hypericon
Radices prune syluestris

Oc naar som Bylden saaledis vel renst er / da tag Tormentille rod / Salute / Jordhumle / Slaantorne rod / aff huert it lod / siud dem i Vin / holt her aff i munden / da lagis hun snart.

Om Tungen hoffuen er / oc samme Mennisske ingen anden siugdom eller hede haffuer / da skal hand holde i sin mund denne efterfølgendis lægedom / och der met klucke op oc ned / da vddragis den onde vedske aff Hoffuedet och aff Tungen.

Sal Armoniacum
Piper
Zinzeber
Senapium
Pyrethrum
Staphisagria
Origanum

Tag Sal Armoniacum / Peber / Ingefer / Senup / Bertram / Luseurt / vild Meyran / ligemegit aff huert / siud dem i Vand / oc brug det som sagt er.

Sal Armoniacum
Pyrethrum
Staphisagria
Piper
Senapium

Eller tag Sal Armoniacum / Bertram / Luseurt / Peber / Senup / ligemegit aff huert / stød dem til puluer och gnid Tungen her met.

Aloe

Aloe støt til puluer / oc met Vin oc Honig blendet / och den i munden holdet hielper oc saate vel.

Gum-

Gummi Arabici vdi Vand smeltet oc paa Tungen smurt hielper saare vel. Gummi Arabic

Om Tungen bliffuer lam.

Tungen bliffuer oc stundem lam oc forstiffuis/ huilcket her aff kommer / at de Aarer som hende røre skulde / ere skrøbelige och forbløde/oc om saadant lenge varer och bliffuer gammelt / da kand hand icke hielpis. Och denne breck kommer almindelig gerne aff blodens onde vedske / huilcken som aff Hoffuedet nedfalder vdi Tungens Aarer oc Sener. Huo som denne breck haffuer / hand skal hielpis met de lagedomer som offuēsaare om Poplesie screffne staa.

Det xliiii. Capitel.

Faar en ond aande.

AT munden eller aanden lucter ilde/det kōmer aff atskillige ting. Stundem aff Næsens / Tendernis / eller oc aff mundens Sylder/ som wrene oc fule ere. Huorledis disse skulle hielpis haffuer ieg føre her tilforn sagt. Stundem kommer saadan breck aff Lungen/oc da haffuer den siuge en stackit aande/ och hoster megit. Stundem kommer hun fra Leffueren/ oc da haffuer den siuge stor hede/oc pine i den høyre side. Saadan breck kommer oc offte aff Maffuen / om den breck vil ieg her effter handle. Men her vil ieg allenist sette nogre Lagedomme som gøre en god velluctendis aande.

Lægedom.

Først skal munden vel skøllis met Vand och Edicke tilsammen blende. Siden skal mand tygge Mastix vel lenge/oc stedse vdspøtte vedsken som kommer i munden/ det effter skal munden thoes igen met Vin huori Anis oc Neglicker saadne ere. Mastix Semis Anise Cariophile

Cariophyli. Aloe

Neglicket oc Aloe træ tygde vdi munden/ gøre en god Aande/ oc det gandske Legomme velluctendis.

Aromaticum Rosatum

Aromaticum Rosam Gabrielis vdi munden holdet/ gør Aanden velluctendis/ och fordriffuer Tendernis onde luct.

Diamuscum dulce. Zeduaria

Diamuscum dulce vdi munden holdet gør det samme.

Zedefer nogen stund vdi munden holdet/ oc siden nedsluget/ gør en god Aande.

Coriandrum. Fenum grecum

Coriander tygde/ oc siden nedslugde gør en god Aande.

Fenum Græcum saaden vdi vand/ oc munden her met thoen/ gør det samme.

Saluia. Myrrha

Kommer saadan ond luct aff mundens vrenhed/ da maa mand tho munden met Vin huor i Salute saaden er/ oc siden skal mand holde nogen Myrrhe vdi Munden nogen stund/ oc saa atter skylle Munden igen som føre/ och der effter tage ith stócke Galliga vdi Munden.

Galliga

Mentha crispa

Krusemynte saaden vdi Vin oc den drucket fordriffuer mundens onde luct/ oc gør en god Aande.

Ruta. Acetum

Kommer mundens oc aandens onde luct der aff/ at mand haffuer adt Huideløg/ da skal mand ade Rude/ och der paa dricke lit Edicke.

Her effterfølger om halsens oc Brystens Siugdommer.

Faartalen.

Menniskens Legomme delis aff Lægerne vdi trende deler. Den første er Hoffuedet/ oc kaldis Venter superior/ om huilcket du her tilforn hørt haffuer. Den anden part kaldis Venter medius/ och den gaar ned at Struben vdi Brystet vid det garn som Lungen oc Hiertet/ och de andre ting tilhenge. Den tredie part er det nederste garn/ til huilcket Leffueren/ Maffuen/ Milten/ Tarmerne oc Blæren henge oc tilbundne ere.

Det

Det xlv. Capittel.

Faar den Byld som voxer vdi Halsen Squinanica kaldet

R nogens Hals eller Strube hoffuē saa at hand kand inted nedsiuncke eller suelge/ da haffuer hand en Byld vdi halsen huilcken Lægerne kalde Squinantica. Stundem kand mand den see vduortis/ oc det er it ont Tegen/ thi huo som saadan Bylder faar/ dør almindelige gerne her aff. Men seer mand den icke da er det dysbedre. Och samme Byld kommer aff blodens offuerflødige flydelse/ eller aff Phlegmatis eller Cholere offuerflødige vedsker/ Om saa er/ kand du forfare aff de tegen som leg tilforn lett haffuer om samme vedske

Aff blodet

Kommer denne Byld aff blodet/da er den Siugis legomme vel skicket/ hans Ansict er røt/oc munden induortis vedskactig/ och siunis hannem at den vedske er lig Vin vdi hans hals/Aaterne de ere fulde/hans vand er røt oc nogit blegactigt.

Aff Cholera

Kommer den aff Cholera/det er/ aff hed oc tør vedske/da er hans Ansict røt oc blendet met gult/haffuer stor hede oc tørst/ oc i hans hals opfar en sur vedske/ oc hans vand er røt oc tynt/ oc den Lægedom som er aff hed nature skal icke brugis til denne breck.

Aff Phlegma

Kommer den aff Phlegma da er hand bleg vnder Ansictet haffuer icke stor pine/ oc hans Tunge er stor och bløt/hans vand er huit oc blegactigt/oc hand haffuer ont saare vdi panden. Men kommer den aff den salte Phlegma/da er det som vdi hans mund oc hals er beskt/och er lige som det vore saltet met Salt/oc hans Aande ryber lige som en Kelling.

Denne breck oc siuge kommer icke aff Melancholia.

Lagedom.

Denne Byld komme sig huor aff den komme kand/ naar som mand den føler eller fornemmer/ skal mand strax lade sla hoffuit Aaren/ om alderen/ tegnet/ och tiden/ sig saa skicke vil. Och den siugis Bug skal smøris met den Smørelse Vnguentum Agrippe / saa kaldet i Apotecken. Mand skal oc lade hannem nedsluncke ix. eller x. Piller Cochie. Den siuge skal och klucke met dette efftersckreffne vand/ oc det igen vdspøtte.

Vngentū Agrippe

Tag Jordhumle/ Rude/ Saluie/ Raels vrt/ aff huert en haandfuld / siud dem vdi tre paatter ferst vand/ oc naar som det saadet er/ si det igennem en klud/ oc lad i det som er aff siet viii. lod Morbere Deff oc brug det som sagt er.

Hypericon
Ruta
Saluia
Brunella

Eller den siuge skal offte klucke met Electuario giort aff Morbere Deff vel sønder gneden vdi vand huor i Raels vrt oc Saluie saadne ere.

Dyamorum
Brunella
Saluia

Om mand kand icke faa oc bekomme forsagde lagedommer/ da maa mand vdi den sted bruge sød Melck sō varmet er/ her aff bløddis oc moes Bylden.

Lac

Eller den siuge maa klucke met vand huor vdi den vrt Diffuels bid saaden er.

Morsus diaboli

Eller mand maa tage / Skersøde smaa korne fire lodt/ Sucker thu lodt/ oc siud disse vdi ferst vand/ och det bruge som sagt er. Mand skal oc gøre plaaster aff dette efterfølgendis oc det vduortis paa halsen varmt legge/ oc der ere mange hulpne met samme plaaster.

Glyciriza
Saccharum

Tag huid Hundelort smaa støt sex lodt/ Sptskommen thu lodt fersk oc grøn Malurt til moes støt it lodt/ Bygmel it lodt/ gør her aff en smørelse met Honig/ oc bruge hende som sagt er. Om mand saaledis met den Siuge handler/ da bedres det met hannem/ eller hand dør oc paa den femte dag.

Album grecum
Siminum
Absynthium
Farina hordie
Mel

Men

Men kõmer denne Byld aff Cholera/da skal mand
siude bladene aff Katteost oc samme vrtis frø vdi vand/oc Folia Malue
dem siden blende met Fioli Olie oc met Chammilleblom- Oleum violarum
mers Olie/oc det saa varmt paa halsen legge. oleum Chamomille

Eller mand maa tage Hyldeblad/røde Kaalblad/ aff folia Sambuci
huert en haand fuld/dem smaa hacke/oc dem siude i Smør Falia Lambre
oc Honig/oc plaaster her aff gøre oc det paa halsen varmt
legge/ met denne Lagedom ere mange hulpne.

Dẽne er oc en god Lagedom met huilcken mãge er hulpne.

Tag en Sualerede met Straa Fiere oc Jord oc alt Nidus Hirundinis
hues i hannem er/smaa stød hannem oc sicte det igennem
ith grofft Saald/eller huor igennem du kant/gør her aff en
smørelse met Suine Ister oc Honig/ smør her aff paa en Axungia porcina
klud oc vint hannem om halsen. Somme siude denne rede Mel
saaledis smaat støt i vand/oc bruge hannem som sagt er.

Jernurt saaden vdi Vin oc her met klucket/hielper saa- Verbena
re vel.

Ellet tag Katteost oc bede aff huert en haandfuld/siud Malua
dem i vand/stød dem siden oc gør her aff plaaster/brug det Beta
som sagt er.

Mand skal oc offte giffue den siuge aff denne Lage-
dom saaledis tilgiort.

Tag Sketsøde smaa skaaren/Anis/Figen/Rosi- Glycirrhiza
ner/ aff huert thu lodt/siud dem vdi tre paatter vand/ hit Anisum
aff lagis halsen oc Bylden. Carice Passule

Althee rod oc Hørfrø i vand saadne / oc plaaster her Radix Altee
aff giort oc om halsen vundet bløder Bylden. Seminis lini

Naar som Bylden brøsten er/skal mand giffue den
siuge Eggeblommer aff blødsaadne Eg/och Byguelling
ath æde/och Byguand at dricke/her aff rensis och lagis
Bylden.

Det xlvi. Capittel
Om Drøbelen

DRøbelen bliffuer stundem lang och nedfalder paa Tungen/saa at mand kand icke tale/ oc ey helder drage sin aande huor aff mange quellis oc tagis aff dage/ vden saa er at de hielpis i tide. Oc denne breck kommer stundem aff kaald slimactig vedske/stundem aff det offuerflødige blod.

Tegen och Lægedom.

Aff blodet — Kommer det aff blodet/da er Drøbelen rød lang och stor/Aarerne saare i panden de ere oc store. Kommer denne breck her aff / da skal Hoffuitaaren hoss Tommelfingeren ladis.

Kaald vedske — Men kõmer det aff kaald vedske/da brug denne lægedom.

Sal vstum, Album grecum — Tag brent Salt/ oc huid Hundelort som vel tør er/ støð dem til puluer/ och blent dem til sammen/oc opløfft Drøbelen her met.

Thus album — Eller tag huit Røgelse/ leg det paa gløer/ lad røgen her aff opgaa igennem en Trat til Drøbelen / met denne lægedom er mange hulpne.

Alumen, Zinzeber, Pyrethrum — Tag Alun it quintin/Ingefer/ Bertram/ aff huert tredie delen aff it quintin/støð dem til puluer/oc løfft Drøbelen her met op.

Senapium, Pyrethrum, Zinzeber, Mel — Tag Senup/Bertram/Ingefer ligemegit aff huert støð disse til puluer/oc blende det met Honig/ holt her aff i munden oc spøt det saa vd igen.

Sal, Mel, Acetum — Tag Salt/ Honig oc Edicke/ lad disse lidet siude til sammen/kluck oc squalse her met.

Piper, Zinzeber, Pyrethrum, Chelidonia, Gariophile — Tag Peber/ Ingefer/Bertram/ Celidonie / Muskat blommet/ Neglicker aff huert ith halt quintin/ Rosiner halffandet quintin. xv Figen siud disse i Vin oc squalpe her met.

Slaan-

Slaantorne blad ſaadne vdi Vin / oc vdi munden holdet hielper ſaare vel.

Electuarium aff Morber giort / hielper oc ſaare vel for denne brect / om mand her vdi munden holler. Dyamorum

En let kaanſt til at opløffte Drøbelen met naar ſom hand er nedfalden / Mand ſkal tage den ſiugis begge Oreleppet oc drage dem hart nedat / met begge hender tillige / da gaat hand op igen / dette er ith forſøgt oc forfarit ſtøcke.

Men om Drøbelen er ſaa ilde faren at hand ſkal affſkaris / da ſkal hand icke affſkaris forner Gummen / men mit vdi mellem / naar ſom hand er affſkaaren / da ſkal den ſiuge holde vdi ſin mund huit Røgelſe / da lægis hand ſnart igen. Thus album

Det xlvii. Capittel.

Om nogen heeſſ er.

AT mand vorder heeſſ och faar brect paa Røſten / det kommer aff atſkillige ting / Stundem aff halſens tørhed / Stundem aff Lungens fiſtel / och det Menniſke ſom her aff brect haffuer er mauffuer och tør / haffuer och ſting faar Bryſtet. Stundem aff offuerflødig vedſke ſom blādet er met ſtor hede / Stundem aff Blodet ſom formegit er vdi halſens Aarer / huor aff Struben bliffuer trang oc ſneffuer / om ſaa er kand mād forfare aff Blodſens offuerflødige regen. Om alle diſſe vil ieg her effter ydermere handle.

Ordinantz.

Huo ſom heſe haffuer / hand ſkal icke æde den mad ſom hedmer / oc ey helder den ſom met Edicke redt er / oc ey helder æde eller dricke det ſom kalt er / och ey æde Eble eller Parer / hand ſkal holde ſig varm / om dagen ſkal

Hand icke soffue / oc ey helder formegit voge / hand skal ey helder tale oc snacke formegit tillige / och ey helder raabe høyt. Alt huad som søt er tiener vel vdi denne bræck / saadne oc stegte Eble met Sucker / Rosiner / Figen / Mandelmelck / Sucker Candie / Skersøde / oc andre ting som disse lige ere / tiene saare vel vdi denne bræck.

Lægedom.

Passule
Ficus
Liquiritia

Tag Rosiner / oc vdtag kernetne aff dem / Figen / Skersøde / aff huert try quintin / siud dem vdi sex pund ferst vand / indsiud det paa helten / lad saa lige saa megit rent skummet Sucker her vdi / oc fire lodt Mandele smaa støtte / huit Valmuefrø try quintin / Hørfrø ith halt lodt / siud det saa at det bliffuer til it Electuarium / Her aff skal mand tage til den siuge afften och morgen / huergang saa megit som en føye Valnød / da rensis Brystet oc Hesen forgaar.

Amigdali
Seminis Papaueris
Seminis lini

Passule
Ficus
Cinnamonum
Gariophili
Sacharum

Eller. Tag Rosiner / oc vdtag stenene eller kernerne / Figen / Kanelebarck / Neglicker / Sucker / ligemegit aff huert / siud disse vdi god Vin / her aff skal mand dricke afften oc morgen / huergang fire lodt / om saa er at mand icke haffuer den Kaaldesiuge / Denne Lægedom renser brystet oc fordriffuer Hesen.

Lac

Varm Melck afften oc morgen drucket / hielper och saare vel faar Hese.

Oleum oliuarum
Vinum

Eller tag Lissebons Olie och lige saa megen Vin verm dem / drick her aff om afftenen naar som du vilt dig nedlegge til søffns / haffuer mand icke Olien / da maa mãd tage vdi den sted helten saa megit Smør som Vinen er / oc er denne en god forsøgt oc velforfaren Lægedom for Hese.

Ficus
Liquiritia
Anisum
Semis Fenicule
Hyssopus

Eller Tag Figen / Skersøde aff huert thu lodt / Anis / Fenickelfrø / aff huert ith lodt / Isop en halff haand fuld / siud disse vdi halff anden paatte vand intil trediedelen indsaaden er / lad saa her vdi rent skũmet Honig eller Sucker /

oc gør her aff en Syrup/drick her aff afften oc morgen.
Eller tag Kanelebarck/ Senup/aff huert thu lodt/ Cinnamomū Senapium
Bertram ith lodt/stød dem til puluer/oc siud dem met Honig/brug her aff afften oc morgen. Pyrethrum

Met denne bonde Lægedom ere oc mange hulpne.
Steg en Roe vel vdi hed Aske/eller oc paa en Røst/skale Rapa
hende ren/och æd hende om afftenen naar som du dig vil nedlegge til søffns/det hedeste du taalle kant/sammeledis oc en om morgenen/ tag saa en linklud vaadgør hannem vdi kalt vand/oc kryst vandet aff hannem oc vint hannem om halsen/verm saa en anden linedklud och vint hannem der offuen paa.

Diairis simplicis ith quintin til sig tagen huergang Diairis
morgen oc afften/er oc god for Hese.

Det xlviii. Capittel.

Om mand spøtter Blod.

AT mand spøtter eller spyer Blod/er en farlig siugdom/men dog stundem mere end stundem/fordi det kommer aff atskillige lemmer. Stundem kommer det aff hoffuedens offuerflødige Blod/ oc mand kand føle det huorledis det nedflyder/oc huo som denne breck vederfaris/hans legome er tøt oc er vel skicket Aarerne de ere store oc fulde/hans Næse bløer oc stundem. Stundem kommer det der aff/ at nogre Aarer i halsen ere sønder brødne/aff stor suar Hoste/eller mand haffuer saare spyt/oc det er farligt/Stundem kommer det fra Lunge/det er oc farligt/thi her efterfølger almindelige døden. Oc om denne breck her aff kōmer/kand forfaats aff disse tegen. Den siuge haffuer en stacket Aande/oc en suar Hoste/oc Blodet som vdspøttes er skønt/och haffuer en huid skum paa sig. Stundem kommer denne breck aff Brystens Aarer/det er oc farligt/ men dog icke saa som det fra Aff Brystens Aarer

Lungen

Fra Leffueren — Lungen kommer. Stundem kommer denne breck fra Leffueren/da er blodet suort/ den siugis ansict er rød/ oc hand haffuer ont i den høyreside. Stundem kommer denne breck

Aff Maffuen — aff Maffuen/ da spyer den siuge offte/ och det som hand vdspyer haffuer atskillig farffue / det er grønt och blendet

Aff fald — met sort. Stundem kommer det aff fald oc slau. eller mand haffuer løfft nogit som tungt haffuer verit/eller mand haffuer raabt forhøyt. Stundem oc der aff / ath mand haffuer

Quindfolck — hafft formegit legemlig samquem met Quindfolck. Quindfolck spy oc offte blod/ naar som de icke haffue deris rette Tid.

At mand spøtter blod / det komme sig huor aff det komme kand/ da er det stedse farligt /almindelig gemme fra de som saa spy Suindesoth (Ptisis aff lagerne kaldet) och dø saa.

Ordinantz.

Huo som denne siuge oc breck haffuer/ hand skal icke gaa formegit imod Solen / och icke heller faste forlenge/oc huad som surt oc beskt er skal hand icke bruge. Hand skal oc fly fraadzeri oc druckenskaff/ hand skal och ey formegit soffue til lige / Høns / Lam och Kalffuekød maa hand ade.

Lagedom.

Den siuge skal saaledis hielpis. Mand skal giffue act oppaa aff huad lem saadant blod kommer/ oc komme samme lem til hielp met lagedomme som der til høre/ saaledis / om det kommer aff Leffueren / da skal mand lade Leffueraaren paa den høyre haand. Kommer det aff Lungen/da skal mand lade Lungeaaren paa den venstre haand om tiden/ tegenit oc alderen sig saa skicke vil/ oc siden skal mand giffue den siuge denne lagedom.

Lac Caprinum — Tag Gedemelck sløck ni gange gloendis Staal vdi hende giff den siuge her aff afften oc morgen at dricke.

Eller giff den siuge afften oc morgen tørre Morber
støtte til puluer.
Eller tag Veybrede / Hønsegres / Gønsebane / ligeme Plantage
git aff huert / siud dem i Regnuand / siød dem siden vel / oc Proserpinata
kryst dem saa igennem en lined klud / her aff skal mand Bursa Pastoris
giffue den siuge ath dricke tre gange om dagen / och huers
gang en god drick.
Eller tag en fersker Suinelort aff en Barne / oc bint Stercus porci
hannem i en lined klud / oc leg hannem i en potte met varmt
vand / kryst hannem vel vd / oc giff den siuge det at dricke
fastendis / saa stillis blodet.
Om mand lagger dette plaaster paa den siugis bug
det hielper oc saare vel.
Tag Bolas Armenus / Gummi Arabici / Mastix Bolas armenus
huit Røgelse ligemegit aff huert / stød dem til puluer och Gummi arabici
blent dem met Rosenuand oc det huide aff Egget. Mastix
Olibanum
Aqua Rosarum
Albumen oui
Tag Gummi Arabici / och Drageblod / ligemegit Gummi arabici
aff huert / stød dem til puluer / giff den siuge her aff met Sanguis Draconis
Rosenuand at dricke.
Huit Røgelse støt til puluer oc met Vin drucket / stil Olibanum
ler blodspyelse.
Desen aff Krusemynthe met Vin drucket stiller / blodspyelse. Succus Menthe
Eller mand maa giffue den siuge it quintin tillige aff Trocisci de spodio
de smaa kager i Apoteken kallede Trocisci de spodio.
Eller Trocisci de Terrasigillata met vand aff Por- Trocisci de Terra sigillata
tulake vrt brent.
Aqua Portulace
Eller mand maa giffue den siuge it lodt aff Electu- Dia papauer
ario dia papaueris.
Correlsten til puluer støtte och den siuge giffuet met Corallum
Regnuand stiller oc blodspyelse.
En velling giort aff Stiuelse och Gedemelck / den Amilum
ædt stiller oc blodspyelse.

Det xlix. Capittel.

Faar Hoste.

Oste er inted andet/end en naturlig rørelse huilcken som vddriffuer brystens offuerflødighed / lige som Næsen vddriffuer Hoffuedens / oc denne brøck kommer aff atskillige ting. Stundem aff kuld /aff ont oc tørt væder /aff støff/aff den Søffn som om dagen skeer/aff groff slimactig mad. Stundem aff Hoffuedet. Stundem aff halsen. Stundem aff Lungens byl der/eller oc aff hendis forstoppelse. Stundem aff nogen Byld som voxer i Brystet/Pleuresis aff Lægerne kaldet. Stundem aff den hinde Diafragma / at den krumpis til sammen/eller om der voxer nogen Byld paa hende. Stundem aff Maffuen. Stundem aff Leffueren. Stundem aff Milten. Aff huilcken sted denne brøck kommer/ kand saaledis forfaris.

Aff Hoffuedet

Kommer Hosten aff Hoffuedens flydelse / da føler mand i halsen en skarp hed slimactig vedske som nedflyder aff Hoffuedet/ den siuge haffuer oc brøck paa synen oc hørelsen/disligist oc hoffuitverck

Aff Maffuen

Kommer Hosten aff Maffuen / da haffuer den siuge ont i hannem oc Maffuen opstøder eller apfar/ och bryder sig megit/ lige som hand vilde spy.

Aff Leffueren

Kommer Hosten aff Leffueren/da haffuer den siuge ont vdi den høyre side.

Fra Milten

Kommer Hosten fra Milten/da haffuer den siuge ont i den venstre side. vnder rebenerne.

Aff hede

Kommer hun aff hede / da er den siugis strube eller halss induortis megit tør /oc gør hannem ont / haffuer stor tørst oc er trangbrysted/och naar som hand gaar vdi lucten eller imod kalt væder / da siunis hannem ath hans hierte

veder-

vederquegis/oc aff hede ting faar hand ont/hans vand er røt

Om Hosten kommer aff vduortis ting/kand lettelig forfaris aff den siuge/naar som mand spør hannem at huad for it embede eller haandeuerck hand haffuer bruget. Aff vduortis ting

Om Hosten kommer aff kuld/kand forfaris aff Aarens och tidens leylighed. Aff kuld

Merck oc her/om nogen bliffuer hoffuen/oc faar saa Hoste/ det er dødzens tegen. Hoste met heffuelse

Den Hoste som gammilt folck faa / och lenge hafft haffue/ hun fordriffuis icke lettelige / thi de faa almindelig gerne Suindesoth Ptisis aff lægerne kaldet.

Ordinantz.

Huo som Hoste haffuer hand skal inted æde det som surt eller megit saltet er/ ey helder vrter eller nogen raa eller wmoden fruct/ eller nogen slimactig fisk/oc ey æde formegit til lige/ hand skal ingen Vin effter maaltid dricke / och ey helder soffue om dagen/ kuld och væder skal hand fly/ hand skal ey helder megit tale och snacke/ det hand dricker skal vere lunckit oc icke kalt / hand skal oc icke lenge vere fastendis/ oc hand skal indeholde sin aande det lengste det hannem mueligt er. Hoste vil icke haffue surt oc salt

Lægedom.

Huo som Hoste haffuer hand skal saaledis hielpis.

Kommer Hosten aff hede/ och om den siuge saa sterck oc helbred er at hand kand aareladis/da skal hans Leueraare ladis. Er hand icke saa sterck / da skal mand giffue vel act der paa/hueden vedsken kommer oc flyder/ oc sette Kopper paa samme sted/och siden giffue den siuge aff disse lægedommer. Aff hede

Giff den siuge Byguelling ath æde/ Byguan met Skersøde saadet at dricke.

En Kaal giort aff Lectyge/oc vel fedgiort met Smør den edt/fordriffuer Hosten vden al pine. Lectuca

Syrupus Violarū — Eller giff den siuge offte om dagen Fiol Syrup blen-
det met Byguand/eller met andet saadet vand/denne drick
styrcker de hede oc tørre Hiertte/ sløcker tørsten/ køler blo-
det/oc sønderbryder Bylden/oc gør vel vd at spøtte.

Eller mand maa giffue den siuge afften oc morgen/
Diamargaritum — huergang ith quintin Diamargaritum met en god drick
Byguand.

Aff kuld — Kommer Hosten aff kuld vedske oc er tør/saa ath
mand kand inted vdspøtte.

Nepeta — Tag katteurt/aff somme Marru kaldet/saa me-
gen som en god Valnøde er stor til/ sker hende smaa och
stød hende vel/tag oc her til thu Eg/ och bag her off en
kage/æd hende naar somhelst dig selff løster.

Eller tag Lissebons Olie oc Vin/ ligemegit aff huert/
Oleum Oliuarum — siud dem tilsammē vnder lucter sød/giff den siuge her aff
afften oc morgen/ det hedeste hand taalle kand/och denne
Lagedom skal brugis vdi tre samfelde dage/da sønderbry-
dis skarnit oc flyder vden al fare. Samme lægedom er och
god faat Hese.

Om mand kand icke faa Lissebons Olie/ da maa
Butyrum Mel — mand tage rent/aff klarit smør oc Honig/oc den som sagt er
bruge.

Om den tørre Hoste kommer aff dampuren oc sey ved-
ske som hoss Lungen och vdi Lungens tør sig forsamlet
haffuer oc vdi halsen opfat/ oc der ind sey bliffuer saa at dē
kand icke vdspøttis saa bliffuer her aff en Byld/huilcken
som er saare farlig/och naar som mand saadan Byld fø-
ler och fornemmer/ da skal mand giffue god act der paa
huor aff hand kommen er paa det at mand kand met Læ-
gedom disbedre hannem hielpe/oc saa bruge aff disse effter-
følgendis Lagedommer.

Faar den tørre Hoste oc for Brystens Bylder.

Tør Hoste — Vaadgør ith huit linklæde vdi kalt vand/kryst vandet
vel

vel aff hannem / och vint hannem om halsen/ tag saa en anden linklud/ vetin den vel/ och vint den tre eller fire gange om kring halsen/ offuen oppaa den vaade klud/ oc dette skal brugis /om morgenen/ middagen/och om afftenen. Siden skal mand giffue den siuge afften oc morgen / oc saa offte som mand vil aff denne efterfølgendis lagedō den bløder Bylden / rummer Brystet / læger halsens saar oc gør vel vd at spøtte.

Tag it kaalfad fult aff rent Byg/sønder stød det / tolff figen ren tone i varmt vand / Rosiner / kernerne aff dem vdtagne otte lodt / fire potter ferskt kildevand / siud dem i en ny lerpotte vnder lucter saad indtil en potte eller mere indsaadener / der effter sii det igennem en klud / lad saa det som aff siit er i en potte igen och tolff lod Sucker/ lad det atter lidet siude igen/tag det saa fra Ilden och lad det kølis/bliffuer det formegit tyckt/da lad mere vand der vdi/oc lad det siude lige som føre. Hordeum Carica Ficus Passule Saccharum

Denne er och en god lægedom for den tørre Hoste/ lesker tørsten/læger halsens saaer/ oc mand maa bruge denne lægedom naar mand vil dricke aff den huor megit mand selff vil.

Tag thu lodt Sucker siud dem i en potte ferskt vand ind paa tredielen /sii det igennē en linklud/oc lad det/kølis. Saccharum

Electuarium Dyapyretum er saare god for den Hoste som kommer aff kaald vedske / den fordriffuer allehonde Brystens / Miltens och Lendernis siugdom / bryder stenen /oc den beredis saaledis. Diapyrethrum

Tag Bertram sex lodt/ Spicanardus / Anis / Fenickel / Squinantum / aff huert halffandet lodt stød disse til puluer oc gør her aff it Electuarium. Pyrethrum Spicanardis Anisum Feniculus Squinantium

Eller mand maa tage Isop/ Rosin/ Figen/ aff huert en haandfuld / Skersøde tu lodt Anis/ Fenickelfrø/ Neldefrø /aff huert it lodt /oc siude disse i vand / oc her aff skal Hyssopus Due passe Ficus Liquiritia Seminis Anise et Feniculi

Diairis
Diapenidion

den siuge dricke afften oc morgen. Mand skal oc giffue den siuge naar som hand aff denne lægedom druckit haffuer ith quintin Diairis / eller Diapenidion.

Myrrha

Om den siuge daglige nedsencker i sig it stycke Myrrhe saa stort som en Bøn / hielper oc vel for denne Hoste.

Diairis simplicis

Eller mand maa tage Dianiis simplicis / Skersøde / Peber / aff huert it quintin / Sucker otte lodt / gør her aff ith Electuarium / her aff skal den siuge offte ade. om morgenen oc om afftenen.

Loch sanum

Mand maa och giffue den siuge Loch sanum et expertum met vand huor i Skersøde saaden er.

Loch de Pino

Loch de Pino bruget er oc god faar denne breck.

Electuarium
Enule

It Electuarium giort aff Holtzurt eller S. Ellinerod / her aff til sig tagit hielper oc saare vel.

Oleum de lilio
De amigdalis
Butyrum Maii

Mand maa oc smøre den siugis Bryst afften oc morgen met Lillie olie / eller met Mandel olie / haffuer mand icke disse / da maa mand bruge vdi deris sted Maymaanid Smør som wsaltet er.

Saccharum penidiarum

Faar den tørre Hoste som icke flyde vil maa mand giffue den siuge it lod Sucker Penidiarũ tillige / oc haffuer den siuge icke god Stolgang / da skal mand gøre hannem Stolgang met de ting som Stolgang gøre / och den siuge skal bade i dette Bad saaledis tilgiort.

It Bad.

Tag try Bond aff it kramfad / eller aff it Vinfad / saa at det ene er større end det andet / bint det ene offuer det andet lige som det skulde henge offuer it bade kar / bint saa sãme bond met en snor vnder lofftet vdi en varm Stue / heng der trint omkring senge klader / dog saa at de komme icke nermer Jorden end en fod er høy til / set vnder sãme tecke en Stol met it hul / oc set den siuge paa sãmme Stol nøge saa at hand sidder ret offuer ende met sit Hoffuit. Tag saa

Valeriana
Malua
Stramen Auene

Valerianam / kateost / Haffrestraa / aff huert en haandfuld / siud

siud dem i en Kedel met vand vnder lucker saad / lad saa dette i tuende kar eller Baller / set den ene vnder Stolen met hullet/oc den anden for den siuge/saa at hand setter sine fødder i hende/ oc vandet skal vere saa hit som den siuge det hedest taale kand/oc skal den siuge saaledis bade oc suedis det lengste hand taale kand/oc naar som vandet offuer huilckit hand sidder bliffuer kalt/ da skal mand koste i det gloendis stene. Oc om den siuge forskrøbelig oc forsoket vaare/da skal hand icke forlenge saalidis bade / paa det at hand icke bliffuer forsaare mactløs / och naar som hand saaledis haffuer badet oc suedt/ skal hand nedleggis i en seng i samme varme Stue/ och skal saa bliffue liggendis om natten/paa det at hand icke forkølis igen/oc naar som hand saaledis ligger/kunde hand end da suedis igen / det giorde hannem saare gaat/ dette bad skal brugis vdi tre dage effter hin anden/oc da forgaar Hosten vden al pine oc fare. Oc om der staar nogen vedske i Hoffuedet som icke vil flyde/da flyder hun aff dette bad. Thi maa samme bad brugis til dem som nogen ond vedske i Hoffuedet haffue som icke flyde vil. Den siuge skal offte tygge paa Bertram/eller paa Senup/oc dette vdspøtte igen. Och om den siuge saa sterck er ath hand det taale och fordrage kand/da skal mand komme hannem til at nyse met nyseurt/eller met andre ting som gøre at nyse.

Pyrethrum
Senapium

Om Hosten icke vil flyde / da skal mand siude Ebble/Porer/eller oc Roer/i vand i en Lerpotte/offuer sãme potte skal den siuge holde munden oben/saa at dẽ damp eller røg som aff samme saad gaar/kand komme i hannem oc Hoffuedet kand vel suedis.

vil icke flyde

Eller mand maa gøre aff Suoel ty smaa liuss/oc legge dem i en Lerpotte oc tende dem/oc vinde en Kaabe eller Kiortel om Hoffuedet/oc holde saa mundẽ oben offuer pottẽ

oc lade samme røg indgaa vdi halsen/da løsnis Hosten om mand det bruger morgen oc afften.

Kommer Hosten aff Lungen/da skal mand giffue den siuge at ade Melgrød giort aff Huedemel red met vand oc smør/ vdi huilcken mand skal lade lit Krusemynte støt til puluer.

Mentha crispa

Eller mand maa tage ith lidet Kaalfad fult aff Huede/ oc tho hannem ren/oc der paa lade fem paatter ferst vand/ oc lad det saa siude ind til tredie delen indsaaden er/aff dette saad varmt drucket/ renser Lungen oc Lungens rør/ oc fordriffuer Hosten.

Aff hoffuedens flydelse

Kommer Hosten aff hoffuedens eller aff nogen anden vedskis flydelse/som vdi Brystet nedfalder/da brug denne Lagedom.

Mel

Tag saameget Honig som ith Hønse Eg kand vere/ sønder gnid det vdi varmt vand/ och drick her aff morgen oc afften/det hediste du taalle kant.

Rapa

Eller mand maa stege en stor Roe bløød vdi hed Aske/ oc hende ade om morgenen oc om afftenen det hediste mand taalle kand.

Ireos

Blaa Lillierod vdi Vin saaden/oc aff hende om morgenen och om afftenen drucket renser Brystet/ och lang gør Aanden.

Aff veder
Diaciminum

Er Hosten aff veder/da maa mand giffue den siuge Diaciminum her aff størckis hoffudet/Maffuen oc Brystet/oc Hosten forgaar.

Du skalt oc her mercke/at Hosten kommer almindelig gerne aff kold vedske som falder ned paa Lungen/thi tiene her til alle søde oc varme Lagedomme/som gøre vel at spøtte oc opkaste.

Det I. Capittel.

Faar en stacket oc trang Aande.

T nogen er trangbrystet och haffuer en stacket Aande/ det er aff Lungens siugdommer/oc den kommer almindelig gerne aff den slimactige vedske Phlegma Viscosum kaldet/huilcken som sig haffuer forsamlet vdi Lungen. Stundem kommer den aff Snue/ eller aff anden Hoffuedens vedsker / som aff Hoffuedet nedfalder paa Lungen oc i Brystet/huor aff mand bliffuer trangbrystid oc faar en stacket Aande/och denne breck och siugdom kaldis aff Lagerne Dyspnoeam. Men naar som Aanden suarlige inddragis kalde de Asthmam. Oc naar som de suarlig ind oc vd dragis kalde de Orthopnoeam. For alle disse trende haande slaus vil ieg her effter sette gode Lægedomme. Och paa det ath mand disbedre kand komme den lem tilhielp aff huilcket denne breck oc siugdom aff Lungen/eller aff nogen anden lem kommer.

Tegen.

Aff disse tegen kand mand forfare huor aff denne breck oc siugdom kommer. Kommer denne breck aff Lungens røers forstoppelse/da bliffuer Aanden stacket inden faa dage/oc hand føler ont eller pine hoss steden som forstoppet er/oc hand kand icke vel vdspøtte.

Kommer den aff nogen vedske fra Hoffuedet/da drager den siuge sin Aande fast oc hastelig.

Kommer den aff Lungens oc hiertens rør/da beffuer oc skelffuer Pulsaaren och Hiertet røstes vnderstundem/ End dog at Pulsen almindelig gerne skelffuer och røstis paa dem som ere trangbrystige oc haffue en stacket Aande.

Kommer den aff nogens Bylds røde som vdi brystet er/och samme røde sig set haffuer vdi Lungens rør/ det kand forfaris aff den sted som mand Bylden før følde.

Kommer den aff Lungen oc hendis induortis tørhed/ da haffuer den siuge stor tørst/oc vdspøtter inted.

Kōmer den aff Lungens kolde Complex (huilcket som

almindelig gerne vederfaris gamle Mennijske) da kommer den langsommelig oc fordrijffuis inted.

Du skalt oc vide at denne Siuge oc Breck fordrijffuis snarlige paa de vnge Mennijske om de den nogen stund haffue hafft/ oc nøie hielpis de gamle.

Ordinantz.

Huo som denne Breck haffuer hand skal sig saaledis skicke oc holde/ hand skal haffue sin bolig oc verelse vdi en tør sted langt fra vandet oc vedskactige steder hans kammer vdi huilcket hand sin Seng haffuer/ skal oc vere tiurt oc icke vedskactigt/ hand skal oc haffue om Vinteren en god skorstens Ild for sig/ oc om Sommeren naar som det kalt veder er/ det Brød som hand skal æde/ skal vere lit saltet/ surt/ oc vel bagit/ oc om mand baget vdi det Anis oc Fenickel frø da er det disbedre. Men kager/ Paasteger/ och alt andet hues saaledis baget er/ skal hand icke æde/ och ey helder det som opblæser oc veder/ lige som Erther/ Bønner/ Castanier ꝛc. Søre. Velling som aff Risengryn red er/ maa den siuge bruge/ disligiste Hønse Caponer/ Eg/ som tilredde ere met Rosiner/ Figen/ Mandele/ Jsop/ oc Saffran/ tien hannem saare vel. Hand maa oc æde den Fisk som skelff haffuer oc i ferske Sø tagen er / hand skal inted æde vden hand ret hungrig er/ oc ey formegit tillige/ Men dog maa hand æde mere om middagen end om afftenen/ hand maa oc dricke god klar Vin/ men føye tillige/ om dagen skal den siuge icke soffue/ oc serdelis effter middag/ men vil hand soffue da skal hand sidde ret offuer ende vdi en Stoel/ hand skal oc vel tage sig vare for hastighed Vrede oc fortørnelse. Och om middags tide før end hand æder noget/ skal hand gaa oc spassere lit bort oc igen/ oc sig saaledis røre/ men naar som middags maaltid sket er/ skal hand aldelis vere stille/ hand skal och icke bade/ men skal lade gnide sit Bryst vel met varme linklude.

Du skalt oc vide at Lagedom som tiene for Hoste/ de

ere oc gode for denne Breck oc siugdom/end dog vil ieg her sette nogen forsøgte oc forfarne lagedõme for denne breck.

Det Electuarium som kaldis vdi Apotecken Loch de Pulmone Vulpis/ hielper vnderlig for denne siugdom. — Loch de Pulmone Vulpis

Diapenidion/disligiste oc Diadragantū/de ere oc gode. — Diapenidion Diadragantum

Mand maa oc giffue den siuge it quintin aff en tør Reffuelunge til puluer støt/met Fiole Syrup. — Pulmo Vulpus Sirupus Violarum

Denne Lagedom renser Brystet/oc gør Aanden lang/ om mand tager aff hannem til sig om morgenen och den skal saaledis gøris.

Tag Marubium/Stenrude/Jsop/aff huert en haand fuld/Skersøde eller søt Træ/Dadelen/stenene vdtagne/ Figen/Anis/Fenickelfrø/aff huert ith lod / siud dem vdi halff andet pund vand indtil fuldner helten indsaaden er/ oc brug det som sagt er. — Marubium Capillus veneris Hissopus Liquiritia Dactali Ficus Se. Anise et Feniculi

Agerum saaden vdi vand eller Vin/oc den drucket er god for en stacket /Aande. — Centaurea

Denne er en god smørelse til dem som trangbrystige ere och haffue en stacket Aande / om mand smør Brystet her met afften oc morgen.

Tag Olie aff de søde Mandele fire lodt/Maimaanids Smør som er vsaltet/ith lodt/lit Saffran oc Vop/smelt dem tilsammen oc gør her aff en blød smørelse. — Oleum de Amidalis dulcibus Butyrum Maii Crocus

Eller mand maa smøre Brystet met den smørelse Dialthea kaldet. — Dialthea

Mand skal oc tage Chammilleblommer/Polleie/Amue oc Jsop/ligemegit aff huert/oc legge dem vdi en lin-pose/oc saa siude dem vdi vand/ och Brystet her met faa varmt bade. — Chamomilla Pulegium Melilotum Hyssopus

Holtzurt eller S: Ellinerod i Vin saaden/ oc den drucket er god faar en stacket Aande/men tager mand nogit Suc-ker her til/da er denne Lagedom disbedre. — Enula campana

Chammilleblommer saadne vdi Vin/oc drucket er oc god faar denne breck. — Chamomilla

Hum-

Humle sioden i Vin/oc druckit er oc god for denne breck.

Det li. Capittel.

Om nogen spyer eller spøtter rødde.

Empina

EMpina kaldis aff Lagerne den siugdom/ naar som mand spøtter rødde. Och samme siugdom oc breck kömer aff hoffuedens vedskis flydelse/huilcken som nedflyder i Lungē och bliffuer til rødde. Denne breck kommer oc stundem der aff/ at lungens eller andre induortis Hylder ere sønder brødne/aff huilcke rødden flydder i Lungens bryst. Denne breck och siugdom komme sig huor aff den komme kand/ saa kand mand forfare och vide aff det som her efterfølger/om den siuge staar til at hielpis eller ey.

Naar som nogen spøtter Blod/oc rødde er it ont tegn.

Haffuer nogen Suindsot/oc megen stolgāg oc kand icke vel vdspøtte røden/ da er det befrøctendis at hand dør aff samme siuge.

Om det som vdspøttis/er grønt eller suort/ oc lucter ilde/da er det dødzens tegen.

Om den siuge icke haffuer nogen suar Kaaldesiuge/ oc hans Legom er vel skickit/oc gider adt/ oc det som vdspøttis er huit oc klatt/da staar hand til at hielpis.

Ydermere skal mand vide/ at det offte skeer/at nogen groff Flegmatiske vedske setter sig i Lungen / om saa er/det kand mand saaledis forfare/ leg aff det som vdspøt er/paa gloendis gløder/giffuer det en ond luct aff sig/ da er den siugdom aff Phlegmatis vedske. Eller mand kand det och saaledis forfare och vide. Mand skal lade de siuge spøtte paa vand / oc om det nedfalder paa bonden/ da er det icke aff Phlgmate. Oc om den siuge bliffuer maffuer da er det icke helder. Lagedom.

Det gøis inted behoff at ieg her nogre besynderlige

Lægedom setter / thi de Lægedommer som tiene for Hoste / de ere oc gode for denne siuge och breck. Oc den siuge skal holde sāme skick oc Ordinātze som holdis aff dem sō Hoste haffuer. Oc om tiden tegnit oc alderen sig saa skicke vil skal den siuge Aareladis. Siden skal mand giffue den siuge at dricke Byguand blandet met Rosen Honig.

Ptisana
Mel Rosarum

Eller mand maa gøre en Syrup som her effterfølger / oc der aff giffue den siuge afften oc morgen / huer gang vi. lodt.

Tag rent Byg en halff haandfuld / Stenrude / en haandfuld / Fenum grecum / thu lodt / Figen / Rosiner / aff huert fire lodt / siud disse vel vdi vand / oc sii dem siden igen nem en klud / siden lad her vdi halt andet pund rent skum met Honig / oc brug den som sagt er.

Hordeum
Capille veneris
Fenum grecum
Ficus
Vua passa

Den siugis Bryst skal oc smøris met nogen aff de smørelser om huilcke offuenfaare sagt er.

Jth Electuarium giort aff Hulurt / oc der aff ædt / er oc god faar denne breck / om saa er at den siuge icke haffuer den Kaaldesiuge.

Electuarium
Aristologie

Det lii. Capittel

Faar Brystens Bylder som voxer vdi siden.

Pleuresis er en hed Byld / huilcken stundem kommer aff det hed Blod som blandet er met Cholera / oc setter sig vdi den hinde som skiuler Ribbenerne. Och denne siugdom er aff tuende haande slau. Den ene kaldis Pleuresis vera / och den anden Pleuresis non vera. Pleuresis vera / den er induortis vdi hinden. Men Pleuresis non vera / den er vdi Rebbenernis kød / och gaar stundem ned vnder den hinde Diaphragma kaldet. Oc saadan Byld voxer stundem paa den høyre och stundem paa den venstre side / oc den som er vdi den venstre side / er verre end den som er vdi den høyre / oc den hielpis bedre end den som

er vdi

er vdi den venstre side. Saadane Bylder kommer oc vel stundem aff de andre vedsker / som ere aff Phlegma / aff Blodet / oc Melancholia / naar som de sette dem vdi forsagde sted oc der raadne.

Tegen.

Denne Byld kendis aff disse tegen. Den siuge haffuer stor hede / oc faar alminnelig gerne den Kaaldesiuge / hand haffuer oc suar pine oc sting i siden / oc stinger der inde lige som mand stunge det inde met en Naael / hand haffuer oc en stacket Aande oc stor Hoste / och disse ere den rette Pleuresis tegen.

Men den Byld Pleuresis non vera / er icke saa ond och farlig som den anden / och hvo som den haffuer / hand haffuer icke den Kaaldesiuge / oc icke helder saa stor hede / som den anden.

Ordinantz.

Huo som denne Byld haffuer / hand skal inted kød æde / och ey helder dricke nogen Vin / vden ath hand er vel blandet met vand / Men hand skal lade sig nøye met Byggrød / Bygvelling / Mandelemeck / stegte Eble / Rosiner / Byguand / eller vand saadet met Sucker skal vere hans drick om hand haffuer den Kaaldesiuge / oc paa det at hand kand disbedre vdspøtte / da skal mand bruge de Lagedommer til hannem huilcke som offuen faare om Hoste screffne staa.

Lagedom.

Huo som haffuer denne Byld Pleuresis aff Lagerne kadet / hand skal saaledis hielpis. Naar som mand fornemmer denne Byld / skal mand strax lade sla Medianen eller Leffueraaren paa den siugis arm / tuert offuer paa den anden side sō pinen er. Oc om det sig saa skicke vil / at den siuge det taale oc fordrage kand / skal hand inden faa dage atter Aarladis / paa den side som pinen vdi er. Siden

skal

skal der settis paa steden der som pinen er it Stenkruis eller en Leerpaatte som neden til flet er/met varmt vand/ oc steden saaledis verme. De samme sted skal siden smøris afften och morgen met Olie aff Chammilleblommer/ eller met den smørelse Dialthea/oc met Fiolie Olie. Och der effter skal mand legge dette Plaaster paa steden/saaledis tilgiort.

Oleum Chamomille
Dialthea
Oleum violarum

Tag Chammilleblommer/Bygmel aff huert en haandfuld/blant disse met Rosenolie/oc brug det som sagt er.

Flores Chamomille
Farrina Hordiei

Mand skal oc vel tilse at den siuge haffuer god Stolegang/haffuer hand icke/ da skal mand gøre hannem den met de ting som god Stolegang gøre.

Denne er oc en god Lagedom for samme brek.

Tag vand brent aff Genisteblommer/Scabiose vand/ Cardebenedicte vand/ ligemeget aff huert/ her aff skal mand giffue den siuge huer morgen en passelig drick/ Steden huor som pinen staar/skal oc smøris Olie giort aff Genisteblomster.

aqua Geniste
Scabiose
Cardebenedicte

Eller mand maa tage Cardebenedicte vand vi. lodt/ oc tho skeder fulde aff god huid Vin/ och det huide aff sex ferske Hønse Eg/ och disse skulle røris vel tilsammen och vermis/oc saa skal den siuge det dricke.

aqua Cardebenedicte
Vinum
Albumen oui

Eller mand maa tage Hestemøg som haffre ade tho henderfulde/oc ith halt lodt Ingefer eller lit mere støt til puluer/oc disse binde vdi en linedklud/ och saa der til tage tre paatter god Vin/oc det saa siude indtil trediedelen indsaaden er/her aff skal mand giffue den siuge huer morgen en god drick luncket/siden skal hand nedleggis i en Seng/ oc vel høllis paa hannem saa at hand kand suedis/da bedris det met hannem.

Eller mand maa tage ix. Figen/Skersøde eller Søt træ thu lod/Rosiner/Anis/Fenickelfrø/aff huert it lodt/ Isop en hal haandfuld/disse skulle skeris i stocker oc siden

Ficus
Liquiritia
Due passe
Se. Anise
Se. Feniculi
Hyssopus

studis vdi offe paatter ferst vand indtil tredie delen indsaaden er / siden skal det sijs igennem en linklud / oc der saa Sucker vdi ladis / oc saa det opsiude igen / her aff skal den siuge offte dricke.

Vsaltet Smør blendet met Honig / oc det ædt / er got for Brystens Bylder.

Pleuresis non vera.

Der kommer stundem sting i siden aff veder oc opblæselse / huilcken bræck lægerne kalde Pleuresis non vera / eller Mendosa pleuresis / oc huo denne bræck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal tage Skurpen aff ith stort trindt Rugbrød och den skal stegis paa en Røst / och saa varm leggis paa steden der som pinen staar.

Auena Sal — Eller mand maa tage Haffre oc Salt / oc dem vdi en pande verme / oc legge dem saa varme i en lined pose / och dem paa steden legge.

Mel — Eller mand maa gøre plaaster aff varm Honig / och det paa steden legge.

Marrubium Ruta Hyssopus Maiorana Chamomilla — Eller mand maa tage Marubium / Rude / Isop / Meyran / Chammilleblommer / oc siude dem i vand / och dem legge paa steden den stund de varme ere.

Eller mand maa støde forsagde vrter met Vin / och kryste dem saa igennem en klud / och giffue den siuge her aff fastendis en god drick / oc siden skal hand der paa faste vdi iii. eller iiii. timer.

Det liiii. Capittel.

Faar Lungens Byld Peripleumonia kaldet.

Er voxer vdi Lungen en hed Byld / aff Heffuedens / eller aff anden vedskes flydelse oc allermest aff Phlegmatis vedske / och denne Byld kaldis

aff

aff Lægerne Peripleumonia/oc aff disse Tegen kendis den.

Tegen.

Huo som haffuer denne Byld/ hans Pulsaare sider
dybt/oc haffuer en suar kaaldesiuge/ och naar hand drager
sin aande/ siunis hannem at hand skal quelles/hans kind-
ben de ere røde/ oc øynerne hoffne/och haffuer pine bag i
herderne eller i mellem skulderne.

Om denne Byld staar til at hielpis eller ey/ kand
mand saaledis forfare oc vide. Er denne Byld kommen
aff Pleuresis Byld/da døt samme mennicke inden siu da
ge/eller hand faar Ptisim/det er Suindesot. Men om mād
seer i den siugis vand ath materien rensis/ det er ith gaat
tegen. Er den siugis Tunge suort oc tør/ oc hand haffuer Onde tegen
løst til Vin/da dør hand.

Denne siuge oc breck fordriffuis suarligen/och helst
paa gammelt folck/ tht at Lungen røris stedze/och tager
icke gerne ved nogen Lægedom. Men dog skal den som
denne Byld haffuer holde/ den ordinantz som offuensaare
screffne staar om den Byld Pleuresis/ oc sammeledis bru
ge de Lægedomme som brugis til samme Byld. Mand
mag oc vel her bruge sterckere Lægedomme end hine ere.

Lægedom.

Faar denne Byld er denne en god Lægedom/ och
mand skal giffue den siuge aff den tøsser om dagen.

Tag Isop/Agermonie/Marubium/aff huert en halff Hyssopus
haand fuld/ Skersøde/ halffandet quintin/ rent skummit Agrimonea
Honig ith pund/ Sucker it halt pund/ her aff skal gøris Marubium
en Sirup. Liquiritia
Mel

Der effter skal mand legge dette plaaster paa steden. Saccharum

Tag Fenum grecum oc Hørfrø ligemegit aff huert Fenum grecum
siud disse i vand/oc brug dem som sagt er. Se. Lini

Eller mand maa siude Katteost/oc den Katteost Al- Malua
tea kaldet/ sammeledis Biørne kløffuis vrt vdi vand/ Altea
Vrsina planta

oc siden skulle de vel stødis oc blendis met Smør och paa steden leggis.

Oleum de Spica

Eller mand maa smøre steden met olie aff Spica / sammeledis skal mand oc giffue den siuge aff samme Olie at dricke met Vin.

Om den siuge haffuer icke god Stolgang / da skal mand gøre hannem den met den Lagedom som Stolgang gør.

Det liiii. Capittel.

Faar Suindesoth / Ptisis kaldet.

DEn siugdom at mennisken borttørris och forsuinder / lige som hand visnede bort / saa ath der er inted mere igen end hud oc been / kaldis aff Lagerne Ptisis. Och denne kommer aff en Byld som voxer paa Lungen. Samme Byld voxer stundem aff hede / stundem aff kuld / aff stor storm oc wueder. Stundem der aff at mand haffuer hafft sin bolig och verelse i de Bierge som malm i er. Stundem voxer den aff legomens offuerflødige vedske huilcken vddriffuis skulde / oc icke vddriffuis. Stundem voxer den aff Hoffuedens flydelse / som er aff blodzens / aff den salte Phlegma / aff Cholera / eller aff nogen induortis Byld / som sønderbrøden er / disse vedsker nedfalde oc drøppe paa Lungen / oc gør hende saar.

Tegen.

Denne siugdom kendis och forfaris aff disse tegen.
Denne siugdom forøgis dag fra dag / io lengre och mere
borttørris oc forsuinder den siuge / hans haar de falde vd /
oc hoster / oc det som hand vdspøttet / det er blegt / oc blan-
det met røt / lige som det laae i rød traad / oc naar som den
siuge spøtter i ith Becken eller i ith andit kar met vand /

da falder spøttet ned paa bonden/Eller om mand legger aff samme spøt paa gloendis gløer / da lucter den ilde. Den siuge kand icke helder ligge paa nogen side / hand haffuer oc pine i det venstre Brøst/oc bag i skulderne. Den vise oc høylerde læge Galenus siger/at hand kunde aldrig hielpe nogen som haffde denne siuge / men dog haffuer hand nogen stund met lægedoms Kaanst holdet dem i liffue. Faar hues sag skyld de icke kunde hielpis er denne. Thi ingen Byld kand lægis / uden saa er at hand er stille oc icke røris/saaledis er det icke met Lungen/ thi hun røris stedze Lungens Byld bliffuer almindelig gerne dyb oc til en Fistel / der ere oc i samme sted mange store Aarer oc Sener / denne Byld kand ey helder rensis uden aleniste vid Hosten oc aff Hosten bliffuer Saarit dag fra dag større oc større / oc om Hosten saargaar/da dør den siuge. Disligiste kand ey helder Lægedommen komme til Saarit / faar saarens dybheds skyld. Mand kand ey helder vel faa oc bekomme nogen lægedom som tien til saadant Saar / Er lægedommen aff hed natur/da forøgis den hede Kaaldesiuge / och det siuge Menniske dør der aff. Er hand aff kaald natur da kand hand icke komme ind oc om lægedommen er aff tør natur/da forterer hand legemet mere/huilckit som før tiurt er. Er Lægedommen vedskactig/da forøgis rødden to mere oc mere.

Ordinantz.

Huo som denne siugdom haffuer / hand skal holde denne skick och Ordinantz. Hand skal haffue sin bolig och verelse udi tørre steder / langt fra vandet och dampactige steder/ om Vinteren/ disligiste och om Sommeren / naar som det er kalt / skal der gøris en god Ild aff tør ved udi den siugis bolig eller Kammer / hand maa æde Kalffuekød Lammekød /unge Kid/oc Griffekød/ disligiste vilde

 Fugle

Fugle/men de Fugle som deris verelse paa vandet haffue/ aff dem skal hand inted æde. Hand maa och æde den Grød oc velling som reis aff Byggryn/Risengryn / och aff Huedemel. Hand maa och æde den Kaael som kaagis och beredis aff Spinas / Bede/ Lectyge/ aff Portulake vrt/oc aff Borras. Hand maa oc æde Figen/Mandle/ Rosiner/Dadelen/oc bløda saadne Eg. Alle de Vrter som ere aff hed nature oc hedme/aff dem skal hand icke æde/oc ey helder det som surt er. Hand maa och æde den Fisk som skel paa sig haffuer oc tagen er vdi ferst vand. Kreffuene som tagne ere vdi ferske Søer/ere serdelis gode vdi denne siugdom. Hand maa oc bruge Honig oc Miød/Men den siugis almindelig drick skal vere Byggvand saadet met Rosiner. Om den siuge bliffuer forsotet oc macthløs/da maa hand dricke lit klar Vin. Den siuge skal ey helder æde formegit/oc ey helder lie formegit Hunget/oc hand skal stedse vere glad/oc ey sorgefuld oc bedrøffuit/saamegit som mueligt er. Hand skal ey helder bruge nogen Lagedô som Løsen oc Stolegang gør/vden saa skede/ath hand saare forstiffuer eller forstoppet bliffue. God Melck aff de Kør som gaa der som god Greſſgang er / er saare god vdi denne breck oc siugdom.

Enddog mand kand icke fordriffue denne siugdom/alligeuel skal mand den siuge opholde oc til hiep komme met Lægedom/saaledis som her nu efterfølger.

Lagedom.

Lac capri — Mand skal giffue den siuge huer morgen en god drick ny malcken Gedemelck/oc siden det paa nogit Rosen Sucker.

Saccharum rosarũ

Diapenidion, Diahyssopum, Diacalamentum, Diaprassium, Diadragantum — Den siuge maa oc bruge i blant met Diapenidion/ eller Diahyssopum/Diacalamentum/Diaprassium/ eller oc Diadragantum/ huilcken aff disse hand faa oc bekomme kand.

Denne er oc en god forsøgt Lagedom for denne breck

Tag-

Tag Quesfurterod fire lodt stød hende smaa til pul- uer/och gør der aff it Electuarium met Sucker. aff denne Electuario skal den siuge tage til sig it halt lod huer mor- gen met sex lod vand som brent er aff Quesurterødder. Pimpenella Aqua Pimpenelle

Mand skal oc smøre den siugis Bryst met olle giort aff de søde Mandele/eller met vsaltet Maymaanidz smør. Oleum Amigdalarum Butyrum Maii

Om den siuge haffuer den hede kaaldesiuge/ da skal hand icke bruge Vin eller Melck / men de Electuaria och Siruper som her offuenfaare screffne staa/oc dem skal mand bruge met Endiuie/ eller met Lectyge vand.

Om den siuge kand icke soffue/da skal mand giffue hannem Diapapauer/eller oc Sirupus de Papauere. Diapapauer Syrupus de Papauere

Om den siuge bliffuer saare forstiffuit och kand icke gaa til Stols/da skal mand giffue hannem Fiole Sirup / met Cassia Festula. Syrupus violarū Cassia Festula

Om den siuge er formegit løs i liffuet och gaar offte til Stols/da skal den stillis i tide/met Trocisci de Spodio oc dem skal mand giffue met Regnuand/som Veybredefrø er saadet i eller den siuge dør. Trocisci de Spodio

Det lv. Capittel.

Faar Hiertens ve oc sting.

Hiertet det er skabt och giort aff sterckt kød/ oc subtilige beuaret/saa at det skal icke haff- ue nogen nød aff de andre induortis lemmer oc i det er liffsens begyndelse oc ende/oc det er flettet met mange Aarer oc Sener/somme ere i lengden/som til sammen drage/somme i vidheden/som vdddriffue/somme ere tuert/ til at beholde. Vdi Hiertet ere oc trende rom / tu store/ oc it lidet/i huilcket liffsens Aand sin begyndelse haffuer/ Puls Aarerne de komme oc fra Hiertet. Och mennistens hierte

kand icke taale eller lide nogen stor eller lang siugdom. Men det faar dog tit oc offte brøst oc bræck / aff den vedske som sig forsälit haffuer i den hinde som gaar omkring hiertet / saa at det beffrer oc røstis / saa at menniskeт tøcker at det slar bort oc igen / oc saadant vederfaris vel karske / sun de oc helbrede menniske / huilcket stundem skeer aff stor redsle / oc sorg / oc stundem aff stor hastighed / aff stor hede / aff Kaaldesiuge / oc aff anden induortis siugdō aff huilcke der kommer suare sting til hiertit / saa at mand tøckis at mand skal dø der aff / stundem oc naar som nogen bidis aff nogit forgifft Diur.

Lægedom.

Aff Cholera

Er den vedske som omkring hiertit er aff Cholera / det er / aff offuerflødig hede / da beffrer oc røstis hiertet / oc styrcken forgaar / oc den siuge lider stor tørst / oc drager aanden suarlige / oc huo denne bræck haffuer hand skal saaledis hielpis. Mand skal lade den siugis Lefueraare / och hannem siden giffue Cassiam fistulam met vand aff Borrase vrt / eller met vand aff Oxetungis vrt brent.

Cassia fistula
Aqua Boragenis
Aqua Buglosse

Aff Melancholia

Er den vedske blandet met det Melancholiske blod / da beffrer oc røstis hiertit / men den siuge tørster inted / oc dē skal saaledis hielpis. Mand skal giffue den siuge aatle om morgenen iii. quintin Diacarthanum / oc siden skal den siuge gaa oc spadzere der paa nogen stund. Oc paa den tredie dag der effter om afftenen naar som den siuge vil sig nedlegge til søffns / skal mand giffue hannem vii. Piller de Hierapicra / da rensis vedsken fraa hiertet. Det gør den siuge oc megit gaat / at hand bader i karbad / dog skal det icke vere forhet / paa det at han skal icke daane eller besuime.

Diacarthanum

Pilule de Hierapicra

Aff hed vedske

Hiertet lider oc stundem pine aff det onde blod oc hede vedske /

vedske/oc da suedis den siuge megit/oc den siuge skal saa ledis hielpis. Mand skal lade sla Altaaren paa den venstre haand/oc saa giffue den siuge Rosen Sucker/oc smøre hannem met Populeons smørelse oc met Fioleolie. Saccharum Rosarum Unguentum Populeons Oleum violarum

Eller tag en god fed Hønne oc død den/oc lad hende ligge i to dage at hun bliffuer mør / tag saa fierde parten aff hende / och siud hende met vand i en Tinkande som offuen til vel tet er/saa at ingen damp eller røg kand komme aff hende/oc naar som den saaledis er saaden/skal mand holde samme fierde part for den siugis mund oc nase / aff den lucht styrckis hiertet saare vel/mand skal och giffue den siuge lidit aff saadet at supe. Men er den siuge forkølet / da skal der ladis lidit Kanelebarck vdi kanden til Hønset naar det siudis / och denne kande skal staa i en kadel eller Gryde met vand den stund at det saaledis siudis.

Er Hiertens ve och sting aff blodet / eller aff nogen hed vedske/eller aff fald oc slau/ da skal mand giffue den siuge Ducseurte vand/eller Borrasis vrtis vand. Aque Pimpenelle Aqua Borraginis

Eller mand maa smaa hacke Borras vrt/och gøre aff hende en Kaal met smør/ och den ade fastendis / och denne Kaal er serlestis god til dem som haffue faldet oc slaget dem/fordi den fordriffuer hiertens ve och sting / oc det onde blod neden vd vid Stolegang. Borrage

Saa offte som nogen føler oc fornemmer hiertens ve oc sting/da skal mand bruge Borrese blomsters Sucker / eller mand maa siude hende vdi Vin/eller brende vand aff hende oc dricke det/thi hun stycker hiertet/och gør mennisket letsindig oc glad. Saccharum Borraginis

Kommer hiertens ve oc sting aff Maffuens vedske/ det kand mand her aff forfare / den siuge ræber megit / brydet sig eller spyer oc haffuer Hoffuitverck/oc hand skal Aff Maffuen

 saale-

Folia Sene

saaledis hielpis. Mand skal giffue den siuge afften oc morgen/ huer gang ith halt lodt Seneblad støt til puluer/met lunckeت Ertesaad/ vdi huilcket inted feet eller Salt er kommet/ da rensis Maffuen oc den onde vedske vddriffuis. Oc om den siuge saa sterck er at haud det taale och fordrage kand/ da skal hand anden dagen her effter settis i ith karbad som tilred er met vand huor vdi Valeriana/ Katost/oc Haffre straa saadne ere. Mand skal oc giffue den siuge Byguelling ath ade tilred met lit Saffran/ her aff styrckis Hiertet. Mand maa och komme den siuge til ath spy/om hand det taale oc fordrage kand.

Valeriana
Malua
Stramen Auene

Aff tomhed

Hiertet lider och stundem ve oc sting aff legommens tomhed/ lige som skeer/ naar som mand haffuer formegen Løsen oc Stolegang/eller megit spyer/ eller oc at Nasen formegit bløder/at Quindfolckis formeget flyder/ aff megen Aare ladelse/aff alle forsagde breck krenckis legõmet/ bliffuer siugt/oc den naturlige verme forgaar oc vdsløckis/ oc Hiertet faar her aff ve oc sting. Lige saaledis skeer det oc aff legommens offuerflødige fuldhed.

Aff Sued

Desligiste lider Hiertet oc ve oc sting/naar som mand suedis/oc kølis hasteligе/fordi at Suedehullerne tillyckis/ oc den onde veskde bliffuer der inde/ och slaer til Hiertet.

Forferelse

Hiertet lider oc ve oc sting aff forferelse/aff stor redzel/ aff hastig glade/ och saadant vederfaris gammilt folck mest. Aff forferelse/sorg/och modgang/ giffuer Hiertet sig tilsammen. Men aff stor glade obnis Hiertet vit/ saa ath den naturlige verme viger fra det oc forkølis/saa at mangen dør aff stor glæde.

Aff glade

Hiertet lider oc stundem ve oc pine/aff de andre lemmers pine/som giffue sig til Hiertet.

Aff tomhed

Lider Hiertet ve och sting aff legemens tomhed som offuen faare sagt er. Da skal den siugis Ansict kølis met kalt vand/ och hans Nasebor skulle lit tilholdis/ oc hand

skal klaais omkring Maffuens mund eller indgang. Och om tomheden kommer aff de øffuerste lemmer / da skulle de nederste offte bindis met ith bond / oc strax opladis igen. Er den aff de nederste / da skulle de øffuerste tilbindis.

Denne er en god Lagedom for Hiertens ve oc sting / at mand bruger idelige Saffran vdi sin mad / och ath mand henger wstøt Saffran vdi sin drick / her aff vermis det Mennisk som er forkølet / oc Hiertet styrckis. Crocus

Brendevin huor vdi nogit wstøt Saffran liget haffuer / och aff den drucket / foruermer legommet och styrcker Hiertet. Aqua vite

Denne Lægedom styrcker det gandske Legomme oc Hiertet. Mand skal tage huer dag effter middag naar klocken er vid ith eller thu / ith ferst Eg / oc legge det hoss en ild saa at det huide bliffuer lit hart / saa skal mand sla hul paa samme Eg / oc lade Blommen løbe der aff vdi it kar / och lade saa tilsamme Blomme en god skeedfuld aff Stropenbraadzsaad / och lit støt Saffran / och lit Salt / rør disse vel tilsammen / oc dricke den saa.

Om den som Hiertens ve oc sting haffuer / haffde stor Hoffuedverck / saa at hand men at hand skal bliffue fra sine sind / den skal saaledis hielpis. Den siuge skal bade lit vdi karbad / oc hans fødder skulle settis vdi varmt vand / och klaais vel nedat / och naar som de tagis aff det varme vand / skulle de døppis vdi kalt vand / siden skal den siuge nedleggis til ro / oc neden paa hans fødder skal inted leggis men de skulle ligge bare / saa giffuer sig den onde hede ned aff Hoffuedet. Mand skal oc iblant met smøre den siugis Hoffuit met denne Lægedom.

Tag Rosenolie tu lodt edicke it lodt rør disse tilsāmen / oc brug den som sagt er. Mand skal oc offte giffue den siuge nogit at æde huor aff hand kand styrckis / men føie tillige. Oleum Rosarum Acetum

Oc om det er en mandz persone/ da skal hand ingen legom lig samquem met Quinfolck haffue/ Thi hand faar der aff stor skade.

Aff hede

Kommer Hertens ve oc sting aff hede/ da er den siuegis Bryst saare het/ oc hand lider stor tørst/ oc huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis. Mand skal tage Rosen Sucker/ Fiole Sucker/ Aakandeblomsters Sucker/ ligemegit aff huert/ och blande dem tilsammen/ met vand aff Surer brent/ her aff skal mand giffue den siuge at dricke/ mand skal och tage Rosenedicke/ Aakandeblomsters Edicke/ oc Rosen vand/ ligemegit aff huert oc blende dem tilsammen/ her met skal den siugis Næse sindris induortis.

Saccharum Rosarum
Violarum
Nenupharis
aqua Acetose
Acetum Rosarum
Nenupharis
aqua Rosarum

Aff kaald oc tør vedske

Om hiertens ve oc sting kommer aff kuld och tør vedske/ oc den siuge haffuer icke den Kaaldesiuge/ men stor redsel oc sorg/ da skal denne Lægedom brugis.

Crocus
Cinnamomum
Cariophile
Saccharum
aqua vite
aqua Buglosse

Tag Saffran/ Kannelebarck/ Neglicker/ aff huert ith quintin/ Sucker fire lodt/ Brendevin ith lod/ Oxetungis urtis vand/ thu lodt/ huid Vin/ ith halt lodt/ lad disse vdi ith Glas/ lad den saa staa nat och dag/ her aff skal mand giffue den siuge tre samfelde dage effter huer andre/ aarle om morgen/ oc om afftenen at dricke/ her aff styrckis Hiertet oc Marren vdi benene. Den siuge skal oc holde sig varm saa at hand icke forkølis.

Diamusciam
Diaplris
Diamargariton

Om mand giffuer den siuge huer morgen ith quintin aff Electuario Diamusci/ eller Diaplirис eller Diamargariton hielper saare vel for denne breck.

Theriaca
Metridatum
Mastix

Om den siuge tager til sig en gang huer vge ith quintin Terragelse/ eller och Metridatum/ met X in huor vdi Mastix saaden er/ hielper oc saare vel for Hiertens ve oc sting.

Cariophili
Cinnamomum
Macis
Zeduaria

Eller mand maa tage Neglicker/ Kannelebarck/ Muskateblommer Zedeser/ ligemegit aff huert/ her aff maa mand giffue den siuge offte oc lit tillige.

En god

En god oc vnderlig Lægedom faar alle haande Hiertens ve oc sting

Tag Hiertet aff ith Suin / saa blodigt som det tagis aff Suinet / sting det fult aff Neglicker oc steg det / oc giff siden den siuge het aff at æde / giff hannem her til Vin som blandet er met Oxetungis vrtis vand at dricke. Cor Porci

Merck het oc / at alle diurs Hiertter ædne / ere gode for denne breck.

Det Quindfolck som icke haffuer sin rette tid / men er forstoppet / hun haffuer offte Hiertens ve oc sting / Thi vedsken giffuer sig op til Hiertet / oc hun bliffuer der aff aldelis macteløs. Den beste Lægedom for denne breck er / at hun lader sla en Aare paa den høyre fod neden for Anckelen / och at hun siden bruger de Lægedomme som komme hendis tid til at flyde / saa faar hun bedre igen. Men hielpis hun icke i tide / da følger her meget ont effter. Det er hende oc saare nøtteligt oc got / at hun haffuer legomlig samquem met hendis kære Husbonde / och bedriffuer naturens leg met hannem.

Det lvi. Capittel.

Faar Daanelse oc besuimmelse.

Daanelse eller besiummelse kaldis aff Lægene Sincopis / och det er ingen besynderlig Siugdom for sig selff / men den kommer aff ådre siugdömmers tilfald / oc gaar til Hiertet oc til den Aand som til oc fra Hiertet gaar / huor aff menniskens lemmers hørelse och følelse faar gaar / oc saa Daane och besuimme / och bliffue lige som de vaare døde / thi kalde Philosophi oc Lægerne denne breck / den lile død / De denne breck vederfaris Mennisken aff megen sued / och at mand bader for het / aff ond forgifftig drick / oc aff offuerflødig mad oc dricke / oc saa der

aff at

Faar Daanelse och besuimelse.

aff at nogen bliffuer beden eller stungen aff nogen forgiffte ligt Diur. Stundem aff stor glade/eller forferdelse/ Stundem aff stor Hoffuituerck. Stundem aff Maffuens fuldhed / eller tomhed/ Stundem aff Moderens opstødelse / oc aff den onde luct oc stanck som opsar til Hiertet huor aff liffsens Aand gøris siug.

Haffuer nogen hafft nogen stund Hiertens beuelse oc røstelse / oc samme mennicke hastelig daaner eller besuimmer/oc bliffuer sort vnder Ansictet/ da døt sāme mennicke.

Daaner nogen hastelig vden nogen obenbare aarsage/ oc samme daanelse varer lenge da dør den och.

Er nogen daanit eller besuimmit/ da skal mand sla vnder hans ansict kalt vand som met Rosenuand blandet er/om mand det haffuer/ mand skal oc met en skarper linklud/ eller oc met henderne / vel vride den siugis lemmer eller ledemoder met Salt oc Edicke tilsammen blande / oc mand skal raabe i den siugis øren oc neffne hans naffn.

Aff kuld
Gariophell
Cubeba
Lingnum Aloes

Kommer daanelsee eller besuimmelsen aff offuerflødig kuld/da skal mand lade i den siugis Nase velluctendis lægedommer/lige som aff disse/Neglicker/Cubeber/ Paradisetra oc aff andre saadanne.

Aff hede
Camphora
Sandalum

Men kommer daanelsen aff hede/ da skal mand lade Campher/eller Sandel i Nasen.

Theriaca
Helleborus albus
Euphorbium
Piper
Castoreum

Mand maa giffue den siuge en god drick Vin at dricke/der aff styrckis hiertit. Mand skal oc opbryde den siugis mund oc gnide hans Tunge vel met Vin oc Teragelse til sammen blandede. Mand skal oc komme den siuge til at Nyse/ met Nyseurt/ met Euphorbio/met Peber/ eller met Sebergel/Nyser eller prufter hand her aff/ da bedris det met den siuge / men om hand icke Nyser da dør hand

Naar som den siuge kommer til sin forstand igen och siugen hannem forladt haffuer / da skal mand fordriffue

det

det met Lagedom huor aff Daanelsen sin begyndelse haff-uet.

Kommer Daanelsen aff Moderens opstødelse/ da skal mand holde for Nasen/ alt hues som en sterck oc ond luct giffuer fra sig/ lige som disse Bibergel/ Asa Fetida/ fiere aff Agerhøns. Aff Moderen

Man skal oc vide/ at om nogen daaner eller besuimer fordi at hand haffuer tagit nogen sterck Lagedom til sig som purgerer oc renser/ eller at hand haffuer suedt formegit/ eller bløt/ eller aff megen Bugløb och Stolegang/ huo som het aff breck haffuer/ til den skal inted kalt vand brugis/ men hand skal vere rolig oc stille/ mand giffue hannem at æde den mad som lettelig fortæris eller fordøuis/ lige som aff disse/ vnge Høns/ Kaponer/ Agerhøns/ Kalffuekød/ Lammekød/ vnge Kid/ oc aff saadet skal hand oc sube. Mand maa oc giffue den siuge god Vin at dricke/ eller oc vand aff gode Vrter brent er/ som styrcker oc krafft giffuer.

Det lvii. Capittel

Faar Vansmectighed.

Denne Siuge kommer almindelig gerne effter ath naar som nogen haffuer hafft den Kaaldesiuge/ eller oc nogen andet languatendis Siuge/ huor aff Mennisket bliffuer/ forsotet/ vansmectig oc mactløs.

Jth got bad til dem som forsotede/ oc vansmectige ere bliffue vdi nogen siugdom/ oc til dem som Matten indvortis vdi Benene/ eller oc Blodet i Aarerne forderffuit er aff kuld/ det styrcker alle Lemmer. Saluia Ruta Absynthium

Tag Saluie/ Rude/ Malurt/ Bethonie/ Mynthe/ rød Bøncke/ Jordbereurt/ Nellerødder/ oc Nellefrø/ Loesticke/ Enebertiff/ paa hulcke bererne end stode/ aff huert en god Betonica Mentha Arthemisia Fragaria Vrtica Libesticum Juniperus

en god haandfuld / disse skulle hackis smaa / oc leggis vdi tuende linposer / oc het til skal mand tage it halt pund støtte Lauerber oc ith pund Suorl smaa støtte / disse skulle siudis vdi vand oc den siuge oc forsotede skal bade vdi samme vand vdi tre samfelde dage fastendis / det lengste hand tole oc fordrage kand.

Baccelauro Sulphur

Mand skal oc giffue de Siuge aff denne efterfølgendis Lægedom.

Aqua vite

Tag den beste Brendeuin som mand kand faa oc bekomme / sløck it stöcke gloendis Guld ix. gange vdi den / io offtere det skeer / io bedre er Brendeuinnen sammeledis oc Gulddet / lad saa vdi samme Brendeuin ith halt quintin Saffran / oc ith quintin Kanelebarck / alt dette forscreffne skal ladis vdi ith Glas / oc gøris vel tet til / oc skal det saaledis staa vdi fire dage / oc mand skal huer dag omkring røre samme Glas met Vinen oc vrterne tho eller tre gange / men huilcken dag naar som mand vil bruge aff samme Vin / da skal Glassit icke omkring røris / men det skal vere klart det som den siuge dricke skal.

Crocus Cinnamomum

En anden Lægedom som oc vel stercker det forsotede oc vansmectige Legomme.

Aqua vite

Tag aff den Brendeuin som ix. gange er brent / leg vdi hannem nogen Chelidonie / och lad hende staa vdi ith Glas vel tet tilstoppet vdi sex dage eller oc lenger / het aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen / huer gang saa megit som der kand gaa vdi en halff Eggeskal / met tøsser saa megen god huid Vin.

Denne Lægedom stercker oc renser legommet saare vel.

Aqua vite Helleborus

Tag Brendeuin fire lodt / huid Nyseurt smaat støt ith quintin / lad disse vdi ith Glas oc lad det saa staa vdi fiorten dage vel tet tilstoppet / men huerdag skal det røris bort oc igen / siden skal hand krystis igennem en huid Filt / her aff skal den siuge giffuis huer gang ith halt lodt / met thu lodt god huid Vin.

Eller

Eller mand maa tage Hierampicram it quintin/ och legge den vdt Brendeuin vdi it Glas lige som før sagt er vdi xiiii. dage/ siden skal mand giffue den siuge huer dag fastendis tre taare ath dricke/ aff samme Lægedom skal mand oc lade lit vdi haanden/ oc opdrage den vdi Næsen/ saa at lucten der aff kand komme op i Hoffuedet. Hierapiera

Oxetungis vrt saaden vdi Vin oc drucken/styrcker oc saare vel/ desligiste gør oc det vand som aff hende brendis Buglossa

Gamle Hønner saadne vdi vand/oc det vand drucket morgen oc afften styrcker oc saare vel de som forsotede ere.

Om disse Diurs fødder som ere Hiorteføder/ Raafødder/Tiure eller Oxnefødder siudis i vand indtil kødet falder fra benene/oc om samme Kød siden tilredis met sføt Saffran oc om den forsotede oc vansmectige ader aff samme Kød/da styrckis hand saare vel/oc io eldre disse Diur ere/io bedre er deris fødders Kød.

It bad huilcket saare vel styrcker forsotede Menniske/oc vddrager den onde hede.

Tag Porse/Polete/Malurt/Saluie/Fenickel/ aff huert en haandfuld/ leg disse vdi en linpose oc siud den vdi vand/oc lad den siuge sidde paa hannem vdi badet. Mirtus Pulegium Absinthium Saluia Feniculum

Er nogen bleffuen vansmectig oc mactløss vdi nogen siuge som aff kuld kommen er. Da skal mand tage en gammel Hønne oc siude hende vdi vand indtil kødet falder fra benene/saa skal den siuge ade aff samme Hønne oc dricke aff saadet. Men om saa vore at den siuge vaare saa forsotet oc mactløs at hand gade inted ædt/ da skal samme Hønnis kød oc been støtis vdi en Mortere/och siden krystis igennem en sterck linklud/ saa skal mand lade vdi det som vdkrystet er Amedo eller Stiffuelse/oc siude det paa Ilden Amilum

Ilden igen saa at det blifuer som en tynd velling/ oc stedse skal det røris/paa det at det icke tilbrendis/ her aff skal mand giffue den siuge.

En anden for den samme breck som aff kuld kommen er. Tag en gammel Hønne eller en Due/ vrid halsen søn der paa hende/oc lad hende henge met fiere oc alt (om det er om Sommeren) i tre dage/ er det om Vinteren da maa hun vel lenger henge/siden skal hun skaaldis oc rengøris/ och naar som hun er rensit/ skal der strøis lidet Salt paa hende/ saaledis skal hun staa en dag eller tho/ indtil hun blifuer vel mør / der effter skal hun siudis i vand / indtil kødet gaar fra benene/ oc saa stødis i en Morthere som offuen faare sagt er/ naar saa skeet er / skal hun atter siudis igen oc mand skal lade nogit støt Saffran i saadit / oc giffue den siuge det at sube.

Risengryn smaa støtte/ och en velling aff dem giort met Melck/oc den ædt/styrcker saare vel.

En Kaal giort aff Persille oc saaden i fersk Graapenbraadsaad/oc den ædt styrcker oc saare vel.

Er nogen vansmectig oc forsotet/ saa ath hand icke taale eller fordrage kand nogre honde slags mad/ da skal den siuge den stund hand fastendis er dricke eller selff dt Quindemelck/ hiertet och alle lemmer styrckis her aff vnderlig/ oc gør gaat blod.

Mand maa och tage en gammel Hønne oc naar som hun er rensit som sig bør / skal mand legge hende i en stor Tinkande som offuen til vel tet er/ oc lade vand paa den oc it Glas Vin/disligiste oc it halt quintin støt Saffran/ siden skal den settis i en Kædel eller Gryde met vand oc siudis ind til kødet falder fra benene/ her aff skal den siuge æde oc dricke.

Crocus

Om nogens lemmer vere sig Arm/ Been/ eller Fod aff siugdom forkølet vaare/da skal mand tage en Otting

aff en Skeppe / eller oc lidet mere Haffre oc siude hannem vdi fire potter vand oc i en paat Vin / oc det skal stedse røris / paa det at det skal icke tilbrendis / naar som hand vel saaden er / skal hand leggis i en linpose / lang och bred effter lemmens lelighed / och skal hand vindis om den lem som forkølit er saa hed som den siuge hedest taale kand / och dette skal brugis tre gange om dagen vdi tre samfelde dage effter hin anden / da vermis lemmen igen vden al fare oc skade.

Om Vansmectighed er kommen aff kuld.

Tag Kanelebarck it lodt / Muskateblommer it halt lodt Coriander som ere beredde. Quesurterod / Neglicker / røde Rosen / eller oc aff de huide / aff huert it lodt Ingefer it halt lod / stød disse til puluer oc blande dem met fire lodt Sucker / her aff skal mand giffue den siuge ath ade met ith stegt Eble / Men gidder hand icke adt / da skal mand giffue den siuge her aff met Vin at dricke.

Cinnamomum
Macis
Coriandrum
Pimpenella
Gariophili
Rosa Purpurea
Zinzeber

Høns eller oc andet ferst kød saadet met Blomsterne aff Borras det ædt stycker oc saare vel. Flores Borraginis

Her effter følger alle de lemmers

siugdommer som ere vnder Paniculo oc Diaphragma.

Faartalen.

Her til haffuer ieg handlet om menniskens legoms øffuerste parter. Venter superior kaldit / oc om deris lemmers siugdomme. Her effter vil ieg handle och lære om den nederste bugs de merckeligste lemmers siugdommer / oc den part kaldis aff Lægerne Venter Inferior / oc vdi den sker oc fuldkommis den største / oc den anden digestio / och ieg vil først begynde om Strubens rør / huilckit Mert aff Lægerne kaldis / oc den er Maffuens port eller indgang / och

Struben er lang oc induortis hul lige som it rør/oc tilsammen sat aff tuende hinder/oc de nedgaa hoss Lungens rør oc i den kommer vnderstundem atskillige siugdomme och breck/om huilcke ieg nu her nogre sette vil.

Det lviii. Capittel.

Om Strubens onde Complexie.

STruben lider stundem induortis breck aff en ond Complexie/ vden nogen wren materie eller anden vedske/ och naar som saa skeer/da føler samme menniske ingen wren vedske paa Tungen eller vdi Struben/lige som det skeer naar som mand haffuer Hese. Stundem lider hand breck/ aff nogen hed eller kaald vedske som nedfalder i hannem aff Hoffuedet/ eller aff nogen anden sted/ oc da føler mand i Struben megen wrenhed/ disligiste paa Tungen. Huad for en vedske det er/ kand mand forfare aff den siuge/ naar som mand spør hannem at/huad for en smag hand i munden føler. Er hand sød/ da er det Phlegma. Er hand salt/da er det Phlegma salsum. Er hand besk/da er det Cholera.

Er Strubens onde Complexie allene aff hede vden

Aff hede — nogen anden vedske/da haffuer den siuge stor hede vdi halsen/oc tørster saare.

Er den aff kuld/kand letelig forfaris aff de Tegen

Aff kuld — som kuld met sig haffuer/om huilcke offuen saare offte sagt er. Huorledis mand met den siuge handle skal oc hannem hielpe/vil ieg her effter scriffue der som ieg handler om Maffuens indgang.

Struben bliffuer oc stundem sneffuer/saa ath mand kand icke vel suelge eller nedsiuncke/oc saadan breck kommer stundem aff Syld/eller aff noget andet sam voxer

flyde i Struben. Stundem aff Hoffuedens vedske / eller aff Nesens blod / som nedfalder vdi struben. Stundem aff de bylder som voxe i Aaret eller Senerne / huor aff Struben tilsammen dragis oc bliffuer snefuer / och huo som her aff breck haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Tag Amur / kateost / Mercke / Fenum grecum / ligemegit aff huert / siud dem i vand / och lad saa den verme røg och damp her aff indgaa vdi halsen. Siden skal mand smøre halsē baade bag oc for met olie aff Chammilleblommer / eller met den Smørelsē. Dialthea / oc der saa paalegge it plaaster aff Diaquilon / eller oc Cerotum de Hyssopo. Den siuge skal spisis met mad som vermer / hand skal oc nedsluge store støcker kød / eller brød / oc drage Aanden ind at sig.

Melilotum
Malua
Apium
Fenum grecum
Olium Chamomille
Dialthea
Diaquilon
Cerotum de Hyssopo

Faartalen.

Du haffuer nu hørt aff Maffuens indgang / som er Struben / nu vil ieg oc nogit handle om Maffuen / som er bunden til alle lemmer / lige som roden aff it træ til alle grene. Maffuen hand er och alle lemmers tiænere / met rette maa hand kaldis alle andre lemmers madfader / thi ath hand anammer først til sig al føde / och vddeler den siden iblant alle lemmer / lige som en madfader gør vid alle sine tienenere eller tynd. Gud haffuer giort hannem met besynderlig flit. Først er hand trind / paa det at hand kand disbedre til ieffns anamme mad oc dricke / och haffue disbedre samquem met de andre lemmer. Hand er och giort aff sterck hud oc Sener / paa det / at hand disbedre kand beskermis for brøst oc breck som hannē kunde vederfaris / oc same Maffuens hud er induortis fuld aff kød / oc holder disbedre vermen / saa at hues der kōmer i hannē kand disbedre fortæris eller fordøues / hand lider dog iblāt met nød aff atskillig breck oc siugdōmer om huilcke ieg nu her effter scriffue vil.

Det lix. Capittel.

Faar Maffuesot som kommer aff wnaturlig hed vedske.

Maffuen lider stundem breck aff wnaturlig hed vedske/huilcken der aff kommer/ at mand idelige bruger hed mad/ stundem oc der aff/at mand nogit gør oc handler/ den stund maden er end vfordøuit/ eller oc om der er vdi Maffuen den mad som hand icke fortare eller fordøue kand/men ligger oc raadner der vdi. Stundem och aff Solsens / eller anden vduortis hede. Standem lider hand breck aff de andre lemmer / lige som aff Hiertet/aff Leffueren/oc aff sterck oc stor Kaaldesiuge.

Tegen.

Aff disse tegen kand denne Maffuens Siugdom och breck kendis oc forfaris. Den siuge haffuer stor hede och tørst/oc ingen hunger/aff de ting som hede aff naturen ere faar hand ont/aff de kolde faar hand leskelse/hand haffuer oc Hoffuitverck/ oc Leffuerens store hede/disligiste oc den Kaaldesiuge vdi atskillige tider/hans vand er tøt/och klart/oc Stolegangen tør/legommens farffue er gulactig/ hans blod er fiøge/ oc lucter ilde/oc det er forstoppet vdi Aarerne och huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Tag rent Byg it halt pund/ siud det vdi tre paatter ferskt vand indtil fierdedelen ind saaden er/ sii det igennem en linklud/tag saa Fenckelrøder/Stenrude/aff huert thu lodt/ Dyetungis vrt/ Borasses vrt/ aff huert ith lodt/ leg dem vdi forneffnde vand/ siud det atter ind paa fierde parten/sii det igennem en linklud lige/ som føre/der skal oc

Radices Feniculi
Capillus veneris
Buglossa
Borrago

vdi ladis ii. eller iii. lod Sucker her aff skal mand giffue den siuge afften och morgen en passelig drick/her aff løsis Maffuens vedske. Oc siden skal den siuge rensis och purgeris met denne Lagedom.

Saccharum

Purgatz.

Tag Electuarium de Succo Rosarum iii. quintin / Diaprumis laxatiuum i. quintin Cassia Fistula extracta ii. quintin/ Rosen Honig ii lodt/ Oxetungis vrtis vand / Borrase vrtis vand /aff huert iii. lodt/ Giff den siuge helten her aff aarle om morgenen / oc lad hannem der paa faste i v. eller vi. timmer/ oc den anden del aff samme Purgatz skal mand giffue hannem om afftenen naar som den siuge vil sig nedlegge til søffns / och naar som hand tager denne Purgatz til sig vere sig morgen eller afften da skal hand icke legge sig strax ned / men hand skal gaa oc spadsere bort och igen / om hand eller saa sterck er at hand det gøre kand /da vddriffuis vedsken lettelige.

Electuarium de succo Rosarum
Diaprumis laxatiuum
Cassia fistula
Mel Rosarum
Aqua Buglosse
Borraginis

Eller mand maa giffue den siuge tøsser om dagen aff den Syrup som gøris aff Surer.

Syrupus Acetosus

Eller mand maa giffue hannem aff Electuario Triasandali.

Electuarium Triasandali

Den siugis Maffue skal oc smøris met Rosen olie / eller met Populeons Smørelse.

Oleum Rosarum
Vnguentum Populeonis

Huo som denne breck haffuer oc om hand megen vedske fornemmer i munden huilcken som offuen vd vil / hannem skal mand giffue halffandet quintin Hierampicram met Ertesaad /eller met Malurte vand/den siuge skal føre dricke/ oc ey soffue effter middagen /hand skal oc bruge Coriander som ere beredde.

Hierapicra

Mand maa giffue den siuge at æde Byguelling som met Edicke er tilredt.

Det lx. Capittel.

Faar Maffuesot aff kold vedske.

Maffuen lider och stundem bręck aff kold vedske / huilcken stundem kommer aff kuld / stundem aff kolder mad / stundem aff ørckeløshed / stundem aff Hoffuedens kolde flød som ned i Maffuen falder / stundem oc aff Leffuerens / denne bręck kendis aff disse Tegen.

Tegen.

Hand haffuer lit ont / oc føler kuld om kring Maffuen / och kand icke fortere eller fordøffue maden / och æder hand det som kolt er / da gør det hannem ont / hans vand det er huit oc tynt / eller oc lit gult / er bleg vnder Ansictet / Pulsaaren slar langsommelig / der opfat i hans hals och vdi hans mund en røg och vedske aff den mad som i hans Maffue vfordøffuit er.

Ordinantz.

Huo som denne bręck oc siugdom haffuer / hand skal bruge den mad som lettelig fortaris eller fordøuis och aff varm Complexie er / lige som ere / Caponer / Høns / vngt Dyeköd / Eg / Honig / Ingefer / Neglicker / kånelebarck Galliga / Zedefer / Muskater. Den siuge skal icke æde Fisk / ey heller Edicke / eller det som surt er / hand maa dricke god Vin / oc huo som denne Maffuesotis bręck och siuge haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Pilule de Hiera simplici

Først skal mand rense oc purgere den siugis Maffue saa ath mand skal giffue hannem aarle om morgenen tre Piller de Hierasimplici.

Radices Feniculi
Radices Apii
Semi. Petroselini
Semi. Apii

Eller mand maa tage Fenickel rødder / Mercke rødder aff huer it lodt / Persilie frø / Merckefrø / aff huert ith halt lodt /

lodt / disse skulle siudis i tho potter ferskt vand indtil fier-dedelen indsaaden er / oc saa sies igennem en linklud / her aff skal mand giffue den siuge en passelig drick at dricke / denne Lagedom bløder och løser den kaalde vedske. Och naar som den siuge haffuer taget til sig denne Lagedom. Siden skal mand giffue hannem i tre dage om afftenen naar som hand vil legge sig ned til søffns / huer afften ith quin-tin aff de Piller Auree kaldet.

Pilule Auree

Och naar som Maffuens onde oc kolde vedske for-mindsket er / skal mand giffue den siuge aff dette Electua-rio saaledis tilgiort.

Tag krusemynte try lodt støt til puluer oc fire lodt Honig / gør her aff it Electuarium.

Mentha crispa

Eller mand maa siude krusemynte i Vin och giffue den siuge der aff at dricke.

Eller mand maa giffue den siuge Malurte Syrup / eller Syrup aff Mynte / blandet met Fenickel vand.

Syrupus Absin-thei
Syrupus de Men-tha
Aqua Feniculi

Mand maa oc vel giffue den siuge Dialangam. Dia-ciminum / Diacinamonum ellec Diatrionpeperion / huilc-ken aff disse Electuariis mand faa oc bekomme kand.

Dialanga
Diaciminum
Diacinamonum
Diatrionpeperion

Om mand støder Mastix smaat oc strøer der aff paa it stycke brød huilcket som føtre bløt er i Vin / oc æder det da styrckis Maffuen.

Mastix

Eller mand maa giffue den siuge tillige saa megen Brendeuin som der kand gaa i en halff Eggeskal met lit Saffran.

Aqua vite
Crocus

Syltet Kalmus morgen oc afften ædt renser oc styrc-ker Maffuen.

Calomus aroma-ticus

Syltet Ingefer ædt er oc god for samme breck.

Zinzeber condetum

En kaal giort aff vnge Nelder oc den ædt / vermer Maffuen oc fortærer den onde vedske.

Vrtica

Mand maa bløde it støcke Brød i Vin / oc der paa strø

Anisum
Anisum
Feniculum
Oleum de Spica
Oleum Chamomilæ
Oleum Mastitium
Chamomilla
Pulegium
Menta
Feniculum
Ruta
Anetum
Maiorana

Anis oc det ade / her aff rensis oc styrckis Maffuen.

Anis oc Fenickel effter maaltid adt / styrcker Maffuen.

Maffuen hand skal oc vduortis smøris / met Olie aff Spica / eller met Cahmmomilleblommers Olie / eller met Olie aff Mastix.

Mand skal oc tage Chammilleblommer / Polleye / Mynte / Fenickel / Rude / Dil / Meyran / och dem siude i Win / oc legge dem vduortis paa Maffuen.

Mand maa oc vel gøre en Smørelse aff forsagde Vrter met Hønse Ister oc Voy / och Maffuen skal her met smøris.

Nux Meristica
Gariophile

Eller mand maa tage skurpen aff it trindt bagit Rubrød / och verme hende paa en Røst / och strø paa skurpen nogen Win / saa at hun bliffuer lit bløød / oc da gnide der vdi Muskater och Neglicker støtte til puluer / och legge den saa varm paa Maffuen.

Mastix
Thus album
Menta
Absynthium

Eller tag Mastix / huit Røgelse aff huert thu lod / Mynte / Malurt / aff huert ith quintin / stød disse til puluer / oc gør her aff en Smørelse met Terpentin / smør her aff paa ith støcke Lær / oc leg det vduortis paa Maffuen.

Zinziber
Galanga
Baccelauri

Eller mand maa tage Ingefer Galliga Lauerber / ligemegit aff huert oc støde dem til puluer / oc lad dem vdi ith Glas oc der paa lade god Brendeuin / och lade det saa staa vdi tre dage / vel tet tilstoppet / oc huer dag skal Glassit en gang eller tøsser omkring røris / och siden skal mand giffue den siuge her aff afften och morgen / huergang en skedfuld / her aff rensis Maffuen aff kaald vedske.

Nuces Muscate
Gariopheli
Zinziber
Macis
Galanga
Calamus aromaticus
Cinnamomum
Se. Anise
Se. Feniculi
Coriandrum
Zeduaria

Denne Lægedom styrcker den kaalde Maffue saare vel. Tag Muskater / Neglicker / Ingefer / aff huert ith halt lodt / Muskateblommer try quintin Galliga / Calmus / Kannelebarck / aff huert ith quintin Anis / Fenickel frø / aff huert it halt lodt / Coriander / som ere beredde try quintin / stød alle disse til puluer / oc blande dem vel tilsam-

men

men met ith pund gaat Sucker/vaad gør ith støcke Brød vdi Vin/ och strø aff forscreffne puluer paa samme bløtte Brød/ oc giff den siuge det at æde afften oc morgen. Saccharum

Denne Lagedom styrcker Maffuen/fordriffuer Sten/ oc gør vel at pisse/om den siuge bruget den afften oc morgen/lige som om den anden her offuenfore sagt er.

Tag krusemynte/Muskater/ kannelebarck/ Ingefer/Spisekommen/Petsiliefrø/Fenickelfrø/Loesticke frø/Veybredefrø/Neglicker/ ligemegit aff huert/brug denne som sagt er. Menthacrispa Nuces Muscate Cinamomum Zinzeber Cuminum Se. Petrosilini Se. Feniculi Se. Libystici Se. Plantagenis Gariophile

Eller mand maa tage Ingefer try lodt/Zedefer/Calmus/Galiga/aff huert ith lodt Neglicker try quintin Anis/ thu lodt / Skersøde thu lodt / Rosematinis vrtis Blomster/aff huert it lodt/Cubeber ith halt lod/disse skulle stødis til puluer/ oc blandis met otte lodt gaat Sucker oc her aff skal brugis afften och morgen paa it støcke bløt Brød som førre sagt er / och saa skal mand der paa faste i tre eller fire timer. Mand maa oc vel/ om mand vil/lade paa forscreffne Vrter tho paatter god Brendevin i it Glas oc lade det saa staa vdi fiorten dage/vel tet tilstoppet/men samme Glas skal røris huer dag tre eller fire gange bort oc igen/da drager Brendevinen vrternis krafft til sig. Der efter skal det sies vdi it andet Glas/eller mand maa brende den end en gang/in Balneo Marie per Alembicum. Zinzeber Zeduaria Calamus aromaticus Galanga Gariopheli Se. Anise Liquiritia Flores Roris marini Cubeba

Eller mand maa tage Ingefer/Neglicker/Kannelebarck/Zedefer/aff huert ith halt lodt/ Paradise korn it quintin/Sucker thu lodt/disse skulle stødis oc blandis tilsammen/her aff maa mand giffue den siuge it quintin met en drick luncket Vin/eller hand maa gøre en Vinsube/oc lade vdi den aff forscreffne Vrter/ Zinzeber Gariopheli Cinamomum Seduaria Cardamoniummius

Abrud saaden vdi vin oc met Sucker/oc den drucket vermer den kolde Maffue. Abrothanum

Bethonica
Cariophyli
Saccharum
Basilicon
Maiorana
Menthacrispa

Bethonie saaden vdi Vin met nogre faa Neglicker oc Sucker/oc den drucket vermer den kaalde Maffue.

Basilicon saaden vdi Vin oc den drucket gør det samme.

Meyran oc Krusemynte saadne vdi Vin/oc den drucket vermer den kaalde Maffue.

Det lxi. Capittel.

Faar Vemmelse til maden aff Lagerne/ Fastidium cibi kaldet.

Maffuen faar och stundem saadan breck/saa ath mand faar stor Vemmelse til maden/oc hader den/saa at mand huercken gider seet eller luctet den/oc saadant kommer der aff/at Maffuen er fuld aff Cholere/ eller Phlegmatis groffue vedsker. Och aff disse tegen kendis denne breck.

Tegen.

Den siuge tørster saare/oc hans Tunge er tør/oc vedsken vdi munden er besk/ stundem vdspyer hand den gule Galle/ och huo som her aff breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Først skal mand rense/purgere oc vddriffue Cholere vedske/saaledis som offuensaare offte sagt er/Oc om den som denne breck haffuer er fuld aff Blod/da skal Leffueraaren paa den høyre arm ladis/Och mand skal lade den siuge æde huad som helst hannem løster at æde (paa det at hand kand faa løst til mad) enddog ath alle haande slaus mad hannem icke tien/ och ere ret imod hans Siugdom/ Mand skal oc lade nogre som karske oc sunde ere och gide vel ædt staa hoss hannem oc lade dem der gøre deris maaltid/ paa det at den siuge kand saaledis laackis til maden.

Mand

Mand maa oc vel purgere oc rense den siuge / saa ath mand giffuer hannem it quintin Skideurt som er brent met en drick Vin at dricke. Purgatz Esula

Denne Lagedom giffuer løst til mad / om den mad døppis her vdi som mand ade vil.

Tag Krusemynthe / Kannelebarck / Peber / ligemegit aff huert / stød disse til puluer / oc blant dem met god sterck Edicke / oc brug den som sagt er. Mentha crispa Cinnamomum Piper

Eller mand maa tage Galliga / Zedeser / oc støde dem til puluer / oc lade her paa god Edicke / oc her vdi døppe maden som mand æde vil. Galanga Zeduaria

Vor danske Nardisstrø / aff somme siu tider kaldet / saadet / vdi Vin / oc den drucket giffuer løst til mad. Trifolium acutum

Sirup giort aff Ribes / oc aff den til sig tagit / sløcker tørsten / oc giffuer løst til mad. Syrupus de Ribes

Det lxii Capittel.

Faar den vnaturlige løst oc begering til mad / aff somme Hundeløst kaldet. Appetitus caninus

Madens vnaturlig begerelse er aff trende haande slau. Den første kaldis appetitus Caninus. Den anden Bolismus / och den tredie Fames Sincopalis. Appetitus Caninus / den lignis vid en Hund / Thi lige som Hunden stedze oc idelig haffuer løst til at æde / mere end hans nature fortære eller fordøffue kand / lige saaledis skeer det oc stundem met somme Mennniske / io mere de æde / io mere begere de at æde / at dette saa skeer det kommer aff en ond hede och sur vedske / huilcken som er vdi Maffuens munds indgang / huor aff Maffuen stunis stedze at vere tom. Saadant kommer

mer oc stundem aff het vader disligiste oc aff stort suart ar-
beyde / oc aff megen vect. Stundem kommer det aff Orm
som ere vdi Maffuen oc vdi Tarmerne. Stundem oc aff
Maffuens munds indgangs koldhed / huor aff hand til-
sammen krystis / saa at der bliffuer inted i hannem / och her
aff forøgis da den wnaturlige lyst / io mere oc mere. Huor
aff denne breck kommer / kand forfaris aff disse Tegen.

Tegen.

Aff hede — Kommer siugdom och breck aff hede / da tørster den
siuge saare / hand haffuer oc de andre Tegen som hede mee
sig haffuer / hand er maffuer / oc hans Stolegang er føie.

Aff kuld — Er denne breck oc siugdom aff kuld / da er hand løff
vdi liffuit oc gaar offte til Stols / oc maden gaar och stun-
dem wfordøuit eller wfortærit fra hannem.

Aff Orm — Om denne breck kommer aff Orm / da haffuer hand
de tegen som de haffue som Orm i dem haffue / om huilc-
ke du end her effter skalt høre.

Och om mand kommer icke den siuge til hielp i tide
met Lægedom som der til høre / da gaar den bolismum i
Sincopalem / oc saa dør samme siuge.

Lægedom.

Aff hede — Kommer denne breck och siugdom aff hede / da skal
mand giffue den siuge groff mad at æde / lige som denne er
Bønner / salt Fisk / Oxe kød / haardsaadne Eg / wsurit
Brød / fødder oc induoler aff Diur / rød oc tyck Vin maa
hand dricke / den siugis Maffue skal och vduortis smøris

Oleum Rosarum — met Rosenolie.

Aff kuld — Men kommer denne breck och siugdom aff kuld / da
skal mand giffue den siuge fed mad ath æde / steckte Ges
tien hannem vel / mand maa oc giffue hannē god klar Vin
at drick. Mand skal oc giffue den siuge aff disse Electuari /
huilcken aff dem mand kand faa och bekomme / som ere.

Diacala

Diacalamentum. Diaprasium/ alipta Muscata/ Pliris cum Musco/ Eller oc Syltet Ingefer.

Diacalamentum
Diaprasium
Alipta Muscata

Haffuer den Siuge nogen Phlegmatiske vedske vdi sig da skal mand giffue den siuge at æde Rødleg/ eller Huideløg met Salt/ Her aff fortæris Maffuens onde vedske / fordi er Huideløg god til dem som suaart arbeyde gøre/ oc stedse kolder mad oc drick bruge.

Aff Phlegmate
Cepe
Allium

Den Phlegmatiske vedske skal blødis met drick oc Lægedom huor vdi vor Frouis Sengehalm/ Polleie/ Anis oc Fenickelfrø saadne ere. Oc siden skal mand vedsken vddriffue met Hierapicra/eller met andre Piller/ om huilcke offte offuen saare sagt er. Oc effter denne Purgatz skal den siugis Maffue styrckis met Diaciminum.

Digestiuum
Serpillum
Pulegium
Anisum
Se. Feniculi
Purgatz
Diaciminum

Men kommer denne brøck aff Melancholies eller aff Miltens vedske/ da skulle de Lægedommer brugis / huilcke saadanne vedsker fordriffue/om huilcke offte føre sagt er oc ieg end her effter ydermere sige vil/ der som ieg handler om Miltens brøck oc siugdom.

Aff Melancholia
Aff Milten

Den anden madens wnaturlige begærelse kaldis aff Lægerne Bolismus/oc den er inted andet/end at alle lemmer lide hunger/ Maffuen aleniste vndertagit/ Huilcken som inted begærer for sin offuerflødige fuldheds skyld. Huo som denne brøck haffuer/ hand skal rensis oc purgeris som føre sagt er/ oc mand skal giffue den siuge velluctendis Lægedomme/som giffue god luct aff dem.

Bolismus

Den tredie madens wnaturlig begærelse oc løst/ Syncopalis fames aff Lægernt kaldet/ Er en siugdom huilcken som er vdi Maffuens munds indgang/oc naar som Maffuen tom oc vden mad er/da daaner eller besuimer den siuge/oc det skeer for den store hedis skyld som er vdi Maffuens mund. Huo som denne brøck haffuer/ hand skal hielpis met de Lægedomme som offuen saare screffne staa om Daanelse eller besuimmelse vdi det Lvi. Capittel.

Syncopalis fames

Det

Denne Breck kaldis Pica aff Lægerne.

Det skeer oc stundem at somme Mennisker haffue løst til at æde Tiære/Kul/och andet saadant/oc saadant hender de fede Quindfolck offte/helst naar som de ere bleffne siuglige oc haffue vndfangit foster/fordi ath deris tid oc legomlig Blomster stoppet er/Thi naar som hun vndfanget da stoppis det/ Men stundem skeer det vel/ath de det haffue/ oc da er samme Quindfolck icke karske oc helbrede. Oc naar som deris tid saaledis forstoppet er/da opfar der en ond vedske vdi Maffuen/ aff huilcken atskillig løst oc begærelse kommer til atskillig vnderlig ting.

Det lxiii. Capittel.

Sitis

Faar Tørst Sitis aff Lægerne kaldet

Ttith Mennisker lider stor tørst/det kommer stundem aff Solsens store hede/oc der aff ath mand haffuer løbet eller gaait fast. Stundem aff stort arbeyde/ stundem kommer den aff hed och tør mad/eller ath nogen bidis aff nogit forgifftigt Diur. Stundem aff Maffuens hede Complexie/som plauis/aff Cholera/eller aff Phlegmate salso/ stundem aff andre lemmers hede/som ere aff Struben/Leffueren/ Lungen/ Hiertet/ eller aff Tarmerne. Stundem oc aff suart Bugløb/huor aff vedsken gaar fra lemmerne.

Merck her at tørsten vdi sig selff er ingen siugdom/ men er en begyndelse til andre siugdommer. Fordi skal mand stedze komme den lem til hielp met Lægedom/ huor aff tørsten kommer oc sin begyndelse haffuer.

Lægedom.

Disse Siruper sløcke tørsten/om mand tager en skeed fuld eller tho til sig. Sirupus de Pomis/ Sirupus de Ribes/ Diaprunis Oxizachara Fiole Sirup.

Ferske

Ferskt kildeuand saadit met lit Edicke/oc her aff om morgenen den stund den siuge end fastendis er/tre eller fire skeder fulde giffne/sløcker tørsten saare vel.

Anis saaden vdi vand oc det drucket sløcker tørsten.

Det lxxiiii Capittel
Faar Ræbelse.

Denne siuge Eructatio aff Lagerne kaldet/er inted andet end Maffuens opblesde vader/hullcket som vddruffuis aff münden / oc det kommer aff Maffuens kolde Complexie och onde vedske eller aff det vader som er i Maffuen / oc den siuge skal holde denne Ordinantze. Ordinantze.

Den siuge skal fly allehaande wsaadne Vrter oc Fruct/ hand skal icke helder æde Erther/Bønner/Roer/Huideløg/Rødløg/Purløg/Redicke/ Castanier/och ey helder Saltet eller røget kød hand skal ey helder æde formegit tillige. Lægedom.

Mand skal giffue den siuge aff denne Lagedom paa ith stycke brød/som vdi Vin bløt er fastendis.

Tag Anis/Fenickel/Danstkommenfrø/Kannelebarck/ligemegit aff huert/ stød dem til puluer/och bland dem met Sucker. Semis Anise Fenicule Carue Cinnamomum

Eller mand maa giffue den siuge huer morgenen fastendis/it quintin aff Electuario Dianisi/eller aff Diacimino/eller oc Aromaticum rosatum / oc siden maa hand dricke lit Vin her paa. Dianisum Diaciminum Aromaticum Rosarum

Mand maa giffue den siuge ith quintin Galliga støt til puluer/met Vin/eller mand maa giffue hannem it quintin kannelebarck støt til puluer lige som sagt er. Galanga Cinnamomum

Eller mand maa tage Laurbær/Anis/oc Danstkommen/ Bacce laure Se. Anise Se. Carui

men/ ligemegit aff huert oc siude disse i Vin/oc aff samme Vin skal mand giffue den siuge huer morgen fire lodt.

Chamemilla
Ruta
Absynthium
Maiorana

Det er oc gaat at mand gør en linpose oc legger vdi hannem Chammilleblommer/Rude/Malurt/oc Meyran oc at mand den siuder i Vin/eller i gaat øl/oc bader Maffuen der met vduortis/oc naar som det er skeit skal hand oc smøris met en aff disse olier huilcken aff dem mand kand faa oc bekomme/som ere/Lauer olie Malurte olie/Rude olie/eller met Spicanardi olie/Olie aff Mastix/Olie aff Lilier/ere oc gode.

Oleum laureni
Oleum Absynthii
Oleum Rute
Oleum de Spica
Oleum Mastiches

Det sker oc stundem at en raber den stund hand end fastendis er. Oc det kommer aff den seye Phlegma/ eller aff anden ond vedske som i Maffuen er/huad det er for en vedske/kand mand forfare aff den vedske som de siuge føle vdi munden/oc hand skal saaledis hielpis.

Digestiuum
Syrupus absynthii
Syrupus de Mentha
Pilule Cochie
Diachartanum

Mand skal giffue den siuge i tre eller fire dage/aarle om morgenen/ tho skeder fulde aff Malurte Syrup/ eller Syrup aff Mynthe. Siden skal den siugis Maffue rensis met Piller Chochiæ/ eller met Electuario Diachartane. Det hielper oc saare vel for denne breck at mand bader oc smør Maffuen vduortis som offuen fore sagt er. Maffuen skal och siden styrckis met nogre aff de lagedommer som offuenfore screffne staa.

Men om saa skede at nogens Maffue vaare saa fuld aff wrenhed/saa at hand icke kunde taalle oc fordrage forscreffne purgatz / da skal mand sette den siuge bag ind ith Clestere/oc saa giffue den siuge effter afftens maaltid/ lit aff Gierasimplici/eller oc nogre aff de Piller Elephangine kaldede.

Gierasimplex
Pilule Elephagine

Føler nogen ont i sin Maffue den stund hand fastendis er / da maa hand bruge aff forsagde Piller / och der paa faste vdi tre eller fire timer.

Det

Det lxv. Capittel.

Faar Hickelse.

Singultus

HIckelse kaldis aff Lægerne Singultus / och er inted andet end Maffuens naturlige tørelse oc vddriffuende krafft/huilcken som vil vddriffue det som hannem er skadeligt / lige som Hosten gør ved Lungen / oc saadant kommer aff Maffuens tomhed/Stundem aff lang sot oc siugdom/stundem kommer den aff Blodsot / eller nogen anden bugens flydelse. Stundem der aff / at Maffuen er opfylt met offuerflødig mad oc drick. Stundem aff den offuerflødige vedske som i Maffuen er forsamlet.

Onde Tegen.

Om nogen haffuer spyet / oc faar der effter Hickelse oc om den vil icke opholde eller forgaa/det er dødzens tegē Om det voxer eller opløber nogen Byld paa den høyre eller venstre Apel effter at mand haffuer faait Hickelsen / da dør det mennisker inden en stackit tid. Saargøris nogen oc faar saa Hickelse/ hand dør och. Faar nogen Hickelse effter at mand haffuer tagit nogen Purgatz eller Lægedom til sig/det er oc saare farligt.

Lægedom.

Kommer Hickelsen aff Maffuens tomhed / da skal mand giffue den siuge den mad som hannem styrcke kand/ oc lættelig fordøffuis eller fortæris/lige som er/ blødsaadne Eg/Mandelemelck/Byguelling/Høns/Kaponer. — Aff Maffuens tomhed

Mand skal siude en gammel Hønne i vand / oc vdi saadet skal ladis Muskateblommer ith quintin/ Kannelebarck it halt quintin/Mastix ith halt lodt/ den siuge skal æde aff kødet /oc sube aff saadet. — Gallina / Macis / Cinnamomum / Mastix

Mand maa och vel giffue den siuge ith quintin aff Electurio Resumptiue. — Electuarium Resumptuum

Aff fulhed — Kommer Hickelsen aff Maffuens fuldhed / da skal mand giffue den siuge den Lagedom huor aff hand kand spy / om hand ellers saa sterck er / at hand det taale oc for drage kand / oc hand skal idelige bruge Zedefer / oc holde sig sparsommelig met mad oc drick. Mand maa tage Rosen kager oc Malurt / oc dem siude i Rødvin / oc dem vd uortis paa Maffuen legge / oc siden skal hand smøris met en aff disse Olier huilcken aff dem mand faa kand. Olie aff Dild / aff Mastix / aff Malurt / Olie aff Bibergel.

Zeduaria

Oleum de Aneto
Oleum Mastiches
Oleum Absynthii
Oleum de Castoreo

Kommer Hickelsen aff Maffuens offuerflødige vedske / da skal mand rense oc purgere den siugis Maffue met Hierapicra / oc den skal mand giffue hannem aarle om morgenen den stund hand end fastendis er / och skal der paa faste vdi fire eller fem timer.

Hierapicra

Electuarium Dianisi / eller Diacimini / huer gang it quintin giffuit den siuge / styrcker Maffuen saare vel / os serlestis vdi denne breck.

Dianisum
Diacimum

Haffuer den siuge hede / da skal mand giffue hannem Rosen Sucker Fiole Sucker / eller och Diadragantum. Men haffuer hand icke hede / da maa mand giffue hannē Diamargariton / Diacitoniton. Eller oc syltet Ingefer.

Saccharum Rosarum
Violarum
Diadragantum
Diamargariton
Diacitoniton
Zinziber conditum

Denne er en forsøgt Lagedom for denne breck.

Tag Ackaleye frø / Muskateblommer / Saffran / ligemegit aff huert / stød dem til puluer och giff den siuge her aff it quintin met en drick lunekit Vin / om hand haffuer icke hede / men haffuer hand hede / da giff hannem den met Rosenuand.

Seminis aqualegii
Macis
Crocus

Anis eller Danskkōmen / bruget / ere gode for denne breck.

Anisum
Carui

Faar allehonde slags Hickelse / mand skal inde holde aanden det lengste mand kand / oc det mueligt er / och mand skal komme den siuge til at nyse eller at pruste / och hand skal sig vel røre / oc lide tørst oc soffue lenge. Det gør

hans

hannem gaat at mand slar kalt vand vnder hans Ansict/ oc at hand hastelig fortørnis / eller forferder hannem / her aff giffuer sig den naturlige hede til hiertet oc styrcker det.

Det lxvi. Capittel.

Huo som haffuer stor Vemmelse i Maffuen och bryder sig megit/ oc kand icke spy.

Nausea

FOr end ieg noget scriffuer om Spyelse / vil ieg end noget handle om den Maffuens breck som kaldis vemmelse/oc den er aff tuende honde slau. Den første kaldis Nausea /oc den er Maffuens Vemmelse oc rørelse/ kommendis aff Maffuens onde vedske / eller oc aff den vedske som er bleffuen i Maffuen igen effter at en haffuer spyt. Den anden Vemmelse/ kaldis Subuersio/och er den/ at naar som der er nogit nedre i Maffuen / oc mand vil det offuen vd driffue/oc mand kand det icke gøre/ fordi det falder ned til bage igen i Maffuen. Subuersio

Disse tuende Maffuens breck oc siugdommer komme stundem der aff/at mand gaar ørckeløs oc inted arbeyder eller sig rører. Stundem aff megen søffn. Stundem aff madens oc drickens offuerflødighed /eller mand holder sig wskickelig der met / saa at mand æder groff eller wsaaden mad / oc siden der paa æder den mad huilcken som lettelig fordøffuis ellet fortæris/eller mãd æder nogit/før end maden fortærit er i Maffuen. Stundem der aff /at mand æder den mad huilcken hand icke gidder ædt Stundẽ kõmer den aff Maffuens eller aff de andre lemmers onde vedske/ sõ i Maffuẽ flyder. Oc det kand mãd forfare oc vide/aff maffuens pine oc sting/ oc aff hãs tørhed/aff tørstẽ/aff hedẽ aff

de, wrolige søffn oc Drømme/oc aff Skuldernis pine. Oc om mand icke kommer den siuge tilhielp vdi tide/da bliffuer alt hans legomme fult aff wnaturlig vedske / hans Ansict oc been heffues/eller hand bliffuer Vattersotig. Oc huo som denne brøck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Den siuge skal holde sig skickelig vdi alle ting som offuenfaate sagde ere. Siden skal hand rensis eller purgeris met en aff de Lægedomme som offuenfaate screffne staa/oc der effter skal Maffuen styrckis met en aff disse efftetfølgendis Lægedomme.

Diambra
Dianisum
Diacitoniton
Cinnamomum
Mastix

Mand maa giffue den siuge om morgenen fastendis it halt lodt Diambre/Dianisum/eller Diacitoniton/huilcken mand kand faa aff disse.

Eller mand maa tage kannelebarck oc Mastix / ligemegit aff huert/oc støde dem tilsammen / her aff skal mand giffue den siuge offte.

Det lxvii. Capittel.

Om Spyelse/aff Lægerne vomitus kaldet.

Vomitus

Somme Mennisk is Maffue er saaledis aff nature skickit/ at den lættelig vden al pine oc farlighed offuen vd kaster oc spyer al Cholere oc Phlegmatis offuerfløige onde vedsker/oc renser oc purgerer sig och alle øffuerste lemmer saaledis. Saa at spyelsen loffues aff Lægerne/ om den saa skeer en gang eller tøffer huer Maaned/oc der faare skal icke forhindris met nogen Lægedomme.

Men spyer nogen idelige oc offte aff Maffuens onde brøck/ da skal den hielpis met Lægedom/fordi ath her aff

forderffuis

forderuis Siunen Munden induortis / Tenderne / Bryset leffuer oc lunge / oc det gantske lageme forsuinder och borttørris.

Spyer nogen for den skyld ath Maffuen er forhed eller aff den røde Cholera / det kand mand forfare aff farffuen och beskheden / oc aff de andre Cholere tegen / oc huo denne breck haffuer / hand skal saaledis hielpes. — Aff Cholera

Lægedom.

Mand skal giffue den Siuge / afften oc morgen / Rosen Syrup / eller Syrup aff Qveer / eller oc aff Riber mand maa oc giffue hannem Fiole Syrup / met saa det vand — Syrupus Rosarum / Syrupus de Cydoniis / Syrupus de Ribes

Eller mand maa giffue den arle om morgenen Electuarium som Giort er aff Krusemynte — Electuarium de Mentha

Den Siugis Maffue skal och smøres afften och morgen met denne Smørelse.

Tag Rosenolie / olie aff Qveer / ofen aff Mynte ligemegit aff huert / oc lit vox / gør het aff en blød smørelse. — Oleum Rosarum / Oleũ de Cydoniis / Succus Menthe

Eller mand maa gøre ploster aff Røde Rosen / Mynte oc Rosenolie / oc det legge paa Maffuen. — Rosa / Mentha / Oleum Rosarum

Eller mand maa tage huit Røgelse / Mastix / aff huert it lodt / och støde dem til puluer och blande dem met lit Bygmel oc det hutde aff Egget / oc her vdi skal mand vodgøre lit Høz eller Hamp / oc det paa Maffuens indgang legge. — Thus album / Mastix

Holder mand en kolder Kamperften paa Struben / da stilles spyelsen.

Om mand legger ild i it kar / och kaster der paa en haand fuld aff feite / oc lader røgen der aff indgaa i munden / da stillis spyelsen.

Spyer nogen aff den suorte Cholera / da skal mand lade sette en Koppe paa huer side aff Halsen.

Aff Phlegmate

Spyer nogen aff Phlegmate / eller aff Maffuens kolde vecke / hand skal saaledis hielpes.

Oleum de Spica
Oleum Mastiches

Mand skal tage Spicenardiolle / oc Olie aff mastix lige megen aff huer / her met skal Maffuen smøres fire finger bred offuen for Nafflen.

Eller mand maa gøre en Smørelse aff forscreffne olier / met lit Mastix och korrelsten smaa / støtte her met skal Maffuen smørres afften oc morgen.

Absynthium
Maiorana
Mentha
Gariophili
Galanga
Nux Mirifica

Eller mand maa tage Malurt / Meyran / tør Mynte / aff huer en haand fuld / Neglecker / Galliga / Muskater / aff huert it halt quintin / och støde disse smaa saa skal mand tage en Linpose / oc spre Bomuld vdi den / och forscreffne vrter skulle strøis paa Bomulden / och siden skal samme Linpose syis met traad her oc der / bort oc igen lige som it Sildegarn er bundet / oc saa leggis paa Maffuen.

Panis Seliginis
Succus Mentha
Mastix

Eller mand maa tage Rubrød och stege det vel paa en Røst / oc bryde det siden sønder oc legge det saa i Osen aff Mynte / oc nogen Mastix smaa støt / disse skulle støđis oc eltis vel tilsammen / oc der aff gøres en Kage / huilcken som skal leggis varm paa Maffuen.

Mentha
Rosa

Eller mand maa tage stegt Rubrød fire lodt / oc bløde det i Vin / oc elte det i blant nogen Mastix / oc gøre en Kage her aff oc den bruge som sagt er.

Absynthium
Arthemisia
Milium

Eller tag Mynte tho hender fulde / Rosen en haandfuld / siud disse i Vin / oc leg disse varme paa Maffuen.

Eller mand maa tage Malurt / Byncke / Hirsegryn aff huert otte lodt / oc legge dem i en Linpose / oc sy den bort oc igen / lige som førre sagt er / siden skal mand tage Vin oc vand ligemeget aff huert / oc siude der i Posen met vrterne oc hannem lit vdkryste oc legge hannem paa Maffuen.

Siuglige Quindfolck
Unge Børn

Dēne lægedoms Konst maa brugis til de siuglige Quindfolck som met Foster ere / naar som de haffue megen Vemmelse oc spyelse / disligiste oc til vnge Børn / naar som de icke kunde holde maden i dem.

Eller mand maa göre fire Linposer huer en spand lang oc bred oc i huer legge tu lod Spisekömen/oc saa huer Linpose sy bort oc igen som før sagt er/oc siden skal hand siudis i Edicke/oc en aff dem skal leggis paa huer haandled/oc de andre tho nedre paa fødderniß ledemod hoff Anckelen/saa varm som den siuge det hedeste taale kand/och naar som de bliffue kaalde skulle de varmis igen och brugis som førre. Cuminum

Eller mand maa göre en Linpose en halff Alen lang oc bred/oc i den legge Spisekommen/oc saa posen sy met traad bort oc igen som sagt er/och siude hannem i Edicke oc leg hannem saa varm paa Nafflen. Denne Linpose maa oc brugis saaledis til dem som plauis aff Tarmernis vred. Cuminum Tarmernis vred

Bladerne aff Quaetra paa handlederne bundne stille Vemmelse oc spyelse. Folia arboris Citonii

Eller mand maa giffue den siuge saadet aff de Erter Cicer/met Spisekommen oc lit Saffran smaa støtte. Cicer Cuminum Crocus

Electuarium giort aff Bethonie/het aff om morgenen fastendis ædt/stiller Vemmelse oc spyelse.

Denne Lagedom giffuer lyst til maden / och stiller vemmelse och spyelse.

Tag Aloes træ/ Cardamomer/ Mastix/ aff huert it quintin/Sucker thu lodt/ vand aff Surer brent/ och aff Scabiosa/eller aff Malurt.vi lodt siud disse / och gør her aff en drick /oc giff den siuge aff den afften oc morgen. Lingna Aloes Cardamonum Mastix

Den vellerde mand och Læge Docter Hieronimus Brunsuick Scriffuere/at aff hans Hustruis mund løb dag lige dags vid tho Eggeskaler fulde wren Phlematiske ved ske/da vaar hende lett / at hun skulle æde huer morgen ith stöcke varmt Brød gnedit met Salt / hulleket hun och giorde/oc fick der aff bædre.

Det lxviii. Capittel.

Om nogen vil spy.

JEg haffuer lert huorledis Vemmelse oc spyelse stilles oc fordriffues/ Nu vil ieg och lære/ huorledis mand skal komme en til at spy/ fordi det skeer tit oc offte/ at naturen vil driffue nogit offuen vd som hende er skadeligt/ och kand det icke giøre/ thi skal mand kõme hende saaledis til hielp/ som her nu efterfølger.

Oleum oliuarum

Vil mand komme nogen til at spy/da skal mand giffue hannem en føye drick luncket vand blandet met lit Salt oc met en skedfuld aff Lissebons Olie/ oc siden skal hand stinge en Fier vaadgiort vdi Lissebons Olie vdi halsen oc kilde der met/bort oc igen/da spyer hand lettelige.

Raphanus minor
Helleborus albus

Eller mand maa tage en Roeredicke/och stinge den allesteder fuld aff huid Nyseurt smaa skaren/oc siden legge den vdi en vedskactig Kildere en nat/ om morgenen skal mand tage Nyseurtẽ aff Roeredicken/oc siude Roeredicken vdi Vin/oc aff den Vin skal mãd giffue den som spy skal/ lit eller megit/ effter som mand selff vil/ da spyer hand. Somme legge samme Roeredicke saaledis met Nyseurten specket/vdi fire netter vdi fersk Kildevand/siden vdtage de Nyseurten/oc siude Roeredicken vdi samme vand/och giffue saa den som spy skal aff samme vand met Oximelle squillitico.

Oximel squilliticum

Radix Sambuci

Eller Mand maa tage Hylderod oc tho den ren/ oc skaffue den yderste barck der fra/oc tag saa mellembarcken smaa skaren/och støde den vdi en Morter/ oc krystе Osen der fra igennem en sterck linklud/ aff samme Oss

skal

skal mand giffue den som en Valnød kand vere stor til met Ertesaad / vdi huilcket inted fet eller salt kommet er / io mere saadet er io lættere spyer hand. Haffuer mand icke Ertesaad / da maa mand giffue den met øl / Somme siude denne barck vdi vand / oc dricke det vand / paa denne drick och Lagedom skal mand faste vdi fem eller sex timer och gaa oc spatzere bort och igen da driffues den onde vedske baade offuen oc neden vd.

Eller mand maa siude frøet aff Milder vdi vand / oc giffue der aff at dricke / och mand skal stinge en Fier vdi halsen / oc handle der met som førre sagt er. Semen Atriplicis

Eller mand maa giffue den som spy skal trediedelen aff ith quintin huid Nysiurt met Ertesaad. Helleborus albus

Huo som vil bruge oc tage til sig aff den huide Nyseurt / hand skal icke tage mere til sig end som xx. Bygkorn veye til.

Haffuer nogē tagit til sig formegit aff dē huide Nysiurt / oc hand fornemmer at den er hannem skadelig / da skal mand giffue hannem strax ith quintin Bibergel / met thu lodt Vin førre lit varmt giort. Castoreum

Eller mand maa giffue hannem en aff disse Lægedomme som findis vdi Apotecken / Vomitium Nicolai / Eller Vomitium Scarpelle / Eller oc Vomitium Patriarche / disse alle gøre at spy.

Haffuer mand nogit vdi Maffuen huilcket hand icke fordøue kand / och mand vil driffue det offuen vd / da skal mand tage ith grønt och ferst Egeløff om mand kand det faa / kand mand icke faa det som grønt oc ferst er, da maa mand tage det som tiurt er / och legge det nogen stund vdi vand / siden skal det vel tyggis vdi munden / dette skal saaledis brugis tre eller fire gange / da kommer der megen vedske oc slim aff Maffuen.

 Eller

Acetum vini

Eller mand maa tage Vinedicke oc ferſkt Vand/ lige megit aff huert/ oc dricke her aff en Eggeſkal fuld.

Det lxix Capittel.

Huorledis Maffuen ſkal ſtyrckis effter at mand haffuer ſpyet.

Syrupus absynthii
Syrupus de menstha

Caryophyllum

Succus menthæ

Mand ſkal giffue den ſiuge om morgenen Malurte Syrup/ eller Syrup aff Mynte.

Eller mand maa giffue den ſiuge afften oc morgen/ tho Neglicke ſtøtte til puluer/ met en ſkedfuld aff Kruſemyntis Oſſ/ eller met Vin huor vdi Kruſemynte er ſaaden.

Ruta

Eller mand maa giffue hannem en halff ſkedfuld aff tør Rude/ ſtøt til puluer/ met Vin at drick.

Aloe
Cariophyllum
Dialanga
Diacinamomum

Eller mand maa giffue den ſom ſpyet haffuer ith quintin Aloes oc Neglicker ſtøtte til puluer met Vin at dricke.

Electuarium Diagalange/ eller Diacinamomi huer gang ith quintin til ſig tagit ſtyrcker Maffuen ſaare vel.

Det lxx. Capittel.

Naar ſom Maffuen er hoffuen eller opbleſt.

Maffuen hoffnis oc opblaſis ſtundem aff veder/ ſom vdi hannem forſamlet er/ for fordøuelſens ſkrøbelighheds ſkyld/ huilcket ſom her aff kommer/ at mand bruger w ſkickelig den mad ſom veder gør/ lige ſom Erter/ Bønner/ Roer/ ꝛc. Gøre. Stundem hoffner hand aff Maffuens ſkrøbelighed ſom er met hede/ aff huilcken hede en damp kommer vdi Maffuen/ oc hand er icke ſaa ſterck at hand den fortære kand.

Stundem hoffnis hand aff groff Phelgmatis hede vedske/ huilcken Maffuen icke fortare kand/ och saa kommer der aff ith vader/huilcket sig indsetter vdi Maffuens huller/ huor aff hand da hoffnis eller opblasis.

Tegen.

Denne Maffuens breck oc heffuelse kand mand forfare aff disse tegen. Den siugis Maffue er opblaster/om hand haffuer suar pine vdi hannem / stundem kand mand vduortis see at hand er hoffuen/ hand føler och Tarmernis liud oc bulder/hand haffuer oc pine eller sting imellem Skulderne/oc saadan pine kommer aff den forenelse som Maffuen och Ryggen tilsammen haffue. Och huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Først skal hand icke bruge den mad som veder gør. Siden skal mand giffue den siuge/afften oc morgen aff denne Lagedom.

Tag Anis/Fenickel/Mercke Persilefrø/aff huert it lodt/Spicanardus it halt lodt/Neglicke/Galliga/Ingefer aff huert ith quintin/ stød dem til puluer och siud dem vdi vand/lad saa Honig her vdi oc gør det aff en Syrup. Seminis Anise Feniculi Apii Petresilini Spicanardus Gariophili Galanga Zinciber

Mand skal oc purgere eller rense Maffuen/met nogre aff de Piller/som offte nu sagt er.

Mand maa oc siude Rude oc Chammilleblommer i Vin/och her vdi vaadgøre en Suomp/ och legge den saa varm paa Maffuen. Ruta Camemilla

Eller mand maa siude Meyran/Rude/Chammilleblommer/Vil Meyram/Lauerber/aff huer en haandfuld/ vdi Vin/oc det bruge som før sagt er. Maiorana Ruta Chamemilla Origanum Baccelauri

Maffuen skal oc smøris met Olie huor vdi Malurt/Rude/oc Chammilleblommer saadne ere. Absynthium Ruta Chamemilla

Mand

Diacimium.

Mand maa oc vel giffue den siuge huer morgen ith halt lodt Diacimium.

Eller mand maa giffue den siuge huer morgen ith quintin aff denne Lagedom met en drick lunckit Vin.

Cinnamomum
Nux muscata
Macis
Gariophilum
Zinzeber
Zeduaria
Galanga
Cardamomum
Spicanardus
Cyminum
Anisum
Feniculum
Crocus

Tag kannelebarck ith lodt / Muskater / Muskateblommer / Neglicker / Ingefer / Zedefer / Galliga / Cardamomet / aff huert thu lodt / Spicanardus / ith quintin / Spisekommen / Anis / Fenickelfrø / aff huert it lodt / Saffran ith quintin / disse skulle stødis smaa / oc saa her aff gøris ith Electuarium met Sucker eller met Honig.

Det lxxi. Capittel.

Faar en bullen Maffue.

DEr voxer mange steder bylder paa Maffuen stundem nedre paa Maffuens bond / stundem vdi den yderste hud / stundem vdi den inderste stundem bag i Maffuen / stundem faare / stundem alle steder paa Maffuen / och naar saa sker / da er det dødzens tegen / oc aff disse tegen kand mand forfare och kende disse Bylder.

Tegen.

Den siuge haffuer stor waffladelig pine paa en sted vdi Maffuen / oc der til oc saa den kaaldesiuge. Er Bylden induortis i Maffuen / da haffuer den siuge suar pine naar som hand æder oc faar sig mad / Men er hand vduortis / da haffuer dē siuge icke saa stor pine naar som hand faar sig mad / sō hand siden faar. Er Byldē faare i Maffuen / da seer mand Maffuens hffuelse / eller mand kand oc føle Bylden / oc saadanne Bylder de komme stundem met hede oc stundem met kuld / och huo som denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lage-

Lægedom.

Først skal mand vel tilsee oc act der paa giffue/ om den siuge haffuer megit blod eller onden vedske vdi sig/ haffuer hand megit blod/ da skal mand lade sla Leffueraaren paa den høyre haand/ eller oc den Aare vnder Anckelen aff Lagerne Saphena kaldet.

Kommer den aff nogen offuerflødig vedske/ da bløød gør den met en aff de Lagedomme som der høre til / om huilcke offte førre sagt er/ oc driff den siden vd met Hierapicra/ eller met Hiera simplex/ eller met de Piller Stomaticas kallede.

Hierapicra

Haffuer den siuge hede/ da skal mand giffue hannem Mandelmelck/ och vduortis skal mand steden smøre met Rosenolie/ eller met Fiole olie/ och siden legge paa steden dette Ploster saaledis til giort.

Hede

Oleum Rosarum

Violarum

Tag Rosenuand/ Lectygeuand/ Osen aff Portulake vrt/ aff huert ith lodt/ disse skulle blandis met Fiole Olie/ oc lit luncket gøris/ her vdi skal vaad gøris Bomuld/ oc leggis paa steden.

Aqua Rosarum

Latuce

Sucus Porulace

Mand maa oc vel rense och purgere de siuge met Cassia Fistula extracta/ blandet met Endiuie vand.

Cassia fistula

aqua Endiuie

Men er Bylden aff kuld/ da skal mand tage den Hatost Altheam/ Fenum grecum/ oc Hørfrø/ ligemegit aff huert/ och stude dem vdi Vin/ och siden tage her til Suine Ister/ ande Ister oc smør/ her aff skal gøris en Smørelse/ oc smøre steden her met. Mand maa oc smøre steden met Olie aff Chamilleblommer/ eller met Lilie Olie/ eller oc met den Smørelse Dialtea.

Aff kuld

Althea

Fenum grecum

Seminis lini

Axpurgia porcina

Anatis

Butyrum

Oleum Chamomillæ

Olum lilii

Dialtea

Det lxxxi Capittel

Faar Maffuesot aff Cholera.

Maffuen lider oc stundem breck oc pine aff den vedske Cholera / oc stundem aff den salte Phlegma / Denne breck forfaris aff Maffuens store pine / oc aff Mundens spør eller vedske / om den besk oc salt er / och om den siuge tørster saare oc haffuer hede / oc det gnaffuer vdi hans Bug / och huo denne breck haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Først skal vedsken blødis saaledis / Mand skal giffue den Siuge Oxizachram simplex / eller och Rosen Syrup / blandet met ferskt saadet Kildeuand.

Oxizachra simplex
Syrupus Rosarum

Eller mand maa giffue den siuge vdi deris sted / Endiuie vand / vand aff den store blaa Boncke / eller vand aff Surer brent / blandet met Malinte vand.

Aqua Endiuie
Cichore
Acetose
Absynthii

Siden skal mand purgere oc vddriffue Choleram / met de Lægedommer som staa screffne vdi det Capittel om Hoffuitverck som kommer aff Cholera.

Om den siuge sterck er / da maa mand giffue hannem Syrup aff Surer giort / blandet met en drick luncket vand / oc her met komme hannem til at spy / hand skal oc stinge en Finger eller en Fier som vaad giort er vdi Lissebons Olie vdi halsen / oc saaledis frem laacke vedsken.

Syrupus acetosus

Det skeer oc stundem at mand faar suarlige ont vdi Maffuen / och mand kand icke vide huor aff det kommer eller sin begyndelse haffuer / oc da skal mand saalidis handle met den siuge.

Merck

Mand skal tage Chamilleblommer / Amur / Malurt / Katost met rødderne / den vrt dag oc nat kaldet / Polete / aff huer en haand fuld / Hørfrø ith pund / Fenum grecum ith halt pund Anis / Fenickelsfrø / aff huert ith lodt / alle disse skulle stødis vel til sammen / oc siudis vdi vand / her vdi skal en Suomp vaadgøris / oc lit vdkryst / oc legges

Chamomilla
Millotum
Absynthium
Malua
Paritarea
Pulegium
Seminis Lini
Fenum grecum
Se. Anisi
Se. Feniculi

gis saa varm paa Naffuen / och naar som hand kølis skal den døppis oc vermis igen/oc saa brugis som sagt er. Oc der effter skal Naffuen smøris met Olie aff Chamilleblommer/eller met Olie aff Dild.

Oleum Chamille

Eller Mand maa tage en Suine Blære/oc fylde den fuld aff forscreffne saadne vand / och binde hende vdi linklude/oc den legge paa Naffuen/ oc naar som vandet vdi blæren kølis /skal det vdladis/ oc andet varmt igen der vdi ladis/Der effter skal Naffuen smøris met en aff forscreffne Olier

Naffuen lider oc stundem brøck oc pine aff veder/oc da er pinen stundem paa en sted /oc stundem paa en anden sted/oc den skal mand saaledis hielpe.

Aff veder

Mand skal tage Salt oc Honig/oc røre dem vel til sammen/oc stege disse vdi en pande/och legge dem siden i en Linpose/oc den skal leggis saa varm paa steden.

Sal
Mel

Tag krummen aff ith nybagit Rubrød saa varmt som det tagis aff Bageronen/ døp den vdi Olie aff Chāmilleblommer/eller vdi Spicanardi Olie/vint saa krummen vdi en linklud/oc leg den paa steden.

Oleum Chamemillæ
Oleum de Spica

Eller mand maa lade sette en stor koppe offuer Nafflen/oc lade den sidde der paa en time/men der skulde ingen hul huggis.

Eller mand maa tage Krusemynte / Spisekommen/ huit Røgelse/oc støde dem smaa/oc sir de dem vdi vand/ her aff skal mand giffue den siuge at dricke den stund hand fastendis er / och her paa skal hand faste vdi tre eller fire timer.

Menthacrispa
Cininum
Thus album

Eller mand maa tage Osen aff Mynte ith lodt Malurte Os/ith halt lodt/Neglicker/ Aloes træ/Balsem træ/ aff huert saa megit som x. Bygkorn veye / disse skulle stødis

Succus Menthe
Absinthii
Cariophseli
Lingnum aloes
Xelobalsamum

stødis til puluer oc studis met aferne / her aff skal mand giffue den siuge it halfft lodt met en drick lunckit Vin den stund hand er fastendis / siden skal hand der paa faste i tre eller fire timmer.

Galanga — Eller mand maa giffue den siuge it quintin Galiga til puluer støt met en drick varm Vin.

Castoreum — It quintin Bibergel druckit met en drick varm Vin fordriffuer allehonde Maffuens væder.

Diacinium — Eller mand maa giffue den siuge ith halt lodt Diacinium / met en drick Vin och lad hannem der paa faste vdi tho timer.

Dialanga Dianisum — Eller mand maa giffue hannem Diagalangam / eller Dianisum.

Aromaticum Gariophyllorum — Eller Aromaticum Gariophyllorum ith quintin / huer morgen.

Faartalen.

Jeg haffuer førre sagt at Leffueren er it aff de øffuerste lemmer / och er en begyndelse oc kilde aff huilcken al naturlig krafft oc aand vdflyder, fordi at i Maffuen gøres oc bereis alt blod oc vedsker. Oc Leffueren er inted andet end liffrit blod / huilcket er offuerdragit met Sener oc Aarer / oc met it subtilige Garn / oc hun haffuer hendis legersted i den høyre side vnderneden de smaa Reben. Oc Leffueren er en lem huilcken sõ arbeyder oc subtilige vircker icke allenniste i Blodens oc andre vedskers skabelse renser oc føder dem saaledis. Ath naar som maden i Maffuen / er vel fraaden eller fordøffuet / da drager Leffueren det beste der aff til sig igennē sem rør eller aarer som gaa fra maffuen oc til Leffueren / oc der gøres det til blod / oc naar som det er bleffuit blod / da lienis det vid fersker ny Vin / vdi huilcken trende ting are / nedre paa bonden er bermen / mit i er Vinen / oc øffuerst skummen. Lige saaledis at skil Leffueren

ueren oc Blodsens offuerflødighed fra hin anden/ før end det deles i blant de andre lemmer/ Først er der skum/ det er Cholera/ den gaat ned til Gallens hinde/ Bermen/ det er/ Melancholia/ til Milten/ och siden det beste til hiertet/ oc der effter annammer huer lem sit/ huer effter sin skick oc stad. Oc leffueren lider stundem breck och nød aff offuerflødigt blod/ stundem aff Cholera/ huor aff hun saare hed vorder/ Sammeledis oc aff Phlegmate/ huor aff heden bliffuer suag oc skrøbelig.

Det lxxiii. Capitel.

Faar Leffuerens hede.

ER Leffueren siug aff det hede oc offuerflødige blod/ det kand mand forfare oc vide aff disse Tegen.

Tegen.

Den siugis vand er røt/ Pulsaaren slar fast/ oc er gulactig vnder Ansictet/ saa er oc hans stolgang hand tørster saare/ spyer oc stundem/ oc det som hand vdspyer/ haffuer atskillige farffuer/ stundem er det gult/ graat eller grønt/ hans Næse er forstoppet/ och der flyder ingen vedske aff hende/ madens løst forgaat/ och hand haffuer ont vdi den høygre side.

Ordinantze.

Huo som denne breck haffuer hand skal holde denne skick oc Ordinantze. Den siuge skal inted saltet eller røget kød ade ey helder saltet Fisk/ men vngt Lammekød/ vnge Kid/ oc Kolnekød maa hand ade/ alt hues som hedmer skal hand fly. hand skal icke bruge nogit som er beret met Honig hand skal oc icke ade Melck/ Eg/ Rødløg/ Purløg/ Huideløg Senup/ Meyran/ eller andre tillige hede vrter. Men aff disse maa hand bruge til kaal/ som

ere Spinas / Lectyge / Surer / Portulace vrt / Bede / Mil-
der / oc dem til rede met lit Edicke / vden saa er / at hand
er forsaare skrøbelig / hand skal ingen Vin dricke oc ey hel
der haffue legemlig samquem met Quindfolck / och skal
vel vocte sig for hastighed vrede oc fortørnelse / oc huo den
ne Leffuerens hede haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Første skal mand lade Leffueraaren (om tiden och alderen sig saa skicke vil) paa den høyre Arm / eller oc den Aare nedre hoss den lille Taa / paa den høyre Fod.

Syrupus Endiuie
Syrupus violarũ
Syrupus Cichoree

Siden skal mand giffue den siuge om morgenen och om afftenen naar hand vil sig nedlegge / Endiuie Syrup thu lodt / eller och Fiole Syrup met en drick Byguand. Eller aff den Syrup som gøris aff den store blaa Bycke.

Aqua Cichoree

Eller mand maa tage Endiuie vand / vand aff den store blaa Bycke / oc Sure vand / aff huert sex lodt / disse skulle blandis tilsammen / oc giffuis den siuge.

Hordium

Eller mand maa tage rent Byg ith pund / och siude det i vand vdi en ny Lerpotte indtil det er vel saadit / mand skal oc tage en ny Tegelsten / oc gnide hannem met en an den Tegelsten indtil hand bliffuer slet / och samme Sten skal vermis hos en Ild / oc Asken aff den blasis och paa samme Sten skal mand legge forscreffne Byg ind til det tørris / oc det siden til puluer stød / och saa ren sicte / aff dette puluer eller Mel skal mand tage sex lodt / Sucker

Saccharum
Sandalum

try lodt Sandel til puluer støt ith lodt / Byguand saa me-
get som her til behoff gøris / her aff skal gøris en Dey /
gør saa her aff Kager huer saa tyck som en finger / oc lad
dem vel tørris / och sker samme Kager i støcker / aff disse
Kager maa mand giffue den siuge atſt ade vdaff om mor-
genen / Middagen / om afftenen / eller oc om natten / naar
som mand vil / denne Lægedom størcker / køler och lesker

Eller

tørsten.

Eller mand maa tage aff forſagde Bygmel ſom er til giort ſom ſagt er/oc huit Valmuefrø/aff huert en haandfuld/ Byguand en halff potte/ Edicke en halff Eggeſkal fuld/her aff ſkal mand gøre Kager/oc aff dem bruge ſom ſagt er/da ſløckis heden oc tørſten.

Farrina Hordei
Seminis papaueris

Denne Lagedom leſker Leffuerens/ Maffuens oc den Kaaldeſiugis hede/oc giffuer løſt til mad. Mand ſkal tage got rent Byg thi lodt ſtød det til puluer/ Coriander ſom er beredde try lodt/ Anis ith halt lodt/ Sucker otte lodt oc den blande met Endiuie vand/ſiden ſkal mand bløde it ſtøcke Brød vdi Vin/oc mand ſkal ſtrø aff dette forſcreffne paa ſamme Brød oc det ade/ och dette ſkal brugis om mogenen/ middagen oc om afftenen.

Farrina Hordei
Coriandrum
Se. Aniſe

Eller mand maa gøre en Koſt aff grøne och ferſke Egeløff/ lige ſom en Baekoſt/oc den legge paa den høyre ſide/ oc naar ſom hand bliffuer hed / ſkal hand borttagis / oc en auden leggis i ſteden igen/ denne Koſt offte brugit / vddrager heden/oc køler Leffueren ſaare vel.

Folia querni

Eller mand maa vodgøre en linklud ſom er veffuit aff Hampegarn i Endiuie vand/hannem lit vdkryſte/och legge hannem offuer Leffueren.

Den ſiuge ſkal oc renſis eller purgeris fire eller fem dage effter ath mand haffuer bruget nogen aff forſcreffne Lagedommer/huilcket ſaaledis ſke ſkal.

Purgatz

Tag Caſſiam Fiſtulam ſom nylig vdtagen er aff ſkalen/Rhabarbarum ith quintin / oc lit Spicanardi/leg diſſe en nat i bløt/ vdi Endiuie vand/tag ſaa her til thu lodt Fiole Syrup / rør dem vel tilſammen met Byguand / giff den ſiuge denne purgatz aarle om morgenen føre lit lunckit giort/denne Lægedom vddriffuer Choleram.

Caſſia fiſtula
Rhabarbarum
Spicanardus
Syrupus violarū

Eller mand maa giffue den ſiuge denne purgatz.

Purgatz

Tag ſey lodt vand huor vdi Blommer Damaſcene ſaadne ere/oc ith lodt Diaprunis lapatium/rør diſſe vel til

Prunæ Damaſcenæ
Diaprunis lapatiū

sammen / och giff den siuge den aarle om morgenen føre it lunckt giort.

Purgatz
Diaprunis laxatiũ
Aqua Cichoræ
Electuarium
de Succo rosarum

Eller mand maa giffue hannem it lodt Diaprunis laxatiuum met vand aff den store blaa Bøncke brent.

Eller mand maa giffue hannem it lodt Electuarium aff Rosen Oss giort met forscreffne vand ath dricke / som sagt er.

Men om saa er / at den Siuge er forstoppet och mact løs / eller oc om hand aff sig selff let stolgang haffde / da skal mand giffue hannem des mindre aff forscreffne Purgatz.

Naar som den Siuge er / rensit eller Purgerit / Da er det got / ath mand legger vduortis paa leffueren neden vnder de smaa Rebben vdi den høgre side en aff de læge-dommer som offuen faare screffne staa / eller och en aff disse efftherfølgendis.

Cerotum sandaliũ

Vdi Apoteken er en Smørelse Cerotum sandalium kallet / aff den skal smøres paa it stycke lær / eller paa en linklud fere finger bred / oc ligges paa steden.

aqua Endiuie
Plantaginis
Rosarum

Eller mand maa tage Endiuie vand / Weybredevand / Rosen vand / ligemeget aff huert / oc lit Edicke / disse skulle lit vermes / oc linklude der vdi vod gøris och paa steden leggis

Succus Barbe
Ioui
aqua Rosarum
Camphora

Eller mand maa tage Husløge Oss / och Rosen vand / aff huert iiii. skeder fulde.
Campher it quintin / disse skulle blandis til sammen och her vdi skulle linklude vaade gøris oc leggis paa steden.

Oleum violarum
Oleum Populeonis

Mand maa oc smøre steden met Fiole Olie / eller met Populeons smørelse.

Triasandali
aqua Endiuie

Faar Leffuerens hede / maa mand giffue den siuge huer morgen it quintin Triasandali / blandet met sex lodt Endiuie vand.

Oxizacra
aqua Endiuie
Cichoreæ

Eller mand maa giffue den siuge Oxizacram / huer gang tre skeder fulde / met Endiuie vand / eller och met vand brent aff den store blaa Bøncke.

Eller

Eller mand maa giffue hannem Diarodon Abbatis huer gang ith lodt. Diarodon Abbatis

Eller mand maa tage Rosen vand it halt pund/ En diuie vand otte lodt/ Sucker thi lodt/ disse skulle blendis sammē/ och siden staa oc klaris/ da bliffuer det en subtilig oc løstig drick/ her aff skal mand giffue den siuge/ Men om den siuge vil bruge aff denne Lægedom och dricke aff hannem imellem maaltiderne/ oc der met sløcke sin tørst/ da skal hand tage her aff/ en deel/ oc tøsser saa megit ferskt Kildeuand/ oc det saa dricke. Aqua Rosarum Aqua Endiuie

Det lxxiiii. Capitel.

Om Leffueren er forkølit.

OM Leffueren er forkølit aff Phlegmate som haffuer indset sig i Leffueren kand forfaris aff disse Tegen.

Tegen.

Den siugis vand det er huit och tyckt/ Ansictet er huit/ munden oc laberne de ere blege/ hans Puls slar langsom/ hans Stolegang er som slim/ och blodet formindskis i den siuge hand gidder nogit bedre ædit/ end den som haffuer en hed Leffuer/ men hand kand dog icke fortære eller fordøge maden/ oc hand haffuer ont i den høyre side/ oc huo her aff breck haffuer/ hand skal holde denne Ordinantz.

Ordinantz.

Den siuge skal æde den mad som lettelig fortæris eller fordøgis i Maffuen/ oc maa dricke god Vin/ oc bruge vdi sin mad Ingefer/ Kannelebarck/ Paradiskorn/ Anis Fenickelfrø/ oc skal æde den Kaal som reis aff hede vrter/ lige som aff Saluie/ Isop/ Timian/ Meyran/ Persille hand skal ingen raa fruct eller vrter æde/ som ere aff kold

nature/hand maa æde Risengryn/ oc Huedebrød som bløt er i Hønsekødsaad / oc alt hues som søt er skal hand icke bruge oc den siuge skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Digestiuum

Forst skal den vedske Phlegma blødis saaledis / mand skal giffue den siuge vdi fire eller fem dage aarle om

Oximel diureticū.

morgenen aff den Syrup Oxeimel diuriticum kaldet/met vand huor i Persilie oc Persilie rødder saadne ere. Siden skal mand vedsken saaledis vddriffue.

Er den siuge aff sterck nature / da skal mand giffue

Purgatz
Diaphenicon
Petrosilium
Feniculum

hannem halandet lodt Diaphenicon / men om hand siug vaare / da skal mand giffue hannem it lodt /aarle om morgenen/ met vand huor i Persilie och Persilies rødder och Fenickel saadne ere/førre lit lunckit giort.

Agarici trociscati

Eller mand maa giffue hannem i den sted / ith halt lodt Agarici trociscati/met Fenickel vand der vdi vel sønder gneden.

Purgatz
Diacarthanum

Eller mand maa giffue den siuge ith lodt Diacarthanum/ oc hannem der met rense.

Purgatz
Diacitoniton lapatiuum

Eller mand maa purgere hannem met ith lodt Diacitoniton lapatiuum.

Electuarium dulce

Eller met Electuario Dulce. Mand maa rense eller purgere den siuge met en aff forscreffne purgatzer / huilcken mand aff dem kand faa / oc de skulle giffuis met sex lodt Persilie vand / Isope vand/eller Fenickel vand /och den siuge skal faste der paa i sex timer.

Eller mand maa rense oc purgere den siuge/ met en

Purgatz

aff disse efterfølgendis.

Hierapicra

Mand maa giffue den siuge ith lodt Hierapicra / met en drick varm Vin/oc tredie dagen her effter skal mand

Aurea Alexandrina

giffue den siuge Auream Alexandrinam / huer gang ith quintin.

Eller mand maa giffue den siuge it quintin Rhabarbarum

barum

barum met it halt quintin støt Ingefer. Rhabarbarum

Eller mand maa giffue hannem Diaturbit met Rhabarbero. Diaturbit

Oc naar som den siuge rensit eller purgerit er / maa mand giffue hannem Dialangam/Diacimimum/eller Dianusçum dulce. Dialanga Diacimnum Diamuscum

Vduortis paa Leffueren skal dette plaaster leggis.

Mand skal støde Malurt och Spicanardus tilsammen/ oc blande dem met Olie aff Dild/oc legge det paa steden. Absynthium Spicanardus Oleum Aneti

Eller mand maa tage Spicanardi Olie/oc Olie aff Dild ligemegit aff huert/oc her met steden smøre. Oleum de spica Oleum de Aneto

Eller mand maa smøre steden met Laurolie. Oleum laurinum

Syrup aff Agermonie bruget/er oc god for denne breck. Syrupus de Agrimonia

Malurte Syrup/er oc god for denne breck. Syrupus de Absynthio

Den læge Macer siger/ at Malurt bruget/ styrcker oc vermer Maffuen/giffuer lyst til mad/obner den forstoppede Leffuer/tht er hun god for den Gulesot/ oc for Vattersot/mand skal støde hende til puluer/ oc bruge aff hende morgen/middag/oc om afftenen huergang lit til lige. Absynthium

Den Aare neden vnder Anckelen (Saphena kaldet) lat/er god for alle honde Leffuerens/ Miltens oc Lendernis breck och siugdomme.

Det lxxv. Capittel.

Faar Leffuerens forstoppese.

Leffueren forstoppes stundem/saa at den naturlige vedske forhindris oc haffuer icke sin rette gang effter naturens skick / och denne breck kommer stundem der aff/ at mand bruger groff oc sød mad/lige sô naar mand æder Peerer/ eller anden saadan fruct/ stundê der aff/ at mand dricker mere end naturen tolle oc fordrage kand. stundem aff

Leffuerens eller aff de andre lemmers onde Cõplexie. stun dẽ aff Tarmernis snefſuerhed. Stũdẽ aff sey groff tyck ved ske hulcken er blandet met veder. Stundem der aff/ath nogen lem er affhuggen eller lytter/om saa er/ da bliffuer det Blod vdi Leffueren som skulde gaa til samme lem. Oc naar som Leffueren forstoppis/da er hun en Moder oc en begyndelse til alle Siugdõme/oc hun giffuer tilkende/ at mand skal faa Vattersoten eller oc den Gulesot/Sylder/ Tarmernis vred Colica/oc yliaca kallede.

Tegen.

Aff disse tegen kand Leffuerens forstoppelse forfaris. Den siugis ansict haffuer en ond farffue/hans vand er klart oc tynt/hand haffuer ont vdi den høyre side/paa den sted der som Leffueren ligger/ och hand haffuer en suar Aande/oc serdelis om hand skal gaa høyt op at en Trappe.

Stundem er Leffuerens forstoppelse alder øffuerst vdi hendis Aarer/det kand mand forfare aff disse tegen/ Den siuge haffuer suar pine vdi Ryggen/ och hoss hans Nyrer/och hand skal hielpis met de Lagedomme/som krafftige ere til at obne/lige som disse gøre.

Syrupus de Radicibus
De Bizanziis
De Capellis veneris
Petrosilinni
Radices Feniculi
Cichoreæ

Syrupus de Radicibus/Syrupus de Bizantiis/ Syrupus aff Stenrude/disse Syruper skulle giffuis met vand huor vdi Persile met rødderne/Fenickelrødder/ eller rødder aff den store blaa Byncke saadne ere. Vand aff samme Vrter brent oc det drucket obne Leffuerens forstoppelse.

Af Melancholiske Blod

Leffuerens forstoppelse kommer oc stundem aff det groffue Melancholiske blod/huilcket som haffuer set sig vdi Leffuerens Aarer/huor aff de da forstoppis/ oc da er den siugis vand klart/oc hand skal saaledis hielpis

Lagedom.

Den siuge skal bruge den Lagedom som forstoppelsen obner

obner/oc den groffue vedske subtilig gør/lige som disse efterfølgendis gøre.

Oxizachara composita / Syrupus aff Jordrøgs Vrt/ Endiuie Syrup / aff disse skal den siuge tage til sig met Ertesaad som inted Salt eller fet er kommet vdi. Oc naar som den siuge haffuer brugt och til sig tagit aff forscreffne Syruper / da skal hans Leffueraare paa den hyøre Arm ladis/oc den ottende dag der effter/skal den Aare ladis som sidder imellem den lille Finger oc den anden Finger der nest. Oc siden skal mand giffue hannem huer morgen ith quintin Triasandale. Oxizachara composita Syrupus de Fumo terræ Syrupus de Endiuiæ Triasandalum

Giffuer mand den siuge ith lodt Diarodon abbatis/ da obnis Leffuerens Aarer oc det gandske legomme kølis. Diarodon abbatis

Leffueren maa rensis met Piller de Hierapicra. Purgatz Pilulæ de Hierapicra

Eller mand maa tage Rhabarbarum it quintin/Ingefer støt til puluer ith halt quintin/och giffue den siuge det met saa megit Endiuie vand som det kād gaa vdi en Eggeskal/her aff rensis den forstoppede Leffuer. Rhabarbarum, Zinziber

Kaal aff Persilie giort oc den ædt/renser Leffuerens forstoppelse/oc fordriffuer Lendeuerck. Petroselium

Maluet saaden vdi Vin eller vdi vand/oc drucket renser den forstoppede Leffuer. Absynthium

Agerum saaden vdi Vin/oc met Sucker sød giort/ oc den drucket/renser den forstoppede Leffuer. Centaurea

Loestøcke saaden vdi Vin oc den drucket gør det sāme. Lybisticum

Rødderne aff Asperago brugede/som sagt er/gøre det samme. Asperagus

Eller mand maa tage aff de søde Mandale/oc legge dem vdi varmt vand/oc skale dem rene/och naar som de ere renside / skulle de leggis atter vdi varmt vand / oc der vdi skulle de saa ligge vdi taal timer/ da bliffue de ferske igen lige som de vore nytagne aff træit/aff disse Mandele skal mand giffue den siuge om morgenen/middagen oc om Amigdali

 afftenen

afftenen huer gang tolff at æde / da obnis den forstoppede Leffuer vden al fare.

Quindfolcks Leffuer

Leffue en forstoppis oc stundem paa de Quindfolck / som icke haffue deris rette tid, som de met rette haffue skulle huer Maanidz tid / oc om saa er / kand mand forsare aff disse tegen.

Tegen.

Hun haffuer stor oc suar Hoffuitverck / Thi vedsken opdrager sig vdi Hoffuedet huor aff hun faar en flyendis hede / Ansictet bliffuer fult aff pletter oc spinckler / hun haffuer oc pine vdi Bugen oc vdi Lenderne / oc omster setter sig pinen vdi den høyre side / och faar saa mange sting vdi den / madens løst forgaar / oc tyngis saare / oc faar ith leet Ansict / ia det bliffuer aldelis blaat / øyene tyngis saa ath hun nøye gider oplat dem / Næsen gør hende ont / och naar som hun disse tegen fornemmer / oc hun da icke hielpis i tide / da faar hun store oc suare Siuger / saa at hun mister hendis tid / och faar det aldrig igen / och bliffuer saa wfructsommelig / oc faar Vattersot / och hun skal saaledis hielpis.

Lægedom

Mand skal sla den Aare som sidder neden for Anckelen (Saphena aff Lagerne kaldet) met det alder første / Siden skal mand giffue hende den stund Maanen tendis och nyer / vdi siu eller otte dage huer dag it lodt Triphora magna / met sex lodt vand som aff Syncke / Isop / oc Fenickel brent er / eller och Vin / eller vand huor vdi samme Vrter ere saadne.

Triphora magna
Aqua
Arthemisie
Hissopi
Feniculi

Eller mand mand rense och purgere Quinden met de Piller. de Hierapicra / første nat skal mand giffue hende tre / anden nat fem / den tredie siu.

Purgatz
Pilulæ de Hierapicra

Er nogen vant til at haffue de gyldenaares flydelse / huilcke som bag vdi Artzen hoss ende Tarmen ere / om de forstoppis da hoffnes Leffueren / oc følger der saa effter store oc

De Gyldenaares flydelse

ke oc siuare Siugdomme/vden saa er/at der brugis raad til i tide/oc kommer dem til ath fiyde igen/huilcket saaledis ske skal.

Første skal mand lade sla Leffueraaren/oc siden skal den siuge rensis eller purgeris met de Piller de Hierapicra/ som offuenfaare sagt er. Pilulæ de Hiera= picra

Det lxxvi. Capittel.

Om Leffueren er bullen.

Aa Leffueren vøxe Bylder vdi atskillige steder/Somme inde vdi Leffueren/somme vduortis / somme i Leffuerens Sener och Aarer. Och saadanne Bylder de komme stundem aff fald/ slau oc stød/ aff mad oc dricke/ naar som den vskickelige brugis. Stundem aff Leffuerens egen skrøbelighed/ stundem aff den offuerflødige vedske som vdi hende forsamlet er. Stundem oc aff Galdens/Miltens/oc Nyrernis forstoppelse/ aff disse tegen kunde saadanne Bylder forfaris oc kendis.

Tegen.

Den siuge haffuer daglige dags den Kaaldesiuge/ oc stor pine vdi den høyre side/ oc hoster iblant met brydes sig offte/ hans vand er røt / oc Pulsaaren blød.

Er Bylden vduortis paa Leffueren/da seer mand en heffuelse lige som det vaare en ny Maane/och det er saadan skilsmøsse imellem denne oc Maffuens/Maffuens er lang oc gaar nedat lige som det vaare en albue/ oc den siugis vand er blegt. Vduortis

Men er Bylden vdi lengden oc vdi de hiørner som gaa tuert offuer Leffueren / da er heffuelsen lige som ith Kaars. Vdi lengden

Er Bylden i Leffueren / oc er hand brøden/ kand forfaris aff Stolegangen/om den er blandet met rødde.

Men om saa skede/at nogen finge Leffuerens Byld oc Blodsot til lige/da er det saare farligt. Oc om Leffuerens Byld er haarder / oc den siuge icke hielpis i tide/ da faar hand Vattersot·

Vduortis

Er Bylden vduortis paa Leffueren kand oc forfaris aff disse Tegen. Naar som den siuge nogit ader eller nedsluncker/eller oc drager sin aande/da haffuer hand stor pine i mellem Leffueren oc Skulderne.

Byld aff hede

Er Leffuerens Byld aff hede/ da haffuer den siuge en suar kaaldesiuge / och torster saare / hans Tunge er først rød/oc siden bliffuer hun sort.

Lægedom.

Først skal mand lade sla Leffueraaren paa den høyre arm/eller oc Hoffuitaaren paa samme side/oc siden skal mand giffue den siuge aff denne Lægedom / huilcken som tien for allehonde Leffuerens Bylder/ oc den skal saaledis gøris.

Radices Cichoreæ

Tag fire rødder aff den store blaa Byncke/ ere røddderne megit store/da tag tho rødder/oc tho dem rene/oc sker dem smaa/ siud dem i halanden pot fersk vand/ ind til trediedelen eller lit mere indsaaden er / lad det saa bliffue kalt/ aff denne Lægedom skal mand giffue den siuge den stund hand fastendis er en lempelig drick ath dricke / da rensis Leffuerens Bylder och lægis.

Nedre paa Leffueren

Pilule de Hierapicra

Er Bylden nedre paa Leffueren / da skal den siuge rensis eller purgeris met Piller de Hierapicra / och mand skal vel til see saa ath Bylden bliffuer icke haarder / ellers faar den siuge Vattersot som føre sagt er.

Epatica

Succus Apii

Haffuer den siuge icke hede/da maa mand siude Leffuerurt oc Osen aff Mercke i Vin / haffuer hand hede/ da skulle de siudis i vand / her aff skal mand giffue den siuge at dricke.

Er Leffuerens Byld met hede/da maa mand giffue den siuge Osen aff Mercke/oc Fenickel Ol/ blandede met Mandele Olie oc met Oxizacara — *Succus Apii et Feniculi* — *Oleum Amigdalarum* — *Oxizacara*

Er Bylden brøden/huilcket forfaris kand aff forsagde tegen/da skal mand giffue den siuge morgen oc afften aff denne Syrup saaledis tilgiort

Tag Malurt/Hiortetungis vrt/ Endiuiam/ligemegit aff huert/siud disse vdi vand/ lad Sucker her vdi/ oc gør her aff en Syrup. — *Absynthium* — *Scalopendria* — *Endeuia*

Er Leffuerens Byld kommen aff slau/eller fald da skal den siuge rensis eller purgeris met ith quintin Rhabarbare. — *Byld aff slau* — *Rhabarbarum*

Er Bylden met hede/da skal mand legge vduortis paa steden dette ploster.

Mand skal tage Malurte Ol/Veybrede Ol/Portulake Ol/ aff huert ith lodt/Rosen vand oc Edicke/aff huert halff andet lodt/disse skulle blandis vel tilsammen/oc her vdi skal vaadgøris en linedklud oc den leggis lit luncket offuer steden. — *Succus Absynthii* — *Plantagenis* — *Portulace* — *aqua Rosarum* — *Acetum*

Det lxxvii. Capittel.

Faar Blodsot som kommer fra Leffueren.

Naar som Blodet flyder fra Leffueren igennem Tarmerne eller vdi nogen anden sted/det er saare farligt/oc er naturē saare imod Thi at alle lemmers føde berøffuis her aff. Och saadan blodz flydelse kommer stundem aff slau/fald oc stød. Stundem aff Leffuerens Siugdom oc breck/naar som hun icke kand rettelig skicke och fuldkomme Blodet/ Da anammer lemmerne det icke. Stundem aff Leffuerens forstoppelse/saa at Blodet icke haffuer sin rette gang til de andre lemmer som det skulde.

skulde. Stundem kommer den/der aff/at Aarerne ere søn der gnaffuede eller sønder skorne/ eller oc om de anderledis ere obnede.

Saadan blodens flydelse skeer mangelunde. Stundem flyder der megit Blod/ Stundem føye/ stundem er det klart/stundem er det som Rødde. Stundem lucter det ilde/oc stundem icke.

Tegen.

Aff disse tegen kand mand forfare och vide hueden saadan blodens flydelse kommer. Kommer den aff slau fald/eller aff stød/ved den siuge best. Men kommer den aff nogen induortis breck/ da haffuer den siuge pine hoss Leffueren/och hand er gul oc bleg vnder Ansictet. Om den kommer der aff / ath Blodet vdi Leffueren er icke ret skickeligt / da er det som gaar fra den siuge/lige som det vand/vdi huilcket kød haffuer leget. Men kommer den aff Leffuerens forstoppelse/da er Blodet sort oc lefret. Kommer den aff nogens Aarers breck skyld/da er Blodet klart oc skønt. Kommer den fra nogen Byld/da er Blodet farffuit som rødde.

Kommer saadan blodens flydelse foruden nogen anden Sot oc Siugdom / da skal den icke strax stilles / men langsommelig. Oc om det behoff gøris / skal Legommet rensis eller purgeris.

Ordinantze.

Huo som her aff breck haffuer/hand skal holde denne skick oc Ordinantze. Hand maa æde stegt Kød/ oc ferdelis Duer/och Eg saadne vdi Edicke/och mand skal siø paa dem lit Sandel træ støt til puluer. Oc hand skal dricke rød Vin / eller Regnuand huor vdi gloendis Staael/ sluct er.

De andre Lægedomme huilcke som til denne Siugdom och breck tiene findis her effter i det Capittel der som jeg ydermere handle vil om Blodsot. Det

Det lxxviii. Capittel.
Faar Vattersot.

VAttersot kômer oc aff Leffuerens breck naar som hun icke fortare kand Blodet oc vedsken som flyder til hende/oc kand icke for hendis skrøbelighedz skyld skicke huer lem det som dem bør aff naturen at haffue met rette. Oc er Vattersoten aff trende honde slau/ Den første kaldis Hyposarca/ oc er den siuge som wi her Hyposarca vdi vore land kalde Skørbug/oc den kommer aff Phlegmatis vedske/hucken sig vdspreder offuer det gandske legomme/och aff disse tegen kand den kendis. Den siugis Tegen Ansict/Brøst/Bug/Fødder eller been ere hoffne/ Pulsaaren sider dybt indkrøben/den siugis vand er huit som en Melck/oc hans Stolegang er fuld aff slim/oc mand tager met en finger paa heffuelsen / da bliffuer der en hulle sidendis igen.

Den anden Vattersot kaldis Asclites / oc den er en Asclites vedske huilcken sig haffuer set nœderst i legommet/oc den kendis aff disse tegen. Bugen er saare hoffuen hoss Nafflen/oc er alligeuel bløød.

Den tredie kaldis Timpanites / oc den er aff veder/ Timpanites huilcket som inde luct er nedre vdi liffuit / i de steder som gaa omkring Tarmerne / och den kendis aff disse tegen/ Bugen oc Nafflen de ere hoffne/oc inted andet mere/ och naar som mand slar paa Bugen met en finger / da liuder den som en Trumme/oc den siugis vand det er almindelig gerne klart/oc hans Stolegang er hosompt farffuit/oc Pulsaaren er haar/oc slar fast eller hastelig.

Oc disse forscreffne trende haande slaus Vattersot/ de kom-

de komme stundem aff offuerflødig hede/ Stundem aff kuld. Stundem aff fald/ slau och stød/ Stundem aff ond vedskactig mad/ Stundem aff suort Bugløb. Stundem aff Complexiens onde hede/ huilcken som offuergaar den naturlige hede. Stundem aff Leffuerens forstoppelse/ och aff Leffuerens Byld. Stundem aff kuld oc kaald vedske huor aff Leffuerens digestio och fortarelse forhindris / der aff kommer da Heffuelse.

Vattersot som icke kand hielpis

Huo som Vattersot haffuer met disse efterfølgendis Tegen/hand kand icke hielpis met Lagedom.

Faar nogen Vattersot / och der til en tør Hoste/ den kand icke hielpis. Disligiste oc om der voxe Bylder paa den vattersotigees legeme / eller der gaar rødde aff det / til den er it føye haab at hand hielpis kand. Sammeledis och om hand haffuer en sterck oc suar Kaaldesiuge. Den vatter sot som er met Leffuerens Byld /hielpis och neppelig vden saa er / at hand hielpis strax met det første hand den fornemmer. Om den vattersottige faar Bugløb, oc om den icke stillis och forgaar / da er det dødzens Tegen. Disligiste oc om hans aande/oc det gantske Lagemelucter ilde/ da dør hand oc. Om den vattersotigis stolgang er som det vore leffret blod / och hans vand haffuer tuende farffuer/ vnden røt oc offuen til suort/ mercker oc døden. Om den vattersottige bliffuer trangbrystig / och der til met haffuer megen Bugløb /da dør hand inden tre dage.

Ordinantz.

Den siuge skal holde denne Ordinantz oc skick. hand skal haffue sin bolig oc verelse langt fra vandet/ oppe paa it Lofft/som ligger mod østen/ eller mod synden/ som aff nature tørt er/ eller met kaanst tiurt giort / hand skal och offte lade gøre en god røg vdi samme sted saaledis. Mand skal tage kånelebarck / Neglicker / den fremmede Spicanardus som findis i Apoteken/aff huert halandet quintin/

Cinnamomum
Gariophilum
Spica Nardus

Styrax

Styrax Calamita it halt quintin/ disse skulle stødis til pul uer oc blandis met god Terpentin / saa at det worder som en dey /her aff skal mand gøre smaa kager oc lade dem tør ris/ oc naar som mand vil gøre en røg / da skal mand leg ge en aff samme kager paa gløer. Mand maa oc vel røge met Sandaraca/Laudano/Colophonia /oc met Aloes træ Den siuge skal och vel vocte sig for lucten eller for veder / om den siuge saa sterck er at hand gidder gaatt/da skal hãd gaa om morgenen den stund hand fastendis er och spadsere bort oc igen en time/hand skal och lade vel gnide sine lemmer met varme linklude vel nedat / oc først Leggene/siden Røggen/der nest Armerne/oc siden den hoffne Bug. Om dagen skal hand icke soffue / oc om natten icke lenger end vdi sex timer. Hans mad skal vere Harer oc Caponer / oc god Gedemelck / Rosiner och Mandele maa hand och bruge/och hand skal icke ade formegit til lige / hand maa oc vel dricke Vin oc Miød/men føye til lige. Oc huo denne breck haffuer / hand skal saaledis hielpis.

Styrax Calamita
Sandaraca
Laudanum
Colophonia
Lignum Aloes

Lagedom.

Om alderen tiden oc leyligheden sig saa skicke vel / skal den siugis Leffueraare ladis.

Der effter skal mand vedsken saaledis bløde met denne Lagedom.

Mand skal tage Fenickelrødder/Persilie rødder/ aff huer en haand fuld/ Romske Nardus met vrt oc rod/ thu lodt/ Fenickelfrø/ Anisefrø/ aff huert ith lodt/ Sommer Hyld met vrt oc alt/disse skulle stødis oc leggis i bløød vdi træ paatter ferskt kildeuand en nat /der effter skulle de siudis indtil trædiedelen indsaaden er / her aff skal mand giffue den siuge at dricke afften oc morgen /huer gang sex lodt met vand som brent er aff Hyldeblomster.

Radices Fenicule
Petroseleni
Valeriana
Seminis Feniculi
et Anise
Ebulus

Eller mand maa giffue den siuge aff denne Lagedom afften och morgen huer gang en god drick / hr aff rensis och Syrsiet.

Hyssopus
Maiarana
Melissa
Radices Feniculi
Petrosileni
Semis Anise et
Feniculi

Tag Jsop tre hender fulde Meyran/Hiertensfryd/ aff huer en halff haand fuld/ Fenickel rødder/Persilie rødder/ aff huert en halff haand fuld/ Anis thu lodt/ Fenickelfrø ith lodt/ smaa sker det som skeris skal/ och stød det som stødis skal /oc siud disse i tre potter ferst vand/indtil en paat indsaaden er/ sii oc kryst dem siden igennem en Haardug / eller igennem en linklud / lad der saa vdi otte skeder fulde aff rent skummit Honnig oc try lodt Sucker/ Ingefer ith halt lodt/Peber/ Canelebarck/Neglicker aff huert ith quintin/ Muskateblommer ith halt quintin/ alle disse skulle oc vere støtte til puluer/oc lad det saa siude igen til sammen/ der effter skal det end en gang affklaris och sies igennem en Haardug /oc brug her aff som sagt er.

Purgatz
Diaprumis lapas
tiuum

Der effter skal mand rense eller purgere den siuge saaledis/ at mand skal giffue hannem om midnats tid ith lodt Diaprumis lapatiū/oc hand maa vel her paa soffue.

Purgatz

Eller mand maa giffue hannem denne Purgatz/huilcken oc god er til dem som ere befengde met den hede Kaaldesiuge,/oc met Leffuerens hede.

Aqua Capilli
veneris

Tag Electuarium de Succo Rosarum halfftredie quintin/ Cassia fistula Extracta ith halt lodt/ vand som brent er aff Stenrude halfftredie lodt / blande disse tilsammen/ och giff den siuge hannem aarle om morgenen/ paa denne Purgatz skal hand icke soffue.

Der

Der effter skal den siugis Hierte stryckis met Diarodon Abbatis.

Diarodon Abbatis

Mand maa oc giffue den siuge huer morgen Osen aff Holtzurt.

Succus Enulæ Campanæ

Denne Lægedom er saare god for denne breck och loffuis saare aff Lagerne/om den brugis tho eller tre gange om vgen/oc den skal saaledis gøris.

Mand skal tage Osen aff de blaa Lillie rødder ith lodt/ rent skuinmit Honnig ith lodt / och dette skal mand blande met en drick Valde / och giffue den siuge hannem ath dricke,

Succus Iridis
Mel
Serum lactis

Eller mand maa siude blaa Lillie rødder i Vin/ och giffue den siuge aff den at dricke/afften oc morgen/ denne Lægedom renser Brystet/ och den trange aande/ de som denne sot haffue/de ere almindelig gerne trangbrystige.

Ireos

Dioscorides siger/at den vrt Ebulus/ det er Sommerhyld/met rod oc alt/saaden vdi Vin/ oc den drucket/ er den beste Lægedom som mand kand faa for denne siuge.

Ebulus

Eller mand maa tage Persilie rødder / och mellembarcken aff Hylderod/aff huert en haand fuld/oc dem støde oc vdi Vin siude/oc aff samme Vin skal den siuge dricke vdi ni samfelde dage/och den stund skal hand ingen anden Vin dricke.

Radices Petrosilini
Radix Sambuce

Er den siuge saa sterck at hand det taale och fordrage kand / da er det gaat at mand kommer hannem til ath spy met vand huor vdi mellembarcken aff Hyld / och rorredickefrø saadne ere.

Cortex Sambuci
Semen Raphani

Den siuge skal och huer vge bruge tørre karbad / tho eller tre gange/effter som hand taale oc fordrage kand.

Dette plaaster skal leggis paa den siugis Bug/ det fordriffuer heffuelsen. Mand skal siude Figen vdi

Uin/oc siden støde dem/oc dem blande met Bygmel och Malurt / och saa ploster her aff gøre/och det bruge som sagt er.

Det lxxix Capittel.

Faar den Gulesot. Ictericia aff Lagerne kaldet.

DEr henger en Blare vid Leffueren/ huilcken som til sig drager den beske och skarpe vedske Cholera kaldet/ oc den flyder snart i Maffuen/och det fra ind vdi Tarmerne/ renser oc letgør Stolegangen. Denne Blare faar stundem breck ret faare i indgangen / paa den sted der som vedsken skulde gaa vdi hende. Stundem och vdi den sted/ der som hun skulde giffue vedsken fra sig igen / oc naar som samme Blære saadan breck faar / da flyder den vedske Cholera til bage igen ind vdi Leffueren/och blander sig vdi samme sted met blodet/oc giffuer sig siden hen vdi alle legommens Aarer/oc saa kommer her aff den Gulesot. Oc denne siuge er aff trende haande slau. Den

Ictericia citrina

første kaldis Ictericia citrina oc er den naar som det gandske legomme er gult. Den anden kaldis den grøne Gulesot/oc den kommer aff Cholera prassiua. Den tredie kaldis den sorte Gulesot/oc den kommer aff den sorte Cholera /huilcken som oc kaldis Melancholia/oc denne haffuer hendis begyndelse aff Milten. Oc vid disse tegen kendis denne Siuge.

Tegen.

Fra Leffueren

Kommer denne breck oc siugdom fra Leffueren/ da er den siuge maffuet/ och hand haffuer ont vdi den høyre side.

Fra Milten
Fra Tamerne

Kommer den fra Milten/da faar mand denne breck hastelig oc snart. Kommer den fra Tarmernis forstoppelse/ da

ſt / da er den ſiugis Stolegang huid / hand tørſter ſaare / oc det ſom vdi hans mund er det er beſkt.

Onde Tegen.

Haffuer nogen den Gulſot / oc hans legeme hoffner det mercker døden. Sammeledis om Leffueren bliffuer haard aff Byld / eller aff andet ont / mercker och døden.

Haffuer nogen hafft den Kaaldeſiuge / och hand faar den ſiuende dag der effter den Gulesot / da er det bifrøctendis at den ſiuge dør. Om de Gyldene Aarer ſom bag hoſſ Artzen ſide begynde at bløe / det er ith gaat Tegen.

Lagedom.

Haffuer den ſiuge icke den Kaaldeſiuge / oc om tiden oc leyligheden ſig ſaa begiffue vil / da ſkal mand lade Leffuerenaarē / oc hannē ſiden giffue nogē aff diſſe Lægedōmer.

Mand ſkal giffue den ſiuge aarle om morgenen vdi fem dage effter hin anden / huer gang otte lodt vand ſom brent er aff Peberrod / eller oc aff Roeredicke. Aqua Raphani

Eller mand maa giffue den ſiuge otte lodt Vin huor vdi Marubium ſaaden er. Marubium

Eller oc den Vin huor i røddernæ aff Aſperage ſaadne ere. Radices Aſperage

Eller mand maa tage Regenormne / och tho dem rene i Vin / oc dem ſiden tørre / oc til puluer ſtøde / oc aff dem ſkal mand giffue den ſiuge en halff ſked fuld met Vin at dricke. Lumbrici terreſtres

Somme ſiude Regenormerne vdi ſød Melck / oc kryſte dem ſiden igennem en linklud / och giffue den ſiuge den ath dricke.

Eller mand maa tage Blad aff Kirſeber træ / tho hender fulde / oc ſiude dem vdi tho paatter ſød Melck / oc ſi Melcken der fra / oc giffue den ſiuge den afften och morgen / da gaar den gule vedſke neden vd vid Stolegangen. Folia Ceraſia

Chelidonia ſaaden met Vin och Anis / och den Vin drucket fordriffuer den Gulesot. Chelidonia Aniſum

Mand maa oc tage Chelidonie oc hacke den ſmaa /

 och

oc siude hende i vand vnder lucter saad / och sette den i ith kar oc lade den siuge sidde der offuer / saa at hand kand vel suedis / da giffuer den gule vedske sig vd.

Semmis aquelegii
Crocus
Acetum

Eller mand maa tage Akaleyefrø ith quintin / Saffran fierde parten aff ith quintin / Edicke thu lodt / Chelidonievand fire lodt disse skulle blandis til sammen / her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen ath dricke / da vddriffuis det gule igennem den siugis vand / mand maa oc om mand vil tage her til noget Sucker / och er denne en god offte forsøgt Lagedom.

Cichorea

Eller mand maa tage blomsterne oc rødderne aff den store blaa Sycke / oc den siude i Vin oc vand / tilsammen blandet / her aff skal mand giffue den siuge afften och morgen at dricke.

Nuclei persicarie

Eller mand maa støde Persinge kerner smaa / oc lade der paa Edicke / saa at det bliffuer som en velling / her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen at dricke.

Eller mand maa tage de skind som sidde i kraffuen paa Hønserne / som mand pleyer at skale aff dem / och tho dem rene i Vin / oc tørre dem / de skulle stødis til puluer / mand skal oc bløde ith støcke Brød i Vin / oc strø saa aff samme puluer paa Brødet / och det skal mand giffue den siuge afften oc morgen / oc denne Lægedom er serdelis god faar den Gulesot som kommer aff Maffuen.

Digestiuum
Syrupus violarũ
Purgatz
Electuarium de Succo Rosarum

Haffuer den siuge hede / och kand icke helder gaa til stols / da skal mand giffue hannem om afftenen it lodt Fiole Syrup met thu lodt kalt vand ath dricke. Om morgenen skal mand giffue hannem Electuarium de Succo Rosarum ith lodt / met Ertesaad / eller met Hønsekødsaad / vel der i sønder gneden / oc saa der paa en god drick aff sãme saad.

Rhabarbarum
Aqua Morecelsi

Eller mand maa giffue den siuge ith quintin Rhabarbarum met try lod vand som brent er aff Morber.

Scolopendria

Eller mand maa siude Hiortetungis vrt / i vand om

siugen

sugen er met hede/oc giffue den suge det at dricke. Denne Lagedom er och god for Leffuerens hede.

Er den sugis Tunge/hed oc tør/ da tag Psillum saa stort som en Haslenød/bint det vdi en linklud/ oc leg hannem i varmt vand i tre timer/her aff skal mand stedze smøre lit paa Tungen/da vddragis heden. Psillum

Om mand legger Salute i kalt vand/oc legger saa den paa Tungen/da vddragis den onde hede. Kand mand icke faa forneffnde Lægedomme da maa mand holde varmt vand vdi munden/ och den siden skølle met kalt vand. Saluia

Haffuer nogen denne Sot oc siugdom saa ath hand gidder huercken æt eller drucket/da skal mand giffue hannem Byguelling at æde som tilred er met Sirør oc Byguand at dricke/her aff fordriffuis heden oc Soten.

Eller mand maa giffue den siuge denne Lagedom om morgenen middagen oc om afftenen/ huer gang en god drick/ thi hand lesker heden.

Tag den store blaa Byncke/Endiuia Leffuerurt/ Hiortetungis vrt/ aff huert en haand fuld/Skersøde smaa støt thu lodt Filsöen ith lodt/ siud disse vdi try pund vand oc lad det siden Sucker i/oc brug hannem som sagt er. Cichorea Endiuia Hepaticæ Scolopendria Liquiritia Ebur

Maleurte Syrup/ disligiste oc Endiuie Syrup loffuis saare aff Lægerne vdi Siugdom. Syrupus absynthii Syrupus Endiuiæ

Vand aff Lillier/aff Isop/eller aff Oxetungis vrt brent/oc druckne/de ere oc gode for denne breck. Aqua Lilii Hyssopi Buglossæ

Denne er och en god forsøgt Lægedom/om mand giffuer den siuge her aff morgen och afften/ huer gang sex lodt at dricke.

Mand skal tage sød Komelck oc Vin/ aff huert ith pund/her aff skal brendis vand/oc det skal gemmis vdi it Glas en Maaned/oc siden skal det brugis som sagt er.

Syrupus Violarũ
Syrupus Endiuiæ

Om den siuge haffuer den Kaaldesiuge/ stor tørst och hede/ da skal mand blød gøre Choleram met Fiole Syrup/ eller met Endiuie Syrup/ och dem blande met vand som brent er aff Surer/ eller aff Endiuia eller oc met nogit aff de andre vand som offuenfore screffne staa. Der effter skal mand pugere oc rense den siuge/ met en aff forscreffne Purgatzer/ eller och met en aff dem som screffne staa vdi det Capittel om Hoffuitverck som kommer aff Cholera/ siden skal mand giffue den siuge huer morgen fastendis huer gang ith quintin aff de Kager Triasandali kalede/ eller oc Trocisci de Rhabarbaro/ vel sønder vridne vdi Endiuie vand/ eller met vand aff den store blaa Byncke brent. Mand skal oc legge vduortis paa Leffueren en aff de Lagedommer som offuensore screffne staa om Leffuersot. Det er oc got at den siugis øyen thois met Quindemelck oc Edicke tilsammen blandede.

Trocisci Triasandali
Trocisci de Rhabarbaro

Lac Mulieris
Acetum

Om det saa skede at Kaaldesiugen forlode den siuge/ oc den Gulesot vilde icke forgaa/ da skal mand giffue den siuge Oxyzacharam Compositam ath dricke blandet met Fenickel vand/ eller met Sureuand.

Oxyzachara Composita

Denne efterfølgendis Lagedom brugis almindelig her vdi disse vore Land aff den menige mand och met hannem ere mange hulpne oc den gøris saaledis.

De tage Peber/ Saffran Lauerber/ Honig/ Smør/ Edicke/ ligemegit/ aff huert/ och nogre leffuendis Luss/ her aff gøre de ith Electuarium/ oc smøre det paa ith støcke brød/ oc giffue den siuge det at æde.

Piper
Crocus
Baccelauri
Mel
Butyrum
Acetum
Pediculi

Om Siugen haffuer forlat den siuge/ oc øynernis gule farffue vil icke forgaa/ da skal den siuge bade och vel suedis som offuenfore sagt er/ och naar som hand haffuer suet/ skal hand tho sit Ansict met Rosenuand/ oc met vand som brent er aff Bønneblomster/ da forgaar den onde farffue inden en stacket tid.

Humle saaden vdi vin oc den drucket gør løsen oc for-drifuer den Gulesot. Lupulus

Maru eller Katteurt saaden vdi Vin och den drucket obner Leffueren oc fordriffuer den Gulesot. Nepeta

Det lxxx. Capittel.

Faar Miltens Siugdom.

Milten er ith langt lem / och er blød som en Suomp/oc haffuer sin verelse vdi den venstre side. Den inderste del aff Milten ligger paa Maffuen/oc den anden side paa Rebbenerne/ oc der ligger oc en part aff den paa Ryggen. Miltens art oc nature er/at hun drager til sig det vrene sorte Melan-cholitske blod/och renser samme blod fra den Melancholi-ske vedske/oc gør det subtiligt klart oc rent/saa at det bliff-uer bequemt til legommens lemmer/oc dette skeer igennem de Aarer huilcke som gaa vdi hende fra Leffueren oc Gal-lens blinde/aff saadan blodsens renselse bliffuer Mennt-sket letsindigt oc gladt.

Det hender sig iblant met/at Milten faar den brect/ at hun stoppis/lige som om Leffueren sagt er/oc aff hen-dis forstoppelse faar den siuge den sorte Gulesot / hoffner oc opblasis /aff den Melancholiske vedske som formegen er vdi den sted /huilcken som hindrer oc fordriffuer det go-de Blod/saa at det bliffuer icke got/huor aff lemmerne da indtørris oc krumpis/fordi at de faa icke got blod til dem. Oc de som denne breck haffue kaldis aff Lagerne Spline-tici.

Tegen.

Denne siuge oc breck kendis aff disse Tegen. Den stund den siuge er fastendis / da hoffner hand vdi den ven-stre side/hand er oc sorgefuld oc bedrøffuit/ hans Ansictis farffue er saa got som sort/hans vand det er huit oc klart/ oc naar mand tager oc føler paa Milten/ da føler mand

hendis haardhed/den siuge spyer oc stundem Melancholiske vedske op/oc alt hans legomme det er suart tungt/oc hand drømmer vnderlige ting / och haffuer ingen løst til mad/hans Stolegang er fortactig/ disse ere den sorte Gulesottis visse tegen.

Ordinantz.

Denne Ordinantze skal holdis aff dem som Miltens siugdom haffuer. Hand skal bruge den mad huilcken som lettelig fortaris eller fordøuis/oc de skulle æde lit tillige/oc brødet skal vere vel bagit oc surt. Hand skal inted æde aff det som vdi nogen pande bagit er ey heller Kager eller Posteger/ saltet Kød/ røgit Kød/ Flesk/ Bønner Erter/ Melck/Ost / hand skal inted dricke effter afftens maaltid/hand maa icke heller dricke Eble eller Peremost/ fordi alle disse forsagde gøre grofft oc wreent blod. Hand skal ey heller stray effter maaltid arbeyde formeget eller sig røre. Den siuge skal och stedze bruge aff det saad huor vdi Asperagi vrtis rødder oc de røde Cicer Erter/oc Persilefrø saadne ere. Hand maa æde smaa Fugle/ vngt Kid/ vnge Hønner/ Duer/ Agerhøns/ Fisk som skel haffuer oc fangen ere vdi rindende eller flydendis Søer/ som tilredt er met Persilie oc Edicke/ ferske Eg slagne paa vand de ere serdelis gode vdi denne breck / aff disse vrter maa hand oc bruge som ere Karse/ Salvie/ Isop / Mynte/ Fenickel /Persilie/ Bede/ den store blaa Syncke Cichorea kaldet/ hand skal oc dricke en søte ting i mellem begge maaltid. Den siuge skal stedze dricke god Vin huor vdi Hiortetungis Vrt er saaden. Det er och got ath den siuge æder afften oc morgen/huer gang thu Figen met lit Ingefer Isop och Peber støtte til puluer. Om den siuge vil blande sin Vin/ da skal hand det gøre met vand huor vdi gloendis Staal slucit er. Huo som her aff breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Asperagus
Cicer
Semen Petrosiline

Nasturtium
Saluia
Hyssopus
Mentha
Feniculum
Petrosilium
Beta
Cichorea
Scolopendria
Ficus
Zinziber
Hyssopus
Piper

Lægedom.

Miltens forstoppelse hun kōme sig aff hede/ kuld/eller

Byld/eller oc huor aff den komme kand/da ſkal mand la de Miltaaren/huilcken Saluatella aff Lægerne kaldis oc den ſidder imellem Lægefingeren oc den lille finger oc mãd ſkal lade vdløbe en god deel aff Blodet.

Saluatella

Om ſaa er at den ſiuge haffuer ſtor hede i den venſtre ſide/oc ſtor tørſt/oc hans Tunge er megit tør/oc haffuer ingen løſt til mad/da ere diſſe viſſe tegen der til ath denne brcck kõmer aff hed vedſke/ och da ſkal mand den ſiuge ſaaledis hielpe.

Aff hed vedſke

Mand ſkal oc giffue hãnem i fire eller fem dage om morgene aarle Endiuie Syrup / Syrup aff Hiortetungis vrt/blãdet met Endiuiæ vand. Oc der effter ſkal den ſiuge ſaaledis renſis eller pugeris.

Degeſtiuum
Syrupus Endiuiæ
Syrupus Scolopendriæ

Mãd ſkal giffue den ſiuge ith lodt Electuarium de ſucco Roſarũ/met ſey lodt vand huor i Hiortetungis vrt er ſaaden at dricke/oc her paa ſkal hand faſte vdi ſey timer.

Purgatz
Electuarium de Succo roſarum

Eller mand maa renſe eller purgere den ſiuge ſaaledis/mand ſkal giffue den ſiuge Caſſiam fiſtulam ſom nylige vdtagen er ith lodt/oc Diaſene try quintin/met ſey lod Hiortetungis vrtis vand.

Purgatz
Caſſia fiſtula
Diaſene
Aqua Scolopendriæ

Mand ſkal oc ſmøre ſteden vduortis der ſom pinen ſtaar met Fiole olie/eller met Lilie olie.

Oleum violarum
Oleum Lilis

Eller mãd maa tage Fiole olie/Roſenolie/oc den ſmørelſe Dialthea kaldet/ oc blande diſſe tilſammen/ och ſteden her met ſmøre.

Oleum violarum
Oleum Roſarum
Dialthea

Det hender ſig oc ſtundem/at den ſiuge haffuer ſtor attraa oc løſt til mad/oc tager ſaa mere til ſig end naturẽ tole oc fordrage kãd/thi raber hãd offte/oc det opfar i hãs mũd en ſur vedſke/ lige ſom det vore Edicke/ oc naar ſaa ſkeer Da er det viſſe tegen der til at den Miltens brcck kommer aff kold Melancholiſke vedſke/da ſkal den ſiuge ſaa hielpis.

Aff kolder vedſke

Mand ſkal giffue den ſiuge Syrup aff Hiortetungis vrt eller Oximel Diureticũ/eller Syrup de Stecade/ met vãd huor i Hiortetũgis vrt Morerødder/Perſilierødder oc

Syrupus Scolopendriæ
Oximel Diureticũ
Syrupus de ſtecade

Purgats

Mynthe saadne ere. Der effter skal den siuge rensis eller Purgeris saaledis.

Diacatholicon
Aqua absynthei et Scolopendria

Mand skal tage Diacatholicon thu lodt Diasene ith halt lodt/ disse skulle vel sønder gnidis i sex lodt Malurte vand/ eller i Hiortetungis vitis vand.

Oleum de Lelio
Oleum de Aneto
Butyrum
Medulla cruris tauri

Mand skal oc smøre steden vduortis met denne Smørelse Mand skal tage Lillieolie/ olie aff Dil/ ferskt vsaltet smør Marren aff Oxeben/ Hønseister eller oc Hundeister/ aff alle disse skal mand gøre en Smørelse/ oc den bruge som sagt er.

Dialthea

Eller mand maa smøre steden met den Smørelse Dialthea kaldet.

Mand maa och legge dette Plaaster offuer steden som saaledis er tilgiort.

Sal
Stercus vacce
Piper

Mand skal tage Salt oc ferskt Komøg/ aff huert ith pund/ Peber smaa støt thu lodt/ disse skulle siudis i god sterck Edicke/ oc brugis som sagt er.

Faartalen.

Her til haffuer ieg handlet om de lemmer/ igennem huilcke det gandske Legeme sin føde anammer/ nu vil ieg frem delis handle oc scriffue om de lemmer igennem huilcke Legemens offuerflødigehed vddriffuis som ere Tarmerne och Blaren etc. Oc de samme Tarme de ere sex/ tre smaa som ligge nest op til Maffuen och Nafflen / de andre tre de ere større oc videre / och de ligge vundne omkring huer andre indtil Bagenden.

Duodenum

Den første Tarm som ligger nest Maffuen/ kaldis Duodenum/ hand er bred oc vid tolff fingre lang.

Jeiunum

Den anden Tarm kaldis Jeiunum/ det er/ Tom/ och holder inted vdi sig/ och hand kaldis Tom/ fordi ath hand holder icke lenge maden i sig/ men er stedze tom.

Ileos

Den tredie kaldis Ileos/ och den rører vid Vommen paa begge sider/ oc hand er fuldner sex alne lang.

Den

Den fierde Tarm/er den første som er vnder den store Tarm/oc den kaldis Monoculus/och den er lige som en Pose eller som en Pung/ och hand er til at see lige som hand haffde icke vden it hul/oc der faare kaldis hand Monoculus/ det er/enøyet/oc vdi denne Tarm ere stundem Orme/eller oc vader/huor aff der kommer suar pine vdi Bugen oc vdi den høyre side/ och denne breck kaldis aff Lægerne Colica non vera. Monoculus

Den femte Tarm kaldis Colon/och den kommer fra den høyre side vd met Leffueren/oc slar sig der offuer hin anden/oc nedbøyer sig til den venstre side/vdi hulcken sted den siuge/Colica passio/det er/Tarmernis vred mest er/ hulcken sig vdspreder vdi den hele Bug ydermer end nogen anden siuge oc gør der pine. Colon

Den siette Tarm kaldis Intestinum rectum / faaledis kaldet/fordi ath hand gaar ret ned ath Rygbenit vid Nyrerne indtil enden aff Liffuit. Intestinum

De første tre Tarme kaldis aff Lægerne/Intestina gratialia/ oc den pine som vdi dem kommer/kaldis Iliaca passio/oc det er en stor suar pine/fordi ath alt hues som skulde gaa bag vd igennem Tarmen/ det gaar offuen vd igennem munden. Fordi kalde somme denne Siuge oc Miserere mei Deus. Intestina gratialia / Iliaca passio

Men den pine och Sot/som vdi de andre tre Tarme kommer/oc serdelis vdi Colo/kaldis Colica passio/och disse tuende forneffnde Siugdomme/de ere brødre oc søstre tilsammen / fordi ath de haffue begyndelse fulduer aff en ting/som er/aff Tarmernis forstoppelse/ eller tilsammen dragelse.

Det lxxxi. Capitel.

Faar Tarmernis vred Colica och Iliaca passio kaldet.

Tarmer-

TArmernis Vred och pine Colica passio kaldet/ er inted andet end en suar pine vdi den Tarm Colon kaldet. Galenus siger/ ath naar som hand haffde denne breck/ da stuntis hannem/ lige som det haffde værit en der haffde borit hans Induoler igennem met ith Baar. Och denne Tarm er en aff de nederste Tarme paa en ner/ som føre sagt er/ oc vdi samme Tarm skibis Stolegangen saa som hand vdgaar fra Mennisket.

Iliaca passio

Men den Tarmernis Vred oc pine Iliaca passio/ er vdi den lille Tarm Ilia huilcken som er hoss Nafflen vnder Rebbenerne/ och den pine er fast større end den vdi Coliaca passione/ och det skeer for den skyld/ ath samme Tarm er fuld aff Aarer oc Sener/ och det som skulde gaa neden vd/ det gaar mest offuen vd/ aff munden.

Tegen.

Aff disse tegen kand mand kende Colicam passionem. Den siuge haffuer stor pine oc suare sting/ oc den gaar fra Nafflen ind paa begge sider/ oc haffuer indragit en stor del saare aff Bugen/ och den siugis vand er stedze røt i denne Siugdom oc pine.

Onde Tegen.

Haffuer nogen denne Siuge oc breck/ oc hans Skel oc Forstand mindskis/ oc daaner eller besuimer/ om Krampe drager hannem/ sueder kolder Sued/ oc spyer stedze/ da dør den siuge aff denne breck. Item Om der voxer nogen sorte Blegner paa den siugis Bug/ da dør hand den neste dag der effter.

Lægedom.

Om Colica passio/ det er/ Tarmernis Vred kommer aff bugens forstoppelse/ da skal mand sette den siuge ith Clistere bag ind saaledis tilgiort.

Aff Bugens forstoppelse
Malua
Viola
Branca vrsine

Mand skal tage Katost/ Fiols vrt/ Biørnekløffuers Vrt/

Vrt/ Fenickelfrø/ Anis/ Fenum grecum/ disse skulle siu- dis vdi vand/ oc siden sies igennem en klud/ oc der vdi la- dis Cassiam Fistulam som nylig vdtagen er/ rent skummet Honig/ oc nogen Malurte olie/ alt dette skal ladis i posen/ oc bag indsettis.

Semi, Feniculi et Anise
Fenum grecum
Cassia fistula
Mel
Oleum absynthei

Merck her/ at naar som mand vil bruge nogit Cli- stere bag ind/ da skal det icke indsettis eller brugis den stund Maffuen end fuld er/ men sex timer effter maaltiden/ och naar som det indsettis / skal den siuge ligge paa sine Knæ/ oc nedbøye sit hoffuit/ oc holde Artzen høyt op/ oc naar som det saa skeet er/ da skal den siuge sig sactelig ned- legge paa den høyre side.

Clistere

Forscreffne Vrter som ere saadne til Clisteret/ de skulle stødis oc leggis imellem tuende linklude/ oc leggis varme paa den siugis Bug.

Om pinen icke stillis oc forgaar aff forscreffne Læ- gedom/ da skal mand siude forscreffne Vrter vdi vand/ oc gøre ith Karbad aff dem/ oc den siuge skal settis vdi sam- me vand indtil Nafflen/ och effter hand saaledis haffuer badet/ skal hans Naffle smøris met Smør/ eller oc met den smørelse Dialtea. Oc om Clisteret vilde icke vircke/ och det vil icke gaa bag vd saa som sig bør/ da skal den mat- tie dragis til bage igen met allene Tappe/ eller met Tap- pe giorde aff Honig och Salgemine / eller och met andre Tappe/ huilcke som skulle stingis bag ind.

Bad

Butyrum
Dialtea

Om Tarmernis Vred kommer aff vader som vdi liffuit indluct er/ det kand mand saaledis vide oc forfare/ Om pinen er icke stedze paa en sted/ men er nu her/ oc si- den vdi anden sted/ eller oc at mand fornemmer et bulder vdi liffuit oc vdi Tarmerne/ oc huo som her aff breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Aff vader.

Mand skal tage Katoft/ blaa Kol Biørnekløffuers vrt/ aff huer

Malua
Crambre
Branca vrsina

Maiorana / Ruta / Folia lauri / Seme. Aniso / Cumini

huer en god haandfuld/Meyran/ Rude/ Lauerbere treis blad/Chammilleblommer/aff huer en haand fuld/Anis Spisekommen/aff huert thu lodt alle disse forscreffne vrter skulle siudis i vand/siden skal mand tage aff samme vand halandet pund / oc lade der vdi Cassia fistula thu lodt och Teragelse it lodt/Rudeolie/eller Olie aff Chammilleblō-mer aff huert sex lodt/her aff skal gøris it Clister/ oc det skal indsettis lunckit/ som førre sagt er.

Casia fistula / Theriaca / Oleum de Ruta / Oleum Chammomille

Oleum lini

Eller mand maa tage i forscreffne Clisters sted ith pund Linolie/ oc den indsette som sagt er / denne Olie er saare god for denne breck/ oc for alle andre Bugens breck och pine.

Oleum Canabi

Olie aff Hampefrø giort/ saaledis bruget som sagt er/er oc saare god for Tarmernis vred oc pine.

Oleum Chamomille / Oleum de Aneto

Faar denne breck maa mand oc vel gøre Clistere aff Vin oc Olie aff Chammilleblommer/eller Olie aff Dild

Om pinen ville icke stillis aff forscreffne Clistere / eller om den siuge kunde icke taale eller fordrage saadanne Clistere som saa bag indsettis. Da skal mand tage Chā-milleblommer/Meyran/Anis oc Spisekommen/oc siude disse i Vin/ i samme Vin skal mand vodgøre en stor Bad skers Suomp/ och legge den paa den siugis Bug saa hed som hand hedest taale kand/och dette skal saaledis brugis fire eller fem gange om dagen.

Chammomilla / Maiorana / Anisum / Cuminum

Seminis Rute & / Carui / Ciminum

Mand skal oc giffue den siuge Vin at dricke/ huor i Rudefrø/ Danskkommen oc Spisekommen ere saadne / oc hand skal ingen anden drick dricke vden alleniste denne.

Tappe som oc ere gode for denne breck och de skulle stingis bag ind. Mand skal tage Spisekommen thu lodt/ oc Rude sex lodt/ disse skulle stødis til puluer/ oc blandis met Honnig som rent skummit er/ och saa her aff Tappe gøris.

Cuminum / Ruta

It Plaaster huilckit som oc tien for denne breck.

Mand

Mand skal tage Rude/tho hender fulde/Myrrhe/ oc Spiskommen aff huert it lodt/oc støde disse til puluer/ oc siden røre det vdi fire Eggeblommer oc Honig/ her aff skal gøris tuende plaaster/ det ene skal leggis paa Bugen om morgenen/ oc det andet om afftenen.

Ruta
Myrrha
Cuminum

Vand brent aff Chammilleblommer / eller oc Vand huor vdi de ere saadne druckit/ det er oc saare gaat for denne bræck.

Aqua Chamemille

Gamle oc tørre Agerne støtte til puluer/ oc met Vin druckne/ de ere oc gode for denne bræck.

Om Tarmernis vred oc pine kommer aff Veder/ eller aff nogen vedske / det kand mand saaledis forfare och vide. Mand skal sette paa den siugis Bug en stor Koppe (men der skal ingen hul huggis) stillis da icke pinen saa er der visselige nogen vedske der hoss/huor aff Tarmernis vred/eller Colica sin begyndelse haffuer/som er Phlegma eller Cholera.

Aff veder eller aff vedske

Er den pine aff den vedske Phlegma/da skal mand tage Malurt/Rude/Meyran/Agerum/Anis oc Fenickelfrø/ligemegit aff huert/oc siude disse vdi vand/och siden skal vandet sies der fra/oc vdi samme vand skal ladis ith lodt Hierapicra/ eller oc ith lodt Diaphenicum och sex lodt Lilie olie eller olie aff Dild/oc settis bag ind som ith Clistere skal settis/oc vrterne skulle leggis varme paa Bugen som før sagt er.

Absynthium
Ruta
Maiorana
Centaurea
Semi. Anise et Fenicule
Hierapicra
Diaphenicon
Oleum de Lilio
Oleum de Aneto

Eller mand maa røre Jomfruhonnig oc Salt tilsammen oc disse vdi en pande verme/ och paa Bugen varmt legge.

Mel virginum
Sal

Om saa skede at pinen aff forescreffne Lagedomme icke forgaar/ men sig forøger/ da skal mand bruge denne Purgatz.

Mand skal giffue den siuge aarle om morgenen fem quintin Diaphenicum met sex lodt Malurte vand/ oc der paa skal hand faste vdi fem timer.

Purgatz
Diaphenicum
Aqua Absynthii

P Om

Aff Cholera

Om Tarmernis vred oc pine kommer aff Cholera/ det kand mand saaledis forfare och vide. Om saa er at pinen bliffuer større och forøgis naar som mand legger paa Bugen en pose met forscreffne varme vrter/och om saa skeer/ da skal mand gøre til den siuge dette Clistere.

Viola
Malua
Oleum Violarum
Oleum Altee

Mand skal siude Fioleurt oc Katost vdi vand/oc der vdi lade Fiole ollie (naar vandet er siit fra vrterne) oc olie aff Altea oc siden der met handle som offuen fore sagt er.

Purgatz

Eller mand maa purgere den siuge/saa at mand giffuer hannem ith lodt aff Electuario de Succo Rosarum met Byguand oc met Endiuie vand tilsammen blandede. Den anden dag der effter om morgenen skal mand giffue den siuge at dricke Byguand/eller och vand huor vdi Blommer oc Fioleblomster saadne ere. Oc hans Bug skal smøris oc gnidis met Fiole olie.

Electuarium de Succo Rosarum
Oleum Violarum

Eller mand maa vaadgøre en linklud vdi kalt vand och legge den paa Bugen.

Om pinen icke for gaar aff forescreffne Lægedomme/ da skal den siuge settis vdi ith kar met lunckit vand indtil offuer Nafflen.

Aff Veder
Lac
Oleum oliuarum
Vitellum oui

Om denne breck oc pine aff Veder kommer/da maa mand oc vel gøre ith Clistere aff sød Melck/lit olie/ och off en Eggeblomme/ och det bag indsette som offuen faare sagt er.

Hiera simplex

Mand maa oc giffue den siuge ith quintin Hieram simplex smaa støt/met fire lodt Cardo Benedicte vand/och saa legge dette plaaster paa hans Bug huilcket saaledis skal gøris. Mand skal tage Husl/og/olie oc Edicke oc stege disse vdi en pande/oc det saaledis bruge som sagt er.

Barba leuis
Oleum oliuarum
Acetum

Osen aff Holtzurt Luckit/ er saare god for denne breck. Eller oc Syrup aff den giort er oc god.

Succus Enule campane

Mand maa oc gøre plaaster aff Aloe/ Malurt och Honig/ oc det paa Bugen legge.

Aloe
Absynthium
Mel

Dette

Dette er och ith gaat Clister for alle haande Tarmernis vred. Mand skal tage en gammel Capone / io eldre io bedre den er / den skal vel stubes oc slas mit ith riss den stund den end leffuendis er alle steder offuer det hele liff oc saa skal hoffuedet huggis aff den / oc Caponen skal leggis vdi en Spand met vand / oc lade den saa bløe i vandet siden skal den rensis lige som den skal siudis och kaagis. Saa skal mand tage Anis / Fenickelfrø / Spisekommen / Engelsøde / danskt Saffransfrø / aff huert ith lodt / Sene / Agaricum / aff huert ith halt lodt / Chammilleblommer en haand fuld / alt dette forscreffne skal stingis vdi Caponen och den skal siudis indtil kødet falder fra benerne. Siden skal mand tage ith pund aff samme saad / otte aff Chammilleblommer. otte lodt / fire eller sex Eggeblommer / disse skulle slas oc røris vel tilsamen / saa at det worder til it Clistere / och det skal mand indsette aarle om morgenen den stund den siuge fastendis er.

Semen Anise
Feniculi
Cuminum
Polipodium
Se. Carthami
Sene
Agaricus
Chamemilla

Om saa skede at forscreffne Clistere ville icke hielpe da maa mand bruge vdi den sted de Piller Cochie kalede.

Pilule Cochie

Dianisum / eller Diaciminum ith quintin om morgene fastendis til sig tagit / hielper oc saare vel for denne breck.

Dianisum
Diaciminum

Metridatum ith quintin til sig tagit met Vin / eller met vand huor vdi Chammilleblommer ere saadne / hielper oc saare vel / oc her paa skal mand faste i fire eller fem timer.

Metridatum

Tag ith lidet Voxliuss / sker det mit i thu / leg det saa offuer hin andet saa at det bliffuer som it Kaarss / kleff det saa paa it støcke Papir saa stort som en firehund eller lidet større / vent enderne ret op aff liusene / saa ath de kunde tendis leg Papirit met liussene paa Bugen oc tend liussene / set saa ith Glas offuer samme liuss / lige som mand setter Kopper / da dragis det onde til den sted / och denne kaanst er serdelis god for Illaca passio / det er / naar som maden gaar offuen vd / som skulle gaa neden vd / som før sagt er.

Eller mand maa tage Hampegarn/ oc siude det vel met en god Hob Aske/ och legge saa samme saadne Garn saa varmt paa Bugen.

Cor Lupi

Mand maa tage Hiertet oc Tarmerne aff en Vlff/ oc dem tørre/och til puluer støde/och det saa legge vdi en Ask eller Budick/da voxer vdi samme puluer smaa Orme/de skulle bliffue vdi samme puluer/oc mand skal giffue den siuge her aff ith quintin met Vin at dricke / om det er en mands persone som denne breck haffuer/ Men er det en Quindis persone/ da skal mand giffue hende aff en Vlffinde.

Eller mand maa støde en huid Hattelort til puluer/ och giffue den siuge aff den met Vin ath dricke afften och morgen.

Oleum Benedicte Melissæ Chamemille

Eller mand maa tage Oleum Benedicti ith lodt/ olie aff hiertens Fryd / Olie aff Cammelleblommer/aff huert ith halt lodt/disse skulle blandis tilsammen och vermis/saa skal mand nedlegge den siuge paa Ryggen oc lade vdi hans Naffle fem eller sex taare met en Fier/ det hediste hand tolle kand/oc saa skal mand legge der paa varme linklude/da stillis pinen.

Iliaca passio

Vdi den lille Tarm Ilia kommer oc stundem vred oc pine aff Maffuens slimactige vedske/huilcken som icke gaar sin rette gang bag vd som hand skulde/ men offuen vd igennem Munden/oc saadant kommer stundem aff nogen Byld/stundem oc aff en kolder slimactig vedske huilcken vdi Maffuen er forsamlet.

Aff Byld

Kommer denne breck aff nogen Byld/da er Bugen hoffuen/oc den siuge haffuer oc den Kaaldesiuge/ oc tørster saare.

Kold vedskis tegen

Men kommer denne breck aff nogen kold vedske / da er Bugen icke hoffuen/oc haffuer icke heller den Kaaldesiuge/oc ey helder tørster/ hans hender oc føder ere kolde/haffuer stor angist oc banghed/ och

oc kand icke soffue/haffuer ingen ro/nu vil hand vere her oc saa der/nu vil hand haffue det/oc saa hint/oc huo som denne siuge och bræck faar/hand dør almindelig gerne den tredie dag effter hand haffuer den fangit / dog er det mue-ligt at hand kand hielpis/huilckit saaledis ske skal.

Først skal mand giffue act der paa oc vel tilsee huor aff denne bræck kommer. Kommer den aff nogen Byld/om tiden oc den siugis leylighed sig saa skicke vil/da skal hans Leffueraare ladis/ oc mand skal sette hannem ith aff forescreffne Clistere bagind/oc hans Bug smøre met Linolie. Byld

Men kommer denne bræck aff nogen kold vedske/da skal den siuge rensis eller purgeris met Benedicta och met Hierapicra/oc siden met dette Clistere saaledis tilgiort. Aff kold vedske Benedicta Hirapicra

Mand skal tage Dild oc Fenum grecum/ ligemegit aff huert/oc siude dem vdi vand/siden skal vandet sies der fra/oc saa der vdi ladis Olie aff Chamilleblommer/oc Olie aff Hyldeblomster. Clistere Anetum Fenum grecum

Eller mand maa tage Fenum grecum it lodt oc støde det til puluer oc blende det met ith halt lodt Honnig/her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen at dricke met varmt vand/da rensis Maffuen oc Tarmene/ och pinen faargaar. Purgatz Fenum grecum

Denne er och en god forsøgt kaanst for Iliaca possio. mand skal tage en Suineblare oc fylde hende fuld aff hed Vin oc legge den paa Nafflen saa hed som den siuge hedest tolle kand/oc dette skal offte brugis oc fornyes.

Abrød saaden vdi Vin eller vdi vand/oc det druckit renser Tarmerne och vddriffuer den offuerflødige vedske huor aff Tarmernis vred kommer. Abrotharum

Polleye saaden vdi Vin/ oc den saa varm paa Bugen lagt/ stiller Tarmernis vred. Pulegium

Quesurt saaden vdi Vin oc den druckit/stiller oc Tarmernis vred. Pimpinella

Det lxxxii. Capittel.

Om Stolegang oc Løsen.

JEg haffuer offuenfaare tit oc offte vdi atskil-lige Capitler sagt oc lert/huorledis mand skal gøre Stolegang oc atskillige onde vedsker vd-driffue/men her vil ieg lare oc handle om saa-danne Lagedommer ville icke vircke oc fuld-komme det som dem bør at gøre/ eller oc om de virckede formegit/ huorledis mand da handle skal/paa det ath den siuge skal ingen skade faa aff saadanne Lage-domme. Oc først vil ieg her sette oc bescriffue nogre Tap-pe/huilcke som vedsken neddrage oc komme den til at flyde om den icke flyde vil/ och samme Tappe maa mand och bruge til at gøre Løsen oc Stolegang met/ om mand paa den sted vaare/som mand icke kunde faa oc bekomme no-gen Lagedom som Stolegang skulle gøre/ och de Tappe skulle saaledis gøris.

Alumen — Mand skal tage Alun och gøre en Tap aff den en halff finger lang/oc saa tyck som den lille finger/ den skal smøris vel met Smør / oc stingis bag ind vdi Artzen vel dybt/ oc der paa ith stycke raat Flesk / saa langt oc tyckt som om Alumen sagt er / saa skal mand nedsette sig paa Artzen en halff time/ oc om mand stuntis at mand skulde faa Løsen/da skal mand icke strax gaa til Stols/men hol de sig der det lengste mand kand/mand maa oc vel gaa oc spadzere der paa/ da faar mand Løsen

Salgeme — Eller mand maa gøre saadanne Tappe aff Sal Ge-me/ oc bruge den som sagt er/ och de ere de beste som her til tiene.

Sapo — Tappe giorde aff huid Sebe/ oc smurde met lit Smør eller met lit Sal gemme eller oc met almindeligt Salt vdi de/oc bagindstungne/ gøre Stolegang och Løsen.

Eller mand maa vride en Rederod met Salt/ oc den bruge som sagt er. Radix Beln

Eller mand maa siude Salt oc Honnig til det bliffuer hart oc her aff Tappe gøre/ oc lade dem tørris/ och naar som mand vil bruge nogen aff dem/ da skulle de døppis i Lissebons olie/ eller vdi Linolie/ oc saa brugis sō sagt er. Sal Mel Oleum Oliuarum Oleum Lini

Eller mand maa tage Honnig oc Suineister/ oc verme disse vdi en pande/ och døppe her vdi ith støcke raat Flesk saa tyckt oc langt som offuenfaare om de andre Tappe sagt er/ oc det bruge. Mel Axungia porcina

Eller mand maa tage Kumel oc Salt/ ligemegit aff huert/ och vand saa megit som her til behoff gøris/ her aff skal gøris en Dey och aff samme dey skal gøris Tappe/ oc de skulle tørres mod Solen eller i en anden sted oc naar som mand vil bruge nogen aff dem/ da skal den døppis vdi affklarit Suineister. Farrina Selegenis Sal

Mand maa oc gøre saadanne Tappe aff Figen saaledis/ Mand skal flecke ith Figen op paa den ene side/ och vende det saa omkring/ saa at det inderste kommer vd at/ saa skal det vridis i mellem henderne met lit Salt/ oc saa bruge det som føre sagt er.

Eller mand maa tage en Eggeblomme oc sla den vel met Salt/ oc binde saa her aff i en linklud/ saa at det bliffuer saa stort som en Haslenød/ oc den bruge som sagt er. Vitellum oui

Eller mand maa tage ith støcke aff ith Talleliuss/ saa langt som offuenfaare sagt er/ oc holde det lit mod Ilden/ oc vride det imellem henderne fult aff Salt/ och bruge det som sagt er.

En Regel.

En almindelig Regel som skal holdis vdi alle Lægedomme som skulle gøre Løsen oc Stolegang. Naar som mand tager nogē Purgatz oc Lægedō til sig sō nogen ond

vedske vddriffue skal/ da skal den huercken vare for hed eller for kold/ paa det at den icke skal gøre nogen skade/ om den forhed eller for kolder er/ och naar som mand haffuer den til sig tagit/ da skal mand icke strax gaa til stols naar som mand fornemmer ath den vil vircke/ men mand skal holde sig met det første det lengste som muelige kand vare.

Haffuer mand tagit nogen Lagedom til sig som Stolegang oc Løsen skulle gøre/ oc den fordrager sig ind til om afftenen oc ey vilde gøre Løsen da skal mand siude Skersøde oc Honig vdi vand/ her aff skal mand dricke en god drick om afftenen naar som mand vil legge sig ned/ oc saa her paa en god drick Valle/ da blødis den haarde vedske/ oc mand faar da Løsen oc Stolegang vden al fare.

Liquiritia Mel

Serum lactis

Om nogen faar Vemmelse eller vil spy effter at hand haffuer tagit nogen Lagedom til sig/ da skal mand holde ith stycke stegt Brød for munden saa het som mand hedest tolle kand/ oc naar som Maffuen saadan lucr fornemmer/ da stiller hand sig til fritz/ oc Vemmelsen forgaar.

Vemmelse

Haffuer mand tagit nogen Lægedom til sig/ oc den haffde verit forsterck / saa at mand finge formegen Løsen oc Stolegang / da skal mand verme it kløt finge Lagen/ och vinde det om den siugis Bug och Lendet saa het som hand hedest tolle kand/ oc saa skal hand nedleggis paa Ryggen oc saa bliffue liggendis nogen stund/ da faar hand bedre igen.

Formegen Løsen

Eller mand maa giffue den siuge nogit Rosensucker/ oc der paa en god drick Regenuand/ eller ferst Kildevand/ da stillis flydelsen.

Saccharū Rosarū

Eller mand maa tage tho Eggeblommer/ oc gnide dem vel sønder vdi Vin/ oc den skal mand giffue den siuge at dricke/ oc den siuge skal holde sig rolig oc stille/ da stillis flydelsen vden al sorg oc fare. Men om saa skede/ at der komme blod vd met Stolegangen/ der faare skal mand icke forferdis/

dis / Thi saadant sker for den skyld / ath Lægedommen haffuer verit forsterck.

Om nogen bleffue siug oc macteløs aff megen Stolegang. Da skal mand siude en gammel Hønne eller en Due vdi vand / och lade der vdi Gummi Arabici / oc den Gummi Dragantum / aff huert ith quintin / och det skal mand giffue den siuge at dricke / oc kødet ath ade / her aff styrckis hiertet saare vel. Denne Lægedom tien och dem som Hickelse haffue. Gummi Arabici Dragantum

Om nogen vemmer effter at hand haffuer tagit nogen Lægedom til sig saa at den vil offuen vd igen. Da skal mād siude vdi en halff paatte ferst vand Gummi Arabici oc Mastix aff huert it halt quintin / oc lade det kølis / och saa giffue den siuge det at dricke. Oc saa der paa lit Sucker / eller aff Electuario som giort er aff Qucer / da forgaar vemmelsen. Gummi Arabici Mastix Electuarum de Citonia

Om mand haffuer tagit Lægedom til sig oc den vil icke vircke / da skal mand tage Huedekled och Katoste met rod oc alt / aff huert try eller fire henderfulde / Katosten skal smaa skeris / och disse skulle siudis vdi vand oc saa ladis vdi ith kar / vdi huilcket den siuge skal settis offuer Nafflen / oc vandet skal vare saa het som hand hedest tolle kand / da blødis den onde vedske oc vdgaar. Furfures tretici Malua

Om saa vore at den siuge gade icke sidt vdi forscreffne vand / da skal mand tage tho Linposer oc legge Kledene oc Katostene vdi dem / oc siude dem vdi vand / och den ene skal leggis offuer hans Bug oc Naffle / oc den anden offuer lenderne det hedeste hand tolle kand / da faar hand Løsen vden al pine oc fare.

Faar nogen Hickelse effter at mand haffuer hafft megen Stolegang oc Løsen / det er saare farligt / oc almindelig gerne døødsens tegen. Och hand skal saaledis hielpis. Mand skal siude den Kalost Altean vdi vand / oc samme Faar Hickelse Altea

Dialthea
Diamargariton

mand skal la[illegible]is vdi en Bal/vdi den skal den siuge sette sine fødder/oc siden skal hans Bug och alle lemmer smøris met den smørelse Dialthea/och mand skal giffue hannem lit Diamargariton.

Det lxxxiii. Capittel.

Faar Blodsot.

DEr ere trende haande Blodsot til. Den første kaldis Disenteria/och den er blandet met Blod/eller met Blod oc Rødde til sammen/ oc den kaldis den røde Blodsot/ och er den verste aff disse trende/och om den vil ieg først handle. Oc denne Blodsot kommer stundem aff den vedske Cholera/oc stundem aff Cholera prassiua/stundem aff Leffuerens brøst oc breck/ Thi naar hun faar breck/ da kand hun icke sende Blodet til de lemmer som hun skulde/men det nedsiuncker til Artzens port.

Aff Cholera

Kommer Blodsoten aff Cholera/ da er den siugis Stolegang blandet met Blod oc er der til gult.

Aff Phlegmate

Kommer den aff Phlegmate/da er Stolegangen huid/ oc blandet met Blod.

Aff Leffueren

Kommer Blodsoten fra Leffueren/ da kommer der megit Blod som er røt oc klart/oc leffris snart/Thi naar som Blodet kommer fra Leffueren (Huilcken som aff nature hed er) ned vdi Tarmerne som icke ere saa hede/ da bliffuer det blegt tyckt oc leffrit. Somme vforstandige Læger sige/naar som de saadant Blod see/ath det er ith støcke aff Leffueren/huor vdi de fare vild/oc sige icke sandingen. Och den Blodsot som saaledis fra Leffueren kommer/den hielpis met stor nød oc suarligen.

Vdi de øffuerste Tarme

Er Blodsoten vdi de øffuerste Tarme/da haffuer den

den siuge stor pine hoss Nafflen oc offuen for Nafflen/och Stolegangen er blandet met Blod/eller hand er klart blod.

Men er Blodsoten vdi de nederste Tarme/da haffuer den siuge stor pine neden faar Nafflen/vdi Lenderne/ eller hoss Lenderne/oc Stolegangen er sort oc blandet met Blod/eller er grøn/vnderstundem gul oc bleg. Vdi [de] nederste Tarme

Om Blodsoten kommer fra Leffueren/da haffuer den siuge stor pine vdi den høyre side Fra Leffueren

Onde Tegen.

Den Blodsot som kommer aff Cholera/oc om Stolegangen leggis paa iorden oc den bliffuer sur som Edicke/ eller oc om der flye Myg aff hānem/det er dødsens tegen. Aff Cholera

Faar mand Blodsot eller Bugløb vdi nogen siuge/ oc siugen icke forgaar men forøgis/det er oc dødsens tegen.

Om den siuge haffuer stor tørst/oc der voxer nogen Blegn bag hans øyne/ da dør hand.

Ordinantz.

Den siuge skal icke ade saltet eller røgit Kød/ey heller saltet Fisk/oc ey heller aff mange atskillige retter/ och det som stegt er/ tien hannem bedre end det som er saadet/ stegte Duer och andre stegte Fugle maa hand ade/ stegte Fiske som fangne ere i ferske Søer oc skel paa dem haffue/oc ere inden til fyldede met Eg/maa hand oc ade/ Hans Brød skal icke vare formegit surt/och ey helder nybagit. Hans drick skal vere Rødui[n]/ eller oc Regnuand/ huor vdi gloendis Staal ni gange sluct er/ om afftenen skal hand icke nedlegge sig til søffns førre end tho timer ere forløbne effter hans afftens maaltid/hand skal icke helder soffue om natten lenger end i siu eller otte timer/ Men dog maa hand vel bliffue liggendis nogen stund

vdi

vdi ſengen/ om dagen ſkal hand icke helder ſoffue/ oc huo ſom denne breck oc ſiuge haffuer hand ſkal ſaaledis hielpis.

Lagedom.

Først om ſiden oc den ſiugis leylighed ſig ſaa vil be giffue da ſkal mand lade ſla Leffueraaren eller och Miltaaten/ oc der effter den offuerflødige vedſke huor aff Blodſoten kommer ſaaledis renſe oc vdduffue.

Purgatz
Myrabalani

Mand ſkal tage Myrabolaner try lodt / och ſtøde dem til puluer/oc der paa lade Roſenuand /oc lade det ſaa ſtaa en nat / om morgenen ſkal det kryſtis igennem en linklud /oc giffue den ſiuge den at dricke.

Myrabalani
Agaricus trociſcatus
Syrupus de Mentha
Aqua Meliſſe

Eller mand maa tage Myrabolaner/Rekuli/it lodt tiurde eller ſtegte paa en hed Tegelſten / Agaricus trociſcatus it halt quintin / Syrup aff Mynthe ith lodt/ vand aff Hiertensfryd fire lodt/ her aff ſkal gøris en drick/ och den ſkal mand giffue den ſiuge om morgenen/och der paa ſkal hand faſte i fire eller fem timer.

Purgatz
Viola
Prune Damaſene
Caſſia fiſtula
Tharmarindi

Eller mand maa renſe Tarmene met denne Lagedom. Mand ſkal tage Fiole/tørre Blommer Caſſia fiſtula/ Thamarinde/ aff huert thu lodt /oc ſiude diſſe vdi thu pund Regnuand indtil tredie delen indſaaden er / ſaa ſkal det ſiis igennem en klud / och der vdi ladis ith halt pund Sucker / ſaa ſkal det ſiudis igen ſaa ath det bliffuer til en Syrup/ der effter ſkal mand tage Rhabarbarum / oc Myrabolani citrini/ aff huert ith quintin/ ſtøtte til puluer/ aff denne Syrup ſkal den ſiuge dricke afften och morgen huergang tre ſkeder fulde met varmt vand vel tilſammen rørt.

Rhabarbarum
Myrabalani citrini

Men om ſaa er ath den ſiuge haffuer hafft Blodſoten lenger end vdi ſex eller ſiu dage/da ſkal hand icke ſaale dis renſis eller purgeris ſom her fore ſagt er / men hans Tarme de ſkulle ſaaledis renſis oc lægis. Mand ſkal ſiude

Purgatz

Byg-

Byguand oc Honig tilsammen/och det vel rent skumme/ Purgats
oc saa der vdt lade Gedemelck /oc den der vdi vel røre/ oc
lade det saa kølis / her aff skal mand giffue den siuge ath
dricke /om morgenen/ middagen och om afftenen met an-
den luncket Melck.

Eller mand skal tage Hørfrø /Fenum grecum/ aff Seminis lini Fenum grecum
huert ith lod/ disse skulle siudis vdi fire pund Regenuand
ind paa helten/siden skal der vdt ladis rent skūmet Honig/
och det skal end da lit siudis her aff skal mand giffue den
siuge huer tredie time om dagen/tre skederfulde/ aff denne
Lagedom rensis oc lagis Tarmerne.

Kommer Blodsoten aff de øffuerste Tarme oc Ind- Aff de øffuerste Tarme
uoler. Da skal mand støde Hampefrø smaat / och lade Seminis
vand der paa oc saa kryste det igennem ith linedklæde/och Canapi
gøre her aff en Melck / mand skal och stege thu Eg vel
haarde/dog saa at de icke brendis/ saa skal mand tage aff
samme Hampemelck / lige saa megen som Eggene kunde
veye / oc de skulle stødis vel tilsammen / her aff skal den
siuge giffuis den stund hand fastendis er/ da stellis Blod-
soten oc pinen forgaar.

Kommer Blodsoten aff de middelste Tarme/ da er Aff de middelste Tarme
Stolegangen sort/eller grøn/oc er blandet met Blod/oc
da skal den siuge settis paa en Stoel met ith hul/oc vel be-
hengis met klæder/oc mand skal gøre en røg vnder op saa-
ledis. Mand skal tage Bucketel/Harpey/Voy/ Spise- Sepum Hircinum
kōmen/ligemegit aff huert/ disse skulle leggis i en ny Ler- Resina
paatte/oc der skal leggis ith Stølpe paa hende saa at hun Cera
bliffuer vel tat/saa skal hun settis paa en ild/at hun bliff- Ceminum
uer vel hed oc siden settis vnder den siugis Stol/saa at dā-
pen eller røgen aff hende kand gaa op til den siuge.

Kommer Blodsoten aff de nederste Tarme/da er Stole- Aff de nederste Tarme
gangen

gangē gul/ sort/ eller grøn/eller och blegt/da skal mand giffue den siuge/gamle saadne Hønner/ oc stegt Kød aff en Væder at ædē/oc Byguand at dricke/des ligiste oc Mandelemelck blandet met Rosenuād/ her aff styrckis hiertet oc Blodsoten stillis.

Lac Capre

Giffuer mand den siuge Gedemelck at dricke huor vdi gloendis Staael ix. gange er sluct/da stillis Blodsoten.

Eller mand maa sløcke gloendis Staael ix. gange vdi Regnuand/ oc saa der i rede en grød aff støtte Risengryn eller aff Byggryn/oc giffue den siuge her aff at æde/ morgen och afften/mand skal och giffue hannem Rødviin som met samme vand blandet er/da stillis Blodsoten baade paa gamle oc vnge Menniske.

Sanguis Draconis

Eller mand maa støde ith halt lodt Drageblod smaat/oc giffue den siuge det met Ertesaad/ eller met ith bløt Eg ath æde.

Haffuer den siuge hede/da skal mand giffue hannem denne Lagedom/huilcken som stiller Boldsoten/ styrcker Hiertet/køler Leffuerens hede / sløcker tørsten/oc gør en god vedske vdi munden.

Saccharum Rosarum
Sanguis Draconis

Mand skal tage Rosensucker saa stor som en Valnød/ Drageblod smaat støt / ith quintin/ och giffue den siuge denne Lagedom met Regenuand eller met Byguand at dricke. Haffuer mand icke Byguand/ da maa mand tage skurpen aff Rubrød saa stort som en Neffue och siude det vdi en Paatte vand oc det skal stedze røris/paa det at det skal icke tilbrendis/her aff skal mand giffue den siuge morgen oc afften. Det er och saare got/ ath mand giffuer hannem Mandele ath æde huilcke som haffue leget vdi kalt vand. Eller mand maa skere Brød i skiffuer/oc legge det vdi kalt vand/oc ædet/ det stoper oc køler.

Sacchar. Rosarum
Sanguis Draconis

Eller mand maa tage Rosensucker/ Drageblod/ Bolas/

Bolas/Blodsten/Mastix/aff huert ith halt quintin/oc støde dem smaa/oc blande dem met Suckerit/her aff skal mand giffue den siuge saa meget som en Valnød kand være met Osen aff Veybrede/ och samme Lagedom stiller alleßaande slaus Bugløb.

Bolas Armenus
Ematitis
Mastix

Eller mand maa siude en fersket Gedeost eller Faarost vdi Regenuand oc Honig indtil vandet er indsaadet/ her aff skal mand giffue den siuge saa megit som en Valnød kand sie til/morgen/middag/oc om afften.

Caseus
Aqua pluuialis
Mel

Eller mand maa tage en Muskate/oc støde eller skere den smaa/oc røre den vdi en Eggeblomme/oc saa bage en kage aff den paa en heder Tegelsten / aff den skal mand giffue den siuge at æde morgen oc afften.

Nux Miristica

Eller mand maa tage Filing eller skaffuelse aff Hiorte Horn thu lodt/Stiffuelse eller Amedam saa megen ath mand kand gøre en grød aff met Melck/her aff skal mãd giffue den siuge at æde morgen oc afften.

Rasura cornu cerui

Perer saadne vdi vand/oc det vand drucket/ stiller Blodsot oc Bugens flydelse.

Pera

Mand maa oc siude Kreffueter vdi sød Melck/ och saa vdtage Fisken aff skalerne/och støde samme skaler til puluer/oc siude samme puluer oc Melcken tilsãmen igen/ mand skal oc lade der vdi it quintin Drageblod støt til puluer/her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen.

Cancri
Sanguis Draconis

Eller mand maa tage tho Eggeblommer/och rent Rumel saa varmt sõ det kommer aff Møllen / io varmere det er/io bedre det er/saa megit aff samme Mel som it Eg kand være/oc tho Muskater/eller oc nogit Valmuefrø/her aff skal gøris en Dey/oc aff samme dey kaget/oc de skulle bagis/paa en hed Tegelsten eller paa en hed Arn / aff disse kager skal mand giffue den siuge at æde/den stund de ere varme.

Vitellus oui
Nux vnguentaria
Semi Papaueris

Eller mand maa tage Hestelorte/oc krysto saa megen Os aff dem som der kand gaa vdi en Eggeskal/her til skal

mand tage Huedemel oc tag Muskatter smaa skaarne/ och her aff gøre en Dey. oc samme Dey skal vindis omkring en Hyldepibe sō er ren skalet/saa skal det vindis hoss en god Ild / indtil det bliffuer vel baget / her aff skal den siuge æde om morgenen helten / oc om afftenen den anden part/ och hand skal dricke der paa rød Vin/ eller och Regnuand huor vdi gloendis Staal ni gange er sluct.

Eller mand maa lade sette en stor kaappe paa Bugen/men der skulle ingen hul huggis.

Turtur Eller mand maa brende en Turteldue met fiere och alt til puluer vdi en ny Lerpaatte som effuen til vel tet tilklinet er/ her aff maa mand giffue den siuge saa megit som en Bøn kand vere/met huad vedske mand selff vil.

Eller mand maa tage en Turteldue / oc fulde hende induortis fuld met nyt voy oc den stege / oc hende vduortis vel drøppe met nysmeltet voy / siden skal mand giffue den siuge den at æde/ da stillis Blodsoten.

Perdix Eller mand maa tage ith Agerhøns/oc der met hand le lige som om Turtelduen sagt er.

Galina nigra Eller mand maa siude en sorter Hønne vdi Suerte som vdi ligger indtil kødet falder fra benene / och det kød skal mand giffue den siuge at æde.

Poma Eller mand maa tage ith Eble och vdskære kernehusset /oc op fylde steden igen met nyt Voy / och binde det tilsammen igen/oc stege det hoss en Ild/saa at voyet kand vel inddragis vdi Eblit / oc det Eble skal mand giffue den siuge at æde/da stillis Blodsoten strax.

Tormentilla, Semē plantaginis, Sanguis draconis, Amigdali, Amilium — Eller mand maa tage Tormentillam / Veybredefrø Drageblod / ligemegit aff huert/ Mandele smaa støtte / oc Stiffuelse eller Amedam / saa megen som her til behøffgøris / her aff skal gøris en grød met Melck / den skal mand giffue den siuge at æde.

Semē plantaginis Eller mand maa tage Veybredefrø smaa støt til puluer

uer fire lodt / Drageblod it quintin eller lit mere / Stiffuelse eller Amedam / disse skulle blandis tilsammen met Veybrede vand / oc her aff gøris en Dey / oc aff den skulle gøris kager / oc de skulle bagis paa en hed Tegelsten / eller paa en hed Aren / och mand skal giffue den siuge at æde aff dem.

Sanguis Draconis
Amilum

Eller mand skal tage Huedemel en haand fuld / Veybredefrø en sked fuld / en Muskatte smaa skaaren / och lit Saffran / her aff skal gøris en grød met Melck / eller mand maa bage kager her aff.

Farina treteci
Seme, plantaginis
Nux mirifica
Crocus

Eller mand maa tage Egebarck stød til puluer fem lodt / Bolas thu lodt / tho Eggeblommer / lit Hudemel oc vand / her aff skal gøris en Dey / oc der aff kager bagis / oc de skulle brugis som sagt er.

Cortex querns
Bolas
Vitellum oui.

Tormentillerod til puluer stød och aff den huer gang ith quintin druckit met Rødvin / huor vdi gloendis Staal ni gange sluct er / stiller Blodsoten.

Tormentilla

Eller mand maa tage en Suinelort oc støde hannem smaa / oc lade Miød eller øll paa hannem / och kryste den saa igennem en linklud / oc giffue den siuge den at dricke.

Stercus porci

Eller mand maa legge Liusebrantz vrt vdi en linpose oc siude den vdi vand / och paa samme pose skal den siuge sidde met sin bare Artz det hedeste hand taale kand / hand skal oc tho sammme sted vel met vandet.

Om nogen finge Blodsot oc hand vaare paa den sted som hand ingen Lægedom kunde faa eller bekomme / da skal hand æde Eg som ere haardsaadne eller stegte / oc der paa dricke kalt vand.

Tapsus barbatus

Om mand idelige æder varme Bønner som vdi Smør stegte ere / och ingen anden mad vdi tre dage / da stoppe de Blodsoten.

Det lxxxiiii. Capittel.

Faar Bugløb Linteria aff Lagerne kaldet.

Linteria

LInteria kaldis aff Lagerne den Bugløb / naar som maden oc dricken gaar bag vd vfordøffuet / lige som de ere offuen til indgangne / oc denne Bugløb den kom met almindelig aff Maffuens skrøbelighed / i det at hand saa skrøbelig er / at hand kand icke holde maden i sig. Oc om nogen faar dēne breck oc siuge effter hand haffuer hafft Blodsot / da dør hand her aff. Men saaledis kand hand hielpis.

Lagedom.

Syrupus absynthei
Mel rosarum

Mand skal giffue den siuge vdi fire eller fem dage Malurte Syrup / oc Rosenhonnig / met Bethonie / Fenickel / eller met Malurte vand blande / huer gang en skedfuld.

Hiera simplex

Eller mand maa giffue den siuge ith lodt Hiera simplex met fire lodt Malurte vand blandet / men er den siuge aff sterck natur / da maa mand tage her til ith halt lodt Diaphenicon.

Diaphenicon

Oleum mastiches
Oleum de Spica
de Mentha
de Absyntheo

Siden skal den siugis Maffue smøris met olie aff Mastix / eller met Spicanardi olie / eller met olie aff Mynthe eller aff Malurt / mand skal oc smøre paa ith stycke ler Cerotum Galeni / oc legge det paa Maffuen.

Absynthium
Mentha
Maiorana

Eller mand maa legge vdi en linpose / Malurt / Mynthe / och Meyran / som tørre ere / och legge hannem paa Maffuen.

Aromaticum Rosarum

Mand maa oc giffue den siuge huer morgen ith quintin Aromaticum Rosarum.

Electuarium de Cydoniis

Electuarium aff Queer idelig ædt er oc god for dēne breck.

Det lxxxv. Capittel.

Faar den Bugløb Diarrhea kaldet.

DJarrhea er den Bugløb / naar som maden och dricken som er fordøffuit vdgaar vden Blod / oc kaldis almindelig paa vort Tungemaal met aarloff sagt Rendskide / oc denne Bugløb kommer aff Tarmerne / och aff de andre lemmer lige som Blodsoten gør. Oc huo som denne breck oc siuge faar / oc om hans nature icke forsaare her aff forkrenckis / da skal den icke stillis eller stoppis før end paa den fierde dag.

Diarrhea

Denne breck och Bugløb kommer stundem aff den vedske Cholera / oc aff anden hede vedsker / thi skal mand giffue den siuge imellem begge maaltider / Syrup aff Ribes / aff Rosen / eller aff Qweet / met vand huor vdi gloendis Staal ni gange sluct er.

Syrupus de Ribes
Rosarum de Cytonies

Eller mand maa giffue den siuge i Syrupernis sted denne Lægedom saaledis tilgiort.

Mand skal tage Rosenuand / vand aff Oxetungis vrt / Vegbrede vand / aff huert ith halt pund / aff de trende honde slaus Sandeltra ith halt lodt Sucker sex lodt / disse skulle staa oc smeltis tilsammen / oc lade sinnckis til honde / siden skal mand giffue den siuge her aff at dricke.

Aqua Rosarum
Buglosse
Plantagenis
Sandalum

Mand skal och giffue den siuge om morgenen fastendis / Rosen Conserua som noget gammel er / oc icke er nylig giort / oc der paa skal hand siden dricke en aff forscreffne Syruper / eller oc aff den Lægedom som her nest offuen faare screffne staar.

Conserua Rosarum

Om den siuge føler sting oc gnauelse vdi Tarmerne / da skal mand to oc rense Tarmerne met dette Clistere / oc sette hannem det bag ind som før lert er.

Mand skal tage Byg / røde Rosen / Vegbrede aff huert en haand fuld / disse skulle siudis vdi vand / och siden vel vdkrystis / vdi samme saadne vand skal ladis fire

Clistere
Hordeum
Rosa citrina
Plantago

Oleum Rosarum / Mel Rosarum

lodt Rosenolie/Rosenhonnig thu lodt/en Eggeblomme/ disse skulle røris vel tilsammen/ oc lit lunckit giort/oc saa indsettis.

Eller mand maa giffue den siuge denne Lægedom offuen ind hand renser oc Tarmerne saare vel.

Myrabolani / Rhabarbarum

Mand skal tage skalerne aff de gule Myrabolaner ith quintin/Rhabarbarum ith halt quintin/Myrabolanerne de skulle stegis eller tørris paa en hed Tegelsten/ oc siden stødis til puluer/her til skal mand oc tage Syrup aff

Syru: de Cydoniis

Queer thu lodt/Veybredeuand sex lodt/disse skulle blandis vel tilsammen/oc mand skal giffue den siuge hannem om morgenë varm at dricke/oc der paa skal hand faste vdi fire eller fem timer.

Der effter skal den beholdende krafft styrckis met dette Clistere.

Oleum Rosarum / Oleum de Cytoniis / Oleum Mastichos / Bolas

Mand skal tage Rosenolie/Olie aff Queer/Olie aff Mastix/aff huert sex lodt/Bolas smaat støt ith halt lod/alle disse skulle blandis tilsammen/och bag indsettis/ førre lit lunckit giorde.

Succus / Burse pastoris / Plantaginis / Portulace

Eller mand maa tage Osen aff Hønsebane/aff Veybreder/aff Portulaca/aff huert sex lodt/Olie aff Queer oc sex lodt/ disse skulle røris vel tilsammen/och bag indsettis som førre sagt er.

Clistere

Eller mand maa tage ith halt pund sød Melck/vdi huilcken gloendis Staal er ni gange sluct / vand som er vnder en Slibesten / Veybrede Os/Olie aff Queer/aff huert fire lodt/ Bolas ith quintin/Bucketalle thu lodt/ dette skal settis bag ind.

Cassia fistula

Eller mand maa giffue den siuge huer dag tre skeder fulde aff denne Syrup huer gang mand giffuer hannem aff den/ skal mand giffue den met lunckit vand huor vdi gloendis Staal er sluct.

Syrupus / Thamarinde

Mand skal tage Cassiam fistulam/Thamarinde/Myraborani

rabolani citrini/Engelsøde/aff huert it lodt/Rebule hal andet lodt / disse skulle stødis smaa och siudis vdi try pund ferst vand/siden skal mand tage Sucker her til oc gøre her aff en Syrup / disse forscreffne Lagedommer skulle brugis indtil den onde vedske aldelis vde er / och Tarmerne ere iensede. Der effter skal mand bruge aff de Lagedommer huilcke som screffne staa om Blodsoten at fordriffue och stille. Mirabolani Polepodium Rebuli

Det lxxvi. Capittel.

Faar Bagtarmens vred kaldet aff Lægerne Thenasmon/kaldis oc aff somme paa vort Danske Tungemaal Harcke.

Thenasmon/er stor vred vdi den Bagtarm/ Thenasmon som kaldis Intestinum rectum / eller longum/saa at mand haffuer stor attraa oc begering at vilde gaa til Stols/oc hand kand dog der inted gøre / och huo som saadan breck faar/och hielpis hand icke vdi tide/ da faar hand Blodsot. Och denne breck kommer stundem der aff/ at mand badit haffuer vdi kalt vand/ eller och siddet nøgen paa en kolder Sten. Stundem kommer den och der aff/ at vedsken induortis bliffuer hed oc forbrendis/oc nedgiffuer sig vdi Bagtarmen. Stundem aff kold slimactig vedske. Stundem aff nogen Byld eller Vaarte som voxer vdi den. Oc huo denne breck haffuer/ hand haffuer pine hoss den lønlige sted eller lem / oc saa sting vdi Bagtarmen/ oc Stolegangen som kommer fra den siuge / den er blandet met blodige strige. Och den siuge skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Mand skal legge Katteost vdi en lirpose/ och siude den vdi vand/saa skal mand gøre ith Karbad met vand / Malua

vdi huilckit den siuge skal settis/ oc posen skal hand sidde oppaa saa het som hand hedist taale kand/ het aff vermis hand och faar Løsen. Efter badet skal hans Bug och Lender vel smøris met den Smørelse Dialtea och Lauerolie tilsammen blandede. Oc om tiden oc den siugis leylighed sig saa begiffue vil/ da skal den Aare som sidder neden for Anckelen ladis.

Dialthea
Oleum Laurinum

Eller mand maa siude Kattost oc Fioler vdi vand/ oc sette samme vand vnder en Stol met ith hul/ och lade den røg oc damp gaa vnder op paa den siuge.

Malua
Viola

Eller mand maa siude Liusebran/ vdi Vin/ oc lade den siuge sidde paa den.

Capsus barbatus

Denne er oc en god forsøgt Lagedom/ och stiller pinen inden en time/ Mand skal legge Huedekled vdi en linpose/ oc siude den i Edicke/ oc paa den skal den siuge sidde.

Eller mand maa siude Basilicon vdi Vin met Lisebons olie och dricke den.

Basilicon
Oleum oliuarum

Eller mand maa giffue den siuge ith quintin Myrrhe met en drick Ostevalde.

Myrrha
Serum casei

Eller mand maa siude den store Rølicke aff somme Gaaseurt kaldet vdi Vin/ oc legge den paa Bugen.

Protentilla

Eller mand maa gøre en røg vnder op aff den Gummi Sarcocolla.

Sarcocolla

Det lxxxvii. Capittel.

Faar Spolorm vdi Bug oc Tarme/ Lumbrici aff Lægerne kallede.

VDi Tarmerne vøxe mange haande slags Orme/ somme de ere brede/ somme ere lange/ oc de vøxe aff ond vedske/ oc serdelis aff Phlegmatis. Oc naar som den vedske Phlegma raadner vdi de øuerste Tarme/ da vøxer aff den lange Orme/ Lumbrici paa

Lumbrici

Latine

Latine kaldede. Oc naar som de voxe i mellem Tarmerne / da ere de stackede oc brede / oc kaldis Ascarides / eller oc Cucurbitini

Tegen.

Aff disse Tegen kand mand forfare om nogen haffuer Orm vdi Tarmerne naar som den siuge soffuer / knapper hand Tenderne tilsammen / oc hans Laber gaa / lige som hand hagde nogit vdi munden at tygge / oc drømmer vnderlig ting / der bider hannem oc nogit hoff Næseborerne / hand faar oc ith vnderligt sind / oc Tungen er tør. Der gaa och stundem Orme vdaff Næsen / Stundem aff munden / Stundem met Stolegangen. Huo som denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal giffue den siuge at dricke vdi tre samfelde dage fastendis / sød Melck / eller Miød / eller oc vand som er saadet met Sucker / da druckne de / der effter skal mand giffue hannem oc vdi tre dage denne Lægedom / da dø de.

Mand skal tage en Eggeblomme / lit Kridt / och god sterck Vinedicke / eller och anden god Edicke / disse skulle røris vel tilsammen oc giffuis den siuge. Vitellum oui Creta Acetum vini

Oc naar som Ormene ere saaledis døde de / da skulle de vddriffuis / eller kommer der megit ont der aff om de raadne vdi Tarmerne. Oc om de ere døde aff Lægedommen det kand mand saa forfare oc vide. Den siugis Bug dragis haardelige tilsammen aff en sterck rørelse / førsten oc de andre Tegen om huilcke førre sagt er de forøge dem oc bliffue sterckere end de førre vaare / madens oc drickens løst forgaar / oc om de met Lægedom vddriffuis / da forgaar disse Tegen / oc de skulle saaledis vddriffuis. Tegen

Mand skal giffue den siuge ith quintin Esulam som er bered / da driffuis de vd oc al andē ond vedske dēne vt voxet Purgatz Esula maior

Norgis hvide vrt

mãge steder vdi Norgis Rige oc kaldis aff dem Skideurt/ Thi vil ieg her lære dem huorledis den skal beredis oc hendis wdygd fra hende tagis/huilcket saaledis skal gøris. Mand skal tage den yderste barck eller skal aff Roden/oc legge den vdi Endiuie vand/ eller oc vdi sød Melck dag oc nat/oc siden skal den tøris igen oc brugis / de som aff sterck nature ere maa mand giffue ith quintin/oc huo som icke sterck er/it halt quintin/eller tredie delen aff ith quintin. Men lærde Mend vdi lægedoms Kaanst bruge denne vrtis Rod naar som de ville nogen rense eller purgere met hende saaledis.

Purgaiz
Esula
Cinnamomum
Semenis
Anise et Feniculi

De tage Esule rod try quintin/ Canelebarck ith halt lodt/ Anis/och Fenickelfrø/ aff huert ith halt quintin/ Sucker it lodt/ disse blande de tilsammen/oc giffue her aff ith quintin met Øl eller met Vin / eller huor met mand selff vil.

Diaturbit

Eller mand maa vddriffue de døde Orme ith quintin Diaturbit.

Rhabarbara

Eller mand maa vddriffue dem met Rhabarbara.

Succus Absynthei
Fel Tauri
Aloe Cabalinum

Denne Lægedom døder Ormerne om mand smør Bugen her met. Mand skal gøre en Smørelse aff Malurte Ós/tiure Galde/oc aff Aloe Cabalino.

Dette plaaster paa Bugen lagt vddriffuer Ormene/ huilcket saaledis skal gøris.

Succus Absynthei
Euphorbium
Cornu Ceruí
Fel Leporis
Mel

Mand skal tage Malurte Ós fire lodt/Euforbium/ brent Hiortehorn/hare Galde/aff huert ith lodt. disse skulle blandis met Honnig oc brugis som sagt er.

Ruta
Mel

Eller mand maa gøre it plaaster aff Rude oc Honnig/oc legge det paa Nafflen.

Succus Absynthei
Oleum Violarum

Ósen aff Malurt blandet met Fiole olie/oc Bugen her met smurt/døder Ormerne oc vddriffuer dem.

Succus Abrothani

Ósen aff Abrød blandet met Melck/oc den druckit/ døder Ormen.

Ósen

Osen aff Kørvel drucket met Edicke døder Ormerne. Succus Cerifolii

Matrens frø ædt/døder Ormerne. Semẽ Matricariæ

Krusemynte støt til puluer/oc det drucket met Melck døder Ormerne. Mentha

Regenfan blandet met Honnig oc ædt døder Ormene. Tanacetum

Karsefrø støt til pulver oc met Edicke drucket/døder Ormene. Semen Nasturtii

Victril støt til puluer och blandet met Honnig oc ith quintin til sig tagit/døder Ormene oc driffuer dem vd.

Det lxxxviii. Capittel.

Om de Aarer som sidde bag vdi Artzen hemoroidis kalede. Hemoroides

Nv vil ieg handle om den sidste Tarm/ oc først om de Aarers flydelse som er i den/huorledis mand skal komme dem til at bløe/oc huorledis de skulle stillis. Oc paa det / at mand kand disbedre forstaa dette/da skal mand vide/ ath vdi den sidste Bagtarm ere fem Aarer aff Lægerne hemoroides kalede / det er paa vort danske Tungemaal saa megit sagt/Blodsens Aarer. Fordi at igennem dem/gaar megit ont Blod fra Mennisken/ lige sō der gaar oc fra Quindfolck naar sō de haffue deris naturlige tidz flod. Disse Aarer kaldis aff somme Læger/venæ aureæ/ det er de gyldene Aarer/Thi aff deris flydelse(om den rettelig skeer)beskermis Mennisket fra megit ont/oc fra atskillige Siugdōme/som ere/Vatersot/spittals Sot/oc andre tillige/fordi haffue mange storlige behob/ at naar som de ere fulde/och de icke obnis aff dem selffue / ath mand da ved huorledis de skulle obnis/ huilcket saaledis skal ske.

Lagedom.

Mentha aquatica
Panis porcinus

En røg vnder op giort met Horse Mynte oc Jordeble obner disse Aarer.

Denne Tap obner de gyldene Aarer visselige / om den indstingis bag vdi Artzen oc hand der inde bliffuer sidendis om naten / oc den skal gøris vdi Apotecken saaledis.

Succi squille drag ii. succi Cicute drag ii. succi Mercurialis drag iii. Serpentarie / salis communis ana drag i. Mellis drag ii. fiat suppositorium.

Om mand haffuer stor pine aff disse Aarers flydelse / da skal mand smøre Tarmen met Linolie / da sactis pinen.

Succus cepe

Om mand vaad gør Bomuld vdi Osen aff Løg oc stinger den bag ind / da obnis de gyldene Aarer.

Eller mand maa tage det som intt inde vdi Løgen sidder / oc gør en Tap der aff / oc sting den bag ind.

Fel bouis

Eller mand maa vaad gøre en Vege aff skaffuelse vdi oxe Galle oc stinge den bag ind.

Det lxxxix. Capittel.

Faar de gyldene Aarers flydelse.

Lige som der kommer megit gaat aff de gyldene Aarers flydelse / saa kommer det oc megit ont aff dem / om de flyde formegit / Thi vil ieg her lære huorledis deris offuerflødige flydelse skal stillis / huilcket saaledis skal ske.

Lagedom.

Pilli lepatis

Mand maa gøre Hare haar til pulver oc strø det paa de gyldene Aarer da stillis deris flydelse.

Bolus armenus

Om mand strør paa dem Bolus til puluer stødt / da stillis deris flydelse.

Terra sigillata
Aloes

Terra Sigillata saaledis brugit / gør oc det samme.

Aloes smeltet vdi sød Vin / oc de gyldene Aarer her met tone / oc her aff paa dem lagt / lager oc stiller de gyldene Aarers flydelse.

Auripigmentum blandet met Rosenolie/oc de gyldene Aarer der met smurt/læger oc stiller deris flydelse. Auripigmentum Oleum rosarum

Eller mand maa stødt Gallas til puluer/oc blande det puluer met lissebons Olie/ oc gør plaaster her aff/ da stillis deris flydelse oc de lægis. Galla Oleum oliuarum

Eller mand maa tage Aloes/huit Røgelse/Dragebłod/Bolas Armenus/Hare haar/vel smaat skaaret/aff huert ith halt lodt/Spindelueff som findis vdi Møller/ Alle disse skulle blandis met det hvide aff Eg/ och her aff skal smøris paa steden/da stillis flydelsen oc pinen sactis. Aloes Thus album Sanguis Draconis Bolas Aranea molendini

Rølicke saaden vdi Vin/och den drucket/ stiller de gyldene Aarers flydelse. Mille folium

Det xx. Capittel.

Faar de Bylder eller Vorter som voxe paa Endetarmen Ficus kaldet. Ficus

Paa enden aff den sidste Bagtarm/ eller ret vid Artzens indgang / der voxer stundem Bylder som er skabte lige som Vorter /och disse kome stundem aff offuerflødigt blod/ och huo denne breck haffuer/ hand skal saaledis hielpis

Lægedom.

Mand skal lade sla den Aare som sidder induortis paa Foden neden for Anckelen.

Om disse Bylder eller Vorter ere nylige voxne / da skal mand verme lissebons Olie/och her vdi vaad gøre en blaa vlden klud den skal leggis offuer steden/denne Lægedom hielper/om den offte brugis. Oleum oliuarum Oleum vitelli

Men er saadanne Bylder eller Vorter store som Nødder/ da skulle de brendis ind til grunden met ith gloendis Jern/ oc siden lægis met Olie giort aff Eggeblommer. Denne er oc en god smørelse for saadanne Vorter eller bylder.

Succus Cepe
Mel
Cerusa
Thus
Sepum hircinum

Mand skal tage Osen aff løg Honnig / Blyhuit / Røgelse / Bucketelle / ligemegit off huert / her aff skal gøris en smørelse / oc den skal vermis naar som mand aff den bruge vil.

Vitella ouorum
Oleum Chamomille
Sulphur

Eller mand maa tage tho Eggeblommer / olie aff Cammilleblommer itt halt lodt Suogel smaat støt it quintin / her aff skal gøris en smørelse.

Vitella ouorum
Oleum Rosarum

Eller mand maa tage tho Eggeblommer / Rosenolie / oc Huidvin / och blande disse tilsammen / oc smøre der aff paa steden met en Fier.

Det xci. Capittel.
Om Bagtarmen vdgaar.

De exitu Ani

DEt skeer tit oc offte at Bagtarmen vdgaar baade paa Mend oc Quindfolck / naar som saa skeer da skal der met saaledis handlis.

Lagedom.

Mand skal vel verme henderne vdi varm Vin / och subtilige indsette Tarmen vdi sin rette sted igen. Men er Tarmen hoffuen / da skal mand verme Vin och vsaltet Smør tilsammen / her vdi skal Bomuld vaadgøris / oc den skal vindis om Tarmen och saaledis der met bais indtil heffuelsen forgaar.

Eller mand maa vaadgøre Bomulden i varm sød Melck oc der met handle som sagt er. Om mand haffuer icke Bomuld da maa mand tage en blødklud / och legge hannem offte omkring Tarmen oc paa Arizen / da forgaar heffuelsen.

Malua

Eller mand maa siude Kateost i Gedemelck indtil hand bliffuer vel blød / och saa skal den leggis varm om Tarmen / da forgaar heffuelsen oc Tarmen indgaar igen.

Allium

Eller mand maa siude it halt pund Huideløg i vand oc

sette den siuge offuer samme vand/ saa at røgen kand gaa vnder op til Tarmen/ her aff blødis hand/ saa ath hand kand indsettis.

Røgbad vnder op giort aff Liusebrants vrt/och aff Hønsebane/ som ere saadne vdi vand/ hielper saare vel/ naar som Tarmen vde er.

Tapsus Barbatus
Bursa Pastoris

Eller mand maa siude Egeløff/ eller Egebarck vdi vand och lade den siuge sidde der offuer / eller mand maa legge disse vdi en linpose oc lade den siuge sidde der paa.

Folia quern[us]

Karsefrø støt til puluer oc paa den vdgangne Tarm strødt/kommer hannem ind igen.

Semen Nasturtii

Eller mand maa tage brent Hiorteshorn/Røgelse och Mastix/ligemegit aff huert/och støde dem til puluer/och strø det aff paa Tarmen.

Cornu Cerui
Olibarum
Mastix

Mand skal oc til gøre Voy met huit Røgelse oc Mastix/her aff skal gøris en trind Bold/ den skal indstingis paa Tarmen/oc saa forbindis/dette skal saaledis brugis saa offte at mand haffuer verit til stols/oc indtil Tarmen sidder fast oc icke vdgaar.

Cera
Olibanu
Mastix

Er Bagtarmen vdi da maa mand siude Kongelius eller Liussebarnts vrt oc Syncke vdi Vin/oc sette den siuge der paa/den stund det end varmt er/da gaar hand ind.

Tapus barbatus
Arthemisia

Eller mand maa smøre Tarmen met osen aff Slaan/ da gaar hand ind igen.

Aratia

Det xcii Capittel.
Faar Nyrernis breck.

DEn almectigste Gud/ haffuer skabt tuende Nyrer vdi Mennisken/ith paa huer side hoss Leffueren/ saa ath de drage til dem den offuerflødige vedske/som kommer fra bladet/oc samme blod kaagis oc siudis vdi dem/ oc vorder til piss/ oc nedsiunckis fra dem til Bla-

til Blaren. Oc samme Nyrer faa stundem brecк oc pine aff hede/oc stundem aff kuld. Huor aff den kommer kand mand aff disse tegen forfare.

Tegen.

Aff Blodet — Kommer Nyrernis Siugdom oc breck aff Blodet/ da er den siugis vand farffuit som Blod/ och Pulsaaren slar fast/hand haffuer oc de andre Blodsens tegen.

Lagedom.

Kommer Nyrernis breck aff Blodet/oc om tiden oc alderen sig saa skicke vilde / da skal mand sla Leffueraaren/eller oc den Aare paa foden neden for Anckelen Saphena aff Lægerne kaldet. Oc den siugis Lender skulle smøris met Fioleolie / eller met Populeons Smørelse / mand skal och giffue den siuge afften och morgen Oxisacram / huer gang tre skeder fulde/ met tre skeder fulde aff varmt vand. Oc siden skal den siuge rensis eller purgeris met Electuario de Succo Rosarum och met lit Scamonia tilsammen blandede met varm Vin.

Saphena
Oleum violarum
Vnguentum Populionis
Oxisacra
Electuarium de succo rosarum
Scamonea

Men er Nyrernis breck aff kuld/da skal mand tage Mynte/oc vild Meyran/oc siude disse vdi vand/her met skal mand Lenderne bade / der effter skulle de smøris met den Smørelse Dialtea/eller och met olie aff Chamilleblommer.

Aff kuld
Mentha
Origanum
Dialthea
Oleũ Chamemille

Det xxiii. Capittel.

Faar Lendeuerck.

Endeuerck er en stor suar pine/oc gør Mennisket saare skrøbeligt/oc tager dem stundem aldelis aff dage/och samme breck kommer stundem aff hede/oc stundem aff kuld.

Aff hede — Kommer Lendeuercken aff hede/da forsuinder vedsken paa den siuge/oc hans vand er rødt/eller oc gult/ lige som it Pomeranste Eble/oc huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Mand ſkal gøre en Kaal aff Katoſt oc ſiude den i Malua
Gedemelck/oc vdi den ſkal ladis lit Dragantum/oc den Dragantum
ſkal mand giffue den ſiuge at ade/oc alt hues ſom hedmer
det ſkal hand fly. Hand maa ade Byguelling ſom
tilred er met Smør/fordi at den køler oc bløder ſaare vel.
Mand maa oc giffue den ſiuge Triaſandalum. Triaſandalum

Lendeuerck oc Ryguerck de komme oc ſtundem her aff/at mand haffuer formegit bedreffuit naturens ſpil oc leg met Quindfolck/och haffuer hafft legomlig ſamquem met dem/huo ſom her aff haffuer faatt bræck/hand ſkal vdi den maade inted beuare ſig met Quindfolck. Oc om hād haffuer hede eller ſtor tørſt/ da ſkal mand giffue hannem Sucker Penidiarum/eller oc Sucker Candie / hand ſkal oc fly alt hues ſom hedmer. Men haffuer hand icke hede/ da ſkal mand giffue hannem det ſom hannem paſſelig verme kand/oc den mad ſom lettelig fordøffuis eller fortæris. Den ſiuge ſkal och badis vdi karbad/om ſaa er ath hand haffuer icke bræck paa ſin Leffuer/haffuer hun nogen bræck/ da ſkal hun førſt renſis/oc hendis hede leſkis/før end den ſiuge bader.

Er Lendeuercken aff kuld/da haffuer den ſiuge ingen Aff kuld
løſt til Quindfolck/men hand haffuer ſuar pine vdi Ryggen / och vdi hans punge/ hans vand er lige ſom andet
vand/oc huo ſom denne bræck haffuer/hand ſkal icke ade Ordinantz
olie/eller anden fed mad / være ſig Kød eller Fiſk/och ey bruge nogit ſom Maffuen kand forkøle. Mand ſkal gøre plaaſter aff denne ſmørelſe/oc det paa Lenderne och Ryggen legge ſaa het ſom den ſiuge det hedeſt taale kand oc den ſkal ſaaledis gøris.

Mand ſkal tage Fenickel oc Mercke/ſaamegit ſom Feniculum
helten kand være aff ith Menniſkis hoffuit / diſſe ſkulle Apeum
ſkæris eller hackis vel ſmaa / och ſiden ſtødis vdi en

Morte-

Seminis Anete
Oleum Mastiches

Mortere / saa skal mand tage her til Dillefrø / Olie aff Mastix / Opetelle / aff huert fem lodt disse skulle smeltis vdi en pande / oc naar som de ere smeltede / da skulle forscreffne vrter ladis her vdi / oc siden skulle disse leggis imellem tuende lindklude / oc brugis som sagt er / oc naar som det bliffuer kalt / da skal det vermis igen / och brugis som føre / brugis dette plaaster saaledis vdi tre dage / da bedris det met den siuge vden al fare oc pine.

Aff kuld

Denne er och en god viss Lagedom for Lendeuerck som kommer aff kuld.

Chamemilla

Mand skal tage Chammilleblommer saa mange som der kunde gaa vdi en Kande paa en Paat / och dem siude i Vin oc helten vand / oc naar som de ere vel saadne / skulle de tagis aff saadet / och stødis vdi en Mortere / saa ath de bliffue som en grød eller velling / saa skal saadet ladis paa dem igen / oc siudis indtil saadet indsaadet er / siden skulle de leggis i en linpose sō er en halff alen bred / oc halff andē alen lang / oc den skal leggis offuer Lenderne saa hed som den siuge hedest taale kand / oc naar som Lenderne er saaledis igen forvermede / da skal posen tagis fra dem / oc lenderne tørris met en klud / oc siden smøris met denne Smørelse saaledis tilgiort.

En smørelse
Oleum Bendicti
Chamemille
Spicanarde
Lauri
Dialthea

Mand skal tage Oleum Benedicti / Olie aff Cammille blommer / oc Spicanardi olie / aff huert ith halt lodt Laurolie / den smørelse Dialthea aff huert ith lodt / disse skulle ladis vdi ith Stenkrus / och settis hoss en Ild / at smeltis oc vermis / her met skulle Lenderne smøris / och forscreffne pose skal brugis som faare staar vdi sex dage morgen oc afften / oc naar som posen er bleffuen kolder / skal hand vermis igen i Vin oc vand som vermit er.

Alleum
Coriandrum

Eller mand maa tage Huideløg / oc Coriander / aff huer fire lodt / och dem siude vdi halanden paat Vin ind til trediedelen indsaaden er / her aff skal mand giffue den siuge

ſiuge afften och morgen at dricke.
Eller mand maa tage Kør[illegible]/ och den hacke eller ſke- Singidium
re ſmaa/ oc ſiude hannem vdi Miød/ her aff ſkal den ſiu-
ge dricke om afftenen/ och om morgenen ſkal hand ade aff
vrterne faſtendis.
Eller mand maa tage Jernurt/ Salute/ Lauendel/ Verbena
och Mynthe/ aff huert tho hender fulde/ diſſe ſkulle ſiudis Saluia Lauendula
vdi fire paatter Vin vnder lucter ſaad/ der effter ſkulle diſſe Mentha
ladis vdi en Bal/ oc offuer den ſkal den ſiuge ſettis/ och
vel behengis trindt omkring met klader/ ſaa at røgen eller
dampen her aff kand komme til Lenderne oc Ryggen/ ſaa
at hand kand vel ſuedis/ oc ſueden ſkal ſiden aff tørris met
en linklud/ der effter ſkulle Lenderne oc Ryggen ſmøris met
ſmeltet Marre aff Oyeben/ oc vdi tre dage ſkal dette bru-
gis/ oc ſerdelis om afftenen naar ſom den ſiuge vil ſig ned
legge til ſøffns/ da forgaar pinen/ beſynderlig om hun er
kommen aff Kuld.
Eller mand maa tage Honnig oc ſød Melck/ ligeme Mel
gIt aff huert/ och ſiude diſſe vdi en ny Lerpaatte/ her i ſkal Lac
vaadgøris en linklud/ oc den ſkal leggis paa Lenderne ſaa
hed ſom den ſiuge hedeſt taale kand/ oc naar ſom den bliff-
uer kolder ſkal den vermis igen/ oc brugis ſom føre/ her
aff vddragis pinen.
Met denne Lægedom ere oc mange hulpne ſom haff-
ue hafft ſuar Lendeuerck i ni ſamfelde dage ſkal mand om
morgenen/ middagen och om afftenen vel gnide och vride
Lenderne met vand ſom brent er aff Kongeliuſſ/ eller Liuſ Aqua Tapſe
ſebrantz vrt/ mod en god Ild. barbati
Der voxer oc ſtundem Bylder i Lenderne/ aff den Byld vdi Len-
vedſke ſom flyder vdi Lenderne/ oc Lenderne bliffue tunge derne
oc ſiunis den ſiuge at de henge paa hannem/ hand faar och
en ſtor ſuar Kaaldeſiuge/ oc naar ſom Bylden bliffuer bløød
eller moder/ da flyder den lettelig. Oc om ſaadan Byld er

paa den høyre side / da skal den siuge ligge paa den venstre side. Er hand paa den venstre side / da skal hand ligge paa den høyre. Mand skal och vel tilse och forfare om saadan Byld er aff hed eller kolder vedske / huilckit mand aff disse Tegen kand mercke.

Aff hed vedske

Er Bylden aff hed vedske / da tørster den siuge saare hans vand er rød / oc vedsken er sterck / oc suimler saare.

Aff kold vedske

Men er Bylden aff kold vedske / da er kaaldesiugen icke saa suar / som den er som aff hede kommer / oc den siugis vand er lige vdi farffuen som andet vand.

Lægedom.

Aff hede Succus Solatri et Feniculi

Er Bylden aff hede / da skal mand tage Olien aff Natskade oc Fenickel Ol / ligemegit aff huert / oc siude dem vel tilsammen / och siden sii dem igennem en Haardug eller igennem ith andit linklæde / her vdi skal mand lade Mandele olie oc Cassia Fistula / och giffue den siuge her aff ath dricke. Men haffuer den siuge bugurit oc kand icke vel gaa til Stols / da skal mand sette hannem dette Clistere bag ind saaledis tilgiort.

Oleum Amigdalarum

Clistere Malua

Mand skal siude Byg oc Katteost vdi vand / oc siden sii vandet der fra / och vdi samme afsside vand lade Fiole olie oc Rosenolie / ligemegit aff huert.

Mand skal oc giffue den siuge den mad som er aff natuten vedskartig / och køler / alt hues som hedmer skal hand fly / och skal ey helder beuare sig met Quindfolck / som førre sagt er.

Terifolium Fenum grecum

Mand maa och vel støde Køxel oc Fenum Grecum tilsammen och blande disse met Hònig / oc legge her aff offuer Lenderne som ith plaaster.

It bad Hordeum Malua

Eller mand maa tage en Otting aff en Skeppe Byg / oc en god hob Katteost / oc siude disse vdi vand / oc lade den siuge bade her vdt / da blødis Bylden oc brøster dis lætere.

Om

Om Sylden vedske tøck vaare oc ey vilde flyde/ da skal mand tage Fenickel Os/ Mercke Os/ Malurte Os/ ligemegen aff huer/oc siude dem tilsammen/oc siden skulle de siis igennem en linklud/ her aff skal mand giffue den siuge om morgenen ith halt lodt met Horsemelck ath dricke/ saa blødis Sylden och flyder vel.

Succus Feniculi
Apeii
Absynthei

Der kommer och stundom en hed vedske i Lenderne och setter sig der inde endtil hun bliffuer til slim / och skær Lenderne saare/saa at den siugis vand bliffuer som blod/ huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Hed vedske

Mand skal tage Olie aff Nødder ith halt pund/och lige saa megit ferst vand / disse skulle vel blandis tilsammen/ her vdi skal en Suomp som Badskerne bruge vaadgøres/ och leggis paa den sted der som pinen er. Mand skal oc lade Rosenblad støtte til puluer vdi forsagde olie/ oc aff den skal smøris paa en klud / oc hannem paa steden legge. Mand skal och giffue den siuge den stund hand fastendis er aff denne Lægedom at dricke/ huilcken saaledis skal gøris.

Mand skal tage Kerner aff Greskar / Spisekommen/oc Katteostefrø/ aff huert ith halt lodt /oc siude disse vdi sød Melck /oc hannem bruge som sagt er.

Nuclei Curcubite
Cuminum
Semen Malue

Om Lendeuercken er aff Kuld/ da maa mand tage Olie aff Chamilleblommer/ aff Fioler/ Rosenolie/ Olie aff Mastix /aff huert ith lodt /vox smeltet thu lodt/ disse skulle vermis tilsammen/oc naar som de begyndis ath kølis /skal mand der vdi lade tho Eggeblommer oc røre disse vel tilsammen saa at det bliffuer en Salffuelse / met den skal mand tøffer om dagen smøre Lenderne/ oc gnide dem vel met en varm haand nedat.

Aff kuld
Oleum Chamemille
Violarum
Rosarum
Mastiches
Cera

Blødsaadne Eg/ Melck/ offligtisse och Mandelmelck tien dem vel som Lendeuerck haffue.

Vitellum ouorum

Det xciiii. Capittel.

Faar Nyrernis oc Blærens Steen.

DEr voxer Steen vdi Menniskens legome vdi fem steder / som ere / vdi Lungen / vdi Tarmerne / vdi Nyrerne / vdi Blæren / oc vdi ledemodens Lemmer / Jeg vil lade alle disse fare / alenište her tale oc handle om Nyrernis oc Blærens steen huilcken stundem voxer vdi Blæren / oc stundem vdi Lenderne / oc den haffuer sin begyndelse / aff kolder slimactige vedske oc Materie / huilcken som Maffuen icke fortære eller fordøffue kand / men ned setter sig hoss de varme Nyrer / och bagis der tilsammen til en Steen / eller oc til Sand / oc gør Mennisken ont oc plager hannem saare.

Ordinantze.

Huo som haffuer brøck aff Stene hand skal holde denne Ordinantz / hand skal icke æde røgit Kød / eller det som lenge haffuer verit saltet / ey helder Gedekød / Suinekød / Gaasekød / ey helder aff de Fugle som deris Reder oc velse haffue paa vandet / och ey helder den Fisk som icke haffuer skel / oc icke helder det som er bagit eller stegt vdi nogen Pande / men den Pandekage som er bagit met Malurt oc icke er bagit for hart maa hand æde / oc det for Malurtens skyld. Alt det som bagis aff dey oc er vsurit skal hand icke æde / oc dislígiste det Brød sõ i vand er saadet lige som det Huedebrød er som her vdi vor land bagis / hand skal ey helder æde Meelk / oc serdelis sur Melck / ey helder gammel Ost / oc ey helder det som stopper / lige som Risengryn / Amedam eller Stiffuelse / Huedemel gøre / hand skal ey helder æde raa Eble Perer / Castanier och andre saadanne. Men hand maa æde oc bruge til sin mad / vnge Høns / Hanner / Kapponer / Kallekød / vnge Kid / Lam /

Harer/oc serdelis deris Nyrer/oc Hiernen/ oc alle haande smaa Fugle/Eg bløddsaadne/ forlorne Eg tillredde metlit Edicke/Kaal som er rid aff Persilie/aff Fenickel/aff Kørvel/aff Dil/den maa hand ade/Oliuer oc Cappers maa hand oc ade/oc naar som den siuge æder da skal hand ade offte/oc føre til lige.

Huorledis mand kand kende Lendernis Steen fra Blærens Steen.

Er Stenen i Nyrerne eller i Lenderne/da er Haanden rød/oc den siuge haffuer ont i Lenderne och vdi Ryggen/oc hand lader sit vand vden pine. Lendernis Steen

Men om den er i Blæren/da er Haanden huid/och den siuge haffuer pine hoss hans lønlige lem/eller oc faare vdi Bugen oc hand lader sit vand fra sig met stor pine oc nød/stundem kand hand icke lade sit vand fra sig. Blærens Steen

Stenen voxer stundem aff hede/da er den siugis vand røt/oc der ligger megen saand nedre i det kar som hand lader sit vand i/oc naar som det haffuer staait stille i en time da er Saanden rød oc haard/om den gnidis imellem fingrene/ huo som denne breck haffuer hand skal ingen hed Lægedom bruge. Aff hede

Er Stenen aff kuld/da spyer den siuge offte/oc saanden er huid som ligger nedre paa bonden i det kar hand lader sit vand i/oc hans vand det er stundem klart/stundem gulactig eller och farffuit som Olsteualde/ de Lægedomme som ere aff hed nature tiene hannem best. Aff kuld

De som haffue Steen de hielpis i tuende maade. Første at den vdskaris/huorledis det gaar til/kand icke vel beskriffuis/oc huo som vil bruge den kaanst/hand skal baade see oc lære den aff en god forstandig Mestere oc Læge/thi vil ieg her om inted mere handle eller scriffue. Men huorledis den saandactige Steen/eller den som brydis eller smulis skal vddriffuis vden al pine och farlighed/ vil ieg her scriffue oc lære.

Først skal mand vel tilsee at den siuge haffuer god Stolegang / der effter skal den slimactige vedske saaledis rensis met denne Syrup saaledis tilgiort.

Radices Apii
Petroseline
Fenicule
Mileum
Solis
Scolopendria
Capillus
Veneris
Polepodium

Mand skal tage Merckerødder / Persilierødder / Fenickelrødder / aff huer fire rødder / oc aff samme vrters frø / aff huer thu lodt / huid Stenbreckefrø / haltredis lodt Hiortetungis vrtis blad / Stenrude som voxer paa Mure Engelsøde ytt lodt / alle disse vrter oc rødder skulle skaris smaa / oc de skulle siudis vdi halanden paatte Vin och vdi lige saa megit vand tilsammen blandede / indtil helten indsaaden er / siden skulle de siis och krystis igennem en Haardug eller igennem ith andet sterckt linklade / oc det som affsiit er / det skal delis vdi tuende parter / vdi den ene deel skal ladis ith pund Honnig / oc vdi den anden deel it pund

Cantarides

Sucker oc hal andet quintin Cantarides / aff huilcke hoffuederne aff skaarne ere / oc siden støtte til puluer / der effter skulle disse siudis igen indtil trediedelen indsaaden er / oc aff denne Lagedõ skal mand giffue den siuge huer fierde dag try lodt / met sex lodt vand huor vdi Mercke oc Persillie rødder ere saadne / oc aff den anden Syrup som met Honniget tilgiort er / skal mand giffue den siuge huer dag try lodt / met otte lodt vand / huor vdi forsagde vrter ere saadne. Om Stenen icke her aff brøster / da er hand saa stor oc haard at hand icke vddriffuis met Lagedom / men skal skæris vd.

Bad

It Bad huilcket som løser Stenen oc kommer hannem til at flyde / dog skal icke saadant bad brugis for tit / fordi det løser vel Stenen / men offte bruget / gør det skrøbelige Nyrer / oc dette skal saaledis gøris / Mand skal tage

Arthemisia
Chamemilla
Melilotum
Saluia
Malua

Byncke / Chamilleblommer / Amur / Salute oc Katteost / disse skulle siudis vdi vand oc brugis som sagt er.

It puluer huilckit Stenen sønderbryder / oc det skal saaledis gøris oc beredis.

Mand

Mand skal tage en Gedebuck/ oc holde hannem ren
oc giffue hannem ath æde vdi en maanid Fenickel/ Dil/ Feniculum
Persilie/ Vedbende/ Byncke/ oc andre saadanne vrter/ Anetum
saa skal hand thiel slais/ oc naar hand stingis da skal mand Petrosilium
lade lit aff Blodet bortløbe/ men mellemblodet skal tagis Hedera Arthemisia
oc settis mod Solen i ith Glas til at tørris/ och naar som
det er tiurt/ skal det stødis til puluer/ oc blandis met nogit
støt Kanelebarck/ her aff skal mand giffue den siuge lit om
afftenen met en drick Vin/ oc om morgenen skal mand giff
ue hannem lit Persiliefrø oc huid Stenbreckefrø støtte til Semen Petrosilini Milina Solis
puluer paa ith støcke brød som vdi Vin bløt er/ at æde/ da
forgaar Stenen oc voxer icke mere.

Denne er oc en god viss Lægedom for Steen och er
offte forsøgt. Mand skal tage Bærene som voxe paa den Grana Hedere
Vdbende som voxer op met Mure / eller op til Træ vdi Capillus veneris
Skouen/ Stenrude/ oc Stenbreck/ aff huert ith lodt/ Se- Melcum solis
uenbom/ Perler/ aff huert ith halt lodt/ disse skulle stødis Sabina Vnio
til puluer/ her aff skal mand giffue den siuge afften oc mor
gen/ ith halt lodt met Miød at dricke.

Denne Lægedom loffuis och hos Lægerne.

Mand skal tage en vng Hare oc thiel sla hannem/ oc Lepus
stray vdtage induollerne aff hannem den stund hand end
varm er/ oc legge hannem vdi en ny lerpotte/ oc kline den
vel tæt til/ oc sette saa potten vdi en hed Bagerofn/ oc bren
de hannem der til Aske eller puluer/ her aff skal mand giff-
ue den siuge afftē oc morgē it quintin met Miød at dricke.

Somme beree forscreffne Lægedom saaledis.

De druckne Haren leffuendis i Edicke / och bren-
de den siden som sagt er/ met hud/ haar/ oc met alle ind-
uoller / saa tage de til huer try lodt aff samme puluer tolff
lodt Honnig oc gøre her aff en Syrup / oc giffue den siuge
morgen oc afften aff den/ huer gang saa megit som en Val-
nød kand vere stor til/ her aff brydis Stenen visselig.

Andre tage alenisfte Hareskind det Taalte Agerne / oc en haand fuld aff hvid stenbreck / oc brende disse til puluer som sagt er / oc naar som Maanen aff tager / da bade de den siuge vdi det bad som offuen fore screffuit staar / oc giffue saa den siuge aff dette puluer ith halt tquintin til lige met fersk Kildeuand at dricke / eller met Miød.

Andre druckne Haren vdi Edicke oc tage saa alenisfte Blodet aff hannem oc tørre det / oc de giffue den siuge her aff met Vin at dricke.

Renes leporis

Harenyrer brende til puluer oc smaa støtte / her aff afften oc morgen ith quitin druket met vand brent aff Persilie / eller aff Peberrod / bryder Stenen veldelig.

Denne Lægedom bryder Nyrernis oc blærens Steen vden al pine / oc stiller Vemmelse oc Spyelse / oc den gøris saaledis. Mand skal tage Peberrod otte lod / och smaa skare den / oc legge den vdi halff anden paat aff den beste Vin som mand kand faa oc bekomme / oc den skal saa staa dag oc nat / siden skal mand giffue den siuge aff samme Vin afften oc morgen huer gang otte lodt at dricke. Somme graffue kanden met Vinen ned i Jorden en alen dybt / oc lade den saa staa dag oc nat føre end de her aff giffue.

Rapsanus maior

Eller mand maa tage de Ber som voxe paa Vedbende oc støde dem til puluer / och her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen / huer gang it halt lodt met try lodt Vin at dricke.

Grana Hedere

Eller mand maa tage skalerne som Bønner vdi voxe / oc brende dem til puluer / oc legge den vdi en pose giort som den mand lecker Clarete igennem / oc lade det saa Vin paa oc lade den løbe der igennem lige som Clarete leckis / her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen / huer gang thu eller try lodt / samme Lægedom er viss oc offte aff lerde Læger forsøgt.

Eller

Eller mand maa gøre ith Electuarium met Sucker eller met Honnig aff disse efterfølgendis Vrter/ oc her aff skal mand giffue den siuge morgen oc afften huer gang ith quintin met Vin at dricke/ da bryder Stenen oc pine lattis/ oc gør vel at pisse. Gariophile

Mand skal tage Neglicker / Galiga / Stenbrecke / Galanga
Lauerber/Persilliefrø/Fenickelfrø Spisekommen/aff huer Melium solis
ith lodt/lang Peber/Saffran Nellefrø/aff huert ith quin- Bacce lauri
tin/ Ingefer/hasel Løff/ Kirsebere Kierne/ aff huert ith Se. Petroselini et Feniculi
halt lodt/ Cardamomer / Cobeber/ aff huert halff andet Cuminum Piper
quintin/Skersøde/Polleye/Veybredefrø aff huert fire lodt Crocus
Kreffuetens øyen/Loestøcke frø/Engelsøde/aff huert it Se. Vrtice
quintin/disse skulle stødis til puluer/ oc der met handlis so Zinziber
sagt er/ Summe tage her til ith halt lodt brent Hiorthorn.

Electuarium Iustini Imperatoris om morgenen oc om afftenen ith lodt til sig tagit met Vin huor vdi Persilie er saaden/bryder Stenen/det samme gøre disse Electuaria/ Electuarium ducis/Philantropshus/Diatripiperion/Litontripon.

Huit Raff eller Brendesten støt til puluer/oc her aff den siuge giffuit it quintin/met vand som brent er aff Peberrod at dricke bryder stenen. Karabe

Køruel oc Stenbreck saaden vdi Vin / oc den drucket/ Cerifolium
bryder Nyrernis oc Blarens Sten. Melium sol s

Om nogen haffuer verit siug en lang tid aff Sten/ eller aff Blarens wrenhed/huor aff hand ont haffuer offuer den lønlige Lem/eller nogen Byld der haffde/da skal hand saaledis hielpis/først skal hand bade vdi Karbad tilred met Vrter som offuen saate før sagt er/ Der efter skal mand giffue den siuge vdi tretten dage huer morgen oc afften Melck som met Eg velt er/huilcken wi her vdi vaare land kalde Eggemelck/da faar mand at see hues wrenhed fra den siuge ved Stolegangen gaar/oc ved hans vand.

Det xc v Capittel.

Faar Kaaldepiss.

Nv vil ieg scriffue oc handle om vandsens oc pissens breck / oc først om Kaaldepis/ det er / naar som mand pisser vdi droppe tal. Oc saadan breck kommer stundem der aff / ath mand idelige bruger den mad som aff nature hed er / stundem der aff ath mand haffuer tagit nogen Lagedom til sig / sõ Steen skulde bryde / stundẽ kommer den oc aff Leffuerens / Nyrernis / och Blærens Bylder / stundem aff den store hede eller kuld / som er vdi den sted som Menniskens vand igennem gaar. Stundem der aff at mand dricker tuende haande slaus drick. Och huo som her aff breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Maluа
Allium

Mand skal tage Katteost / Huideløg / aff huert en hand fuld / disse skulle skaris eller hackis smaa / oc siudis i halff anden paatte Vin indtil tredie delen ind saaden er / her aff skal mand giffue den siuge at dricke tre gange om dagen.

Eller mand maa tage kierner aff Persicker oc Agerne / lige mange aff huer / oc støde dem til puluer / her aff skal mand giffue den siuge at dricke met Vin / faar hand icke her aff bedre / da haffuer hand Steen.

Chamemilla
Nasturtium aquaticum
Malua
Bethonica
Quinquefolium
Althea

Ith gaat bad faar denne breck / mand skal tage Cammilleblommer / Vandkarse / Katteost / Bethonie / Femfingris Urt / oc den Katteost Althea / aff huer en haand fuld / disse skulle siudis vdi vand vnder lucter saad / och her aff gøris ith Karbad / och vdi det skal den siuge settis offuer Nafflen / oc icke dybere / oc saa skal mand giffue hannem aff denne Lagedom saaledis tilgiort.

Lanceolata
Pulegium

Mand skal tage aff de spisse Veybrede oc Pollcie / aff huert en haand fuld / oc dem siude vdi Vin / oc aff den skal mand giffue den siuge at dricke. Eller

Eller mand maa tage / Lectygefrø ith halt lodt/ Seminis Lactuce
Skersøde smaa støt ith lod/ Hiortetungis Urtis blad/ en Liquiritia
haand fuld/ disse skulle siudis udi tho paatter vand/ om Scolopendria
den siuge haffuer hede/ haffuer hand icke/ da skulle de siudis udi Vin/ her aff skal mand giffue den siuge at dricke.

Er denne breck aff hede/ kand mand saa forfare/ den Aff hede
siuge haffuer stor hede hoss oc omkring den lønlige Lem/ dißligiste suar pine oc tørst. Men huo som denne breck aff kuld haffuer/ hand haffuer icke disse for sagde Tegen.

Mand maa tage Mercke/ Loesticke/ Persilie/ Fenic- Apium
kel/ Polleie/ Malurt/ Byncke/ Benedicta/ ligemegit aff Lebisticum
huer/ disse skulle siudis udi vand under lucter saad/ oc siden Petrosilium, Feniculum
leggis paa den lønlige sted/ saa het som mand hedist kand Pulegium
taale/ mand skal oc siude en drick aff Vin met forsagde Absynthium
Urter/ der aff skal mand giffue den siuge at dricke. Pulegium

Fersk eller tør Polleie ædt/ oc der paa en god drick Vin drucket fordriffuer den Kaaldepiss.

Abrød oc Mercke saaden udi Vin/ met nogit Sucker Abrotanum
den druckit/ fordriffuer Kaaldepis. Apium

Seuenbom udi Vin saaden oc den druckit fordriffuer Sabina
Kaaldepis. Scaria ferri

Smedesinder gloendis giorde oc der offuer stødet/ oc vel tat omkring sig tecket/ och saa Edicke paa Sinderet lat/ oc den damp eller røg under op anammet/ fordriffuer Kaaldepis.

Det xcvi. Capittel.

Om mand kand icke pisse.

DEt skeer tit oc offte/ ath mand faar den breck ath mand vilde gerne lade sit vand/ oc kand det icke gøre. Och denne breck kommer stundem der aff/ ath mand offte och megit suedis. Stundem aff megen Bugløb. Stundem der aff ath mand haffuer

badit

Sadt i kalt vād/eller oc aff andē vduortis kuld. Standē aff Moderens och andre induortis Sylder. Stundem der aff/at Stolegangen er forbrent i Tarmene/och kand icke vdgaa. Men denne breck kommer dog allermest aff Blærens skrøbelighed. Stundē oc der aff at mand sit vand forlenge hoff sig holder/huor aff Blæren bliffuer fuld/oc der aff bliffuer hun offuental vid/ oc neden til sneffuer/ saa at vandet kand icke faa sin gang och vdkomme for sneffuerhedsens skyld.

Tegen.

Om nogen icke kand pisse oc det varer nogen stund oc kommer den breck oc siuge Thenasmon der til/da dør den siuge inden den siette dag.

Thenasmus

Om denne breck aff Blærens skrøbelighed er/kand mand forfare och vide aff disse Tegen. Den siuge haffuer ingen løst til mad / men hannem siunis at hand er mæt / och maden opfar oc vil offuen vd/ stundem er hand forhed stundem forkolder/soffuer icke helder rolige/oc plagis aff sit vand/ Bugen hoffnis/oc haffuer pine vdi den/oc huo denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Aff Blærens skrøbelighed.

Mand skal tage Fenickelfrø/ Persickkerner/ Peberrod/ Persille/ Løbestock/ Mørerødder/ligemegit aff huert/disse skulle siudis i vand/och siden skal vandet der fra siis igennem en linklud/oc i det vand som er affsiit skal ladis god huid Vin oc saa siudis igen saa at det faar en op saad/mand skal oc lade lit Peber her i/den siuge skal her aff dricke om morgenen fastendis i siu dage/da rensis Blæren/ och hand faar bedre.

Semen Feniculi
Nuclei persci
Raphanus
Petrosilium
Lybisticum
Pastenaca

Eller mand maa tage Peberrod saa megen som thu Eg kunde sige til/oc hacke den smaa/oc siude dē saa i hal anden paatte ferst vand/oc siis igennē en klud /oc vdi det affside vand skal ladis saa megit Honnig sō thu Eg kunde

Raphanus maior

vare/oc siudis igen/ her aff skal mand giffue den siuge at dricke naar som mand selff vil/da lader hand lettelig sit vand fra sig.

Eller mand maa tage Peberrod saa megen som tho Hender kunde vare/den skal skeris oc stødis smaa/ her til skal tagis tre gange saa megen Huedekled som Peberroden er/disse skulle siudis vdi sex paatter ferskt vand indtil saadet ind saadet er / saa skal det leggis paa Bugen saa het som den siuge det hedeste taale kand/mand maa vel legge forscreffne vrter vdi en linpose / oc den bruge som sagt er/ oc naar som den kølis skal den vermis igen vdi vandet oc brugis som førre.

Eller mand maa brende vand aff de skaler som Bønner vdi voxe den stund de ere grøne oc ferske / her aff skal mand giffue den siuge afften oc morgen en passelig drick/ dette vand gør icke aleniste ath pisse/men det driffuer och Lendernis oc Blærens Stene.

Kreffuidz øyen til puluer støte oc met Vin druckne/ gøre vel at pisse. Oculi Cancri

Eller mand maa tage Mercke/ Persilie/ Fenickel/ ligemegit aff huert/ disse skulle skaris eller hackis smaa oc lit siudis/oc ladis nogit Smør der iblant/ disse skulle leggis offuer Lenderne oc den lønlige Lem det hediste mand taale kand. Apium Petrosilium Feniculum

Eller mand maa tage saa megen Mercke/som tho hender kunde vere/oc lige saa mãge Huedekled/disse skulle siudis vdi vand indtil vandet er ind saadet saa at de begynde at tørris / der effter skal mand legge disse offuer Bugen/oc den lønlige Sted/oc denne Lagedom eller plaaster er serdelis god om Bugen er hoffuen. Apeum

Denne lagedom gør vel at pisse/ renser Blaren oc vddriffuer hendis wrenhed oc Stenen. Mand skal tage tho Huidløge oc skale dem rene/ och dem vel støde/saa skal Allium

Mand

Malua

mand oc her til tage en god hand fuld Katteost/den ren to
oc smaa hacke/ oc legge disse vdi en Ny lerpotte och der
paa lade halffanden potte God Vin/ oc disse siude oc naar
som disse vel saadne ere / skal vinen sies der fra / oc la-
des vdi hannem fire lod Sucker / och lit opsiudes igen /
her aff skal mand giffue den Syge afften och morgen en
god drick / oc lad hannem holde it støcke stegt Brød for
munden/ paa det at hand gaar icke offuen vd igen.

Om nogen haffde icke lat sit vand fra sig vdi no-
gre dage/oc hans Bug haffnedis/eller hand finge Tar-
mernis vred/den skal saaledis hielpis.

Mand skal gøre en pose aff smaat Larit en hal alen bred
oc saa lang at hand kand gaa omkring den siugis Liff.

Nasturtium aquaticum

Saa skal mand tage en god hob vand Karse och den saa
skare eller hacke/oc saamegen Hudekled som Karsen er/
och disse skulle ladis vdi posen / och posen skal syis met
Traad bort oc igen/saa at disse løbe icke tilsammen/och
samme pose skal siudis vdi en Kedel met vand / siden skal
hand optagis oc lade vandet rinde fra hannem/och saa skal
hand leggis offuer Bugen oc Lenderne/saa hed som mand
heddist taale kand / Om mand kand icke faa vand Kar-
sen/da maa mand bruge Kledene alene.

Eller mand maa tage thu støcke Garn oc siude dem
vel vdi Aske oc vand / oc legge dem varme offuer Bugen
oc Lenderne. Eller mand maa siude ith bløt Sengelagen
vdi vand oc Aske/oc der met handle som sagt er.

Ceminum

Eller mand maa siude Spisckommen vdi Vin/ tage
saa en ny Tegelsten paa huilcken inted vand er kommet
siden hand bleff brent /oc gøre hanne gloendis oc sette han-
nem vnder en Stol met ith hul paa huilcken den siuge skal
sidde vel omkring teckt met klæder / saa skal der ladis aff
Vinen paa den gloendis Tegelsten/saa at dampen eller rø-
gen der aff kand vel opfare til den siuge / da lader han sit
vand vden al pine eller fare.

Eller

Eller mand maa sette Vandkarsen som saaden er vdi Vin vnder Stolen / oc lade den damp eller røg ofa=re til den siuge. Nasturtium aquaticum

Eller mand maa siude fem eller sex lodt aff de sorte Cicer Erter vdi halff anden paatte vand indtil tredie delen ind saaden er / mand skal giffue den siuge aff samme vand at dricke met lit støt Spisekommen / da lader hand sit vand inden tre eller fire timer. Cicer

Den inderste Kerne aff en Løg stungen ind vdi mandens lønlige Vandgang gør at pisse.

Eller mand maa tage den inderste hud aff en Løg oc gøre den som en vege / oc indstinge den vdi den lønlige Vandaare.

Om mand ader om afftenen naar mand vil legge sig til søffns tre eller fire Jødekirseber / da gøre de vel at pisse Alkakengi Vesicaria

Eller mand maa tage Muskater oc Lauerber ligemegit aff huert och støde dem til puluer / och giffue den siuge her aff met Vin at dricke. Nux miristica Bacce laure

Om nogen finge denne brøck / oc hand vore paa den sted der sõ mand ingen Lægedom kunde faa eller bekomme / da maa mand tage tho eller tre store Luff och indsette dem vdi den lønlige Vandaare / oc stinge saa en liden Vale der faare / saa at de kunde krybe ind vdi liffuit / da lader den siuge sit vand.

Eller mand maa siude huid Stenbreck vdi Vin och giffue den siuge den at dricke. Saxifragium Solis

Det cxvii. Capittel.

Om mand pisser om naten vdi Sengen.

SOmme pisse om naten vdi sengen / huilcket stundem skeer fordi at de Sener som skulle løcke Blæren / ere bleffne forsare bløde / saa at de kunde icke

fuld=

fuldkomme deris gerning och indeholde vandet. Stundem skeer det oc aff imangenerelsens krafft/ saaledis/ at mand stunis vdi søffne / ath mand er paa den sted der som mand vel pisse maa/ oc saa pisser. Och om denne breck kommer aff Blerens seners skrøbelighed / da kand mand lettelig hielpe den siuge/ men kõmer den aff imagenerelsens krafft da hielpis hand met stor nød / fordi at aarsagens begyndelse fordriffues suarlige/ oc serdelis paa gammilt folck. Unge menniske faa denne breck vdi deris vngdom / naar som deris Moder er lad/ oc icke opuecker Børnerne/ och lader dem pisse/ saa faa de det aff en seduane / ath de stedse pisse vnder dem / oc saadan seduane fordriffuis oc suarlige / och hues som her aff breck haffuer/ hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal brende Blaren aff en Ged til puluer / her aff skal mand giffue den siuge ath dricke / huor met mand selff vil.

Vessica Hirci

Agerne støtte til puluer / och her aff druckit met øll eller Vin hielper oc saare vel.

Eller mand maa brende / en Suineblare / eller aff en Vildbasse / eller aff en Oye / til puluer / her aff skal mand giffue den siuge met Edicke ath dricke om afftenen naar som hand vil sig nedlegge til søffns.

Eller mand maa brende en Hanekom til puluer / och bruge den som sagt er.

Eller mand maa støde Lectygefrø och Dillefrø till puluer och giffue den siuge her aff.

Eller mand maa tage den Sand som findis vnder en Slibesten oc blande den met Oxegalde oc der met smøre den lønlige lem.

Det

Det xcviii. Capittel.

Om nogen idelige pisser oc vedsken er wfordøffuit/ oc er lige som rødde.

Huo den breck haffuer at hand stedze pisser/ oc det hand pisser er wfordøffuit/ oc vdseer lige som det vaare rødde aff en Byld/eller som vand huor i kød haffuer legit. Saadan brøst oc breck den kommer almindelig gerne aff Nyrernis offuerflødige hede / fordi de drage megit Blod til dem fra Leffueren/oc de kunde icke holde det saa lenge hoss dem at det rettelig fordøffuis/som det met rette burde/ men flyder stedze fra dem vdi vandens eller pissens sted / och de pisse stedze som den breck haffue/oc tørste megit/de haffue oc ont i Nyrerne. oc om nogen haffuer hafft denne breck nogen stund / och den icke stillis och ophøre / da vdtørris och forsuindis samme menniskis Legomme / oc dør saa.

Ordinantze.

Huo som denne breck haffuer / hand skal bruge den mad som icke snarlige fortæris eller fordøffuis / lige som disse ere / Oxekød / Oxefødder / den Fisk som i Edicke er saaden / Faaremelck som er saaden/oc huilcken som er disse lige. Hans drick skal være Vin som blandet er met Byg uand/oc huo denne breck haffuer/hand skal saaledis hielpis.

Oc men saa er/at denne Siugdom oc breck kommer almindelig gerne aff hede/da skal den siuge først rensis met ith let Clistere / oc siden skal mand lade sla den Aare som sidder neden for Anckelen paa Foden / och der effter skal hand atter rensis met Cassia Fistula/eller met Rhabarbaro /eller met nogen anden let Purgatz. Mand maa oc vel giffue den siuge Diaprumis/eller Diasandali/eller nogen anden som disse lig er. Diaprumis Diasandale

Eller

Equisetum
Hedera terrestris
Glans
Capitum glandium

Eller mand maa tage Skauegres / oc Vedbende som ligger paa Jorden / aff huer en haand fuld / Agerne støtte til pulver fire lodt / Agernehatte ith lodt / disse skulle siudis vdi tre potter Vin oc vdi tre potter vand tilsammen blande de indtil fierde parten indsaaden er / her aff skal mand giffne den siuge at dricke om morgenen / middagen oc om afftenen / huer gang saa megit som der kand gaa vdi thõ Eggeskaler / och denne Lægedom skal den siuge bruge ind til hand faar bedre. Men hvffuer den siuge oc breck aff Steen da skal mand tage til disse forscreffne sex lodt Cicer Erter naar som denne Lægedom siudis.

Cicer

Det xcix. Capittel.

Om nogen pisser Blod.

Tundem setter sig i Lenderne en hed Vedske / huilcken der inde ligger indtil hun bliffuer til slim / oc skar Lenderne / saa at mennisckens vand vorder som Blod. Och huo som denne breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Mand skal tage Olie giort aff Nødder / och varme Vand / aff huert ith halt pund / disse skulle slas oc røris vel tilsammen / her vdi skal vodgøris en Suomp som Badsker ne bruge / oc den skal leggis offuer Lederne der sõ pinẽ staar.

Der effter dette plaaster huilckit som skal vere en hal alen bret oc langt leggis paa samme sted / oc det skal saaledis gøris.

Mand skal tage Rosenblad och Meel aff de Erter linsen kaldede / disse skulle røris och blandis met olie aff Nødder / oc her aff plaaster gøris / oc naar som det er tiurt skal det atter vodgøris i forsagde Olie / oc paa steden atter leggis / her aff stillis pinen.

Mand

Mand skal och giffue den siuge at dricke aff denne Lagedom saaledis tilgiort.

Mand skal tage frøit aff Greskar/Spisekommen/Katteostefrø/aff huert ith quintin/disse skulle stødis smaa och siudis vdi Melck.

Seminis Curcurbite
Cuminum
Seminis malue

Det skeer oc stundem at ith menniske pisser klart blod oc den breck kommer stundem aff Blaren/stundem aff leffueren/stundem aff de Aarer som ere vdi Ryggen.

Tegen.

Aff disse Tegen kand forfaris hueden denne breck kommer at mand pisser klart blod.

Kommer den breck fra Blaren/ da lucter vandet ilde oc er wklart/oc blodet er som rødde/oc den siuge haffuer pine hoss oc omkring den lønlige Lem.

Fra Blæren

Kommer denne breck fra Leffueren/da er blodit tynt oc den siuge haffuer ont vdi den høyre side.

Fra Leffueren

Kommer denne breck aff Lenderne/ da haffuer den siuge ont vdi Røggen oc vdi Lenderne.

Aff Lenderne

Kommer denne breck aff det offuerflødige Blod/da ere den siugis øyen store/oc hand skal helpis met Aareladelse/saa at mãd skal lade Leffueraare paa hans høyre arm.

Aff det offuerflødige Blod.

Kommer denne breck aff Blæren/da skal mand giffue den siuge huer morgen ith halt lodt Diacodion.

Aff Blæren
Diacodion

Det skeer oc stundem ath de Aarer som ere imellem Lenderne oc Blæren opbrøste/oc da pisser mand oc blod/ oc huo den breck faar hand skal saaledis helpis.

Først skal Leffueraaren ladis paa den høyre Arm. Oc der effter skal mand giffue hannem den mad som køler/ oc alt hues som hedmer skal hand fly oc icke bruge/hãnd skal ey helder haffue legomlig samquem met Quindfolck/ thi der aff kand hand faa stor skade oc forderff.

Den alsombeste Lagedom til dem som pisse blod er den at mand giffuer den siuge Osen aff Portulake vrt.

Succus portulace

Om nogen pisser Blod.

Bursa pastoris

Eller mand maa siude Hønsebane vdi Rødum/eller vdi Regnuand huor i gloendis Staal ni gange sluct er / oc giffue den siuge her aff at dricke

Cuminum

Det er oc gaat at den siuge bruger stedze oc idelige Spisekommen.

Aff Lagedom

Det skeer til oc offte at mand pisser blod/ naar som mand tager nogen Lagedom til sig som Stenen driffuer. Huor om ieg vil sette oc bescriffue her en liden Historie.

Historia

Cantarides

Det skede paa en tid /at der kaa en Lage som icke mange peninge haffde til herbergis met en rig mand/hand tog aff de Orme Cantarides kallede /oc støtte dem til pul- uer/oc lagde dette puluer nogen stund vdi nogen Vind/ oc side Vinen siden der fra oc da vaar hand klar lige som an- den Vin/oc samme Lage sette sig vid Bordit och lod hente sig en paatte Vin /oc som Husbonden gick op och ned paa Gullit oc spadzerede/kallede Lagen hannē til sig oc sagde kere Husbonde/dricker en gang met mig och smager min Vin/och gaff hannem den Vin som hand haffde førre til- giort/anden dagen der effter pissede Husbonden Blod / oc hand kom til Lagen oc klagede sin nød for hannem/ och sagde til hannem/ath der som hand kunde raade hannem bod/da vilde hand skencke hannem alt hues hand hoff han- nem fortærit haffde/ och der for vden ville hand oc giffue hannem aff sine penninge/ Lagen suarede at hand vilde gøre sit beste der til oc hielpe hannem /saa tog Lagen fersk Agerne oc støtte dem til puluer /oc gaff Husbonden dem at dricke met Vin/oc hand fick bedre /och Lagen fick met sit skalckhed baade kost oc pendinge. Denne Historie haffuer ieg scriffuit paa det at mand disbedre mercke skulle at Ager- ne ere gode til dem som pisse Blod.

Handlet met Quindfolck

Mand pisser oc stundem Blod/naar som mand haff- uer formegit bedreffuit kerlighedsens och naturens leg met Quindfolck oc hafft legomlig samquem met dem/ oc huo som

som denne breck vederfaris / hand skal aldelis inted i saadan maade handle met Quindfolck / fordi at Leffueren bliffuer her aff krøbelig/saa at blodet ginge oc bag vd vid Stolegangen/oc da kunde den siuge icke hielpis/men maat te dø aff denne breck. Huo som saadan breck faar hand skal saaledis hielpis.

Mand skal giffue den siuge Leffuerurt som voxer vdi Brønde at æde oc aff den at dricke. Hepatica

Stenrude som voxer paa gamle Mure er oc god for denne breck. Mand skal oc giffue den siuge den stund hand fastendis er Honnig smurt paa Brød / oc naar som hand tørster skal mand giffue hannem Melck som vellet er met Eggeblómer/til en paat Melck skal tagis en Eggeblóme. Capellus veneris Mel

Det c. Capittel.

Om mand mister sin mandhed och kand icke beuare sig met sin Hustru.

Erlighedsens gerning oc legomlig samquem som Husbonden och Hustruen bedriffue och haffue tilsammen / forhindskis i mange atskillige maade/oc stundem aldelis forgaar / for hues skyld somme Hustruer saare wtaalmodige vorde/ och maa icke lide deris Husbonde. At Husbonden faar saadan breck det skeer for atskillige sager skyld / Stundem for den naturlige hedis brøst skyld. Stundem for den naturlige vedskis brøst skyld/ her om ydermere at tale gøris intet behoff/fordi at denne snack oc tale haffuer vdi sig nogen besynderlig lønlighed / fordi vil ieg her allenisste lære/ huorledis mand skal naturen hielpe/ saa at Husbonden maa komme til sin mandhed igen / om hand den haffuer mist.

Ordinantz

Først skal hand holde en god oc skickelig Ordinantz

met mad oc drick/ och hand skal bruge den mad huor aff
hans nature oc Sæd kand forøgis/lige som disse ere. Unge
ferst fet Oxekød/Lammekød/Fugle hierner/blødsoadne
Eg/ Melck/ god Fisk. Aff Urter Asperagus / Morre-
rødder/ de Erter Cicer kaldede/ huilcke som serdelis her
til gode ere/Ingefer/kanelebarck/karse/Neldefrø/Skar-
lagenfrø/huid Senup/søde Mandele/ Dadelen/Pince.

Lægedom.

Electuarium Diasatyrionis ith lod til sig tagit om
Diasatyrion afftenen met en drick lunckit Vin/hielper saare vel. Huor-
ledis dette Electuariũ skal gøris oc beredis/findis bescreff
uit udi min anden Urtegaars Bog.

Eller mand maa lade gøre udi Apotecken denne eff-
terfølgendis Lægedom / her aff skal mand tage til sig om
morgenen fastendis eller oc om afftenen for afftens maal-
tid ith quintin eller thu quintin met en drick lunckit Vin /
oc den skal saaledis gøris aff Apotekeren.

Recipe Antidoti Dianton/Pleres Archi/Dialange
ana drag iii Diasatyrion. drag vi. Nucum Pinearum/A-
migdalarum dulcium/ Pistactorum. ana. drag. ii. Satyrii
drag. i. Radices Ari Scupu. i. Seminum Eruce/ Urtice.
Nasturtii Hortensis/ ana/ drag. se. Nuccis Indice. drag.
i. Piperis longi. Zinziberis. drag. se. Scobis pudenti cer-
uini Scrup. i. Serapi ementa/et Zaccari quantum ad exce-
piendum satis est/fiat Antidotum liquidum.

Det er och got ath mand smør den lønlige Lem met
denne Smørelse huilcken oc skal gøris udi Apoteken saale-
dis Recipe Olei Liliacei/ Olei e Castoreo/ ana. unci. se.
Piperis/ Nigelle/Myrrhe/ singulorum Scrup i. Euphor
bii gra. iii. Cire quod satis est/ fiat ungentum.

Disse tuende forscreffne Lægedommer haffuer ieg icke
fordanskit / fordi den menige mand kand dem icke vel selff
gøre oc berede / end dog der er mange som den behøffuer /
och ser-

och serdelis de som Rige oc vel formaaendis ere/thi kand Apoteken dem best berede.

Eller mand maa tage/huid Senep ith lodt/Muskateblommer/ Kanelebarck/ aff huert it halt quintin/ Saffran saa megit som try Bygkorn veye/Stierterne aff Stinci Marini it halt lodt/disse skulle stødis til puluer/her aff skal mand giffue om afftenen it quintin eller thu / met en drick lunckit Vin.

Hørfrø støt til puluer/oc it Electuarium her aff giort met Honnig oc lit Peber/ her aff daglige dags edt saa megit som en Valnød/giffuer løst til Quindfolck.

Seminis lini

Eller mand maa tage Stenerne aff Reffue / Moderen aff Harer/som vel tørre ere/ oc Bebergel. Aff huer it halt lodt/ Ingefer ith lodt/ Galliga/lang Peber/aff huer ith halt lodt/ oc lige saa megit Sucker som alle disse forscreffne veye/disse skulle stødis oc blandis til sammen/ her aff skal mand tage til sig huer dag om morgen och afften en sked fuld met den beste Vin mand kand faa.

Testicule vulpis
Matrix Leparus
Castoreum
Zinzeber
Galanga
Piper longum

Det xi. Capittel.

Huorledis wkyskhed skal bortagis och fordriffuis.

DEr ere oc nogre mennieske til som saare wkyske ere/huilcke som dog begerre at leffue kyskelige/ lige som de der ere indgiffne vdi Klaaster/ disligiste Encker eller Vidue/ fordi vil ieg her oc scriffue nogre Lægedommer huilcke som wkyskhedsens begaring borttage och forminske/ Men ieg forseer mig dog at det forscreffne Capittel skal vere teckeligere/ och bedre anammes end dette neruerendis.

wkyskheds begering oc gerning formindskis oc bort-
tagis mangelunde.

Først met de ting huilcke som borttage den lønlige
stedz hede/lige som disse gøre/Edicke/Campher/oc huilc
ke disse aff nature lige ere.

Andet met de ting som varit fortære/lige som Anis
oc Kommen de gøre.

Tredie met de ting som menniskens Sæd oc nature
fortare oc vdtørre/lige som Agnus Castus gør.

Agnus Castus

At mand ideligen oc stedze tencker paa Gudz ord/oc
den hellige Scrifft/oc at mand legger ilden langt fra straa-
erne.

Femte/met arbeyde oc faste her om vil ieg scriffue
ith føie Exempel.

Der vaar en vng persone som stor attraa oc begering
haffde til en vng Quinde/oc tenckte der paa dag oc nat/
huorledis hand maatte komme vdi handel met hende
oc fuldkomme sin vilie/gick til hende oc beuiste stor kerlig-
hed mod hende/men hun vaar from oc dydelig oc vilde for-
uare hendis ære/och vilde inted gaat suar giffue hannem i
den maade/oc den tid hun fornam at hand vilde icke affla-
de/bad hun hannem komme til sig vdi ith lønlig Rum oc
sted/oc der hand kom/sagde den vnge Quinde til hãnem/
min ven/du siger at du elsker mig oc haffuer mig kær/ieg
vil det nu forsøge om saa er/vilt du at ieg skal fuldkõme
din vilie oc begering/da begerer ieg aff dig/at du vilt ve-
re min fange vdi tre dage/oc du skalt inted andet æde vdi
samme tre dage/vden vand oc brød/om du vilt dette gøre
for min skyld/da loffuer ieg oc tilsiger dig/at ieg vil fuld-
komme din vilie/den vnge persone vaar glad oc sagde stra*x*
ta at hand vilde der gerne indgaa/da indlucte hun hannem
vdi tre dage/oc gaff hannem inted andet end vand oc brød

vdi samme dage. Dissimellum tilredde hun en skøn seng/ sammeledis lod hun tilrede ith Boer/oc lod sette der paa atskillige gode Retter oc atskillig kaastelig drick/ oc vdlod den vnge persone effter de tre dage/oc ledde hånem der ind som disse vore saaledis tilrede/ oc sagde til hannem/vduel nu ith aff disse huilcket dig helst løster/ tag oc handle met mig oc fuldkom din vilie/ eller set dig ned til bords æd oc drick/ den vnge persone vaat glad oc sette sig til bordz/oc fylde hans bug igen/oc skøtte inted om Quinden. Met saadan Lægedom fordriffuis wkyskhed best / Eller lad dig gøre til en Capone/da est du och fri.

Her vil ieg scriffue en forsøgt Lægedom/ som fordriffuer wkyskheds begering/om mand tager it lodt til sig om afftenen. Mand skal tage Amedum/ Portulakefrø/ frø aff Angnocasto/aff huert ith quintin / disse skulle siudis vdi vand/ och her aff gøris en Syrup met Edicke och Honnig. Lenspalastris Se. Portulacé Se. Angnicaste

Mand skal oc smøre Nyrerne oc den lønlige Sted met Edick huor vdi Campher oc Osen aff Portulake vrtere blandede. Acetum Camphora Succus portulace

Men det er raadeligt/at mand bruger icke formegit disse Lagedommer/ Thi disse brugis icke foruden stor fare/ oc der kand komme megit ont her aff.

Det cii. Capittel.

Om Menniskens nature oc Sæd gaar fra nogen imod sin vilie.

Gomorrhea / er saa megit sagt / som Menniskens Nature oc Sæd(sperma kaldet)flydelse imod menniskens vilie. Oc denne breck kommer stundem der aff/at mand haffuer siddet paa en kolder Sten. Stundem der aff/at de kar(Vasa spermatica kaldede) huor inde den Gomorrhea

vedske forwaris/ere for hede/eller oc Senerne oc Aarerne ere forbløde/ eller krampe drage dem. Stundem kommer denne breck oc aff andre lemmer/ som er/fra Hoffuedet/ lige som det sker met dem som haffue den Faldendesot. Det er obenbare ath denne vedske och Sad kommer fra hoffuedet igennem de Aarer som der til ere skabte aff Gud. Stundem kommer den fra Nyrerne.

Tegen.

Aff disse tegen kand forfaris hueden dennẽ breck kommer.

Kommer denne breck aff Senernis eller Aarernis breck/ da haffuer den siuge ont hoss den lønlige sted.

Kommer den aff Sadsens eller naturens offuerflødig hed/da vdtørris Mennisket/oc bliffuer mauert.

Kommer den aff hede/ da haffuer hand stor och suar pine/naar som Sadet gaar fra hannem/ skelffuer och røpstis/lige som hand haffde den Kaaldesiuge/ hand haffuer stor Hoffuitverck/oc pine vdi alle lemmer/om denne breck varer lenge/ da kommer der megit ont aff/ Thi Mennisket forvisner oc bort suinder. Mange forderffuis aff denne breck oc sot/fordi at de ere saa blue/oc taatre icke obenbare dem for dem som her aff forstand haffue/oc her til raad vide.

Lagedom.

Aff hede

Er denne breck aff hede/ da skal mand lade sla en Aare/oc giffue den siuge Rosen Syrup/met vãd som brent er aff Aakandeblomster / oc hans mad skal vare Synguelling oc Lectyge. Den Siugis Lender oc lønlige Lem skulle oc smørris met Rosenolie blandet met lit Opium.

Syrupus Rosarum
Aqua Nenupharis
Oleum Rosarum
Opium

Jth gaat plaaster huilcket som skal leggis offuer den lønlige sted.

Farina fabarum
Albumen oui

Mand skal blande Sønnemel met det huide aff Egget/oc det bruge som sagt er.

Men

Men er denne bręck aff kuld / da skal mand siude Jernrut vdi vand / oc røge oc bade den siuge vnder op der met / hans Bug oc lønlige sted skulle smøris met Olie aff Mynte. Aff kuld. Verbena. Oleum de Mentha

Det ciiii. Capittel.

Om den lønlige Lem er bullen eller saar

Pa Menniskens lønlige Lem kommer atskillige bręck oc pine / som ere disse / Byld / Saar / Rødde / Hessuelse / Hede / Fistel. Oc saadanne bręck de komme stundem aff slau-fald / Eller oc at mād haffuer hafft legomlige samquem met nogen Quinde / hues Moder vaar wren / fuld aff Bylder / aff Røde / eller er induortis fuld aff nogen anden forgifftig vedske / huilcken som sig nedgiffuer til den lønlige Lem / oc gør der pine. Denne bręck er ond at hielpe / fordi al vedske giffuer sig ned til denne Lem / huor aff pinen forøgis. Oc denne lems pine er større end nogen anden lems / for de Aares skyld / som gaa til denne lem. Och huo som saadan bręck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lægedom.

Haffuer nogen bręck paa sin lønlige Lem / da skal mand om tiden oc leyligheden sig saa giffue vil / lade den siugis Aare neden paa Fødderne.

Om der nogen Byld met hede vaare / da skal mand gøre en Pibe aff Sølff / oc stinge den ind vdi den lønlige Lem / paa det / at vedsken kand disbedre vdflyde / och saa skal dette plaaster legis der offuer. Aff hede

Mand skal siude Bulmeurt vdi vand / oc støde den siden met Suineister / oc leg den der offuer som sagt er. Hyosciamus

Eller

Succus portulace
Cera
Oleum oliuarum

Eller mand maa gøre en Smørelse aff Portulake Oss/ met Vox oc Olie/ oc den bruge som sagt er.

Fenum grecum
Se. lini

Er den lønlige Lem hoffuen/ da maa mand tage Fenum grecum/ oc Hørfrø /oc siude disse i vand/oc legge her aff offuer Lemmen. Mand maa oc vel blande Fenū grecū oc Hørfrø met Lisebons Olie/oc der met handle sō sagt er.

Seminis leni
Malua
Succus solatri

Eller mand maa siude Hørfrø oc Katteost vdi vand och der met handle som sagt er.

Osen aff Natskade saaden met Bøgmeel / och offuerlagt hielper och saare vel.

Aff kuld

Er Bylden aff kuld /da skal mand bruge dette ploster.

Althea
Malua
Folia lelii
Chmemilla

Mand skal tage den Katteost Althea kaldet/ oc den almindelige Katteost/ Lelieblad / Cammilliblommer / aff huer en haand fuld / her aff skal gøris en Smørelse met Suine ister.

Oleum de lelio
Dialthea

Vdi denne breck maa mand vel bruge Olie aff Lelier/ eller den Smørelse Dialthea.

Om der ingen Byld paa den lønlige sted er / men er dog hoffuit met stor pine och hede / da skal mand bruge dette plaaster /da stillis pinen inden en stackit tid/ och det skal saaledis gøris.

Fabe cocte
Stercus beuauis
Calx viua
Oleum Rosarum
Oleum violarum
Aqua lactuce

Mand skal tage saadne Bønner och ferst Komøg / aff huert fire lodt/ wslucter Kalck ith quintin/ disse skulle blandis met Rosenolie/ eller met Fioleolie/ eller met Lectygeuand /her aff skal leggis paa steden.

Tartarum album
Calx viua

Om der er saar/ hul/ oc døt kød i den lønlige Lem da skal mand tage Vinsten aff huidet Vin/ wslucter Kalck Sebe/ ligemegit aff huert oc gnide disse vel sønder vdi god Lud som er giort aff god Aske som brent er aff Bønnestraa / her met skal saarit thois. Och saarit skal lægis met denne Smørelse saaledis tilgiort.

Farrina hordee
et fabarum

Mand skal tage Bøgmeel oc Bønnemeel aff huert it lodt

Blom-

Blommen aff ith Eg / Rosenhonnig thu lod / Ofen aff Vitellum oui
Jordrøgis xii oc Chelidonie Oi saa megen som her til be- Mel Rosarum
hoff gøris. Succus Fumeterie
Chelidonie

Eller mand maa siude ith Eg hart oc gøre det reent
oc vdtage Blommen/ oc lade saa vdi det hude/ Spans-
grønt smaa støt eller malet/ oc lade det saa ligge i tho eller
tre timer/ siden skal det krystis igennem en sterck linedklud
oc det som vdkrystet er skal gemmis vdi it Glas/ her aff
skal ladis vdi Saarit.

Eller mand maa siude Saluie vdi Vin/ oc der met Saluia
tho den lønlige Lem/ oc denne Lagedom er god for alle-
hannde slauis oc breck som dette lem kand vederfaris.

Vinsten støt til puluer oc vdi den lønlige stedz Saar Tartarum
lat fortærer det onde kød oc læger Saarit.

Aleopaticum vdi Saarit lat/ den læger/ oc tørrer. Aleopaticum

Hulurt vdi den lønlige stedz Saar lat/ læger oc tørrer. Aristologi

Saarit thoet met varm Edicke/ oc der vdi Gallas Galla
lat tørrer oc læger.

Haffuer nogen den breck som kaldis Snerling/ da Snerling
skal mand siude Rude vdi vand/ oc lade der vdi Alun och Ruta
Honnig/ oc her aff skal sprøttis vdi den lønlige Lem met Alumen
en Sprøtte som Bartskererne bruge. Mel

Om nogen Quindis persone finge brøst eller
breck vdi hendis lønlige sted fordi at hun haffde hafft
legomlige samquem met en vren Mand/ da skal hun tage
Rosenuand/ oc lade der vdi nogit Sucker/ och røre disse Aqua Rosarum
vel tilsammen/ oc her vdi skal hun vaad gøre en linklud oc
tho sig der met/ Der effter skal hun oc vodgøre en linklud
vdi Fløden aff sød Melck oc legge den paa steden. Mand
maa vel vaad gøre en linklud vdi Rosenolie oc legge den
paa steden.

Er det

Er det Mand eller Quinde da maa de strax tho de-
ris lønlige Lem oc sted met deris egit vand / eller det maa
blandis met Edicke som er tre sinde saa megen som van-
det / oc det bruge som sagt er.

Sanguis Draconis Drageblod oc Røgelse til puluer støtte / oc vdi den
lønlige stedz Saar lat rense oc Lage saare vel.

Det ciiii. Capittel.

Faar Podagel oc ledemodernis Siugdom.

LEdemodernis pine och Siugdomme de ere aff mange
haande slau / huilcke alle almindelige kaldis aff Lager-
ne / Gutta artetica / det er saamegit sagt / en taar som
vdi Ledemoderne nedfalder: Oc denne siugdom oc pine
haffuer atskillige naffn effter lemmens leligehed huor vdi
den falder. Oc denne siugdom oc pine kommer aff atskil-
lige ting. Stundem aff offuerflødighede. Stundem aff stor
kuld / aff Orckeløshed / aff Fraadzeri oc Druckenskab / oc
serdelis om mand dricker fastendis / aff Vkyskhed / oc saa
der aff om mād gør nogit stort oc suart arbeyde strax effter
maaltiden. Stundem kommer den aff de fire vedskers off-
uerflødighed. Stundem der aff at Ledemodet er vdi sig
selff forkølit eller forsuagt och skrøbeligt / saa ath naar som
nogen vedske sig der vdi fetter eller forsamler / da kand det
icke for sin skrøbelighedes skyld saadan vedske fortare. Men
denne siuge haffuer sin rette begyndelse vdi Hiernen / naar
som hand plagis aff megen groff vedske / oc samme vedske
flyder ned igennem Rygen vdi Benene oc vdi Føderne /
oc dēne siugdom begynder almindelig gerne først i Tom-
Podragra melttaerne och faar da det naffn ath hun kaldis Podrogra.
Men om samme vedske flyder ned vdi Lenderne / da haff-
Scitatica uer hun ith andet naffn oc kaldis da Sciatica. Men naar
hun

hun falder vdi Armerne och vdi henderne/da kaldis hun Chiragra. Chiragra

Tegen.

Aff disse Tegen kendis denne Siuge.

Aff Ledemodernis store pine / oc varer hun lenge / da voper der knuder paa dem. Aff hede

Kommer denne bræck oc Siuge aff hede/da er Ledemodet røt/ oc den siuge haffuer stor pine der vdi / oc hans vand det er røt/oc der siunis at være megen støff vdi. Aff kuld

Er denne bræck aff kuld / da haffuer den siuge icke saa stor pine/Ledemodet er icke heller anderledis farffuit/end som Legomet er / Men hans vand det er lit farffuit. Mange Læger bedragis her vdi/naar som de see den siugis vand at være røt/ da mene de at det er saa aff hede/ huilcket dog er aff kuld/oc aff den suare pine.

Ordinantze.

Vdi denne Siugdom skal holdis ith gaat oc skickelige Regemente met mad oc dricke/oc skal bruge den mad som tørrer och den offuerflødige vedske bort tager / hand skal fly al Frodzeri oc Druckenskaff / oc alt det som opsat och damp i Hoffuedet gør/ vare sig Vin oc anden sterck drick. Alle Læger sige/ ath den siuge skal ingelunde dricke Vin / men tynt Øl. Hand skal icke heller æde aff mange haande slaus Retter/men skal nøyis met en eller tho Retter/och skal icke æde det som megit surt er giort met Edicke/ hand skal ey heller æde den kaal som aff Bede eller Spinas redt er/oc ey heller bruge Peber/ Saffran/ Kanelebarck Løg/Huideløg/Men huad som redis aff Byggryn/Hirsegryn/Risengryn/ det maa hand æde vdaff/disligiste den kaal som er redt aff Sprer/aff Veybrede met Salute den maa hand æde. Men Anis/fenickel/eller Spisekommen skal hand icke bruge. Gædder som saadne ere i helten Vin oc vād/aff dē maa hād æde/ aff Caponer oc aff vnge høns

Lam-

Lammekød maa hand æde / Rosiner maa hand bruge till sin mad. Oc huo som denne brøck haffuer hand skal saale dis hielpis.

Lægedom.

Efftherdi at forsagde trende haande slaus Podagel komme oc flyde aff en Kilde/thi skal Hiernen først hielpis at hand kand bliffue aff met den offuerflødige vedske/ och det skal saaledis ske.

Pillule Cochie

Den første afften i huer ny Maaned/ skal den siugis Hoffuit oc Hierne rensis eller purgeris/met Piller Chocie/ oc met Azariet/ aff huer skal tagis it halt quintin oc tilsammen blande. Men om Sommeren/met de Piller sine quibus esse nolo/oc Imperiales/disse skulle oc blandis tilsammen oc brugis.

Seminis Coriandri et Anisi

Den damp och røg som op far vdi Hoffuedit effter mand ædt haffuer/den skal nedtrøckis met Coriander som er beredt oc met Anis/ disse skal mand æde aff effter maaltidit.

Vdi det Herberge som den siuge haffuer hans verelse vdi skal vere oppe paa ith Lofft fra Jorden / vdi det skal gøris en god røg/oc serdelis om afftenen/oc naar som det vedskactig veder er / eller det regner/ och det skal saaledis ske. Suffitus boni.

Olebanum
Mastix
Bacce Lauri
Aloes

Mand skal tage got Røgelse / Mastix / aff huert fire lodt /Eneber ith lodt/ Paradise træ /ith quintin/disse skulle stødis dog icke for smaa/her aff skal leggis paa gløer/oc der met røge.

Mand maa oc gøre en stickit Huffue aff Silcke ath bære paa det bare Hoffuit / oc strø forscreffne puluer imellem Huffuen naar den syis.

Suffitus boni
Olibanum
Cinnamomum
Nux muscata
Macis

Eller mand maa gøre en røg saaledis.

Mand skal tage huit Røgelse/Kanelebarck/Muskater/Muskateblommer/ Neglicker/ aff huert ith lodt / och

støde

støde dem til puluer i en varm Mortere/ der til skal mand
tage den bløde Gummi Stiracis liquide/ och blande disse Styrax leguida
her met saa ath de henge tilsammen / her aff skulle gøris
smaa trillinge och mand skal legge en aff dem til lige paa
gløer.

Effter alle disse skal mand vel tilsee/ ath mand kand
fordriffue den vedske som sig vdi Ledemoderne haffuer sat
oc det skeer vdi trende maade.

Først skal Legommit beskermis for saandan vedske
oc materie/ fordi skal den siuge tage til sig huer morgen/ Conserua
Conserua Acori/ och Conserua roris marini/ tilsammen Acori
blandede met lit Muskater oc Mastix/smaa støtte til pul- Conserua roris marini
uer/met en drick lunckit øl eller met nogen anden vedske. Nux miristica
Anden maade er at mand tøsser om Aarit skal rense Mastix
eller purgere Legommet. Men før at mand tager purgatz
til sig / skal vedsken blødis oc beredis saa at hun kand vd-
gaa /oc det skal saaledis ske.

Mand skal giffue den siuge om morgenen i fem da- Syrupus de Ste-
ge fastendis. Syrup de Stecade /met Syrup de radicibus/ cade
tilsammen blandede met Saluteuand/ Vand aff saa til liffs Syrupus de radi-
oc met Meyran vand / her til skal oc tagis nogit støt Ka- cibus
nelebarck. Och siden skal hand der paa faste i tre eller fire Aqua Saluie
timer. Premule veris Maiorana

Der effter skal den siuge rensis eller purgeris saaledis. Purgatz
Mand skal giffue hannem ith quintin Piller Artetice /
eller oc de Hermodactilis eller oc disse begge / saa at mand Pelule artice
tager ith halt quintin aff huert slau. Eller mand maa Pelule de Hermo-dactelis
giffue hannem ith lodt Diachartanum / tho timer effter Diachartanum
mindnatztid.

Tredie maade er ath mand stiller pinen met Lage-
dom huilcken mand vduortis bruge skal met paaleggelse
eller smørelse /huilckit skal ske met disse efterfølgendis.

En kaastelig dyrebare Smørelse/ aff Lagerne kaldet En Smørelse

den Gyldene Smørelse / huilcken saare god oc nyttelig er til alle dem som met Podagel oc ledemodernis pine plauis vere sig vdi Henderne / Lenderne eller vdi Benene / om saadanne lemmer het met smøris før end der voper knuder eller knorter vdi dem / oc met denne ere mange hulpne som aff saadanne lemmers brøck haffue legit til senge nogen stund oc hun skal saaledis gøris oc beredis.

Mand skal tage en gammel fed Gase / hand skal plockis och rengøris baade vden oc inden til / och skal indentil fyllis saaledis. Mand skal sønder hacke det fedtste aff en Kat / oc her til skal mand tage Suineister / Røgelse / Voy / Smør giort aff Faaremelck om mand kand faa det / da er det det beste / kand mand icke faa det / da maa mand tage andet Smør / Salt / Bønnemel / oc Bygmel / lige megit aff huert / siden skal Gasen spis vel tet til / oc settis vdi en hed Bageron / oc stegis der inde / oc der skal settis vnder hannem ith Kar saa ath hues som drøpper aff hannem kand drøppe vdi samme Kar / och det som saaledis aff Gasen drøpper det skal gemmis / och her met skulle ledemoderne smøris / da faar mand at see det som er vnderligt.

Cattus
Axungia porcina
Olibanum
Cera
Butyrum
Farrina Fabarum
Farrina Hordei

En anden dyrebare Smørelse.

En Smørelse

Mand skal siude alle haande diurs Ben (som mand kand faa oc bekomme) vdi vand / oc tage ith pund aff samme vdsaadne fet / Bebergel och Euphorbium aff huert ith halt lodt / disse skulle stingis vdi en Raff som ren er giort / oc skal stingis paa ith Spød oc stegis / och huad som aff hannem drøpper / det skal forwaris vdi ith Kar / her met skulle ledemoderne smøris / naar som de haffue verit bate vdi vand huor vdi Saluie / Rude / Malurt / Lauerber / Seuenbom / Cammilleblomner / Mynthe / ere saadne / da bedris det met den siuge inden en stackit tid.

Castoreum
Euphorbium
Saluia
Ruta
Absinthium
Bacce Lauri
Sabina
Chamemilla
Menta

Denne

Denne Lagedom stiller Podagelens pine som met
hede er. Mand skal tage Rosenuand fire skeder fulde/ Hus- Aqua rosarum.
sløgeuand / eller Oss fire skeder fulde / Edicke tho skeder Semper viue
fulde/ nogit wsictit Bygmel/ tho Eggeblommer/ och lit Acetum
Saffran/disse skulle røris tilsammen/och plaaster her aff Farrina Hordei
gøris/huilcket der skal leggis varmt paa stenden. Vitellum oui
Crocus

En god Lagedom for Podagel och Verck.

Mand skal tage Egeløff/Saluie/Polleye/Rude/ Folia quernı
Isop/aff huer en haandfuld/disse skulle skaris eller hackis Saluia
smaa oc der paa ladis tre paatter god Vin/oc saa skal det- Pulegium
te saaledis staa vdi fiorten dage/ der effter skal det brendis Ruta
tho gange igennem en hielm som mand brender vand met/ Hyssopus
och naar som det brent er skal der vdi ladis ith halt lodt
Bebergel / her aff skal mand giffue den siuge om morge- Castoreum
nen en sked fuld eller tho ath dricke,

En god Smørelse huilcken som ledemoderne vel
størcker om de met hannem smøris oc vel gnidis/ effter at
pinen er stillit.

Mand skal tage Regnorme/ oc legge dem paa it lin- Lubrici terrestris
klæde/ da rense de dem selff/ i det at de krybe bort oc igen/
oc de skulle siudis i Lauerolie indtil de bliffue haarde/ saa
skulle de krystis igennem en klud/ oc siden bortkastis/ och
Olien skal gemmis/oc brugis som sagt er.

Disse Olier ere gode til dem som aff Podagel och
ledemodernis pine plauis. Olie aff Chamilleblommer / Oleum Chamemille
Olie aff Terpentin/Olie aff Jordhumle/Den Smørel- Therebentine
se Dialthea/ oc Reffucister. Hypericonis
Dialthea
Cornelius Celsus scriffuer / at naar som mand før- Apungia Vulpena
ste gang føler oc fornemmer at Podagelen vil komme/ da
skal mand strax lade sla en Aare/ da er mand fri for denne
siuge ith Aar omkring/ det kand och vel ske at hand bliff-
uer aldelis aff met hende.

Det cv. Capittel.

Faar Gickt oc Verck.

DEnne Siugdom kommer almindelig gerne aff ont grofft Blod huilcket som er forstoppet vdi Aaterne/saa at den naturlige verme som kommer fra Hiertet/kand icke haffue sin rette gang til de Lemmer oc steder/som det met rette burde/ oc fordi lide saadanne lemmer stor oc suar pine. Oc huo som her aff breck haffuer hand skal saaledis hielpis.

Lagedom.

Haffuer mand pine paa den høyre side/da skal mand Aarelade paa den venstre Arm/ Er pinen paa den venstre side/da skal mand aarelade paa den høyre Arm/ om tiden leyligheden oc alderen sig saa skicke vil.

Der effter skal mand gøre ith Karbad til den siuge saaledis. Mand skal tage Eneber/oc Liuffebrantzurt/oc dem siude vdi Vin/och den siuge skal settis vdi ith kar paa en Stol met ith hul/och vel omkrin teckis/saa skal mand lade aff Vinen paa gloendis Stene/saa at den siuge kand vel suedis. Men før end den siuge vdi saadant bad gaar skal mand giffue hannem ith quintin Theragelse met varm Vin huor vdi Bibergel/Saluie oc Rude ere saadne.

Grana Juniperi
Tapus barbatus

Theriaca
Castoreum
Saluia
Ruta

En subtilig och kaanstig Smørelse for alle haande Verck. Mand skal tage en fed Kaff och flaa skindet aff hannem/oc tage induoletne aff hannem/oc kaste dem bort/der effter skal mand tage Galbanũ/Armoniacũ/Bidellcũ/Røgelse/Mastix/aff huert ti lodt/ Fenũ grecũ/ Hørfrø/Altee rod/aff huer tu lodt/ Biørneister/Hønseister/Gaaseister/aff huer it halt lodt/disse skulle mengis tilsammen/oc stoppis i Kaffuen/oc tet til syis/ oc settis paa ith Spød/ och

Galbanum
Armoniacum
Bidelleum
Thus
Mastix
Fenum grecum
Se. Leni
Radix Althee
Axungia vrsina
Gallinacia
Anserina

oc skal stegis saa lenge som der drøpper noget aff hannem / och der skal settis en bradpande vnder hannem / som fettit skal drøppe vdi / oc naar som hand er saa aldelis tør stegt / saa kast hannem bort / oc forware fettit vel / oc smør aff det der som Vercken er / det hielper met Guds hielp / som du skalt befinde.

Eller mand maa tage en paat Brendevin / Osen aff Holtzurt fire lodt / huid Venedisk sebe oc fire lodt / disse skulle vermis i en ten paatte / oc siden gemmis i itt Glas eller Krus / her met skal sieden smøris der som Vercken staar / hoss en Ild. Mand maa oc vel tage her til om mand vil fire lodt Enebær smaa støtte.

Eller mand maa tage Peberrod / Holtzurtzrod / Hundetungerod / Isop / Solsicker / Polleye / Hylleknopper / Natskade / emmicke / Arue / Rabel / Vaarseurt / Slaantorneløff / ligemegit aff huert / disse skulle smaa skaris oc stødis vdi en Mortere / her til skal oc tagis gammel harsker Aal / oc gammelt Suineister / och Marren aff Suineben / Alle disse skulle siudis vdi tho paatter gammelt øl oc i en paat Vin tilsammen blandede / indtil disse ere vel saadne. Der effter skulle de krystis oc persis igennem en klud / oc gemmis / her met skal sieden smøris der som Vercken staar.

Raphanus
Enula Capana
Cynoglossa
Hyssopus
Calendula
Pulegium
Oculi sarabuce
Solatrum
Anagallis aquatica
Neersus galline
Brunelle

Eller mand maa siude vdi Edicke / Hørfrø oc gammelt Suineister / oc her aff gøre en Smørelse / och sieden her met smøre / da sactis pinen.

Acetum
Semen lini
Axungia porcina

Eller mand maa tage Seuenbom / Rude / gule Skreppe blad Salpeyter / aff huert en haand fuld / Lauerber fire lodt / kanelebarck ocsaa fire lodt / disse skulle skeris oc stødis smaa / oc siudis vdi Maymaanitz Smør / oc siis igennem en klud / oc sieden skal her met smøris oc vel vridis hoss en god Ild.

Sabina
Ruta
Folia lapatti
Nitrum

Denne Lægedom er besynderlig god til dem som Ickt oc Verck aff Paacker haffue.

Chamemille
Anetum
Saluia
Absintheum

Mand skal tage Chamilleblommer/ Dil/ Saluie / Malurt/ disse skulle siudis i Vin / oc i den skal en Suomp vaadgøris/ och leggis varm paa steden/ och det skal offte brugis.

Furfures Tritici
Chamemilla

Eller mand maa siude Huedeklid oc Chamilleblommer vdi Vin/ oc den bruge som sagt er.

Ege Olie

Myrrha

Faar denne breck maa mand oc bruge de Olier och Smørelser som offuenfaare for Podagel oc Ledemodernis pine screffne staa/ desligiste oc Eggeblommeris Olie huilcken saaledis skal gøris. Mand skal tage fem och tiuffue Eg/ oc siude dem haarde/ saa skal mand vdtage Blommen/ oc gnide den vel sønder mellem henderne / her til skal mand oc tage thy lodt Myrrhe smaa støt til puluer oc strø den vdi blant Eggeblommerne/ oc stege disse vdi en Pande/ oc alt stedse skulle de røris omkring/ da kommer her aff en Olie / den skal gemmis oc her met skal steden smøris der som Vercken staar.

Faartalen.

Om Paacker eller Frandzoser.

ANno Christi M cccc xc iiii. Indtog Carolus Gibbosus Kong vdi Franckerige det Kongerige Neapolis fra Kong Alphonsio/ oc hand fordreff samme tid Kong Alphonsium oc hans Søn Ferdinandum. Kong Alphonsius flyde samme tid ind i Sicilien oc hand døde der. Men hans Søn Ferdinandus flyde ind til Keyser Maximilianum/ oc søcte hielp/ trøst oc bistand aff hannem. Thi opkom oc anammede Keyser Maximilianus samme tid / det wnøttelige oc forderffuelige folck/ huilcke kaldis Landzknecte / som selge deris helbrede Liff och Siel faar Pendinge. Met deris hielp oc bistand indsette hand Ferdinandum Kong Alphonsii Søn vdi sit Kongerige Neapolis igen. Anno Christi M cccc xcv. Och der samme Landzknecte

komme

komme til bage igen fra Neapolis oc ind vdi Tydskland/ da førde de samme tid først den siuge hiem met dem/ huilcken som kaldis Paacker. Oc denne Siuge er nu saare almendelig vdi atskillige Land oc Riger / oc besynderlig her vdi vore Land/ saa at mand seer stor ynck paa mange/ oc maa vel ske/at saadant skeer for vore store wtalige synders skyld/ thi Gud haffuer loffuit sine hellige Ords oc Gudz foractere saadan straff/som wi maa see vdi den femte Mose Bog/ vdi det xxviii. Cap: Oc men saa er/ at det er en besynderlig Guds straff oc heffn/ da er det raadeligt / at de som met denne brøck oc Siugdom ere befengde/ at de bekende deris Synd/ oc bede Gud om hielp oc trøst (thi hand er den ypperste Lage som Johannes Mesue och siger) oc siden bruge sig nogen aff disse efterfølgendis Lægedomme.

Det cvi. Capittel.
Faar Paacker.

Paacker de haffue almindelig gerne deris begyndelse aff det forgifftige onde forbrende Melancholiske blod (de kommer och vel iblant met aff de andre vedsker) huilckit som giffuer sig til Leffueren/ och hun driffuer det fra sig veldelige ind imellem huden oc kødet/ oc først til den lønlige Lem oc faare i panden nest op til haarit oc der giffue de dem almindelig gerne først til kende.

Tegen.

Aff disse Tegen kand mand forfare ath mand haffuer Paacker. Mand faar stor Hoffuitverck / och ont vdi Halsen / pine vdi Skulderne / huilcken met

tiden giffuer sig ned vdi Armerne oc vdi Benerne / oc om-sier vdi alle lemmer / oc faar saa suar pine at mand gider icke rørt dem / huden suier paa dem / lige som hun vaare brent met Neller / oc om naten haffuer mand større pine end om dagen / oc naar som nogen føler oc fornemmer saadanne tegen paa sig / da skal hand stray lade hielpe sig met det første / før end de aldelis tage offuerhaand / fordi de hielpis da best.

Mad oc Drick.

Jeg vil her oc lære huad mad oc drick de som denne siuge haffue bruge oc icke bruge skulle. Den siuge skal inted salted eller røgit Kød æde / ey Suineflesk / Gaasekød Andekød / eller aff nogen Fugel som sin verelse paa vandet haffuer. Oxekød aff vnge Oxner / Kalffuekød / Hønner / Caponer / Lam / Kid / Urhaner / Agerhøns / vilde Duer maa hand æde. Byggrød ellet Velling / Haffregrød oc Velling / som kaaget er vdi vand maa hand æde / och ferske Eg. Erther / Melck / eller Ost Kabusekaal / Løg / Peber / skal hand ey helder æde. Men Kaal som er giort aff disse efftertfølgendis Urter maa hand æde / som ere Spinas / Persilie / Borras / Fenickel / Hiertensfryd / Endiuia / Humle / Cicorea, det er blaa Søncke eller den store Jernurt. Hand skal icke helder æde Induolerne aff nogit Diur / vnder tagit alenisthe Leffueren oc Nyrerne aff vnge Harer. Hand skal ey heller æde Eble eller Perer och anden saadan Fruct. Oc ey helder dricke Vin før end hand bliffuer helbrede igen.

Den siuge maa bruge Canelebarck paa sin mad. Eller hand maa bruge dette efftterfølgendis / huilcket som styrcker Maffuen / den kaalde Hierne / opuecker sinderne / oc gør en god hukommelse / oc det skal saaledis beredis.

Tag

Tag Danskomnen/Spisekommen/Ameos/Persillefrø/Merckefrø/Fenickefrø/Pollete/Ysop/Spicanardus/Peber/aff huert thu lodt/Meyram/Blad/aff den slette Salute/Basilicon/Cardamomer/ Galliga/ Skersøde eller Liquiritz aff huert ith lodt/stød och gør disse til puluer/her aff maa den siuge bruge vdi sin mad / och den der met rede oc forbedre.

Corui
Ceminum
Ameos
Semi, Petrosilin
Apii
Fenicule
Pulegium
Hysopus
Spicanardus
Piper
Maiorana
Balsamita
Ozinum
Cardamomum
Galanga
Liquiritia

Søffn.

Den siuge skal icke soffue effter middag/vden saa er/ at hand icke haffuer kundet soffuit om naten for suar pine. Sex timer ere en naturlig søffn.

Om den siuge icke soffue kand faar stort oc suar pine/da gør hannem aff dete efterfølgendis ith Eble eller Baald/oc lad hannem der til lucte saa faar hand søffn.

Tag Opium thebaicum/Saffran/Barcken aff Mandragora/ aff huert ith quintin/stød disse til puluer/ tag oc saa her til ith halt lodt Vox/oc handle her met som sagt er.

Opium
Crocus
Cortex Mandragore

Lagedom.

Denne Siugdom hielpis met drick/bad/Smørelse oc Røgbad / ieg vil her først begynde met de ringiste och lettiste Lagedomme som ske vden Smørelse met huilcke mange ere hulpne.

Først skalt du giffue den siuge vdi fem eller sex dage eller oc lenger om du vilt morgen och afften en drick aff en aff disse efterfølgendis Syrupet/ huilcken som du selff vilt oc bekomme kant førre lit lunckit giort.

Tag Osen aff Fumoterre fire pund/siud oc klar den/ oc lad der vdi halt tredie pund Sucker/och gør her aff en Syrup.

Syrupus Fume terre

Eller mand maa tage Endiuie Os som saaden oc klarit er / otte pund/Sucker halff stette pund/ disse skulle siudis och gøris til en Syrup.

Syrupus Endiue

Syrupus lupuli

Eller mand maa tage Osen aff Humle thu pund/ Osen aff Jordrøgs urt ith pund / Sucker try pund / och her aff skal siudis en Syrup.

Pugatz
Pilule Aurea

Der effter skal den siuge rensis eller purgeris met de gyldene Piller Aurea kallede / de rense Phlegmam oc Cholerèam / oc styrcke Hoffuedet Maffuen oc Leffueren / oc atskille Vatit.

Eller mand maa rense den siuge met Piller aff Fumoterre / de rense oc uddriffue det forbrende onde Blod och anden ond vedske huor aff Paacker oc anden hudens wrenhed kommer.

Purgatz

Mand maa oc bruge denne Purgatz oc den siuge her met rense.

Folia Sene

Mand skal tage Seneblad fire lodt / oc legge dem i bløød dag oc nat i halff trede pund Valde aff Melck / siden skulle de vel siudis til sammen / och krystis igennem en sterck linklud / her aff skal den siuge giffuis sex lodt tillige.

Met denne Lagedom ere mange hulpne saa ath de haffue icke ladt smurt dem / oc den skal saaledis gøris och brugis som her efterfølger.

Bacce lauri
Aristolegiarotunda
Enula Campana

Tag ferske Lauerber vel rene skalede tolff lodt / Hulurt tretten lodt / Holtzurt siu lodt / støød alle disse til ith rent puluer / her aff skal mand giffue den siuge aarle om morgenen naar klaacken er fem eller oc sørre / om afftenen tho timer effter mand at oc drucket haffuer saa megit som mand den afften æde oc dricke vil / ith quintin met en drick varmt Øl / och huer gang naar mand haffuer det tagit til sig / skal mand legge sig ned udi en Seng / och hølle vel klæder paa sig / oc aff forscreffne puluer skal mand saaledis bruge udi sex Uger / lenger eller stecker / effter siugens legdighed / oc den siuge skal bade huer anden / tredie eller fierde dag eff-

dag effter som hand det taale oc fordrage kand/vdi ith aff disse effterfølgendis tørre Bad. Men er det saa/ath den siuge saa siug och skrøbelig er at hand gider icke badet / da skal hand sette sig hoss en god varm Kackeloen/oc saa dricke aff forneffnde Puluer. Oc al den stund den siuge bruger denne Lægedom / skal hand dricke gaat øl aff en kande alene/oc vdi samme kande som den siuge dricker aff skal hengis en Pose / met rød eller brun Kaal som er sønder plocket / Mand skal oc henge vdi samme kande en pose met ith quintin Suogel smaat støt til puluer. Oc den siuge skal al den stund hand bruger denne Lægedom/ lade det saaledis henge vdi kanden/men dog skal Kaalen oc Suogelet forferskis huer fierde eller femte dag/ och det som vdi kanden hengde borttagis/ oc de andre hengis vdi steden igen/och den siuge skal intet andet øl dricke den stund hand bruger denne Lægedom/ oc der som den siuge rig oc formaaendis er/da maa hand oc vel tage her til ith lodt Muskater/oc ith halt lodt Muskateblommer smaa støt/ oc huert serdelis bundet vdi en liden linpose.

En anden Lægedom for den samme Siuge.

Tag Lauerber/Holtzurt/Hulurt/ aff huert ith lodt Malurt/laaden Salute/ rød Byncke/ vild Rude/ aff huert en haandfuld/ Sene blad thu lodt/Anis/Fenickefrø/aff huert ith halt lodt/siud disse vdi fire paatter gaat øl vnder lucter saad fire Fingre bret ind / giff den siuge her aff morgen och afften huer gang en passelig drick/och handle met hannem met Bad och andet lige som her nest offuen saare staar.

Bacce lauri
Enula Lampana
Aristologia
Absinthium
Saluia
Arthemisia
Ruta agrestis
Sene
Anisum
Se. Feniculi

Jeg haffuer kent en erlig Quindis persone her vdi

vdi Malmø (huilcken som nu i Gudz vold er) som halp mangen met denne efterfølgendis drick och Lagedom och met de Bad huilcke teg end her efter beskriffue oc sette vil.

Agrimonia
Verbena

Tag Agrimonie oc Jernurt/siud disse vdt gaat gammelt øl vnder lucter saad som her offuenfaare sagt er / giff den sluge her aff afften och morgen/ huer gang en passelig drick føre lunckit giort.

Met denne Lægedom ere oc mange hulpne vden smørelse/ oc ere komne til deris helbrede oc sundhed igen/men den skal brugis nogen stund.

Absinthium

Siud Malurt vnder lucter saad/oc brug det som her offuenfaare om de andre sagt er.

Sammeledis ere der oc mange hulpne met denne efterfølgendis Lagedom.

Sulphur

De haffue druckit met en drick lunckit øl morgen oc afften ith halt lodt Suogel huer gang smaa støt til puluer.

Somme ere oc hulpne met denne Lagedom/de haffue tre gange om vgen druckit aff hannem aarle om morgenen/ oc skal den saaledis gøris.

Aloes

Tag Aloes ith lodt/ Honnig tolff lodt/ferskt Vand sem pund/siud disse paa en sacter Jld/oc skumme det stedse saa at det bliffuer rent indtil fierdedelen vdsaaden er.

Bad som brugis til dem som Kaapper haffue.

Paa det ath naturen kand disbedre driffue den onde vedske fra sig / da brug ith aff disse efterfølgendis Bad huilckit som du kant bekomme.

Tag Enebærriss/oc hug dem smaa/ tag saa en stor Kædel som en Øltynde ballig/met god skarper Lud / oc leg det hugne Riss der vdi/oc lad det vel siude vdi samme Lud met lucter saad/gør saa ith Karbad/sæt saa Kadelen

met

met Lud oc tiff saa som det saadet haffuer vdi Karbadet/ teckt det vel/oc gør ith sæde offuer kædelen/saa at der er ith stort hul i sāme sæde oc andre smaa hul/ sæt den siuge paa sāme sæde offuer kædelen nøgen saa at al lucten sō kōmer aff sāme kædel slat op omkring hānē/lad hannē der i sidde (om hand ellers saa sterck er at hand det taale kand) men der er nogen verme vdi kædelen/oc hand skal være vel beteckt omkring/ saa ath lucten och vermen komme ingen steds vd. Men offuen paa samme beteckelse skal være ith hul / der skal den siuge haffue sit Hoffuit vdset eller vdholdet men hand saaledis bader/ och skal vel teckis omkring som forscreffuit staar/dette skal saaledis brugis tho eller tre gange om vgen effter personens styrcke och leylighed/som mand seer oc formercke kand/ ath behoff gøris/ da kommer den siuge(om hand bruger nogre aff forscreffne Lægedommer och dette bad) nest Guds hielp til sin helbrede oc styrcke igen/oc skal huercken fornemme Saar eller Verck der effter/ Och naar hand saaledis bader/ skal den siuge vocte sig saa at der kommer inted vand paa hannem.

Om du icke haffuer eller kant faa Enebereriff/ da brug dette efterfølgendis bad.

Tag Malurt/ Byncke/ Katteost met rødderne/ Cammilleblommer/ Agrimonie/ Eneber tho eller tre hender fulde/ siud oc brug disse lige som offuen faare om Eneberiff screffuit staar.

Absynthium
Arthemisia
Malua
Chamen illa
Agrimonea

Smørelse.

Her vil ieg sette oc bescriffue nogre gode oc besynderlige Smørelser som brugis faar Kopper aff lerde oc vel forfarne Læger/oc først vil ieg sette nogen som tilgøris och beredis vden Quicksølff/ oc siden de som sterckere ere och met Quiksølff beredis.

Tag

Oleum lauri
Thus album
Cera
Apungia porcina
Sal
Succus Fumiterre
Plantagenis
Butyrum
Terebinthin
Apungia galline
Oleum violarum
Lithargirum auree
Plumum vstum
Cerusa
Aloes

Tag Lauerolie / huit Røgelse / nyt Vox / aff huert thu lodt / Suineister som huerken for gammel eller for ferst er / ith lodt oc ith quintin. Salt ii. lodt / Fumiterre oc Veybrede os / aff huert viii lodt / gør her aff en Smørelse.

Tag ferst Smør / Terpentin / Hønseister / Fiole olie / aff huert fire lodt / Guldglæde / Brent Bly / Blyhuit / Aloes epatici / aff huert try lodt / gør her aff en smørelse.

Her efterfølge mange atskillige Smørelser aff lerde oc forfarne Lager offte forsøgte

Apungia porcina

Tag Suineister oc rense hende smuckt rent fra hud oc skind / oc leg hende vdi en Stenmortere / och stød hende vel met en træstødere / kryst hende saa igennem en haardug / saa ath det icke smeltis paa Ilden / her aff tag ith pund / Quicksølff ith halt pund / huit Røgelse try lodt / Guldglade ith lodt / Blyhuit thu lodt / Først skalt du støde Isterit oc Quicksølffuet vel tilsammen vdi Stenmorteren met træstøderen eller køllen / oc siden lad først det ene der vdi oc stød det vel / oc siden huer serdelis oc siedze skal det stødis ind til det bliffuer en Smørelse / her met skal den siuge smøris som sig det bør huer dag / ind til mand fornemmer at munden vil flyde paa den siuge / siden skal hand icke lenger smøris / och den stund hand saa smøris / skal hand være vdi en varm Stue / oc skal handlis met hannem lige som mand van er / ath handle met dem som ned smøris. Mod afftenen skal den siugesmøris / oc icke om morgenen.

Argentum viuum
Thus album
Lithargirum auree
Cerusa

Apungia porcina
Anatis
Galline
Oleum Rosarum
Oleum Lilii
Argentum viuum
Lithargirum
Thus album
Myrrha

Tag Suineister toffl lodt Andeister sex lodt / Hønseister fire lodt / Rosenolie / huid Lilie olie / aff huert ii lodt / Quicksølff ii lodt / Guldglæde / huit Røgelse / aff huert thu lodt / Myrrhe ith lodt / stød disse vdi en Stenmortere met en Trækølle / oc handle der met lige som her offuen faare sagt er / saa at det bliffuer en Smørelse.

Tag Suineister saaledis rensit som offuen faare sagt er/Quicksølff aff huert septen lodt/ Lauerolie thu lodt/ Terragelse Andromachi eller Gallent/Mastix/Røgelse/ Myrrhe/ aff huert thu lodt/ Fumeterre Ol tryp lodt/ Guldglade/Blyhuit/ aff huert fire lodt/stød och blende disse tilsammen vdi en Stenmortere som offuen faare sagt er/saa at det bliffuer en Smørelse.

Apungia porcina
Argentum viuum
Oleum Lauri
Teriaca
Mastix
Thus album
Myrrha
Succus Fumeterre
Lithargerium
Cerusa

Tag Suineister rensit som sagt er/otte lodt/Quicksølff fire lodt/huit Røgelse thu lodt/Eneberrolie tiue lodt aff trait brent Brendeuin thu lodt/ stød oc blende disse vdi en Stenmortere lige som sagt er / saa ath det bliffuer en Smørelse.

Apungia porcina
Argentum viuum
Thus album
Oleum Juniperi
Aqua vite

Tag Suineister / Hønseister /Andeister /aff huert tolff lodt / huid Lilieolie/Rosenolie / Lauerolie aff huert thu lodt/huit Røgelse/ Mastix/ Myrrhe / aff huert tryp lodt Saluie/Stichados/aff huert ith lodt oc tryp quintin/ Guldglade / aff huert thu lodt / Dialthe Smørelse fire lodt/Brendeuin thu lodt/stød oc gør her aff en Smørelse lige som sagt er/met denne Smørelse maa mand oc smøre Paackernis haarde knuder saa vel som Ledemoderne.

Apungia porcina
Galline
Anatis
Oleum Lilii
Oleum Rosarum
Oleum Lauri
Thus album
Mastix
Myrrha
Saluia
Stichados
Lithargerium
Dialthea
Aqua vite

En velluctendis Smørelse faar de rige oc kræselige Mennicke.

Tag Muskateblommer/kanelebarck/Neglicker/ aff huert ith lodt/Paradisekorn sex lodt/røde Rosen/Citri Barck/aff huert ith lodt/och ith quintin / Muskater tryp / stød alle disse til puluer / leg dem saa i bløð vdi ferst vand dag oc nat/ lad saa vdi samme vand fem pund ferst Suineister /rensit som offuen faare sagt er/ lad det saa siude indtil vandet bort saadet er / kryst det igennem en Haardug / tag saa aff samme Ister som saaledis vdsaadet och vdkryst er / thu pund / och lad det vdi

Macis
Cinnamomum
Gariophele
Grana paradise
Rosa purpurea
Cortex Citre
Nux mus

Quick-

Argentum viuum / Thus album / Cerusa / Stechados / Myrrha / Muschus / Oleum rosatum

Quegsølff fiorten lodt/ huit Røgelse fire lodt/ Blyhuit/ Guldglade/aff huert try lodt / Stichados/ Myrrhe/ aff huert try lodt. Desmer en halff Scrupulum vel søndergneden vdi Rosenolie/ stød och rør disse vel tilsammen vdi en Stenmorthere som offte sagt er.

Her efterfølger nogre besynderlige Smørelser huilcke som atskille och bløde Paackernis haarde knaarter och knuder om de her met smøris.

Axungia Galeni / Anatis / Anseris / Medullæ cruris vitul et porce / Oleum Chamomille

Tag Hønseister/Andeister/Gaaseister/aff huert thu lodt/Marren aff Kalffue laars ben/oc aff Suine laar/ aff huert ith lodt/Olie aff Cammilleblommer halffandet lodt blende disse tilsammen saa ath det vorder en Smørelse / smør steden offte her met.

Dialthea / Oleum Lilii / Axungia Gallent / Butyrum

Tag den smørelse Dialthea kaldet thu lodt / huid Leliolie / Hønseister / wsaltet Smør/ aff huert ith lodt/ blende disse tilsammen oc smør steden her met.

Althea

Tag roden aff den katteost Althea kaldet smaa skaaren tolff lodt/siud hende vel vdi vand oc stød hende/siden tag der til lige saa megit Suineister / stød dem vdi en sten Morthere saa at det bliffuer en Smørelse/ smør oc leg het aff paa steden.

Radix Brionie

Tag roden aff de Valskeroer/ steg hende vdi en hed Ildmørre eller Aske/tag saa der til ligemegit Suineister / stød dem tilsammen vdi en Stenmortere / kryst det siden igennem en Haardug/smør her aff paa steden.

Aff disse Smørelser skal gøris plaaster oc leggis paa Saarene den stund den siuge smøris.

Olibanum / Mastix / Lithargirum / Cerusa

Tag huit Røgelse/Mastix/Guldglade aff huert ith lodt/ Blyhuit thi lodt/ Terpentin fem lodt/Suineister/ eller Lissebons Olie/ saa megit som mand her til behøffuer.

Axungia porcina / Resina / Cera

Tag Suineister/ Harpex/ Vox/ aff huert otte lodt/ smelt disse tilsammen och kryst dem igennem en sterck linklud/

klud / tag ſaa der til huit Røgelſe / Myrrhe / Maſtix / Spanſgrønt aff huert fire lodt gør her aff en ſmørelſe / oc leg her aff paa Saarene.

Thus album
Myrrha
Maſtix
Es viride

Tag Bucketelle eller Jſter / Serapinum / aff huert otte lodt / ſmelt oc blande dem tilſammen met nogen Roſen Olie / och met det huide aff thu Eg ſaa at det bliffuer en ſmørelſe.

Aruina Hircı
Serapium
Oleum Roſarum
Album oui

Tag Roſenolie fire lodt / Vox ith lodt / Blyhuit ſem lodt Campher ith halt quintin / det huide aff thu Eg / mal oc gnid diſſe paa en Malere Sten ſaa ath det bliffuer en ſmørelſe / ſmør her aff paa linklude oc gør plaaſter her aff.

Oleum Roſarum
Cera
Ceruſa
Camphora

Tag Myrrhe / Suogel / Lauerber / Krit / ligemegit aff huert gør her aff en ſmørelſe / oc brug hende ſom her offuen ſagt er.

Myrrha
Sulphur
Bucce Lauri
Creta

Røgbad.

Jeg ſagde offuenſaare at Paacker fordriffuis oc met Røg / hnorledis det ſker vil teg her oc lare.

Den ſiuge ſkal ſettis vdi ith tørt kar / dog ſaa at hand haffuer Hoffuedit vden til / ſaa ſkal den vel til tettis met klæder / oc vdi ſamme Kar ſkal ſettis ith Becken met gloendis Jld ſom vel tender er / oc er vden Røg / paa ſamme vel tender Jld ſkal ladis it aff diſſe effterfølgendis puluer / ſaa at Røgen her aff kand komme omkring den ſiuge / och denne Røg ſkal ſaaledis brugis vdi tre eller fire dage / ind til mand ſeer at vedſken begynder ath flyde / thi den ſiugis mund flyder paa ſomme lige ſom det gør paa dem ſom ned ſmøris / oc mand ſkal handle met den ſiuge lige ſom hand vaare nedſmurt.

Røg puluer gøris ſaaledis. Mand ſkal tage Sendber ſtøt til puluer. tolff lodt / Aurepigmentum fire lodt Røgelſe / Myrrhe / rød Sandel / aff huert ith lodt / diſſe ſkulle ſtødis til puluer oc blandis vel tilſammē / huer gang mand

Røg puluer
Cinabrium
Auripigmentum
Olibanum
Myrrha
Sandalum rubium

her aff

her aff bruge vil / skal mand tage her aff thu lodt och lade dem paa glørerne som før sagt er.

Cinabrium
Auripigmentum
Marchasita
Olibanum
Myrrha
Aloe

Eller mand maa tage Senober sex lodt / Auripigmentum thu lodt / Vesemund / Røgelse / Myrrhe / Aloetræ aff huert ith lodt / her met skal handlis som sagt er.

Cinabrium
Olibanum
Gallia muscata

Eller mand maa tage Senober fire lodt / Røgelse ith lodt Galliemuskate ith halt lodt / disse skulle delis i fire deler / oc mand skal der met handle som sagt er.

Cinabrium
Mastiches
Olibanum
Anthemonium
Angelica
Grana Juniperi

Eller mand maa tage Senober thu lodt / Mastix / huit Røgelse / aff huert ith halt lodt / Spisglas it lodt / Angelica och Enebær / aff huert thu lodt / disse skulle gøris til puluer / oc der met handle som sagt er.

Munduand.

Aqua plantagens
Vel Rosarum

Mand skal tage Veybredeuand ith pund / Rosenhonnig sex lodt / her met skal munden offte thois.

Syrupus Violarũ
Diamorum

Eller mand maa siude Byg vdi vand / oc tho munden offte her met. Men er den siuge Saar vdi munden / da skal mand tage her til Fiole Syrup / eller Dyamorum.

Eller mand maa skylle munden met varm Faaremelck eller oc met varm Komelck. Om den siuge haffuer stor pine oc ve vdi munden / da skal mand stinge vdi hans mund ith stycke vsaltet Smør da factis pinen.

Confortatiua

Naar som den siuge er bleffuen helbred / da skal hans Maffue och Leffuer styrckis met en aff disse efterfølgendis Lægedomme som ere. Diarodon abatis / Aromaticum Rosatum / Triasandali / Diamuskum dulce / Letificans Almaseris / vel Galeni / Confectio hameck.

De som icke saa formaaendis ere / at de kunde købe vdi Apotecken nogen aff forscreffne Lægedomme / de skulle bruge de som offuenfaare screffne staa huor met de deris mad berede och forbedre skulle.

Det

Det cvii. Capittel.
Faar Ringorm.

Ringorm eller Spyorm kaldis Mentagra paa Latine/ oc er en aff hudens urenhed / huilcken som kommer aff det onde Melancholiske blod / oc de ere almindelige gerne Paackernis forløbere eller sendebud/ thi vil ieg oc her om noget handle oc lære huorledis de fordriffuis / om mand bruger der til raad met det første før end de tage offuerhaand.

Mentagra

Lægedom.

Først skal mand giffue den som her aff breck haffuer vdi nogre dage/ en aff de Syruper som her offuensaare vdi det Capittel om Paacker screffne staa/ och hannem siden purgere met en aff de Purgationes som der oc hoss screffne staa / siden skal steden smøris met en aff disse efterfølgendis Lægedomme.

Aqua vite
Acetum vini
Viride eris
Alumen

Tag Brendeuin / Vinedicke eller anden god sterck Edicke/ aff huert en halff paat / lad her i try lodt Spansgrønt / Alun/ smaa støt til puluer thu lodt/ lad disse vdi en ny glassurit Lerpaate/ set hende paa Ilden, oc lad hende siude en føye stund vnder lucter saad / tag det saa fra Ildẽ oc gem det / gør saa en liden Pensel aff træ oc en linedklud / døp samme Pensel vdi forscreffne vand / oc stryg paa Ringormẽ/ holt den saa mod en god Ild at det kãd tørre / oc dette skal brugis tre eller fire gange om dagen / indtil at hand forgaar / mand skal oc vel tilsee / saa at der kommer inted andet vand paa Ringormen før end hand læger er.

Tag Guldglæde / Suogel / brent Alun / Kaaberrøg ligemegit aff huert / Smør saa megit som her til behoff gøris / oc gør her aff en Smørelse

Litbargirum Auri
Sulphur
Alumen
Victriolum

Bacce Juneperi
Bacce Lauri
Zinzeber
Gariophili
Carabe
Viride eris
Alumen

Tag Eneber thu lodt/Lauerber/Ingefer/Neglicker Raff eller Brendeſten/ Spanſgrønt / Alun / aff huert ith lodt / ſtød diſſe til puluer/ oc ſiud en Smørelſe her aff met gammelt Smør/oc ſmør ſteden her met/ denne Smørelſe er och god faar Skab oc Klaade.

Atramentum Sutereugo
Zinziber
Alumen
Sulphur
Vermicularis erugo

Tag Victril eller Kaaberrøg/Ingefer ſtøt til puluer/Alun/ aff huert try quintin/Suogel/ Spanſgrønt/aff huert ith halt lod/ Tiare oc Smør aff huert en ſkedfuld/ ſiud diſſe tilſammen oc gør her aff en Smørelſe.

Det cviii. Capittel.

Faar Skab och Klaade.

Scabies

DEr er en aff hudens wrenhed til huicken paa Latine kaldis Scabies/om den vil ieg her oc nogit handle/och denne kommer almindelig gerne aff den onde vedſke ſom ſig vdi Leffueren forſamlet haffuer/ oc omuendis der til en ond damp och røg/ huilcken den vddriffuendis krafft vddriffuer til de yderſte lemmer / Stundem kommer ſaadan Skab aff Blodet/oc da er ſamme Skab rød och vedſkactig/oc de ſom denne breck haffuer ſuedis megit/ oc ſamme Sued lucter ilde/oc Klaaer ſig ſtedze / oc da bløer Skabben/ſtundem kommer Skabben aff Cholera rubea/ oc da er Skabben gulactig / reffner oc brender ſaare. Stundem kommer hand oc aff Melancholia/ da er Skabben tør oc ſort. Stundem kommer hand aff Phlegmate ſalſo/da brender oc bider hand ſaare/effter hand haffuer klaait ſig faar hand ſtor pine.

Lægedom.

Kommer Skabben aff blodet/ eller aff Phlegmate ſalſo/da ſkal den ſiugis Leffueraare ladis/ der effter giff hannem morgen oc afften en god drick aff denne effterfølgendis Syrup/ eller oc en aff de ſom her offuen faare i det Capittel om Paacker ſcreffuen ſtaar.

Tag Oſen

Tag Olien aff Holtzurt oc Olien aff Malurt ligemegit aff huert/ siud oc renß disse/ oc krysi dem siden igiennem en linklud/lad Sucker her vdi oc siud det saa/ at det bliffuer en Syrup. Succus Enule Campane et Absinthee

Brug siden ith aff de tørre Bad som offuenfaare i det Capittel om Paacker screffne staa / oc smør dig saa i Badet met en aff disse efterfølgendis Smørelse da tørris Skabben och lægis.

Tag Suineister/Giortetellig/aff huert thu lodt Lauerber ith lodt/Vinsten aff huid Vin/ huid Nyseurt/ Salt aff huert ith quintin / gør her aff en Smørelse och smør dig her met. Axungia porcina Sepum Ceruinum Bacce Lauri Tartarum Helleborus albus Sal

Den Smørelse som gøris aff Blyhuit er faare god faar denne bræck / om mand sig der met smør. Vngentum Ceruse

Tag Rude/Rosenolie/Blyhuit/ oc Edicke/gør her aff en Smørelse/smør dig her met vdi Badet. Ruta Oleum Rosarum Cerusa Acetum

Skrepperødder/Salt oc Edicke støtte tilsammen / och her met Skabben gnedeu som sagt er læger hannem. Radices Lapacii Sal Acetum

Neller støtte met Salt och Edicke / oc bruget som sagt er/ læger oc fordriffuer Skabben. Vrtica Sal Acetum

Det cix. Capittel.

Faar Vaarter.

Agermonie støt met Edicke och lagt paa Vaarterne som ith Plaaster / fordriffuer dem. Agrimoni

Basilicons frø støt til puluer och paa Vaarterne strødt fordriffuer dem. Semẽ Basiliconis

Løg støt met Salt och paa Vaarterne lagt fordriffuer dem. Cepe

Sker en rød Hane i sin Kom oc lad det varme blod komme paa Vaarterne/ da forsuinde de.

Gnid Vaarterne paa en hed Egekost met huilckē mand faper en Bageron naar som mand vil bage brød.

Det cx. Capittel.

Om Spedalsk Sot.

En Spedalske Siugdom er en forgifftig Siugdom/ huilcken som sig vdspreder offuer det gandske Lagomme och forderffuer alle lemmer. Oc denne Siugdom kommer aff atskillige ting/ som ere/ aff Leffuerens onde Complexie/ som er hed oc tør/ eller aff Leffuerens och Miltens forstoppelse/ desligiste och aff suedehullernis. Stundē aff ont Veder oc luct. Stundē aff mad oc drick som aff hed nature er/ huor aff blodet forgiffuis/ oc serdelis faar mand denne Siugdom/ om mand æder Suinekød som er Tintet. Stundem vorder mand fød met denne siuge/ oc det skeer fordi at en Spedalsk mand haffuer hafft legomlig samquem met en helbred Quinde / eller en Spedalsk Quinde haffuer hafft legomlig samquem met en helbred mand/ huad som aff disse vndfangis / det fødis met den Spedalske Siuge.

Tegen.

Ved disse Tegen kendis den Spedalske Sot. Huo som den haffuer seer ilde vd vnder Ansictet/ oc i det er røde eller huide plette/ Øyenbrynerne hoffne oc bliffue store/ oc øyene trinde/ vdi Øyenstenene seer mand røde taare/ oc øyernis haar vdfalder/ Næsen hoffnis/ vduortis er hun vid/ oc induortis snesffuer/ oc tal igennem Næsen/ induortis vdi munden hoff Drøbelen oc paa Tungen seer mand smaa Korn store som Hirsegryn aff atskillige farffuer/ lige saa som mand seer paa de Suin som tintede ere/ saadāne Korn seer mand oc vnder Tungen naar som mand opløffter hende / Ten-

dernis

dernis kød oc strube ere saare/ Aanden och det gandske le-
gomme lucter ilde/ Neglene de ere farffuede som Bly och
reffne/ kødet imellem Tommelfingeren och Pegefingeren
forsuinder eller borttøris/desligiste oc saa Leggene oc kna-
ene/alle lemmer de ere tunge oc soffue/ oc klø stedse/ soff-
uer føye oc drømmer stedze gruselige oc forfetlige drømme
Den siugis vand er klatt oc skønt oc lit gult / oc er offuen
til at see som en olie/ oc mand seer det i mange Blarer/oc
nedre paa böden sand. Oc om den siugis Leffueraare ladis
oc mand lader blodet løbe i ith kar/ oc om mand lader no-
gen Edicke paa samme blod/ oc det begynder da at siude/
oc giffuer bobler aff sig/da haffuer den siuge Spedalsk Sot
oc om mand lader Salt paa samme blod / da smeltis icke
Saltet/oc om mand lader samme blod vdi en lindklud/oc
thoer det/ da findis vdi kluden sand/eller oc smaa stöcker
kød/lige som det vaare sand.

Aff disse efterfølgendis Tegen kand mand forfare at
mand skal faa Spedalsk Sot. Om mand stedze oc idelige
haffuer suare oc forferdelige drømme/ oc øyene vorde trin-
de/oc Neglene paa henderne reffne/faar Hese/oc om Lede-
moderne stedze soffue/disse ere den tilkommendis Spedal-
ske Sothis Tegen.

Der ere fire haande slau aff Spedalsk Sot til. Den før- Tyria
ste kaldis Tyria aff den Hugorm Tyro/oc huo som haff
uer denne Sot/ hans hud er bløs/ oc iblant met af skalis
den vdi støcke tal/oc sidder der paa samme hud mange smit
ter oc huide Vaarter.

Den anden Spedalsk Soth kaldis Alopitia/ aff en Alepitia
Reff/huo som den haffuer/da er hans Ansict røt/ hans
Skeg oc øyenbrynere haar falde vd.

Den tredie Spedalsk Soth kaldis Elephansia / aff Elephansia
Elephanter / huo som denne Soth haffuer / hans Ansict

 oc det

oc det gantske legomme er fuld aff knorter oc knuder indnortis vdi kødet.

Tegen

Her vil teg nu lere huorledis mand kand forfare om nogen haffuer spedalsk Sot. Den siuge skal Aareladis/saa skal mand legge vdi blodet ith ny glort ferst Eg/haffuer hand Spedalsk Sot/da bliffuer samme Eg hart lige som det haffde verit saadet paa en ild.

Eller mand maa tage en Synaal oc sting den siuge met hende vdi en Aare vnder knaene/føler hand det icke da haffuer hand Spedalsk Sot.

Eller mand maa Aarelade den siuge/oc naar som Blodet er vordet kalt/skal det ladis vdi en linpose eller i en linklud/oc tho det vdi vand lige som førre sagt er/bliffuer der da Sand eller Kød vdi posen/da haffuer hand spedalsk Sot.

Lagedom.

Denne Siugdom kand icke vel hielpis oc fordriffuis neppelige/vden saa er at mand bruger gode raad oc Lagedomme der til met det første før end Siugen befestis formeget i Menniscken och faar offuerhaand/huilcket saaledis ske skal.

Succus Fumiterre

Mand skal tage Jordrøgs vrtis of try pund/den siude oc klare/och lade der saa vdi saa megit Sucker som der til behoff gøris/oc saa gøre her aff en Syrup/aff denne Syrup skal mand giffue den siuge afften oc morgen huer gang en passelig drick.

Pilule de Fumo terre

Der effter skal den siuge purgeris met Piller aff Fumoterre/aff disse skal mand giffue den siuge ith quintin eller halt andet til lige.

Fumus terre
Scabiosa
Melilotum
Chamomilla

Der effter skal mand tage Jordrøgs Vrt/Scabiose vrt/Amur/Chamnilleblommer/oc andre saadanne Vrter/oc her aff skulle gøris tørre Suedbad/oc mand skal giffue den siuge før hand gaar vdi badet ith quintin Teragelse.

Der effter skal den siuge smøris met denne Smørelse som saaledis er bered oc tilgiort. Mand skal tage Vin ith pund/Suogel sex pund/Sølffskum ith lodt / her aff skal gøris en Smørelse/oc met denne Smørelse skal den siuge smøris strax der effter at hand haffuer badet.

Vinum Sulphur Litargirum aurei.

Mand maa och gøre en Smørelse aff Suinefister / Suogel oc Smør/ oc her met offte smøre den siuge.

Det cxi. Capittel.

Om nogen brender sig.

Brender sig nogen aff Ild/ het Vand/ gloendis Jern / eller aff andet/ da skal mand bruge denne efterfølgendis Smørelse / hun ledsker och vddrager heden. Mand skal tage ferst Rosenolie fire lodt/ Blommen aff sex ferske Hønse Eg/ disse skulle røris och blandis vel tilsammen/saa at det vorder en tynd Smørelse. Men haffuer hand som brender er stor oc suar pine/da maa mand lade her vdi lit Saffran smaat støt til puluer/ her aff skal smøris paa en linklud/ oc den skal leggis paa steden. Til saadan Smørelse maa mand oc vel iblant met tage lit Bolum Armenum.

Fernisse smurt paa den brende sted / ledsker oc saare vel.

Haffuer nogen forbrent sit Ansict/oc reddis at øyene skulle lide skade der aff/ eller om de der aff ere hoffne. Da skal mand tage vand som brent er aff Jernurt / och legge vdi Kerne aff Queer til ath blødis / da giffue de en tyck slim aff dem/saa skulle de krystis igennem en linklud her aff skal mand smøre paa Ansictet och paa de andre Lemmer. Aqua Verbene

Cerasa
Camphora
aqua Rosarum
Albumen oui

Om mand vil løse den forbitnde Roe som fast sidder / da skal mand tage Blyhuit try lod / Campher ith halt quintin / Rosenuand hal andet lod / det huide aff ith Eg / disse skulle røres vel tilsammen vdi en Stenmortere / saa at her aff vorder en tynd Smørelse.

Faartalen.

Faar den Kaaldesiuge.

DEn Kaaldesiuge er imed andet / vden en wnaturlig hede / optent vdi Hiertet huilcken sig vdspreder vid Aanden och Blodet igennem Aarer och Sener vdi det gantske Legomme.

Huer Kaaldesiuge haffuer fire tider / som ere begyndelsens forøgelsens / stille staaendens / oc tilbøyelsens tid.

Kaaldesiugens begyndelsis tid er / naar som den naturlige hede begynder at gaa vild / for den onde vedske skyld som er indplantet vdi nogen Lem.

Forøgelsens tid er / naar som heden begynder at staa imod den indplantede onde vedske.

Stille staaendens tid er / naar som naturen och den onde vedske strider veldelige imod hin anden / oc mand seer da at naturen faar offuerhaand.

Tilbøyelsens tid er / naar som naturen haffuer fuldkommet striden met den onde vedske / oc haffuer faait offuerhaanden / och den wnaturlige hede forgaar och siugen lettis.

Nogle Regle.

Disse Regle skulle holdis vdi alle Kaaldesiuger.

Den første om den som Kaaldesiuge haffuer / haffuer store Aarer / gider adt / er løs vdi liffuit och haffuer ingen begyndelse / oc er ey formeget mactløs eller forskrøbelig / da skal hand Aareladis.

Anden Regel. Er Kaaldesiugen aff den vedske Cholera/da skal mand føye Blod vdlade til lige/fordi at Blodet er Cholere Bitzel. Men er Kaaldesiugen aff nogen anden vedske/da skal her lige tuert imod handlis.

Tredie Regel. Mand skal haffue act paa den siugis Bryst/om Aanden dragis suarligen/eller letteligen/om den siuge hoster/paa det/at mand skal icke giffue den siuge hues som surt er/som mand van er at gøre vdi saadan Siugdommer/paa det at den siuge skal icke anamme skade her aff.

Fierde Regel. Vdi siugens begyndelse eller ende/skal mand icke giffue nogen sterck Lagedom som purgerer/fordi at den onde vedske eller materie som siuder ind i Aarerne/røris saare her aff/oc der effter følger døden. Men sacte oc bløde Lagedommer maa mand giffue/och de skulle stedze giffuis tho timer før end Siugen tager nogen.

Femte Regel. Om mand seer en sky vdi den siugis vand/da skal mand icke mene ath det er fordøffuelsens tegen/fordi før end fordøffuelsens tegen situnis/skal vandet vere klart/och vedskens offuerflødighedes tegen skal icke vere der vdi/och naar som det sønderbrydis/da seer mand først de rette tegen der vdi.

Siette Regel. Naar som mand haffuer Aarelade i begyndelsen effter mand haffuer først faait den Kaaldesiuge/sammeledis oc purgerit/och den siuge siden finge Hoffuitverck/da skal mand stray sette faare paa hans Nase en Egel/oc faare paa hans Pande tho eller tre.

Om den som haffuer den Kaaldesiuge finge Bugløb eller løsen/da skal hun icke stray stillis/vden faa vore/at den siuge bleffue formegit skrøbelig der aff.

Ottende. Mand skal oc vel tilsee/saa at den siugis Tunge icke forbrendis oc blie ... haffuer sort/fordi skal mand giffue

den

den siuge Blommer som haffue legit vdi ferst vand / eller oc Electuarium som giort er aff Blommer/eller andre saadanne som her til tiene och køle.

Det cxii. Capittel.

Faar den Kaaldesiuge Effimera kaldet.

DEn Kaaldesiuge Effimera kaldet den varer vdi tre dage vdi det lengste / oc vdi det steckste vdi fire oc tiuffue timer. Oc denne Kaaldesiuge haffuer hendis naffn aff en Fisk som saa kaldis / om huilcken Plinius vdi sin niende Bog scriffuer / ath den samme dag som hand fødis vdi / da dør hand oc / oc om hand leffuer lenger / da leffuer hand icke offuer tre dage / Saaledis gaar det oc til met den ne kaaldesiuge / hun varer icke vden i tre dage / och siden faar mand effter hende / Suindesoth / Eticha kaldet / eller oc andre onde kaaldesiuger.

Denne kaaldesiuge kommer aff atskillige ting / siundem aff stor hede / lige som aff Solsens eller anden hede / eller at mand bader forhet / huor aff suedehulerne tilstaappis och lyckis. Kommer den aff hede kand forfaris aff disse Tegen.

Aff hede — Er denne kaalde kommen aff Solsens eller aff anden hede / da er den siugis Hoffuit het oc vercker saare / saameledis det hele Ansict er røt. Der flyder och siundem en hed vedske ned aff Hoffuedit vdi Nasen / oc brender der inde / hans Pulssaare slar føle.

Aff kuld — Denne kaaldesiuge kommer oc siundem aff stor kuld oc da er Ansict farffuit som Bly / oc hans Legomme er vdnørtis kalt / oc Hoffuedit tyngis saare paa den siuge.

Denne kaaldesiuge kommer siundem at mand haffuer bruget offuerflødig hed mad och drick / eller och at mand haffuer tagit til sig nogen Lagedom som haffuer verit

aff hed oc tør complexie/lige som aff disse/ gammel sterck Vin/ Rødløg/ Hutdeløg/ Peber. Euphorbium/oc de som disse ere lige/naar som mand saadanne vskickelige bruger/ oc vid disse tegen kendis denne Kaaldesiuge. Den siugis vand er røt/oc haffuer stor hede/oc suar pine vdi den høyre side hoss Leffueren. Tegen

Denne Kaaldesiuge kommer oc stundem der aff/at en rører sig formegit/ lige sõ en løber saare fast/eller saare arbeyder/oc aff disse tegen kendis hun. Den siuge haffuer al stedze paa sit Legomme stor hede / hans Lemmer eller Ledemoder de vercke saare. Tegen

Denne Kaaldesiuge kommer oc stundem aff hastighed/vrede/oc fortørnelse / och hun kendis aff disse tegen. Den siugis Ansict er røt / Øyene ere store oc røde oc de krybe fast ind i Hoffuedet/ oc de løbe fast omkring. Tgen

Denne Kaaldesiuge kommer oc stundem/ aff sorig/ angist/oc modgang/oc hun kendis aff disse tegen. Den siuge er bleg vnder Ansictet / Øyene de krybe dybt ind i Hoffuedet/Pulsaarerne slar sactelig oc føie.

Lagedom.

Kommer denne Kaaldesiuge aff Solsens hede/oc hun icke forgaar paa den anden eller paa den tredie dag / da skal den siuge settis vdi ith luncket Karbad/ saa ath hand kand suedis / effter at hand haffuer saaledis badet/ skal hand settis paa en kolder sted som strøt er met Pileløff/ oc saa skal den siugis Næse smøris met Fiole olie. Der effter skal mand tage Rosenolie oc Vinædicke / ligemegit aff huer/ disse skulle blandis vel tilsammen / her met skal mand smøre Panden/ Tindingerne/ hendernis oc føddernis Leder. Mand skal oc giffue den siuge om morgenen/ middagen/oc om afftenen naar som hand vil nedlegge sig til søffne

Aff Solsens hede

Oleum Violarum
Oleum Rosarum
Acetum vini

til ſøffns. Melck ſom er giort aff Valmueſrø oc aff vand/ huer gang en god drick / Mand ſkal oc iblant met giffue hannem naar ſom hand tørſter / ith ſtøcke Brød ſom bløe er vdi kalt vand / och alt hues ſom hedmer ſkal hand fly. Hand maa vel dricke ſur Vin ſom er blandet met vand.

Aff kuld

Camemilla
Anetum
Baſilicon

Om denne Kaaldeſiuge er kommen aff kuld / oc om ſiugen hannem nogit forlader / da ſkal mand tage Cammilleblommer / Dil / oc Baſilicon / oc ſiude dem vel i vand / ſaa ſkulle diſſe Vrter oc vand ladis vdi en Ballig / offuer hende ſkal den ſiuge ſettis / ſaa at røgen eller dampen der aff kand vel komme op omkring hannem / deſligiſte vdi hans mund. Eller mand maa gøre it Karbad aff forſcreffne Vrter oc vand. Och effter ſamme bad ſkal den ſiugis Pande / Tindinger och Handleder vel ſmørtis met Olie aff Dil.

Aff Sorg oc Modgang
Chamemilla
Anetum

Er denne Kaaldeſiuge kommen aff Sorg oc Modgang / eller aff tørhed / da ſkal den Siuge ſaaledis hielpis. Mand ſkal tage Cammilleblommer oc Dil / aff huer tho henderfulde / oc ſiude dem vdi vand / och ſiden ladis vdi en Ballig / vdi huilcken den ſiuge ſkal ſette ſine Fødder eller Been / indtil knæerne / oc hand ſkal vel tet tilteckis / ſaa at røgen her aff kand komme omkring den ſiugis Legõme / oc vdi hans mund / den ſiugis Been de ſkulle vel gnidis nedat / det gør hannem gaat. Der effter ſkal den ſiuge gaa oc ſpatzere oc ſig ſaaledis røre / oc hand ſkal tage ſig avare for kuld / ſaa at hand icke forkølis. Oc hand ſkal æde den mad ſom maadelig vermer oc vel fordøffuis / hand ſkal oc leffue ſparſommelig met mad oc drick.

Aff hed mad
Opiſacara
Aqua Plantaginis

Er denne Siuge kõmen aff heder mad oc drick / da ſkal mand giffue den ſiuge Opiſacarum / met Melck ſom giort er aff Valmueſrø / oc om Siugen hannem forlader paa den anden eller tredie dag / da ſkal mand giffue hannem aarle om morgenen faſtendis at dricke Veybredeuand / huer gang

try eller

try eller fire lodt. Mand skal och tage Endiuie vand fire lodt/vand/aff den store Jernurt/eller blaa Bøncke/ thu lodt/ferst Killeuand ith lodt/ disse skulle tøris vel til sammen/oc her vdi skal vodgøris ren Hør/oc skal leggis offuer Leffueren: Aqua Endeuie Cichoree

Ordinantz.

Den siuge skal æde den mad som lettelig fortæris eller fordøffuis/ lige som disse/ vnge Kit/ vnge Høns/ Suinefødder vel saadne/ ingen salt Mad skal hand æde/ hand skal oc leffue sparsommelig met mad oc drick/oc naar hand haffuer faait sig mad/ skal hand gaa oc spatzere paa den sted som god luct er/da bliffuer hand nest Guds hielp helbrede igen.

Men kommer denne Kaaldesiuge aff sorg/angist/ modgang eller nød / da skal den siuge saaledis hielpis. Mand skal handle met hannem venlig oc kerligen/oc giffue hannem gode oc venlige ord / oc komme hannem til ath lee/mand skal oc bruge Harpeleg/ Trompeleg / eller andre saadanne/huor aff hand kand gladis / skal icke helder vere lenge paa en sted/ men paa den sted som løstigt er / hand skal och stundem bade oc suedis / men dog skal hand icke bade for het/oc naar sō hand nogē stund haffuer huilet sig effter badet / da skulle alle hans Lemmer eller Ledemoder smøres met Rosenolie/eller Fiole olie. Det gør den siuge saare got om hand tois met varmt vād/den stund hād vdi badet er/oc naar som hand skal ind føris vdi sine klæder / skal hand atter smøris lige som tilforn. Hand skal oc leffue renlige oc kyskelige/och hand skal bruge den mad som køler vel och fordøffuis / och serdelis skal hand æde Byguelling/oc mod afftenen dricke Byguand/her aff køles hand vel/hand skal ingen Vin dricke/oc ey helder bruge den mad som hedmer.

Aff Sorg Angist

Oleum Rosarum
Oleum Violarum

Ordinantz

Det xxiii. Capittel.

Faar den hede brendendis Kaaldesiuge Causon eller Sinochus aff Lagerne kaldede.

DEn hede oc brendendis Kaaldesiuge hulleken nu i dette Aar. M D L vi. Her vdi Danmarcks Rige saare regerrit haffuer kommer al stedse met hede aff den vedske Cholera/naar som den indplanter sig i de Aarer som ere hoss hiertit/Maffuen/eller Leffueren. Denne Kaaldesiuge kommer och stundem aff den røde Cholera/som er blandet met den salte Phlegma/ oc vid disse Tegen kendis hun.

Tegen.

Hoffuedet oc det gandske Legomme er hit/ øyene ere røde / hand kand icke soffue/ Tungen er tør/ och tørster saare Hiertet røstis eller skelffuer / iblant met daaner eller besuimer/ hans skel och forstand forminddskis / hand kand icke gaa til stols / eller oc haffuer megen løsen/ och en tør Hoste/ Pulsen er liden oc slar fast / hans vand er røt och subtiligt/oc huo som denne Kaaldesiuge haffuer/ faar och almindelig gerne den Gulesot.

Huorledis den siuge skal holdis met mad gørs føye behoff at scriffue/fordi at huo som denne Kaaldesiuge haffuer / hand vil fast helder dricke end æde / dog maa mand giffue den siuge Høns som saadne ere indtil kødet falder fra benene/oc siden støt i en Morthere oc kryst met saadet igennem en Haardug/oc siden samme saad tilredt met lidet Saffran. Ingen hede vrter skal den siuge bruge / oc icke helder nogen sød Melck/ men Velling eller grød som redt er vdi sur Melck met Bygryn/Haffregryn/eller Risengryn maa mand giffue den siuge / oc al den stund Kaaldesiugen holder den siuge/da skal mand icke giffue hannem at æde/ men

men naar som siugen hannem noget forlat haffuer.

Lægedom.

Huo som denne Kaaldesiuge haffuer hand skal saaledis hielpis. Først om den siuge saa sterck er/ oc tiden/ leyligheden och alderen sig saa skicke vil / da skal den siugis Leffueraare ladis. Oc siden skal vedsken blødis met Electuario de Succo Rosarum/ eller met Diaprumis lapatiuo eller met Fiole Syrup. Mand maa saaledis bløde den onde vedske/ Mand skal giffue den siuge Fiole Syrup blandet met Endiuie vand/ oc met ith lodt Cassia fistula som nylige vddragen er. Der effter skal den onde vedske vddriffuis met Piller eller andre lapatiua / om huilcke offte offuenfaare sagt er.

Electuarium de Succo Rosarum
Diaprumis
Syrupus violarum

Eller mand maa purgere oc rense den siuge met denne Purgatz/ huilcken som borttager Cholere mact/ oc forandrer Siugen/ och holder Bugen oben saa at den Siuge haffuer god Stolegang.

Purgatz

Mand skal tage Seneblad thu lodt/ Skersøde smaa skaaren hal andet lodt/ Engelsøde ith lodt oc smaa skaaren rødder aff den store Getnurt it halt lodt/ Blommer damascene fire lodt eller sex lodt/ aff de smaa Rosiner ith lodt Hiortetungis vrtis blad try/ alle disse skulle siudis i halffanden paat ferst vand indtil trediedelen er indsaaden/ siden siis igennem en lindklud oc i en mindre lerpaatte / och saa skal der vdi ladis Sucker fire lodt / och lit Tormaanidz Fiols blomster/ oc lade disse saa siude igen/ och siden atter igennem siis / aff denne Lægedom skal mand giffue den siuge ith lidet passeligt Glas fuld til lige/ føre varmt giort her paa skal den siuge faste en tho eller tre timer. Men om den onde vedske vaare saa forbrent ath hun icke aff denne Lægedom flyde vilde / da skal mand lade vdi forscreffne vdkryste vand ith lodt Cassiam fistulam/ eller oc ith quintin Rhabarbara/ huilcken aff dem mand selff vil.

Sene
Glyciriza
Polipodium
Cichorea
Prune damascene
Passule Corinthie
Seolopendria

Tørst — Syrupus Violarum et Rosarum — Prune Damascene

Faar den store oc suare tørst som den siuge haffuer / maa mand giffue hannem / om morgenen / middagen oc om afftenen / Fiole Syrup / eller Rosen Syrup / blandet met tøsser saa megit vand som tørre Blommer ere saadne vdi. Mand maa och giffue den siuge Rosenuand / Surenuand / Boraseuand / Oxetungis vrtis vand / Portulake vand / Aakande blomsters vand / Endiuieuand / Jordbereuand / huilckit som mand kand faa oc bekomme. Indsyltede kirseber / Ribes / sure oc søde Pomerantzer / Morber / Jordber / oc sure kirseber maa mand giffue den siuge met Rosenuand som met Sucker er blandet / sure Ebble de ere oc gode. Mand maa oc giffue den siuge Byguand at dricke / oc om mand legger vdi samme vand tho ellertre stiicke aff Blaabers vrt / da lesker det desbedre tørsten.

Mand maa och giffue den siuge iblant met vdi munden at holde / Rosensucker / Syrup aff Blommer / aff kirseber / aff Aakandeblomster / alle disse ere oc godethi de køle oc sløcke tørsten.

Faar Hoffuituerck — Oleum Rosarum — Syrupus Portulace

Faar den store och suare Hoffuituerck som den siuge haffuer / skal mand tage Rosenolie / Osen aff Portulake vrt / oc Edicke / aff huert thu lodt / disse skulle blandis vel tilsammen / her vdi skulle linklude vaadegøris / oc leggis lit lunckede paa Panden oc vdi Tinningerne.

Oleum Rosarum — Albumen oui — Acetum

Eller mand maa tage Rosenolie / det huide aff Egget och Edicke / och røre dem tilsammen / och bruge dem som sagt er.

Eller mand maa tage Rosenolie / Rødsandel / och Bygmel / ligemegit aff huert / oc røre dem tilsammen met Rosenuand / oc gøre her aff en Dey / oc legge den paa Panden och vdi Tinningerne som sagt er.

Eller

Eller mand maa giffue den siuge om afftenen imod naten ath dricke Valmuefrø smaa fiøt/blandet met Vand. Mand skal och her vdi vaadgøre linklude / och dem bruge som sagt er.

Eller mand maa støde Valmuefrø smaat och lade der paa ith aff disse efftersølgendis huilckit som mand kand faa och bekomme som ere/Rosenuand/Lectygeuand Hyldeblomsters vand/ Jernurteuand / Natskadeuand / Aakandeblomsters vand/oc siden skal det krystis igennem en linklud/oc her vdi skulle linklude vaadegøris/oc vindis varme omkring Hoffuedet / da stillis pinen oc den siuge faar ro/Rosenedicke/Fioleedicke/ /Rosenolie/Fiolcolie/ haffue samme dyd oc krafft som før sagt er. Semen papaueris

Om den siuge kand icke soffue/ da skal mand tage Lectygefrø/ oc Mandele smaa støtte/ oc Lectyge Meſſ / aff huert thu lodt / disse skulle blandis met Rosenuand oc Rosenolie vel tilsammen/her aff skal gøris plaaster oc bindis om Hoffuedet / och naar som det bliffuer tiurt/ da skal det vaadgøris igen / oc brugis som føre / da stillis pinen oc den siuge faar søffn. Søffn at gøre

Eller mand maa tage Vedbende som voxer vd met Jorden/ oc støde den vel met Edicke oc Rosenuand / och binde den om Hoffuedet / da stillis pinen oc den siuge faar Søffn. Hedera terrestis

Mod naten naar som den siuge vil sig nedlegge til ro och huile / da skal hans fødder eller ben settis vdi varme vand/ gnides oc klaais nedat / siden skal den siuge leggis til søffn/ och hans fødder skulle ligge bare neden til. Oc

om hand bleffue om naten megit skrøbelig och mactløs / och ville daane eller besuimme / da skal mand tage Rosenuand / och helten saa megit Edicke och blande dem tilsammen/her vdi skulle vaadgøris tho linklude/huer saa stor som en neffue/ och mand skal faa den siuge en aff dem vdi huer sin haand ath holde indtil de bliffue varme oc tørre/disse linklude de skulle offte brugis oc fornyis/da vddrage de heden aldelis/ och størcke den siuge saare vel. Met dette forscreffne skal och den siugis fødder smøris vnderneden. Eller mand maa vodgøre ten Høe her vdi/oc binde den vnder fødderne.

Om nogen siuglig Quinde som er met Foster finge denne kaaldesiuge/ oc om det end vaare paa hendis yderste tid/da maa mand bruge til hende denne forscreffne Lagedom vden al sorg oc fare.

Blynde vdi Munden

De som haffue denne Kaaldesiuge de faa oc ont vdi munden oc vdi halsen aff den store hede / oc de skulle saaledis hielpis/ mand skal tage ith aff disse efftetscreffne vand huilcket aff dem mand faa oc bekomme kand/som ere Vey bredeuand/Rosenuand/Rahelsuand/Katteostevand/eller och vand som brent er aff den store katost huilcken wi her vdi vaare land Rosen kalde/och mand skal legge aff samme Katteoste Rosen sō tiurde er i it aff forscreffne vand ind til vandet bliffuer brunt/met samme vand skal munden offte thois oc disligiste her met klucke vdi halsen. Eller mād maa lade vdi forsagde vand Osen aff Morber / eller Syrup som aff Morber giort er / och der met handle som sag er.

Munde:ns Saar

Faar mundens oc halsens Reffuer eller Saar/skal mand tage kierner aff Queer eller Basilicons Frø/ eller det Frø Psiliū/ som findis i Apotecken/aff disse skal legis vdi forscreffne vand / saa bliffuer der en slim paa

vandet met den skal mand smøre den sted som saar er.

Hiertet det pinis oc aff den store hede / thi skal mand tage rød Sandel / lit Saffran och Cardamomer / oc støde dem til puluer / och blande dem vel met ith aff forscreffne vand / oc vdi samme vand skulle linklude vaadegøris / och lit vermis / oc leggis offuer Hiertet / da styrckis oc kølis Hiertet. Hiertet at styrcke

Haffuer nogen denne Kaaldesiuge / och faar her til Hickelse som varer vdi fire oc tiuffue timer eller lengre / det er dødsens visse tegen. Onde Tegen

Det xxii. Capittel.

Faar den daglige Kaaldesiuge.

Ephemerina febris / eller Quotidiana Febris / det er den daglige dags Kaaldesiuge / oc hun kömer aff den vedske Phlegma / huilcken som induortis / eller och vduortis vdi Aarerne rønder / och kommer denne Kaaldesiuge almindelig gerne der aff at mand gaar Aarekeløs / oc stedze bruger vdi wtide den mad och drick som den kaalde Phlegmatis vedske føder oc forøger / huilcken offte nedflyder aff Hoffuedet ind vdi Maffuen och lige met vdtørrer. Børn de faa offte denne Kaaldesiuge / oc serdelis om Vinteren / oc mest her vdi vaare Land som ere saare kaalde frem for andre Land oc Riger / oc om denne Kaaldesiuge er induortis vdi Aarerne / da haffuer den siuge stor Huld / oc siugen røster hannem saare Men er Koldesiugen vden faar Aarerne / da frys den siuge saare / oc haffuer stedze stor kuld / och naar som kulden forlader hannem / da røster siugen hannem icke saa saare. Oc denne Kaaldesiuge faar gammelt folck aldermest oc ser delis de som ere kolde aff naturen / oc haffue en vedskactig Complex.

Tegen.

Denne Kaaldesiugis Tegen ere disse. Naar som denne siuge nogen først tager / da tager hun hannem met stor hede / hans Pulsaare er liden / oc sidder dybt inde / hans vand er huit eller blegt. Och men saa er at denne Kaaldesiuge er aff Phlegmatis vedske fordi brugis oc til den atskillige Lagedommer fordi at der ere atskillige slau Phlegmatis vedsker til.

Ordinantze.

Er denne Kaaldesiuge aff den naturlige Phlegmatis vedske / da skal den siuge holde en god skickelig Ordinantz baade met mad oc drick / gaat vngt ferst Oxekød maa hand ade / desligiste / Høns / blødsaadne Eg / oc aff disse vrter maa hand bruge / som ere Fenickel / Saliga / Neglicker / Canelebarck / Ingefer / hand skal ingen Vin dricke vden hand met vand blandet er.

Lagedom.

Mand skal stedse / ihukomme den første Regel som offuensaare screffuit staar om aareladelse / Siden skal mand tage Chamilleblommer / oc Dil / och dem siude vdi ferst vand / her vdi skulle den siugis fødder vel badis oc thois / klaais oc gnidis vel nedat / oc naar som hand haffuer saaledis thoit oc badet dem / oc de ere tiurde / skulle de vel gnidis vnderneden til met Salt oc Fioleolie tilsammen blande.

Der effter skal den siuge om hand er aff sterck natur och Complex (huilckit mand stedse acte skal) saaledis rensis eller purgeris / och denne Lagedom maa brugis til allehaande slaus Kaaldesiuger / oc skal saaledis gøris.

Radix Sambuci — Mand skal tage Hylderod / oc tho hende ren / oc skaffue den øffuerste sorte barck der fra / oc siden tage den huide mellembarck / aff samme mellembarck skal mand tage ith halt lodt / oc støde den vel vdi en Mortere / siden skal hand leggis vdi saa megen Brendevin som der kand gaa vdi tho

Eggeskaler/der vdi skal hand saa ligge vdi tre timer eller
oc lenger om mand vil/siden skal hand krystis igennem en
lindklud / oc giffue dē siuge der aff at dricke met Brendevin
Oc om den siuge gidder icke drucket Brendevin/ da maa
mand vdkryste aff Hylderøderne saa megē Ol som en føie
Valnød kand vere / oc giffue det den siuge met Ertesaad
som med Salt eller fet er vdi kommit/eller oc met en drick
øl. Somme siude denne Hyldebarck vdi vand oc giffue den
siuge dette vand at dricke. Denne drick vddriffuer den on-
de vedske huor aff Kaaldesiugen kommer/ oc naar som den
siuge haffuer tagit denne drick til sig/ da skal hand gaa oc
spadsere bort oc igen/ oc der paa faste vdi sex timer/ da vd-
driffuis den onde vedske baade offuen oc neden vd. Oc om
Kaaldesiugen icke forlader den siuge/ da skal mand atter
paa den siette dag giffue hannem forsagde drick/ da forla-
der siugen hannem och hand bliffuer nest Guds hielp hel-
bred. Denne samme drick er oc god til dem som haffue edt
nogit som vsunt haffuer verit oc naturen det icke taale och
fordrage kand/ om de hannem til sig tage samme dag som
de saadant vsunder mad edt haffue.

Eller mand maa rense och purgere den siuge met ith Purgats
halt eller helt quintin Rhabarbara (effter Personēs styrcke
och lepligħed) smaat støt til pulver / met saa megen god
Brendevin som der kand gaa vdi en Eggeskal.

Her skal mand mercke/ om saa skede at den siuge spy-
de oc finge Løsen oc Bugløb aff sig selff paa den siuende
dag effter ath siugen hannem først tog / da er det ith gaat
Tegen der til at kaaldesiugen vil forlade den siuge.

Faar denne kaaldesiuge maa mand giffue den siuge
om morgenen den stund hand fastendis er/ oc før end siugē
hannem tager/ ith halt quintin Euphorbium støt til pulver Euphorbium

 met

met en Eggeskal fuld aff Brendeuin. Oc denne Lagedom skal brugis huer tredie dag ind til Siugen forlader den siuge.

Assa fetida

Eller mand maa tage ith lod Asam fetidam / oc siude den i Vin / oc siden sii oc kryste den igennem en linklud / oc lade vdi det som vdkryst er / Sucker oc Honnig / oc lade det saa faa en opsød igen / her aff skal mand giffue den siuge en god drick før end Siugen tager hannem.

Tanacetum

Regenfan / eller oc hendis Frø och Blomster / saaden vdi Vin oc den drucket / fordriffuer allehaande slaus Kaaldesiuger.

Ostrutium

Mand maa tage Mestervrt en eller tho hender fulde / støde dem vel / oc lade der paa halff anden paat Vin oc lade det saa staa en nat / siden skal Vinen siis der fra / och mand skal saa lade anden Vin paa Vrterne igen / lige som førre / aff denne Vin skal mand giffue den Siuge mod natetide en god drick at dricke / och denne Vin skal saaledis brugis vdi fire eller fem afftne / eller oc lengre om behoff gøris.

Agaricus

Succus Fumeterre

Eller mand maa tage Agaricum (det er en liden Huid Rod som voxer nedre vid Roden aff Granetra) ith lod / oc Jordurtis Of thu lod / disse skulle blandis tilsammen / och denne Lægedom skal mand giffue den siuge tre timer før end Siugen tager hannem.

Radix Pimpenelle
Aqua Verbene

Eller mand maa giffue den siuge huer morgen ith quintin aff Quesurte Rod støt til puluer met vand som brent er aff Jernurt. Eller mand maa siude samme Rod i ferst Kildeuand / oc giffue den Siuge det varmt at dricke.

Senapium

Eller mand maa giffue den siuge Senep støt til puluer met Miød at dricke en time før end Siugen tager hannem.

Theriaca

Eller mand maa giffue den Siuge tho timer før end Siugen tager hannem ith quintin Andromachi eller Galeni Theragelse met varmt vand at dricke / oc denne Lægedom skal giffuis huer fierde dag.

Det

Det xxiii. Capittel.

Faar den tredie dags Kaaldesiuge.

Den tredie dags Kaaldesiuge kaldis aff Lægerne Febris Hemitritens/eller Febris tertiana. For den skyld/at naar som mand haffuer hafft hende en dag/ da er mand den anden dag fri faat hende/ och faat hende igen den tredie dag/saa at mand er fri for hende en dag. Och denne Kaaldesiuge kommer almindelig gerne aff den vedske Cholera / och hun er aff tuende haande slau. Den kaldis Tertiana vera/oc hun kommer aff den røde Choleriske vedske/oc samme Kaaldesiuge holder den Siuge almindelig gerne vdi tretten timer/och den siuge tørster saare/ haffuer oc der til met stor kuld / och stor hede/ hans vand det er gult och skønt/Pulsaaren er liden oc slar fast. Den anden Kaaldesiuge kaldis Tertiana nota/oc hun er lige som Tertiana vera/vndertagit aleniste/ at den Choleriske vedske er blandet met Phlematis vedske / Thi bruger mand til den de Lægedomme huilcke som Cholera oc Phlegmam rense/ lige som disse/Mercke/Fenickel/Anis/Asperagus/oc andre saadanne. Tertiana vera Tertiana nota

Ordinantz.

Vdi denne Kaaldesiuge maa den siuge æde/Lammekød/Kalffuekød/ vnge Caponer och Høns/ vnge Kid/ Agerhøns/Dyre och Kalffuefødder saadne ind til kødet falder fra benerne / blødsaadne Eg maa hand och æde/ Sød Melck skal hand icke bruge / men sur Melck som er saaden met Salute maa hand iblant met bruge/ Men Mandelmelck / eller den som gørts aff Valmuer maa hand bruge. Vand som met Sucker saadet er / Eller oc Byguand maa hand dricke / Thi disse køle oc fløcke tørsten.

Lægedom.

Først skal mand om tiden/alderen oc lejligheden sig saa

giffue vil da skal mand lade sla Leffuer Aaren/eller Medianen/oc paa tredie dagen der effter Milt Aaren.

Der effter skal mand giffue den Siuge offte aff denne Lagedom/saa offte som mand selff vil/oc den skal saaledis gøris.

Licorec
Scolopendria

Mand skal tage den store Jernurtis Blomster och rødder aff huert en haandfuld/ thu blad aff Hiortetungis vrtis Blad/ disse skulle siudis vdi tre paatter vand indtil en paat er ind saaden/oc saa skal det sies igennem en klud/ oc der vdi ladis thu lodt Sucker/ oc det skal gemmis vdi ith krus. Denne Lagedom renser Blodet/ sløcker tørsten/oc bløder den hede Choleriske vedske.

Tormentilla

Tormentilla vdi Win saaden/ oc den drucket/fordriffuer den tredie dags Kaaldesiuge.

Verbena

Jernurt met rod oc alt vdi Vin eller vand saaden/oc det drucket/fordriffuer alle haande slags Kaaldesiuger.

Jeg haffuer seet oc vdi sandhed forfarit at der ere mange hulpne met denne Lagedom/end dogat teg om hannem vdi lerde mends Bøger inted lest haffuer/ och hand gøris

Hermodactali

saaledis. Mand skal tage ti Hoffueder aff Tydeløse / oc dem siude vdi øl vnder licter saad/her aff skal mand giffue ith sterckt Menniske en god drick lunckit / och vnge Børn en sked fuld eller tho/effter som mand kand formercke at de taale oc fordrage kunde/da vdspy de den onde vedske huor aff denne Kaaldesiuge sin begyndelse haffuer.

Acetum vini
Sal

En anden Lagedom til dem som aff sterck nature ere. Mand skal tage Vinadicke och røre der vdi en god haab Salt oc gøre hende lunckit/ her aff skal mand giffue den siuge tre eller fire skeder fulde at dricke/ spyer hand den strax igen/da forlader Siugen hannem.

Stercus hominis

Eller mand maa tage Menniske møg/oc tørre det vel/her aff skal mand giffue den siuge vdi tre samfelde dage/huer dag ith quintin blandet met Sucker/eller met renskummit Honnig/eller met en drick lunckit Vin. Eller

Eller mand maa siude Femfingris Vrt vdi vand oc Honnig/oc lade der lit Peber i/oc giffue det den siuge at dricke/fordriffuer alle haande slaus kaaldesiuger. Pentaphylon

Eller mand maa siude Nardus/eller Siutiders vrt oc frø vdi Vin/eller vdi Miød/oc giffue den siuge det at dricke/ denne Lagedom fordriffuer tredie dags och fierde dags kaaldesiuge. Trifolium acutum

Haffuer mand den tredie dags kaaldesiuge/ da skal mand tage Borras vrt som haffuer tre stielcker met rod vrt oc Blomster/eller met frøit/ oc støde hende oc krystie Osen der vd/den skal mand giffue den siuge at dricke. Borrago

Haffuer mand den fierde dags kaaldesiuge/da skal mand tage den som haffuer fire stielcker/oc handle met hende som sagt er. Eller mand maa siude samme Vrt i Vin/ oc giffue den siuge det at dricke. Centaurea

Eller mand maa giffue den siuge ith halt lodt Agetum støt til puluer/før end Siugen tager hannem/oc der paa en drick Vin for hendis beskheds skyld. Och vdi de andre dage den stund Siugen haffuer forlat hannem/ skal mand giffue hannem om morgenen den stund hand fastendis er aff Andromache eller Gallent Therragelse saa stort som en Ert/oc der til en halff Valnød rent skalet/och try Rudeblad/ her til skal mand och giffue hannem fire lodt Chelidonie vand. Oc den tredie dag her effter/ om Siugen hannem forlat haffuer eller oc ey/skal mand atter giffue den siuge ith halt lod Agerum lige som føre/ vdi otte dage skal der handlis met den siuge som her nu sagt er/ da vorder hand helbrede nest Guds hielp. Gentiana

Eller mand maa giffue den siuge aarle om morgenen ith quintin Entzian støt til puluer met Byguand at dricke.

Somme bruge denne Lagedom saaledis/De tage Entzian/Calmus/ Ingefer/lige megit aff huert/oc skere dem i smaa stycker/oc legge disse vdi blød vdi god Vinadicke/ Gentiana Calamus Zinzeber

her

Her aff giffue de aarle om morgenen en liden skeد fuld/samme Lægedom fordriffuer allehaande slaus Kaaldesiuger/ oc renser den onde slim aff Maffuen.

Er Kaaldesiugen aff den Cholerske oc Phlegmatis vedske/da skal mand giffue den siuge om hand saare skrøbelig er ith halt quintin Rhabarbarum / er hand sterck ith helt quintin støt til puluer met Ertesaad vdi hulickit imed Salt eller fet er kommet.

Purgatz Diasene

Eller mand maa giffue den siuge om morgenen ith halt lodt Diasene/oc ith halt lodt om afftenen/met Ertesaad som offuenfaare sagt er.

Aff denne Lægedom skal mand giffue den siuge at dricke.

Hordeum Cicer Liquiritia Feniculum Folia Scolopedrie Absynthium Pimpenella

Mand skal tage fire lodt Byg oc tho det rent/oc aff de sorte Cicer Erter thu lodt / Skerſøde smaa skaaren ith lodt/ Fenickel den som tør eller grøn er/ en haand fuld / Hiortetungis vritis blad/ try eller fire smaa skaarne/Malurte stialcker tre eller fire / tho eller tre Quesiutte rødder disse skulle siudis vdi fire paatter ferst Kildeuand indtil en paat indsaaden er / saa skal det siis igennem en linklud oc gemmis/ aff denne Lægedom skal den siuge dricke dag oc nat saa offte som hannem løster ath dricke/ men naar som kulden tager hannem / eller hand venter hannem/ da skal hand huercken æde eller dricke/ før end siugen haffuer forlat hannem.

Oleum Juneperi

Mand maa giffue dē siuge tre eller fire taare/Enebærolie met Jernurteuand/eller met Cardo benedicteuand da faar gaar den tredie dags Kaaldesiuge/haffuer ieg offte forsøgt.

Aqua Pestologis

Vand brent aff Huiduid/ oc her aff den siuge tre eller fire skeder fulde giffue effter Personēs leylighed oc styrcke fordriuer visselig den Kaaldesiuge vnge Børn giffuis en skeد fuld

Aqua Flammule

Vand aff den vrt Flammula brent/ oc bruget som det her nest offuenfaare screffuit staar/fordriffuer oc den Kaaldesiuge/oc er en viss forsøgt Lægedom.

Eller mand maa tage Entzian/hvit Røgelse/och Bibergel/oc siude dem vdi Vin / eller vdi gaat gammelt Øl/oc her aff skal mand giffue den siuge at dricke paa det lau som Siugen vil tage hannem. Gentian. T hus album Castoreum

Det cxvi. Capittel.

Faar den fierde dags Kaaldesiuge.

DEn fierde dags Kaaldesiuge aff Lagerne Quartana Febris kaldet / den fordriffuis suarligen/som det almindelig ordsprock lyder. Lager indlegge sielden ære aff de Vattersotige / oc aff dem som haffue den fierde dags Kaaldesiuge. Dog hielpis de vel offte met Lagedom / naar som de holde dem skickelig oc tilbørlige som dem bør.

Den fierde dags Kaaldesiuge er aff tuende haande slau. Den ene kaldis Quartana Febris vera/ och hun haffuer hendis begyndelse aff det wrene Melacholiske blod/oc naar som røgen aff samme wrene Blod gaar til Hiertet/ da fordriffuer det hiertens naturlige hede. Denne Kaaldesiuge kommer och stundem aff en ond Maffue vdi huilcken saadan ond wrene forbrender vedske haffuer lenge legt/huilcken som opfar til Hiertet/oc fordriffuer det gode Blod der fra. Oc aff disse tegen kendis denne fierde dags Kaalaesiuge.

Tegen.

Naar som denne Kaaldesiuge tager nogen første gang/ da tager hun hannem met stor kuld/oc røster hannem saare/saa at hans been skelffue oc røste/ hans Pulsaare er liden/oc er dybt indkrøben/och naar som siugen tager hannem / da slar Pulsaaren hastelig/ hans vand det er hvit klart och skønt/ Men stundem er det och vel farffuit som Bly/och naar som Siugen lader aff at røste hannem / da

forvandlis

forwandlis hans farffue / oc bliffuer vnder Ansictet/ som Bly/ oc Laberne farffuit som Nødeskaler /oc denne Kaaldesiuge holder en almindelig gerne vdi fire och tiue timer / oc siden forlader hun hannem igen /oc staar stille vdi fyretiue oc otte timer.

Spaadoms tegen

Spaadoms tegen. Haffuer nogen den fierde dags Kaaldesige met Leffuerens haardhed och forstoppelse/ det er Vattersotens oc andre onde Siugdommers tegen. Haffuer nogen hafft den fierde dags Kaaldesiuge vdi nogen stund/oc finge hastelig stor suar hede/ eller oc Hickelse/oc varede vdi tho dage/da ere disse dødsens visse tegen.

Quartana nota

Den anden fierde dags Kaaldesiuge/Quartana nota aff Lagerne saa kaldet/ hun kommer aff den sorte forbrende Cholera / naar som den formegit vdi Aarerne er. Oc den kendis aff disse tegen.

Tegen.

Denne Kaaldesiuge tager en met stor hede oc røstelse/ oc den siuge haffuer stor tørst/Pulsaaren er stor oc slar fast oc hastelig/hans vand er røt oc klart som rød Win/ och stundem er det sort.

Ordinantze.

De som haffue den fierde dags Kaaldesiuge almindelig gerne gide de bedre ædt/drucket oc soffuit/end de som haffue de andre Kaaldesiuger.

Den siuge maa æde / lamme Kød/ vnge Kid / vnge Høns saadne met Percille / blød saadne Eg / Lectyge/ Geff/Ender/Harer/ oc alt hues som Bugen stopper/skal hand fly/hand skal ey helder æde nogen Fruct/vere sig Ebler/Perer/Nøder /eller nogen anden Fruct/hand maa æde lit aff den Kaal som aff Bede eller Borras saaden er. Ingen Win skal hand dricke vden saa er at hand blandis met Byguad. Denne Kaaldesiuge kommer paa wlige tider / stundem saarmiddag / och stundem effter middag /

oc stun-

oc stundem haardere end stundem. Om Siugen tager nogen faarmiddagen / da skal den siuge inted ade / før end Siugen haffuer hannem forlat / Men tager hun hannem effter middagen da skal hand icke ade før end om morgenen naar klaacken er sex.

Lægedom.

Naar som den siuge først fornemmer denne siuge / da skal hans Median Aarelads / oc rensis eller Purgeris met Rhabarbarum / eller met den Purgatz som om Hyldetod screffuen staar. Der effter skal mand giffue den siuge om morgenen aarle / huer gang ith quintin Angelica stødt til puluer met Byguand / eller met vand som brent er aff Femfingris Vrt. Angelica

Eller mand maa paa det lau som mand formercker at Siugen vil tage den siuge / giffue hannem aff denne Lægedom.

Mand skal tage Fenickel en halff haandfuld / tre eller fiere stycker aff Malurt / disse skulle siudis vdi en paat Vin paa en sactter ild indtil tredie delen indsaaden er / siden skal hand sies igennem en linklud / oc der vdi ladis ith lodt Rosenhonnig / oc naar som Siugen vil tage den siuge / da skal mand giffue hannem her aff ith lidet Vinglas fult / førre varmt giort at dricke. Oc om hand saa sterck er at hand gider gaait oc spadzere / da skal hand gaa bort oc igen / gider hand icke gaait allene / da skal hand lade sig lede aff tuende personer ind til kulden forminds kis / der effter skal hand nedleggis / och skal høllis vel paa hannem / saa at hand kand suedis / saadan hede skal den siuge taale oc lide / kand hand soffue / da maa hand soffue / och naar som heden hannem forlat haffuer / da maa hand staa op oc ade nogit om hand gider ædt / oc om den siuge tørster den stund Siugen hannem end holder / da skal hand inted andet dricke vden aff forscreffne drick oc Lægedom. Det skeer oc al-

Feniculum' Absynthium

Mel Rosarum

oc almindelig gerne / oc at naar som den siuge første gang dricker aff forscreffne drick oc Lagedom / da tager siugen hannem fast haardere end tilforn / her faare skal hand icke forferdis oc forlade samme drick oc Lagedom / Men hand skal bruge den sex eller siu gange / da formindskis siugen dag fra dag oc hand bliffuer nest Guds hielp helbrede / om hand holder sig tilbørlig met mad oc drick.

En anden Lagedom oc drick for samme siuge.

Hordeum
Cicer
Feniculum
Capillus veneris
Scolopendria
Ruta
Absynthium
Liquiritia

Mand skal tage rent Byg ith halt pund / Cicer Erter / ith lodt / Fenickel / Stenrude / aff huert ith halt pund Hiortetungis vrtis blad / Rude / Malurt / aff huert it quintin / Skersøde eller Søttra / it halt lodt / disse skulle siudis vdi tre paatter ferst Kildeuand indtil en paat indsaaden er eller lit mere / siden skal det siis igennem en linklud / och her aff skal mand giffue den siuge ath dricke / saa offte som hand tørster. Disse forscreffne vrter / de maa mand vel tho gange siude / oc da skal mand icke lade mere paa dem end halffanden paat vand / och saa bruge denne drick som sagt er.

Centaurea
Myrrha;

Eller mand maand giffue den siuge vdi nogre dage Agerum støt til puluer / blandet met lit Myrrhe och Sucker met Vin ath dricke.

Eller mand maa giffue den siuge ith quintin eller thuret Theragelse met it lodt Brendevin som er blandet met Vin huor vdi Mynte saaden er / oc denne skal vere varm naar som den giffuis / och den siuge skal nedleggis oc høllis vel paa hannem at hand kand suedis.

Gentiana

Eller mand maa giffue den siuge Entzian støt til puluer met en drick varm Vin / somme siude Entzianen vdi Vin oc giffue den siuge hende / andre tage her til huit Røgelse oc Bebergel lige som offuenfaare vdi den tredie dags Kaaldesiuge sagt er.

Iord-

Jordhumlis frø til puluer støt oc det giffuit met Vin fordriffuer oc denne Kaaldesiuge. Semen Hyperi-conis

Mand maa giffue den siuge vdi nogre dage aarle om morgenen tre eller fire taare Spickolie / huilcken och kaldts aff somme Balsem olie. Oleum de Spica

Eller mand maa giffue den siuge tre eller fire taare Enebereolie met Vin at dricke. Jeg haffuer kent en som haffde denne Kaaldesiuge vid halandet Bar / och haffde kaastet paa Lagedom mere end try hundrede mark danske om sier bleff hannem raadt aff en frommer mand / at hand skulle bruge denne Enebereolie / och at hand skulle tage til sig huer gang ith quintin / huilckit hand oc giorde / oc der hand hagde tagit de try quintin til sig / da bleff hand aff met denne siuge / oc vaar aldelis fri for hende alt den stund hand leffde.

Det cxvii. Capittel.

Om Graderne.

Det findis offte i Lageböger at den vrt / Gūmi / oc andet saadant som brugis til Lagedom er hed / kaald / eller tør vdi den første / anden / tredie / eller fierde Grad / huorledis det forstaais vil ieg her forklare oc lare / huilcket saaledis skal ske.

Smager mand nogit som føye bider paa tungen / saa at mand det nøye føler / da dømmis det at vare i den første Grad / lige som naar mand smager nogre aff de søde Mandele / aff deris sødme føler mand en føye verme / huilcken smagen icke saare forandler / thi dømmis de ath vere hede i den første Grad / Det som her er i den første Grad / det haffuer tuende parter aff heden / och en part aff kulden.

Smagis noget som smagen mere forandler / och er

dog icke for saare het eller beskt/ lige sō naar mād smager Anis/ eller Fenickel/ de dømes at være i den Grad. De det som het er i den anden Grad / det haffuer tre deler aff heden och en del aff kulden. Smagit nogit som smagelsen saare oc merckelig forwandler / lige som naar mand smager Neglicker/ eller Ingefer/ da dømis de ath vere i den tredie Grad/ Det som er het i den tredie Grad/ det haffuer fire dele aff heden/ oc en del aff koldheden.

Smagis nogit som smagen saare forwandler / och saa gaat som smagen forderffuer/ lige som Peber gør naar den smagis den dømis at vere vdi den fierde Grad. Det som het er i den fierde Grad / det haffuer fem dele aff heden/ oc en del aff kulden.

Det som meddelmaadeligt er/ som er til lige varmt kolt /vedskactigt/ oc tørt /det settis i ingen Grad.

Paa det mand disbedre dette forscreffne forstaa/ saa merck denne lignelse. Om mand tager ith pund varmt vand / och lader det i ith pund kalt vand/ da bliffuer det meddelmaadeligt varmt oc kalt/ och settis da icke i nogen Grad / men om mand lader det vdi end ith pund varmt vand/ da er det icke lenger meddelmaadeligt varmt/ men er varmt i den første Grad / Oc om mand lader end der vdi ith pund varmt vand/ da bliffuer det merckeligt varmt och er da varmt i den anden Grad / och om mand lader end til ith pund varmt vand der vdi / da bliffuer det saa varmt/ at mand kand nøye taale at mand holder haanden der vdi / oc da er det varmt i den tredie Grad. Men lader mand der end ith pund varmt vand vdi / saa bliffuer det saa varmt/ at mand kand ingenlunde taale det ath mand føler der i met haanden / och da er det varmt i den fierde Grad.

Fromme Læsere siden det Capittel om Vattersot vor prentet / er denne efftersølgendis Lægedom mig kommen til haande aff en from Christen Mand i met huilcken nogre ere hulpne som Vattersotige vaare / Thi vilde ieg icke torde oc nedgraffue hannem / men dele hannem met dem som hannem behoff haffue / huilcken saaledis skal gøris oc beredis,

Faar Vattersot oc ith hockuit liff.

Mand skal tage Meyran / blaa Liliered / aff huert ith quintin / huid Nysewurt / saa megen som thi Bygkorn veye. Fiole Blomster / ith halt quintin / disse skulle stødis til pulluer / och skulle giffuis den siuge met varmt Ertesaad vdi huilcket inted Salt eller fet kommet er / det bedisste den siuge taale kand. Men haffuer siugen storlige tagit offuerhaanden da maa mand tage her til lit Bebergel och noget Bualstrod. Er den siuge saa sterck at hand forscreffne Lagedom taale oc fordrage kand / da skal mand giffue hannem den paa en tid / er hand icke da skal den delis i twende parter / och saa giffuis denne Lægedom skal brugis tre fire eller fem gange / effter den siugis leylighed. Mand skal oc siude Figen i Vin och støde dem til en Mes / och blande der vdi noget Bygmel oc Malurt støt til puluer / oc gøre her aff plaaster och legge det paa den siugis Bug / paa den sted der som hand mest pine føler.

Maiorana
Ireos
Helleborus alkus
Flores Violarum

Castoreum
Sperma Ceti

Til Læseren.

Fromme Læsere. Min leylighed haffuer sig saa begiffuit / ath ieg haffuer icke selffue kundet verit tilstede och rette denne Bog der hun prentedis / thi er der noget forset i Latinen som i bredden staar (huilcken ieg for den skyld sat haffuer / paa det mand desbedre kunde lære at kende de

ting som i Lagedommen brugis / och desligiste for den skyld/at somme Vrter kaldis eller neffnis icke saa i Skaane som i Sieland) Det som vdi latinen forseet er kand letteligen rettis aff den som latine forstaar / Thi somme steder en bogstaff set for en anden / lige som disse Meristica for Miristica / Melessa for Melissa / Peper for Piper / Melium for Milium Corui for Carni ꝛc. Men hues som i Dansken er forset (som merckeligt er) findis i dette Register / det første tal mercker bladet. a den første side. b den anden side / det tal som der efftersølger linien.

ii. a. xiii. Radels læs Rahels.
iii. a. xxvii. Rødderne læs føderne.
a. xxix. tuen læs tuende
b. xxii. Nyser / læs Rysper offte oc vdspøtter spøt.
iiii. a. xii. Diachartaum / læs Diachartanum.
ix. a. v. karat / læs Kirat.
a. xxvii. kaldit / læs kalde.
a. xxx som oc / læs som er.
x.. a. xxxiii. saa / læs smaa.
xi a. xxvii. Diacartam / læs Diacartani.
xiiii. b. v. forløble / læs forløbne.
xvii b. xxvii. sund / læs sundhed.
xxii. a. iiii. morckt / læs som mørckt er.
xxiiii. b. xx. fersk Egel / læs Aal.
xxv. b. xv. citrium / læs citrinum.
xxxii. a. xxi. Trat / læs Trattere.
xlii. a. xix parties / læs partes.
xliiii. b. iii. Rosam / læs Rosarum.
xlvi b. xx. en Trat / læs Trattere.
l. b. vi. Diatis / læs Diatris.
liii. b. xvii opblester oc veder / læs opblesér och megit vider gøl.
lviii. a. xvii. smøris Olie / læs smøris met Olie.
lix a. xv. Festula / læs Fistula.

lx b. xv Qiundfolcks / Quindfolcks tid.
lxvi. a. xxix. ſtørſte/las førſte.
lxvii. b. xix. Diachartane / las Diachartame.
lxxv a. xi Riber / las Ribes.
lxxvii. a. i. den ſom / las den ſaa megit ſom.
c. b. i. tag/læs tho.
cxii. b. i. taalte / læs der til ti eller tolff.
cxix. b. xxx. Cire/læs Cere.
cxxv a. xxviii. Dichatanum / læs Diachartanium.
cxxvii. a. xv. emmicke/las Lemmicke.
cxxxvii. b. xxx. begyndelſe/læs bebindelſe.

Prented i Københafn hoss Hans
Vingaard Anno M. D. L. vii.

